

Επίσημη Εφημερίδα C 228

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

52ο έτος
22 Σεπτεμβρίου 2009

Ανακοίνωση αριθ.

Περιεχόμενα

Σελίδα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

452η σύνοδος ολομέλειας της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009

2009/C 228/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των δασών και της δασοκομίας στην υλοποίηση των κλιματικών δεσμεύσεων της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση)	1
2009/C 228/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εταιρική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εργοδοτών» (διερευνητική γνωμοδότηση)	9
2009/C 228/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εντοπισμός των κυριότερων εμποδίων κινητικότητας στην εσωτερική αγορά εργασίας» (διερευνητική γνωμοδότηση)	14
2009/C 228/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι γηράσκοντες εργαζόμενοι απέναντι στις βιομηχανικές μεταλλαγές: παροχή υποστήριξης και διαχείριση της ηλικιακής ποικιλότητας στους κλάδους και τις επιχειρήσεις» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	24
2009/C 228/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διατλαντικές σχέσεις: Τρόποι βελτίωσης της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών»	32

EL

Τιμή:
26 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

452η σύνοδος ολομέλειας της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009

2009/C 228/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Λευκή Βίβλος σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ»	40
2009/C 228/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Έκθεση της Επιτροπής — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2007»	47
2009/C 228/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης»	52
2009/C 228/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προς κοινό προγραμματισμό στην έρευνα: Συνεργασία για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων»	56
2009/C 228/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ όσον αφορά τράπεζες συνδεδεμένες με κεντρικούς οργανισμούς, ορισμένα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, τις εποπτικές ρυθμίσεις και τη διαχείριση κρίσεων»	62
2009/C 228/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα	66
2009/C 228/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της συμμετοχής της Κοινότητας σε ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα μετρολογίας το οποίο έχουν αναλάβει διάφορα κράτη μέλη	69
2009/C 228/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της [...] για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την υποστήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, της χρηματοοικονομικής αναφοράς και του λογιστικού ελέγχου	75
2009/C 228/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2002/15/ΕΚ για την οργάνωση του χρόνου εργασίας των εκτελούντων κινητές δραστηριότητες οδικών μεταφορών»	78

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

452η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 24ης ΚΑΙ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 2009

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των δασών και της δασοκομίας στην υλοποίηση των κλιματικών δεσμεύσεων της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 228/01)

Με επιστολή της 20ής Ιουνίου 2008 προς τον κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η κ. WALLSTRÖM, Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κάλεσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

«Ο ρόλος των δασών και της δασοκομίας στην υλοποίηση των κλιματικών δεσμεύσεων της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. KALLIO.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 145 ψήφους υπέρ, 8 ψήφους κατά και 14 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα δάση και η ανανεώσιμη ξυλεία που παράγουν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τον έλεγχο της αλλαγής του κλίματος διότι:

- κατά την ανάπτυξή τους, τα δάση απορροφούν το διοξείδιο του άνθρακα της ατμόσφαιρας και το αποθηκεύουν στη βιομάζα τους και στο έδαφός τους·
- τα προϊόντα του ξύλου είναι μια αποθήκη διοξειδίου του άνθρακα· κατά τη διάρκεια της ζωής της αποθήκης, ο άνθρακας αφαιρείται από την ατμόσφαιρα·
- η χρήση του ξύλου και των προϊόντων του ξύλου για την παραγωγή ενέργειας μειώνει την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και κατά συνέπεια τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου·
- η χρησιμοποίηση προϊόντων του ξύλου στον κατασκευαστικό κλάδο και στην επιλοποιία μειώνει έμμεσα τις εκπομπές των ορυκτών καυσίμων εφόσον αντικαθιστά μη ανανεώσιμα υλικά

όπως το σκυρόδεμα, η παρασκευή του οποίου απαιτεί περισσότερη ενέργεια και προκαλεί περισσότερες εκπομπές από ό,τι η χρήση του ξύλου.

1.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στην Ευρώπη το ξύλο χρησιμοποιείται κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα, ως πηγή ενέργειας, για την κατασκευή επίπλων και στην παραγωγή χαρτιού. Λόγω των επιπτώσεων τους στην αλυσίδα μεταποίησης, τα προϊόντα της ξυλείας παρέχουν μεγάλη προστιθέμενη αξία στην απασχόληση, στο εισόδημα των ιδιοκτητών δασών και στην οικονομική δραστηριότητα, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για πολλές δεκαετίες ήδη τα δάση της Ευρώπης έχουν λειτουργήσει ως δεξαμενές άνθρακα επειδή η ετήσια ανάπτυξή τους είχε υπερβεί την υλοτομία και έχουν επιβραδύνει την αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα. Πρέπει να διασφαλιστεί η αξία των φυσικών δασών ως αποθηκών άνθρακα και φορέων διατήρησης της βιοποικιλότητας. Η βιώσιμη διαχείριση των δασών στις χώρες της Ευρώπης ακολουθεί τα κριτήρια και τους δείκτες της MCPFE ⁽¹⁾, που εξελίσσονται συνεχώς.

⁽¹⁾ MCPFE=Υπουργική Διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην ΕΕ να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

- να προωθήσει την χρήση του ξύλου με διαφορετικούς τρόπους και για διαφορετικούς σκοπούς, για παράδειγμα, μέσω της χρήσης βιώσιμα παραγόμενης βιοενέργειας των δασών, της αύξησης της πληροφόρησης όσον αφορά τη χρήση του ξύλου στον κατασκευαστικό τομέα στη βάση υπολογισμών του βιολογικού κύκλου και της θέσπισης κοινών προτύπων και να παροτρύνει τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν τις κατασκευές από ξύλο στην εθνική τους πολιτική περί δημοσίων συμβάσεων για τη ξυλεία·
- να δραστηριοποιηθεί περισσότερο από σήμερα στη διεθνή δασική πολιτική και να καταστεί πρωτοπόρος όσον αφορά τη βιώσιμη διαχείριση των δασών παγκοσμίως·
- να συγκροτήσει μια ευρωπαϊκή συμβουλευτική επιτροπή εμπειρογνομόνων από εκπροσώπους του δασικού τομέα καθώς και του τομέα προστασίας του περιβάλλοντος και του κλίματος, ιθύνοντες της δασικής πολιτικής, ερευνητές, ιδιοκτήτες δασών και άλλους βασικούς φορείς του κλάδου. Η επιτροπή αυτή να έχει δε ως αποστολή να ενισχύει και να διευρύνει τον διάλογο για τα θέματα της δασοκομίας και βελτιώνει τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη λήψη αποφάσεων·
- να επιδιώξει με κάθε τρόπο να τηρήσει τα κριτήρια του μηχανισμού υποβολής των εκθέσεων για τα αέρια του θερμοκηπίου κατά την μετά το Κυότο περίοδο μέσω
 - α) της αποδοχής και συνεκτίμησης του αποθηκευμένου άνθρακα κατά τον υπολογισμό του ισοζυγίου άνθρακα σε βιώσιμα μεταποιημένα προϊόντα ξύλου ως καθοριστικού παράγοντα για την συγκράτηση της αλλαγής του κλίματος
 - β) της ανάπτυξης του μέσου REDD ⁽¹⁾ ως αποτελεσματικού εργαλείου εμπορίας του άνθρακα και αποδοχή του στον υπολογισμό του ισοζυγίου του άνθρακα κατά την αλλαγή της χρήσης γης, ιδιαίτερα για την πρόληψη της αποψίλωσης δασών στις αναπτυσσόμενες χώρες·
- να στηρίξει την έρευνα, την απογραφή των δασικών πόρων, τον εντοπισμό περιοχών που κινδυνεύουν από τις συνέπειες της αλλαγής του κλίματος και την ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης της κατάστασης των δασών καθώς και να εξασφαλίσει τη χρηματοδότησή τους.

1.5 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι λόγω των επιζήμιων συνεπειών της αλλαγής του κλίματος τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξουν σχέδια ετοιμότητας διαχείρισης των δασών για την πρόληψη καταστροφής των δασών από ακραία φαινόμενα (καταιγίδες, ξηρασία, πυρκαγιές των δασών, ζημιές από έντομα), για την αντιμετώπιση των συνεπειών παρόμοιων καταστροφών καθώς και να αυξήσουν την πληροφόρηση για τη σημασία της διαχείρισης των δασών.

⁽¹⁾ REDD= Reduction Emissions from Deforestation and Forest Degradation

1.6 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι στα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αναπτυχθεί η παραγωγή διάσπαρτης βιοενέργειας με τη βοήθεια τιμολογίων τροφοδότησης.

1.7 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πέρα από τη σημασία τους για την αλλαγή του κλίματος, τα δάση έχουν σημαντικές οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες, οποίες πρέπει να προστατευθούν. Πέρα από την παραγωγή ξυλείας, στόχοι της δασοκομίας είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας των δασών, η διαχείριση των υπόγειων υδάτων, η διαχείριση του τοπίου, η χρήση των δασών ως τόπων ψυχαγωγίας και τουρισμού, προστασίας από τον θόρυβο της κυκλοφορίας, πρόληψης των χιονοστιβάδων και της διάβρωσης των ορεινών περιοχών καθώς και η παραγωγή προϊόντων όπως τα μανιτάρια, τα βατόμουρα και τα θηράματα. Αυτές οι ποικίλες ευεργετικές λειτουργίες του δάσους δεν αντικατοπτρίζονται σε κανέναν υπολογισμό αποδοτικότητας αλλά ούτε και στις τιμές της ξυλείας.

2. Οι κλιματικές δεσμεύσεις της ΕΕ όσον αφορά τα δάση και τη δασοκομία

2.1 Τον Δεκέμβριο του 2008 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε τη δέσμη μέτρων για το κλίμα και την ενέργεια. Οι νομοθετικές αποφάσεις που αφορούν κυρίως τα δάση και τη δασοκομία είναι:

— Αναθεώρηση της οδηγίας για την εμπορία των εκπομπών της ΕΕ. Η οδηγία ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση της γης, τις αλλαγές της χρήσης γης και της δασοκομίας και την υποβολή εκθέσεων για την εκπομπή και εμπορία των αερίων του θερμοκηπίου. Ο άνθρακας που αποθηκεύεται στα προϊόντα ξυλείας και στα ίδια τα δάση αποτελεί σημαντικό τμήμα των εκθέσεων για τα αέρια του θερμοκηπίου.

— Η βιομηχανία ξυλοπολτού και χαρτιού καλύπτεται από το σχέδιο εμπορίας των εκπομπών, αλλά ο τομέας πληροί τα κριτήρια στη βάση αυτού που θεωρείται ότι ανήκει στον τομέα «διαρροής άνθρακα». Οι αποφάσεις σχετικά με τη διαρροή θα ληφθούν αργότερα. Η χρήση του ξύλου ως πρώτης ύλης, σε αντίθεση με την παραγωγή των περισσότερων άλλων προϊόντων του κατασκευαστικού τομέα (σκυρόδεμα, χάλυβας και αλουμίνιο) καλύπτεται από το σύστημα εμπορίας των εκπομπών και η τιμή του άνθρακα επηρεάζει συνεπώς την ανταγωνιστικότητά τους. Τούτο παρέχει ένα έμμεσο πλεονέκτημα στα υλικά ξυλείας και στις κατασκευές από ξύλο.

— Οδηγία πλαίσιο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (RED). Η επίτευξη του στόχου του 20 % ως μεριδίου συμμετοχής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έως το 2020 συνεπάγεται τη σημαντική αύξηση της δασικής βιοενέργειας (θέρμανση, ηλεκτρισμός και βιοκαύσιμα). Για την αξιοποίηση του δυναμικού της βιομάζας, η οδηγία (σημείο 34) θέτει ως στόχο τη μεγαλύτερη χρήση των υφιστάμενων δασικών πόρων και την ανάπτυξη νέων μεθόδων διαχείρισης των δασών. Στην οδηγία

περιλαμβάνονται πολλοί στόχοι που αφορούν τη βιώσιμα παραγόμενη βιομάζα των δασών και τον κατασκευαστικό τομέα. Κύριος στόχος είναι η εξοικονόμηση ενέργειας και η μείωση των εκπομπών του κατασκευαστικού τομέα κατά τη μεταποίηση των υλικών.

- Οδηγία για τα καύσιμα μεταφορών. Στην οδηγία ορίζονται οι απαιτήσεις σχετικά με τη βιώσιμα παραγόμενη βιομάζα των δασών (συμπεριλαμβανομένης της αξίας της δασικής βιομάζας) στη βιομηχανία των βιοκαυσίμων σύμφωνα με το στρατηγικό πλαίσιο της οδηγίας RED.

2.2 Τα δάση καλύπτουν το 31 % της έκτασης της Ευρώπης και υπολογίζεται ότι δεσμεύουν περίπου το 10 % των ετήσιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα της Ευρώπης (!). Η ποσότητα του άνθρακα που απελευθερώνεται στην ατμόσφαιρα από τη βιώσιμη διαχείριση των δασών είναι μικρότερη (δεξαμενή άνθρακα) ή ίση (ουδέτερος άνθρακας) από την ποσότητα του άνθρακα που αποθηκεύεται στα δάση από την ατμόσφαιρα.

3. Οι δασικοί πόροι ⁽²⁾ και η χρήση τους στην Ευρώπη

3.1 Η ΕΕ των 27 διαθέτει 156 εκατομμύρια εκτάρια δασικής έκτασης. Ωστόσο, λόγω των φυσικών συνθηκών, δεν υπάρχει πρόσβαση σε όλα τα δάση για τη συλλογή ξυλείας και την εμπορική της εκμετάλλευση. Εκτιμάται ότι κατά μέσο όρο το 80 έως 90 % της δασικής έκτασης είναι προσιτό, αλλά στην ανατολική Ευρώπη είναι συχνά προσιτό μόνον το 40 έως 50 % των δασών. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαπέντε ετών, η δασική έκταση αυξήθηκε κατά περίπου 10 εκατομμύρια εκτάρια στην επικράτεια της ΕΕ των 27, λόγω της δεινροφύτευσης και της αναδάσωσης πρώην γεωργικών εδαφών και φυσικής αναδάσωσης. Η αύξηση της δασικής έκτασης ισοδυναμεί σε μέγεθος με την επικράτεια της Ουγγαρίας.

3.2 Το 60 % περίπου των δασών της ΕΕ των 27 ανήκει σε ιδιώτες, κυρίως οικογένειες, ενώ το υπόλοιπο 40 % είναι δημόσια δάση και ανήκουν στο κράτος, σε τοπικές αρχές, σε θρησκευτικές κοινότητες ή άλλους οργανισμούς. Συνολικά, υπάρχουν περισσότεροι από ένδεκα εκατομμύρια ιδιώτες ιδιοκτήτες δασών, και ο αριθμός αυτός αυξάνεται λόγω της αναδιάρθρωσης της ιδιοκτησίας των δασών στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, καθώς και λόγω των διαφόρων συμφωνιών που συνδέονται με τον καταμερισμό των κληρονομιών.

3.3 Επί αιώνες, ο άνθρωπος εκμεταλλεύεται τα δάση με διάφορους τρόπους στην Ευρώπη, γεγονός που μετέβαλε τη δομή τους. Πράγματι, τα ευρωπαϊκά δάση άλλαξαν όψη από τις ενέργειες του

ανθρώπου, και χαρακτηρίζονται πλέον ως «ημιφυσικά» δάση και φέρουν το αποτύπωμα του ανθρώπου όσον αφορά τα είδη τα συνδέονται. Το 85 % των δασών αντιστοιχεί σε αυτόν τον «ημιφυσικό» τύπο. Εκτός των δασών αυτών η δασοκομία στην Ευρώπη ασκείται σε φυτείες δασών. Οι φυτείες δασών, το μεγαλύτερο τμήμα των οποίων βρίσκεται κυρίως στη νοτιοδυτική Ευρώπη, αντιπροσωπεύουν σχεδόν 8 % των δασικών εκτάσεων της Ευρώπης. Τα φυσικά δάση και οι άλλες δασικές εκτάσεις στις οποίες δεν ασκείται δασοκομική δραστηριότητα ⁽³⁾, βρίσκονται κυρίως στην ανατολική Ευρώπη, στις χώρες της Βαλτικής και στις βόρειες χώρες και αντιπροσωπεύουν περίπου το 5 %.

3.4 Τα φυσικά δάση και οι προστατευόμενες δασικές περιοχές αποτελούν την κύρια κατηγορία δασών για την προστασία της βιοποικιλότητας. Τα φυσικά δάση είναι επίσης σταθερά οικοσυστήματα τα οποία συμβάλλουν στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Περίπου το 8 % των δασών της Ευρώπης προστατεύεται λόγω της δασικής βιοποικιλότητάς τους, και περίπου το 10 % προστατεύεται για λόγους διατήρησης του φυσικού τοπίου (δηλαδή σύνολο 18 %, ήτοι 34 εκατομμύρια εκτάρια). Ο αριθμός των εκτάσεων που προστατεύονται από τον νόμο ή άλλες ρυθμίσεις αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας. Τα σπάνια και πλέον πολύτιμα είδη δασών προστατεύονται ήδη σε μεγάλο βαθμό στην Ευρώπη. Τα προστατευόμενα δάση βρίσκονται συχνά σε περιοχές ορεινές ή μακριά από κατοικημένες ζώνες, οι οποίες συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο πολύτιμων χώρων – παρθένων από κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα – από άποψη ποικιλότητας των ειδών που απαντούν σε αυτά. Εξάλλου, περίπου το 10 % των δασών προστατεύεται κατά τρόπο ώστε να προφυλάσσονται τα υδάτινα συστήματα, τα υπόγεια ύδατα και τα εδάφη και να προλαμβάνονται οι κίνδυνοι χιονοστιβάδων ή διάβρωσης. Η ποικιλότητα ευνοείται επίσης στο πλαίσιο της διαχείρισης των εμπορικών δασών, εφόσον απομένουν στο δάσος σάπια ξύλα και μικροί βιότοποι, έτσι ώστε να διατηρούνται τα σπάνια είδη.

3.5 Η οικονομική εκμετάλλευση των δασών υπερβαίνει την υλοτόμηση με σημαντική διαφορά στην Ευρώπη. Το απόθεμα μη υλοτομημένης ξυλείας εμφάνιζε αύξηση 687 εκατομμυρίων καθαρών m³ στην ΕΕ των 27 το 2005 (σε δάση στα οποία οι φυσικές συνθήκες επιτρέπουν τη συλλογή ξύλου). Σύμφωνα με τον αριθμό αυτό, η εκμετάλλευση ανέρχεται σε 442 εκατομμύρια m³. Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό χρήσης των δασών, ή ο λόγος μεταξύ υλοτόμησης και ανάπτυξης, προσέγγιζε κατά μέσο όρο το 60 % (με αποκλίσεις από 30 έως 80 %). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του δάσους ήταν πάνω από το 50 % στα κράτη μέλη του Βορρά και της κεντρικής Ευρώπης, αλλά παραμένει κάτω από το 50 % στα κράτη μέλη της νότιας και νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε κατά την τελευταία δεκαετία, αλλά δεν έφτασε

⁽¹⁾ Nabuurs, G.J. et al. 2003. «Temporal evolution of the European Forest sector carbon sink 1950-1999», Global Change Biology 9.

⁽²⁾ Κατάσταση των δασών της Ευρώπης το 2007. Η έκθεση της MCPFE για τη βιώσιμη διαχείριση των δασών στην Ευρώπη. MCPFE, UNECE και FAO, Βαρσοβία 2007, σελ. 247

⁽³⁾ Ορισμοί: τα φυσικά δάση, που έχουν ταξινομηθεί «ως τα δάση στα οποία δεν επεμβαίνει ο άνθρωπος», χαρακτηρίζονται από τον κύκλο ανάπτυξης των φυσικών δασών, όπως είδη φυσικών δέντρων, δομή της φυσικής ηλικίας και συστατικά της νεκρής ξυλείας χωρίς ίχνος ανθρώπινης δραστηριότητας. Οι φυτείες συνίστανται σε εισαγόμενα μη ιθαγενή είδη δέντρων ή διαδέχονται κάποιες συστάδες που αποτελούνται από ένα ή δύο γηγενή είδη τα οποία καθιερώθηκαν τεχνητά. Τα ημιφυσικά δάση είναι τα δάση στα οποία δεν ασκείται ανθρώπινη δραστηριότητα ούτε υπάρχουν φυτείες. Ο ορισμός αυτός εφαρμόζεται στην Οδηγία της ΕΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (RED) (σημείο 72) καθορίζοντας τις δασικές εκτάσεις στις οποίες μπορεί να αξιοποιηθεί βιώσιμα η δασική βιομάζα (η εκμετάλλευση των δασών επιτρέπεται σε όλες τις δασικές περιοχές εκτός των δασών στα οποία δεν επεμβαίνει ο άνθρωπος).

ακόμη το επίπεδο του 1990. Η υλοτόμηση αυξήθηκε σε κάποιο βαθμό λόγω των ισχυρών θυελλών του 2000, πράγμα που σημαίνει ότι σε ορισμένες περιοχές η συλλογή του ξύλου πραγματοποιήθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα, με επίπεδα υλοτόμησης ίσα με εκείνα αρκετών κανονικών ετών. Το 2006 οι εισαγωγές στην Ευρώπη (ΕΕ των 27) στρογγυλής ξυλείας, καταλοίπων ξυλείας και πριονιδίων ήταν 83 εκατομμύρια κυβικά μέτρα (μη συμπεριλαμβανομένων του χαρτιού και της κυταρίνης) ενώ οι εξαγωγές εκτός Ευρώπης ήταν 54 εκατομμύρια κυβικά μέτρα ⁽¹⁾.

3.6 Σχεδόν το 40 % (ήτοι περίπου 250 εκατομμύρια m³) της σημερινής οικονομικής δασικής ανάπτυξης παραμένει ανεκμετάλλευτο, καθώς η υλοτόμηση είναι κατώτερη της ανάπτυξης. Το δασικό απόθεμα της ΕΕ των 27 γνώρισε επίσης σταθερή ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας. Ο συνολικός όγκος μη υλοτομηθείσας ξυλείας εκτιμάται σε περίπου 30 δισεκατομμύρια m³, πράγμα που ισοδυναμεί με 9,8 δισεκατομμύρια τόνους άνθρακα. Μέρος του άνθρακα που απορροφούν τα δέντρα αποθηκεύεται στο έδαφος εξαιτίας όμως απουσίας ερευνών δεν είναι δυνατό προς το παρόν να υπάρξει εκτίμηση σε ευρωπαϊκή κλίμακα για το μερίδιο του άνθρακα που δεσμεύεται στο έδαφος. Από την άποψη της απορρόφησης άνθρακα, υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ των δασών εμπορικής εκμετάλλευσης και των φυσικών δασών: τα φυσικά δάση αποτελούν στην «τελική τους φάση», από την άποψη της προστασίας του κλίματος, πραγματικές δεξαμενές διοξειδίου του άνθρακα στις οποίες επικρατεί ισορροπία μεταξύ της απορρόφησης άνθρακα (ανάπτυξη της βιομάζας) και της ελευθέρωσης άνθρακα (αποσύνθεση της βιομάζας). Αντιθέτως, στα δάση εμπορικής εκμετάλλευσης δημιουργείται μέσω της υλοτόμησης διαρκώς νέο, πρόσθετο δυναμικό δέσμευσης άνθρακα. Η ΕΟΚΕ θέλει όμως να τονίσει εν προκειμένω ότι σε καμία περίπτωση δεν επιθυμεί να χαρακτηρίσει τα δάση εμπορικής εκμετάλλευσης ως πολυτιμότερα έναντι των φυσικών δασών.

3.7 Είναι σημαντικό να εξετασθούν οι εμπορικές δυνατότητες και οι δυνατότητες συλλογής των καταλοίπων της υλοτομίας, έτσι ώστε να κατανοηθούν και να αξιολογηθούν η δέσμευση του άνθρακα, η παραγωγή βιοενέργειας των δασών και ο κύκλος του άνθρακα που συνδέεται με τα προϊόντα της ξυλείας. Δεν υπάρχει επί του παρόντος καμία συνεκτική εικόνα των δυνατοτήτων υλοτόμησης για τις 27 χώρες της ΕΕ στο σύνολό τους. Αρκετές χώρες διαθέτουν εθνικά προγράμματα για τα δάση, τα οποία καθορίζουν διάφορες δυνατότητες υλοτομίας λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας του δάσους, τη βιοποικιλότητα και άλλες πολυλειτουργικές ανάγκες.

4. Οι συνέπειες της αλλαγής του κλίματος στα δάση

4.1 Τα δάση απορροφούν το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂) της ατμόσφαιρας μέσω αφομοίωσης και το μετατρέπουν σε βιομάζα, ιδίως με τη μορφή ξύλου, αποβάλλοντας οξυγόνο, ζωτικής σημασίας στοιχείο για τα ζώα και τους ανθρώπους. Η αλλαγή του κλίματος, και ειδικότερα η αύξηση του όγκου των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, η αύξηση των θερμοκρασιών, αλλά και το ποσοστό όζοντος στην επιφάνεια του πλανήτη, οι αποθέσεις αζώτου και η οξίνιση των εδαφών, απειλούν άμεσα και έμμεσα την υγεία, την ανάπτυξη και τη δομή των δασών.

4.2 Η αλλαγή του κλίματος επηρεάζει τα δάση με δύο τρόπους. Εάν, για παράδειγμα, το κλίμα γίνει σταδιακά πιο ζεστό ή πιο ξηρό, τα δένδρα πρέπει να προσαρμοσθούν στην αλλαγή αυτή. Η αλλαγή αυτή είναι σταδιακή και η πρόοδος της, όπως και τα μέτρα που μπορούν να την επηρεάσουν, μπορούν να προγραμματισθούν. Οι σοβαρότερες άμεσες απειλές στην ανάπτυξη των δασών προέρχονται από τα ακραία μετεωρολογικά φαινόμενα. Από το 1850, τα αριθμητικά στοιχεία δείχνουν σαφή αύξηση των ζημιών που οφείλονται σε καταιγίδες κατά την τελευταία εικοσαετία στην Ευρώπη. Επίσης, οι δασικές πυρκαγιές υπήρξαν πολλές στις μεσογειακές χώρες κατά την τελευταία πεντηκονταετία. Η ακριβής πρόβλεψη των ακραίων μετεωρολογικών φαινομένων είναι αδύνατη, αλλά είναι η δυνατή η προετοιμασία μέσω μελετών σχεδιασμού.

4.3 Εάν τα υφιστάμενα προς εκμετάλλευση δάση δεν προσαρμοσθούν επαρκώς στη σταδιακή αλλαγή του κλίματος, οι συνέπειες θα είναι, μεταξύ άλλων, η αποδυνάμωση της ζωτικότητας των δασών, η μείωση της παραγωγικότητας, ο μαρasmus ορισμένων δένδρων, η μείωση της ανθεκτικότητας των δένδρων και η επακόλουθη αύξηση των ασθενειών και των παρασίτων καθώς και η μεταβολή της κατανομής των ειδών δένδρων. Υπάρχει επίσης κίνδυνος τα δένδρα να μην προσαρμοσθούν στις περιοχές του βορρά, δεδομένου ότι το ποσοστό ανάπτυξής τους μεταβάλλεται σήμερα λόγω της αύξησης της διάρκειας της εποχής βλάστησης και λόγω της μη προσαρμογής τους στην περίοδο ηρεμίας, δηλαδή τον χειμώνα. Σε περίπτωση ακραίων μετεωρολογικών φαινομένων, όπως ξηρασίες, δασικές πυρκαγιές, καταιγίδες ή ζημιές που οφείλονται στα χιόνια, ενδέχεται να αφανιστούν μεγάλες εκτάσεις από δένδρα, η αναδάσωση να αναχαιτιστεί και τα νεκρά δένδρα να προκαλέσουν μαζική διάδοση παρασίτων, ακόμη και σε υγιή γειτονικά δάση.

4.4 Η αλλαγή του κλίματος επηρεάζει με διαφορετικούς τρόπους τις διάφορες ζώνες βλάστησης. Οι συνέπειες στις διάφορες ζώνες βλάστησης (βόρειες περιοχές, εύκρατη ζώνη, Μεσόγειος, οι περιοχές των Άλπεων και οι πολικές περιοχές) και στα διάφορα κράτη της Ευρώπης αναμένεται να είναι οι εξής:

- στη Μεσόγειο αναμένεται ότι οι περίοδοι ξηρασίας και ζέστης θα αυξηθούν με αποτέλεσμα την έλλειψη γλυκού νερού και τον κίνδυνο αύξησης των πυρκαγιών και ερήμωσης των δασών·
- στην Κεντρική Ευρώπη θα επιμηνυθεί η περίοδος βλάστησης· θα αυξηθεί η ανάπτυξη των δασών· αναμένεται να αυξηθεί η αναλογία των πλατύφυλλων δένδρων· θα μειωθούν οι βροχοπτώσεις και θα επεκταθεί η ξηρασία· θα επιδεινωθούν τα ακραία καιρικά φαινόμενα και ιδίως οι καταιγίδες·
- η περίοδος βλάστησης στις βόρειες κωνοφόρες ζώνες θα επιμηνυθεί· θα αυξηθεί η ανάπτυξη των δασών· οι ζημιές από καταιγίδες θα επιδεινωθούν· αναμένεται δε η μετακίνηση βλαβερών εντόμων από τις εύκρατες ζώνες προς τον βορρά και η πιθανότητα να προκαλέσουν σημαντικές ζημιές·
- η αλλαγή του κλίματος ενδέχεται να οδηγήσει σε μετατόπιση προς τον βορρά των δασόφυτων περιοχών ή στη σταδιακή εξάλειψη ορισμένων ειδών των δασών των περιοχών των Άλπεων ή των βόρειων και πολικών περιοχών.

⁽¹⁾ Πηγή: ForeSTAT, FAO 2007.

5. Ο ρόλος της διαχείρισης των δασών κατά την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος

5.1 Η καλή διαχείριση του δάσους είναι ο βασικός τρόπος βελτίωσης της ικανότητας προσαρμογής των δασών στην αλλαγή του κλίματος. Προληπτικά μέτρα, όπως η έγκαιρη αναγνώριση και η αφαίρεση των δένδρων που πεθαίνουν και η διατήρηση στο ελάχιστο των υλικών που μπορούν να προκαλέσουν πυρκαγιές των δασών περιλαμβάνονται στη διαχείριση του δάσους. Πρέπει, τόσο το κοινό, όσο και οι ιδιοκτήτες δασών καθώς και οι αρμόδιοι για τη διαχείριση φορείς να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της διαχείρισης των δασών κατά την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος. Τα περισσότερα δάση της ΕΕ τελούν υπό συνεχή διαχείριση, με αποτέλεσμα να εμφανίζουν γενικά υψηλή παραγωγικότητα και βιωσιμότητα. Υπάρχουν μακροπρόθεσμα μέτρα προσαρμογής που πρέπει να ληφθούν ήδη από τώρα, δεδομένου ότι ο δασικός τομέας απαιτεί μια μακροπρόθεσμη προοπτική, καθώς οι κύκλοι ζωής εκτείνονται από 15 έως 150 χρόνια.

5.2 Για την αναγέννηση των δασών ενδείκνυται η φύτευση ειδών δένδρων που είναι προσαρμοσμένα σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να προτιμώνται τα εγχώρια είδη δένδρων, διότι προσαρμόζονται καλύτερα στις τοπικές αλλαγές του κλίματος λόγω της γενετικής τους σύνθεσης. Προτίμηση πρέπει να δοθεί στα μικτά δάση, καθώς η παρουσία δένδρων διαφόρων ειδών που έχουν διαφορετικές ιδιότητες επιτρέπει τη μείωση των κινδύνων σε σχέση με τα δάση που περιορίζονται σε ορισμένα συγκεκριμένα είδη.

5.3 Στις περιπτώσεις δασών που αποτελούνται από ένα μοναδικό είδος κωνοφόρου, εκτός του φυσικού χώρου ανάπτυξής τους, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη διαφοροποίηση των εν λόγω δασών προκειμένου να αντιπροσωπεύουν και πάλι την αρχική κατανομή των ειδών δένδρων. Αυτά τα είδη δασών που αποτελούνται από ένα μοναδικό είδος εμφανίζουν μικρή ανθεκτικότητα στις καταιγίδες και στις επιθέσεις των εντόμων που λαμβάνουν συχνά χώρα μετά τις καταιγίδες.

5.4 Πρέπει να αναπτυχθούν σχέδια ετοιμότητας όσον αφορά τη διαχείριση του δάσους, να αναζητηθούν δυνατότητες χρηματοδότησης για την κάλυψη των ενδεχόμενων ζημιών και επιχειρησιακά μοντέλα, έτσι ώστε ο δασικός τομέας να είναι προετοιμασμένος για τις αρνητικές συνέπειες των αιφνιδίων και ακραίων κλιματικών φαινομένων που προκαλούνται από την αλλαγή του κλίματος καθώς και για τις ζημιές που αυτά προκαλούν στα δάση. Οι περιοχές που διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο από τις εν λόγω ακραίες κλιματικές συνθήκες πρέπει να χαρτογραφηθούν. Πρέπει επίσης να σχεδιαστούν επιχειρησιακά μοντέλα για την αντιμετώπιση των απότομων αυξήσεων υλοτόμησης δένδρων και για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των αγορών ξυλείας.

5.5 Η αλλαγή του κλίματος και το διεθνές εμπόριο των φυτικών υλών αυξάνουν τη διάδοση των φυτικών παρασίτων και των ξένων ειδών. Η ευρωπαϊκή οδηγία για την προστασία των φυτών περιέχει διατάξεις για την εξάλειψη των φυτικών παρασίτων και για την πρόληψη της διάδοσης των παρασίτων, καθορίζει δε τους όρους στον τομέα του διεθνούς εμπορίου δένδρων και σπόρων. Για την αποφυγή της διάδοσης των πιο επικίνδυνων παρασίτων του ξύλου (π.χ. νηματώδης σκώληκας των κωνοφόρων) και για τη διασφάλιση της υγείας των δασών, οι περιοχές της ΕΕ χρειάζονται επαρκώς

αυστηρές ρυθμίσεις για την προστασία των φυτών, καθώς και αποτελεσματικούς ελέγχους. Απαιτούνται εθνικές στρατηγικές και προγράμματα για την προστασία από επιθετικά ξένα είδη.

5.6 Η διαχείριση των δασών δεν αντιβαίνει στους στόχους της βιοποικιλότητας. Η βιοποικιλότητα πρέπει να έχει προτεραιότητα κατά τη διαχείριση του δάσους εμπορικής εκμετάλλευσης έτσι ώστε το ξύλο σε αποσύνθεση και οι μικροβίοτοποι να παραμένουν εντός της εμπορικής περιοχής, προκειμένου να διατηρηθούν οι ζώντες οργανισμοί. Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ χορηγούν οικονομικές ενισχύσεις σε ιδιώτες ιδιοκτήτες δασών, οι οποίοι αναλαμβάνουν οικειοθελώς την προστασία τους, ως μέτρο προώθησης της βιοποικιλότητας. Τα συστήματα πιστοποίησης των δασών απαιτούν επίσης να λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια βιοποικιλότητας κατά τη διαχείριση του δάσους.

5.7 Επί του παρόντος, τα εμπορικά δάση της Ευρώπης, με δένδρα υλοτομημένα ή μη, περιέχουν μεγάλη ποσότητα σάπιου ξύλου το οποίο λειτουργεί ως δεξαμενή άνθρακα και χρησιμεύει ως περιβάλλον για τους ζώντες οργανισμούς. Ο μέσος όγκος σάπιου ξύλου είναι 10 m³/ha. Η παρουσία μεγάλων ποσοτήτων τέτοιου ξύλου μπορεί να ενθαρρύνει τη μαζική διάδοση παρασίτων του ξύλου ή να προκαλέσει μεγάλες πυρκαγιές. Τα πλεονεκτήματα ωστόσο της βιοποικιλότητας είναι μεγάλα και για τον λόγο αυτό είναι καθοριστικής σημασίας να μην αφαιρείται από τον χώρο του το ξύλο σε αποσύνθεση που βρίσκεται ήδη στα δάση, για να χρησιμοποιηθεί, παραδείγματος χάριν, ως καύσιμο.

5.8 Η ύπαρξη φυσικών και προστατευόμενων δασών είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας. Όσον αφορά τη δέσμευση άνθρακα, τα φυσικά δάση, κατά τη διάρκεια της ζωής τους καταλήγουν από δεξαμενές άνθρακα σε αποθήκες άνθρακα. Επομένως, η μετάβαση από την ενεργό διαχείριση των δασών στην πλήρη προστασία των δασών σημαίνει τη δημιουργία αποθηκών άνθρακα. Ωστόσο, αυτό μειώνει ταυτόχρονα την αναγκαία έκταση για τα δένδρα που αναπτύσσονται, τα οποία μπορούν να αυξήσουν τον όγκο του άνθρακα που αποθηκεύεται στα δάση και ιδίως να αποτελέσουν πηγή προϊόντων ξύλου, η οποία αντισταθμίζει άλλες μορφές ενέργειας και άλλα υλικά. Επομένως, από την άποψη της αλλαγής του κλίματος, η πλήρης προστασία των δασών δεν είναι τόσο οικολογικά αποτελεσματική όσο η ολοκληρωμένη προστασία σε ένα πλαίσιο εμπορικής διαχείρισης του δάσους.

5.9 Επομένως, από την άποψη της καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος, η πλήρης προστασία των δασών δεν είναι τόσο οικολογικά αποτελεσματική όσο η ολοκληρωμένη προστασία σε ένα πλαίσιο εμπορικής διαχείρισης του δάσους (ξύλο σε αποσύνθεση και μικροί βίοτοποι).

6. Ο ρόλος των προϊόντων του ξύλου στον περιορισμό της αλλαγής του κλίματος

6.1 Τα δάση, κατά την φάση ανάπτυξης και μεταποίησης των προϊόντων τους, επηρεάζουν την αλλαγή του κλίματος με τους ακόλουθους τέσσερις τρόπους:

— κατά την ανάπτυξή τους, τα δάση απορροφούν το διοξείδιο του άνθρακα της ατμόσφαιρας και το αποθηκεύουν στη βιομάζα τους και στο έδαφός τους·

- τα προϊόντα του ξύλου είναι μια αποθήκη διοξειδίου του άνθρακα·
- η χρήση του ξύλου για την παραγωγή ενέργειας μειώνει την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, μειώνοντας τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου·
- η χρησιμοποίηση προϊόντων του ξύλου στον κατασκευαστικό κλάδο και στην επιπλοποιία, μεταξύ άλλων, μειώνει έμμεσα τις εκπομπές των ορυκτών καυσίμων. Αυτό συμβαίνει επειδή η κατασκευή άλλων μη ανανεώσιμων υλικών, όπως το σκυρόδεμα, απαιτεί περισσότερη ενέργεια και παράγει περισσότερες εκπομπές από όσες παράγονται όταν χρησιμοποιείται το ξύλο.

6.2 Εδώ και αρκετές δεκαετίες, τα ευρωπαϊκά δάση λειτουργούν ως δεξαμενές άνθρακα λόγω της μείωσης της υλοτόμησης σε σχέση με την καθαρή ετήσια ανάπτυξη, γεγονός που συνέβαλε στην επιβράδυνση της συγκέντρωσης διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' αόριστο, καθώς, όταν τα δένδρα γερνούν και φτάνουν στο ανώτερο σημείο της ανάπτυξής τους, τα δάση παύουν να αποθηκεύουν το διοξείδιο του άνθρακα. Για τον λόγο αυτό, τα δάση πρέπει να αποτελούν αντικείμενο συνεχούς διαχείρισης.

6.3 Τα αντισταθμιστικά οφέλη από τη χρήση προϊόντων υλοτομημένης ξυλείας (HWP) ⁽¹⁾ είναι σημαντικά για τον περιορισμό της αλλαγής του κλίματος. Ο άνθρακας που προέρχεται από την ατμόσφαιρα δεσμεύεται στην ξυλεία των δασών και στη συνέχεια μεταφέρεται και αποθηκεύεται στα προϊόντα που προέρχονται από ξύλο όπως το χαρτί, τα έπιπλα, οι σανίδες και οι ξύλινες κατασκευές· με τον τρόπο αυτό εξαιρείται από την ατμόσφαιρα (με την μορφή ξύλινης κατοικίας για παράδειγμα) για πολλούς αιώνες. Στο τέλος του κύκλου της ζωής τους τα προϊόντα από ξύλο ανακυκλώνονται ή καίγονται για την παραγωγή ενέργειας. Η υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα προϊόντα του ξύλου που συνδέονται με τα αέρια του θερμοκηπίου, που καθιερώθηκε στο Κυότο, γίνεται σε εθελοντική βάση και οι σχετικές μελέτες παραμένουν ημιτελείς επειδή εν μέρει λαμβάνεται υπόψη το διεθνές εμπόριο.

6.4 Οι υφιστάμενες, εθνικές ή διεθνείς, βάσεις δεδομένων επιτρέπουν τον υπολογισμό της ικανότητας αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα των προϊόντων από ξύλο. Πρέπει να αναπτυχθούν κανόνες υπολογισμού ώστε να καταστεί εφικτός ο υπολογισμός του ισοζυγίου άνθρακα των δασών. Η ΕΕ θα πρέπει να προτείνει στη διάσκεψη για το κλίμα που θα πραγματοποιηθεί στην Κοπεγχάγη το 2009 ο όγκος του άνθρακα που αποθηκεύεται στα προϊόντα ξύλου να συμπεριληφθεί υποχρεωτικά ως τμήμα του υπολογισμού του ισοζυγίου άνθρακα στην μετά το Κυότο περίοδο από το 2012 και μετέπειτα.

6.5 Η ενσωμάτωση της ικανότητας των προϊόντων ξύλου να δεσμεύουν το διοξείδιο του άνθρακα στον υπολογισμό του ισοζυγίου άνθρακα μπορεί να παρακινήσει τον δασικό τομέα να διαχειρίζεται τα δάση με αποτελεσματικό τρόπο και με μεγαλύτερο σεβα-

σμό στο περιβάλλον. Η συνεχής διαχείριση των δασών είναι καθοριστικής σημασίας για τη διατήρηση της βιωσιμότητας των δασών απέναντι στις αρνητικές συνέπειες της αλλαγής του κλίματος.

7. Η χρήση του ξύλου στον κατασκευαστικό κλάδο

7.1 Ο κατασκευαστικός κλάδος μπορεί να διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, δεδομένου ότι παγκοσμίως το 40 έως 50 % της πρωτογενούς ενέργειας χρησιμοποιείται για τη θέρμανση και τη ψύξη των κτηρίων ⁽²⁾. Εκτιμάται ότι η παραγωγή δομικών υλικών, ο κατασκευαστικός κλάδος και η χρήση των κτηρίων παράγουν σχεδόν το 40 % των εκπομπών CO₂. Στην ΕΕ των 27 κρατών μελών καταναλώθηκαν το 2005 συνολικά 1 170,2 Μτοε (εκατομμύρια τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου), εκ των οποίων το 28 % στη βιομηχανία, 30,9 % στις μεταφορές και 41,1 % στα νοικοκυριά. Η θέρμανση και η ψύξη των κτηρίων ευθύνονται για το 8 % των εκπομπών CO₂ και μεγάλο ποσοστό των εκπομπών αυτών μπορεί να αποφευχθεί μέσω της επαγγελματικής κατασκευής και των νέων τεχνικών, καθώς και με την αύξηση του ποσοστού ξυλείας στις κατασκευές.

7.2 Το ξύλο είναι ένα δομικό υλικό χαμηλού ενεργειακού δυναμικού, ανανεώσιμο και ουδέτερο σε άνθρακα καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του. Κανένα άλλο σύννηθες δομικό υλικό δεν χρειάζεται τόσο λίγη ενέργεια για την παραγωγή όσων παράγει το ξύλο. Η χρησιμοποίηση ενός κυβικού μέτρου ξύλου ως υποκατάστατου άλλων δομικών υλικών μειώνει τις εκπομπές CO₂ στην ατμόσφαιρα κατά 1,1 τόνο κατά μέσο όρο.

7.3 Η ευρύτερη διάδοση της κατασκευής ξύλινων κτηρίων στον κόσμο, και της χρήσης του ξύλου στον κατασκευαστικό κλάδο, περιορίζεται από την έλλειψη ομοιόμορφων προτύπων, κανόνων και κριτηρίων πιστοποίησης. Ο κατασκευαστικός κλάδος πρέπει να διαθέτει αναλύσεις του κύκλου ζωής και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου των προϊόντων, βάσει επιστημονικών υπολογισμών, ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση διαφορετικών υλικών με αντικειμενικό τρόπο. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών πρέπει να ενσωματώσουν περισσότερα υλικά από ξύλο «οικολογικής κατασκευής» στις πολιτικές εφοδιασμού σε ξύλο και να εφαρμόζουν όρους πιστοποίησης των δασών συμβατούς με τη διεθνή έννοια της αειφορίας.

8. Δασική βιοενέργεια

8.1 Η βιομάζα των δασών είναι η σημαντικότερη και αμεσότερη υφιστάμενη πηγή ανανεώσιμης βιοενέργειας στην Ευρώπη. Η βιομάζα των δασών χρησιμοποιείται για την παραγωγή ενέργειας με τρεις τρόπους:

- για την παραγωγή θερμότητας και βιομηχανικού ατμού·
- για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας·
- για την παραγωγή βιοκαυσίμων στις μεταφορές.

⁽¹⁾ Τα προϊόντα υλοτομημένης ξυλείας (HWP=Harvested wood products) περιλαμβάνουν όλα τα υλικά του ξύλου (συμπεριλαμβανομένου του φλοιού) τα οποία μεταφέρονται από τους τόπους συλλογής. Τα προϊόντα της υλοτομίας και άλλα υλικά που αφήνονται στους τόπους συλλογής θεωρούνται νεκρές οργανικές ύλες και όχι προϊόντα υλοτομημένης ξυλείας (κατευθυντήριες γραμμές της GIEC 2006).

⁽²⁾ Πηγή: UNECE/FAO Forest Products Annual Market Review 2007-2008 <http://www.unece.org/tardec/timber/docs/fpama/2008> and <http://www.iisd.ca/yimb/efw/20october.html>

Η παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και η συνδυασμένη παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού από τη βιομάζα των δασών έχει αυξηθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη. Η θερμότητα και ο ηλεκτρισμός παράγονται συνήθως για τις ανάγκες ιδιωτικών χαμηλών κατοικιών και σε θερμοηλεκτρικούς σταθμούς για τη θέρμανση και τον ηλεκτρισμό διαφόρων μεγεθών κτηρίων όπως σχολεία, δημόσια κτήρια, νοσοκομεία, κοινότητες ή πόλεις. Η τεχνολογία παραγωγής βιοκαυσίμων από τη βιομάζα των δασών και πρώτων υλών από ξύλο είναι ακόμη υπό δοκιμή και σε φάση ανάπτυξης και χρήζει περαιτέρω επιδοτήσεων. Η πυρόλυση της βιομάζας, που παράγει ξυλάνθρακα κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί ως υλικό βελτίωσης του εδάφους, είναι μια νέα δυνατότητα για τη βελτίωση της ενεργειακής αξίας και της αποτελεσματικότητας του εδάφους ως δεξαμενής άνθρακα.

8.2 Το 2006 η ΕΕ των 25 παράγαγε ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές γύρω στους 110 μεγατόνους, πράγμα που αντιστοιχεί στο 14 % περίπου της συνολικής χρήσης ενέργειας. (Eurostat 2008). Το μεγαλύτερο μέρος, το 65 %, αυτής της ανανεώσιμης ενέργειας παράχθηκε από βιομάζα, που με τη σειρά της αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα (60 %) της δασικής ενέργειας. Το ποσοστό χρήσης της δασικής ενέργειας επί του συνόλου της ενέργειας διαφέρει πολύ μεταξύ των κρατών της ΕΕ των 27.

8.3 Στην παραγωγή βιοκαυσίμων από προϊόντα δασικής ξυλείας συμβάλλουν τα διάφορα είδη υπολείμματα υλοτομίας όπως τα ροκανίδια, οι κόκκοι από πολτό ξύλου, οι μπρικέτες (πλιθάνθρακες), τα κούτσουρα και οι ρίζες, ο ξυλάνθρακας, το ξυλαέριο και τα ταχέως αναπτυσσόμενα δένδρα όπως η ιτιά. Τα υποπροϊόντα της δασικής βιομηχανίας (τα υγρά βιομηχανικά απόβλητα πολτοποίησης και τα υπολείμματα ξυλείας όπως η μαύρη αλυσίδα, ο φλοιός, τα πριονίδια και τα υπολείμματα κατεργασίας και ανακύκλωσης ξύλου), παρέχουν σημαντικό ενεργειακό δυναμικό και χρησιμοποιούνται εντατικά στην παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού, ιδιαίτερα στην ολοκληρωμένη δασική βιομηχανία. Η χρήση υποπροϊόντων και ανακυκλωμένου ξύλου για ενεργειακούς σκοπούς μπορεί να φτάσει το 30–50 % της χρήσης στρογγυλής ξυλείας.

8.4 Η χρήση της δασικής βιοενέργειας πρέπει να αυξηθεί περισσότερο από ό,τι σήμερα στην Ευρώπη. Σύμφωνα με προκαταρκτικές μελέτες εκτιμάται ότι το δυναμικό εκμετάλλευσης της βιομάζας των δασών της Ευρώπης ανέρχεται σε 100–200 εκατομμύρια κυβικά μέτρα τον χρόνο, δεδομένου ότι η εκμετάλλευση των δασών δεν απειλεί το περιβάλλον ούτε τη βιοποικιλότητα των δασών ή την προστασία του τοπίου. Σήμερα ο όγκος της δασικής βιομάζας που αξιοποιείται ξεχωριστά και σε συνδυασμό με την εκμετάλλευση της στρογγυλής ξυλείας ανέρχεται στο 10–15 % του δυναμικού εκμετάλλευσης.

8.5 Η αυξημένη χρήση της βιομάζας των δασών δημιουργεί νέες δυνατότητες και στους ιδιοκτήτες εφόσον τους παρέχει ευρύτερη αγορά ξυλείας και ανταγωνιστικές τιμές αλλά και στα πριονιστήρια,

τα οποία μπορούν να πωλούν περισσότερα υποπροϊόντα. Η έντονη ζήτηση δασικής βιομάζας ενδέχεται να αλλάξει την αγορά στρογγυλής ξυλείας πράγμα που θα οδηγήσει στην αύξηση του ανταγωνισμού για τις πρώτες ύλες ξυλείας μεταξύ του τομέα της βιοενέργειας και της βιομηχανίας που χρησιμοποιεί στρογγυλή ξυλεία. Η υποστήριξη της τελικής χρήσης, π.χ. τα τιμολόγια τροφοδότησης για την παραγωγή πράσινης ενέργειας είναι σημαντικό μέσο για την ανάπτυξη διαφόρων στρατηγικών βιοενέργειας τόσο σε τοπικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Η αύξηση της χρήσης της βιοενέργειας πρέπει να αποτελέσει το μέσο στήριξης της περιφερειακής ανάπτυξης της ΕΕ.

8.6 Οι αγορές καυσίμων από ξύλο και ιδιαιτέρως καυσόξυλων είναι κυρίως τοπικές, αλλά η αύξηση της χρήσης ενέργειας από ξύλο στην ΕΕ θα ενθαρρύνει σημαντικά την επιχειρηματική δραστηριότητα και θα αυξήσει τις θέσεις εργασίας στον τομέα των σχετικών μηχανημάτων και του εξοπλισμού. Για την παραγωγή κόκκων από πολτό ξύλου, πλιθάνθρακα και άλλων επεξεργασμένων καυσίμων από ξύλο απαιτούνται ειδικά μηχανήματα και ειδικός εξοπλισμός. Για την παραγωγή ενέργειας απαιτείται μεγάλος αριθμός από λέβητες και άλλα εξαρτήματα με μεγάλη οικονομική αξία και δυναμικό ανάπτυξης. Η αύξηση της χρήσης ενέργειας από ξύλο παρέχει επίσης σημαντικές πιθανότητες εξαγωγής τεχνολογίας εκτός της ΕΕ.

8.7 Το έργο θέσπισης προτύπων για την παραγωγή βιώσιμης βιομάζας έχει ξεκινήσει στο πλαίσιο της κοινοτικής οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα πρότυπα είναι σημαντικά για τη διασφάλιση της παραγωγής και εφοδιασμού βιώσιμης δασικής βιοενέργειας και την εφαρμογή κοινών διαδικασιών. Τα πρότυπα για τη βιώσιμη παραγωγή δασικής βιομάζας πρέπει να πληρούν τα διευρωπαϊκά κριτήρια της MCPFE, προκειμένου να αποφευχθεί περιττή επικάλυψη έργου.

9. Πτυχές της δασικής πολιτικής

9.1 Η δημιουργία νέων δασών μέσω της αναδάσωσης αποτελεί το αποτελεσματικότερο μέσο για την εξάλειψη του άνθρακα από την ατμόσφαιρα. Η ΕΕ θα πρέπει να στηρίξει τα σχέδια αναδάσωσης στις αναπτυσσόμενες χώρες ως τμήμα της αναπτυξιακής της πολιτικής, εφόσον διαφαίνεται ότι η αλλαγή του κλίματος αυξάνει τις οικονομικές διαφορές μεταξύ των βιομηχανικών και των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα σχέδια αναδάσωσης θα πρέπει να συνοδεύονται από κατάλληλες στρατηγικές που να στηρίζουν την ανάπτυξη υποδομών, την πολυλειτουργική χρήση των δασών και τη χρηστή διακυβέρνηση στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για την πρόληψη της παράνομης υλοτομίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, την προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης των δασών και την παροχή βοήθειας στις χώρες αυτές όσον αφορά τον καθορισμό των εθνικών όπως σχεδίων δασοκομίας σε συνεργασία με όπως τομείς.

9.2 Στους υπολογισμούς του ισοζυγίου του άνθρακα του πρωτοκόλλου του Κυότο για την αλλαγή χρήσης γης δεν προβλέπεται τίποτα για τις αναπτυσσόμενες χώρες που να επιτρέπει τη συνεκτίμηση της μείωσης των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα που προκύπτει από την πρόληψη του αφανισμού των δασών. Επειδή η αποψίλωση των δασών αυξάνει πολύ τις εκπομπές CO₂, η ΕΕ θα πρέπει να στηρίξει την ανάπτυξη και υιοθέτηση του αποκαλούμενου μέσου REDD προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στους υπολογισμούς των αερίων του θερμοκηπίου κατά την αλλαγή χρήσης γης κατά την μετά το Κυότο περίοδο από το 2012 και μετέπειτα. Τούτο προϋποθέτει τον καθορισμό μιας τιμής για την αξιολόγηση του αποθηκευμένου άνθρακα ούτως ώστε με την εμπορία των εκπομπών τα κράτη μέλη της ΕΕ να μπορέσουν να αποτρέψουν την αποψίλωση των τροπικών δασών.

9.3 Στην ΕΕ έχει αναπτυχθεί το σύστημα αδειών FLEGT⁽¹⁾ το οποίο αποσκοπεί στην αποτροπή πώλησης στις αγορές της ΕΕ προϊόντων παράνομης υλοτομίας. Το σύστημα αδειών FLEGT προωθεί και στηρίζει, μέσω ενός πλαισίου εταιρικής σχέσης ανά χώρα, τη βιώσιμη διαχείριση των δασών και ενθαρρύνει τη συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΕ πρέπει να στηρίξει την περαιτέρω ανάπτυξη του συστήματος FLEGT και τη διάδοσή του παγκοσμίως. Η πρόληψη της παράνομης υλοτομίας

ενδέχεται να επιβραδύνει την αποψίλωση των τροπικών δασών και τη ρύπανση από τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που αυτή προκαλεί. Τα συστήματα πιστοποίησης των δασών που λειτουργούν σε εθελοντική βάση όπως τα προγράμματα PEFC⁽²⁾ και FSC⁽³⁾ αποσκοπούν στη μείωση της παράνομης υλοτομίας.

9.4 Μέσω διεθνών συμφωνιών και οργανισμών όπως ο Οργανισμός Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO), η Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη, η EUROSTAT και η MCPFE, συλλέγονται στοιχεία για τους δασικούς πόρους της Ευρώπης, τον άνθρακα που δεσμεύεται, τον κύκλο του άνθρακα, τη βιοποικιλότητα των δασών, των προϊόντων τους και τον προστατευτικό τους ρόλο, αλλά χρειάζεται επείγοντως περισσότερη γνώση και έρευνα. Κατά την ανάπτυξη των συστημάτων παρακολούθησης της Κοινότητας, όπως το νέο σχέδιο FutMon, πρέπει να αξιοποιηθούν και να αναπτυχθούν τα υφιστάμενα εθνικά, πανευρωπαϊκά και παγκόσμια συστήματα παρακολούθησης και να εξασφαλιστεί ότι οι ιδιοκτήτες γης είναι πλήρως προστατευμένοι κατά τη συλλογή και τη δημοσίευση των στοιχείων. Η ΕΕ πρέπει μέσω του προγράμματος πλαισίου για την έρευνα να στηρίξει περαιτέρω τα θέματα αυτά και τη διάδοση πληροφοριών και να προωθήσει την βασική και εφαρμοσμένη έρευνα μέσω αναπτυξιακών σχεδίων.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Η επιβολή της δασικής νομοθεσίας, η διακυβέρνηση και το εμπόριο (FLEGT) - Πρόταση για σχέδιο δράσης της ΕΕ - COM(2003) 251 τελικό· Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1024/2008 της Επιτροπής, της 17ης Οκτωβρίου 2008, περί καθορισμού λεπτομερών μέτρων για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2173/2005 του Συμβουλίου περί δημιουργίας εθελοντικού συστήματος αδειών FLEGT για τις εισαγωγές ξυλείας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ΕΕ L 277, 18.10.2008, σελ. 23-29

⁽²⁾ PEFC=Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes www.pefc.org.

⁽³⁾ FCS= Forest Stewardship Council

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εταιρική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εργοδοτών» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 228/02)

Με επιστολή της 27ης Ιουνίου 2008, το τσεχικό Υπουργείο Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει, εν όψει της επικείμενης τσεχικής προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

«Εταιρική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εργοδοτών» (διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. MALOSSE και του συνεισηγητή κ. PIRVULESCU.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24^{ης} Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 160 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη και συστάσεις

1.1 Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση αποτελεί την ανταπόκριση της ΕΟΚΕ στην πρόσκληση της τσεχικής Προεδρίας και επικεντρώνεται στις σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Στη γνωμοδότηση αυτή διατυπώνονται συστάσεις προς τις επιχειρήσεις, τις ενώσεις επιχειρήσεων, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία, καθώς και προς την Ε.Ε., και σκιαγραφούνται οι άξονες που πρέπει να τηρηθούν για την έναρξη του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου των πολιτών με το σύνολο των ενδιαφερομένων θεσμών και φορέων.

1.2 Η προσέγγιση του θέματος στηρίζεται στα ακόλουθα δεδομένα:

- Την τρέχουσα κρίση η οποία εκθέτει την Ευρώπη σε νέες εξωτερικές και εσωτερικές προκλήσεις και εκδηλώνεται στην πραγματική οικονομία με το κλείσιμο και τις αναδιαρθρώσεις επιχειρήσεων και με τη σημαντική αύξηση της ανεργίας.
- Την ύπαρξη διαρθρωτικών τάσεων με ισχυρό κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο, όπως η γήρανση του πληθυσμού, η εμφάνιση αναδυόμενων οικονομικών δυνάμεων στα πλαίσια του παγκόσμιου ανταγωνισμού και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών οι οποίες επιβάλλουν συνεχή προσαρμογή καθώς και πρόβλεψη των νέων δεξιοτήτων που απαιτούνται.
- Τις ανάγκες των ατόμων και των ομάδων που κινδυνεύουν με αποκλεισμό. Οι ευάλωτες ομάδες είναι περισσότερο εκτεθειμένες σε περιόδους κρίσης. Οι συνεργασίες πρέπει να προάγουν την ισότητα αναπτύσσοντας σχέδια τα οποία ευνοούν την ένταξη των γυναικών, των νέων, των μειονοτήτων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των ηλικιωμένων στην αγορά εργασίας.

1.3 Προβάλλονται διάφοροι μεθοδολογικοί άξονες προτεραιότητας:

- Η ύπαρξη ενός πνεύματος συνεργασίας που σέβεται τις θεμελιωδώς διαφορετικές αποστολές των επιχειρήσεων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

— Η ανεπαρκής ακόμη ανάπτυξη των σχέσεων και των συνεργασιών μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων - με την εξαίρεση της τεχνικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης - σε συνδυασμό με την έλλειψη των απαραίτητων μέσων και την απουσία στρατηγικού οράματος.

— Η ανάγκη να βρεθεί για όλες τις πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν η σωστή ισορροπία μεταξύ των προσεγγίσεων από την κορυφή προς τη βάση και από τη βάση προς την κορυφή.

— Η σημασία των προσωπικών σχέσεων για την αποτελεσματικότητα των συνεργασιών.

— Η υποχρέωση να εξεταστεί το σύνολο της προβληματικής των εταιρικών σχέσεων με την ευρεία έννοια μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (πανεπιστήμια, επαγγελματική κατάρτιση, σχολές, ...) και εργοδοτών (ιδιωτικός τομέας, δημόσιος τομέας, ΜΚΟ, ...) στο πλαίσιο μιας προσέγγισης στα ακόλουθα τρία επίπεδα:

— Πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση.

— Αρχική και συνεχής επαγγελματική κατάρτιση.

— Κατάρτιση μηχανικών και τεχνικών, καινοτομία και έρευνα.

— Ιδιαίτερες προσπάθειες προς την κατεύθυνση των επαγγελματικών κλάδων και των ΜΜΕ. Αυτή η κατηγορία επιχειρήσεων, λόγω της ευελιξίας που διαθέτουν, αποτελεί την βασική πηγή δημιουργίας απασχόλησης σε περίοδο κρίσης και διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και την προαγωγή της δημιουργικότητας.

— Ο ρόλος των οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων, καθώς και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών που δρουν ως καταλύτες έργων και συνεργιών, με απώτερο στόχο την στήριξη πρωτοβουλιών και βιώσιμων και δυναμικών δομών.

Ένας γενικός προσανατολισμός στο πλαίσιο του ανταγωνισμού και υπέρ ενός πρότυπου εταιρικής σχέσης μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων παραγόντων.

1.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει να οικοδομηθεί σε ευρωπαϊκή κλίμακα ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων με προοπτική την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η ευρωπαϊκή διάσταση, αλλά και για την κοινωνική πρόοδο. Η ΕΟΚΕ συνιστά την έναρξη μιας ευρωπαϊκής προσπάθειας που θα μπορούσε να ονομαστεί «Διαδικασία της Πράγας» αναφερόμενη στη διάσκεψη «Εταιρική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εργοδοτών» που θα πραγματοποιηθεί στις 6 και 7 Απριλίου στην Πράγα με πρωτοβουλία της τσεχικής Προεδρίας. Αυτή θα μπορούσε να προσλάβει το σχήμα ενός αρκετά ευρέως ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς που θα επιτρέπει στους επιτόπιους φορείς να προωθήσουν σε τοπικό και εθνικό επίπεδο καινοτόμες δράσεις που αποσκοπούν στα ακόλουθα:

- Να κληθούν τα κράτη μέλη και άλλες δημόσιες αρχές να επενδύσουν περισσότερο στην εκπαίδευση εν γένει και ιδιαίτερος στις εν λόγω εταιρικές σχέσεις, ούτως ώστε να βρεθεί η κατάλληλη απάντηση στην προϋπάρχουσα οικονομική κρίση και τις δυσχέρειες που εξακολουθούν να υφίστανται στην αγορά εργασίας.
- να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να συμμετάσχουν στις εν λόγω εταιρικές σχέσεις εφαρμόζοντας καινοτομίες σε επίπεδο μορφής αλλά και περιεχομένου.
- Να οργανωθούν ανταλλαγές καλών πρακτικών και να δομηθούν τεχνικά και χρηματοδοτικά πλαίσια τα οποία προσφέρουν τη δυνατότητα δοκιμής, αξιολόγησης και διάδοσης πρωτοβουλιών σε ευρωπαϊκή κλίμακα.
- Να αναπτυχθούν κοινά προγράμματα (κοινά πλαίσια αναφοράς για πτυχία, δίκτυο σχολών και πρωτοβουλιών, κατάρτιση εκπαιδευτικών, δίκτυο διαμεσολαβητών).
- Να προωθηθούν προγράμματα διασταυρούμενης κινητικότητας μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών, σχολών και οργανώσεων των εργοδοτών.

1.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά να χρηματοδοτηθεί η διαδικασία από τώρα μέχρι το 2013 από τα διαρθρωτικά ταμεία και τα τρέχοντα προγράμματα (Leonardo, Grundtvig, Erasmus για τους φοιτητές, Erasmus για τους μαθητευόμενους, Erasmus για τους επιχειρηματίες, ...), τα οποία θα πρέπει να προσαρμοστούν εάν είναι απαραίτητο. Τα διαρθρωτικά ταμεία πρέπει να είναι σε θέση να παρεμβαίνουν για την ενίσχυση της αρχικής κατάρτισης. Μετά το 2003 θα μπορούσε να προταθεί ένα ειδικό συμπληρωματικό πρόγραμμα.

2. Αναγκαιότητα και δυνατότητες της εταιρικής σχέσης μεταξύ του κόσμου της εκπαίδευσης και του κόσμου των επιχειρήσεων

2.1 Στο σύνολο της ευρωπαϊκής επικράτειας, η ανάπτυξη και η ποιότητα ζωής εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το πολιτιστικό και επιστημονικό επίπεδο, το οποίο με τη σειρά του εξαρτάται από την ποιότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, στην Ευρώπη, η εταιρική σχέση επιχείρησης/εκπαίδευσης βρίσκεται αντιμετώπιση με ένα σύνολο σημαντικών προβλημάτων, τα οποία συνδέονται:

- σε κοινωνικό επίπεδο, με την έντονη αύξηση της ζήτησης γνώσεων·

— σε οικονομικό επίπεδο, με την τεράστια ανάπτυξη των επιστημών που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο διδασκαλίας, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της οικονομίας·

— σε πολιτιστικό επίπεδο, με τις ολοένα και πιο πολύπλοκες ανάγκες όσον αφορά την προώθηση των αξιών της πολυπολιτισμικότητας·

Η εταιρική σχέση πρέπει επίσης να ενσωματώνει τα ακόλουθα:

- το δικαίωμα όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και μάλιστα στο ανώτερο δυνατό επίπεδο γενικής καλλιέργειας, συμπεριλαμβάνοντας την εκμάθηση γλωσσών και σύγχρονων τεχνικών επικοινωνίας·
- την καταπολέμηση κάθε μορφής αποκλεισμού και διάκρισης καθώς και το σεβασμό της πολυμέρειας σε όλες τις μορφές της·
- πρωτοβουλία και δημιουργικότητα και όλες τις θετικές αρχές γύρω από την έννοια της δημιουργίας πλούτου και του επιχειρηματικού πνεύματος·
- ιδιαίτερη μέριμνα σε μεμονωμένες περιπτώσεις, κυρίως σε ό,τι αφορά ειδικές ομάδες.

2.2 Κατά παράδοση, η Ευρώπη στηριζόταν στις μακροπρόθεσμες προβλέψεις όσον αφορά τις επαγγελματικές δεξιότητες. Ωστόσο, σε μία ταχέως μεταβαλλόμενη παγκόσμια οικονομία, πρέπει να υπάρξει στενότερη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων όσον αφορά τις άμεσες και μελλοντικές απαιτήσεις της βιομηχανίας και ιδιαίτερα των ΜΜΕ.

2.3 Εδώ και καιρό υπάρχουν πολύ θετικές εμπειρίες, οι οποίες εγγράφονται στην αποστολή της τεχνικής, της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων που τους επιτρέπουν να συνυπάρχουν με το οικονομικό περιβάλλον μέσω πολλαπλών –τυπικών ή άτυπων– συμφωνιών, οι οποίες συνδέουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με τις επιχειρήσεις και αντιστρόφως. Πέραν των καλών πρακτικών που παρατηρούνται σχεδόν παντού και χωρίς να θίγονται οι αρμοδιότητες κάθε πλευράς και ιδιαιτέρως εκείνες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που αφορούν την απονομή διπλωμάτων σε κατάσταση πλήρους αυτονομίας, υπάρχει έντονη φιλοδοξία για την οικοδόμηση βιώσιμων εταιρικών σχέσεων που αποσκοπούν στην επίτευξη συνεργιών, τη συσπείρωση δυνάμεων και ταλάντων με απώτερο στόχο την από κοινού ανεύρεση των κατάλληλων απαντήσεων στις οικονομικές και τις κοινωνικές ανάγκες.

Οι επιχειρήσεις και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιδιώκουν προφανώς διαφορετικούς στόχους. Ωστόσο, με την προώθηση της ανταλλαγής πληροφοριών, τη σύναψη εταιρικών σχέσεων και την κατάρτιση κοινών σχεδίων, μπορούν να κατορθώσουν να εξασφαλίσουν με καλύτερο τρόπο την επιτυχία της αποστολής τους. Εδώ και πάρα πολλά χρόνια, αν όχι αιώνες, υπάρχουν σε πολλά κράτη μέλη παραδείγματα εναλλασσόμενης εκπαίδευσης και συστημάτων κατάρτισης σύμφωνα με τα οποία η εκπαίδευση πραγματοποιείται στο σχολείο και στην εταιρία (διττό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης στη Γερμανία, apprentissage στη Γαλλία, apprenticeships στο Ηνωμένο Βασίλειο κ.λπ.). Η εναλλασσόμενη εκπαίδευση απέδειξε την υψηλή προστιθέμενη αξία των συνεχών, διαρθρωμένων και ολοκληρωμένων εταιρικών σχέσεων.

2.4 Υπό ιδανικές συνθήκες, μια επιχείρηση συνεισφέρει γνώσεις σχετικά με τις ανάγκες της αγοράς, τόσο στο άμεσο μέλλον όσο και προορατικά, και παρέχει έτσι τη δυνατότητα καλύτερου προσανατολισμού της προσφοράς στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αποτελεί δεξαμενή τεχνογνωσίας, επαγγελματικών προσόντων και τεχνικών μέσων.

2.5 Ομοίως, στον τομέα της εκπαίδευσης, υπάρχει συγκέντρωση τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν πρακτικά: προετοιμασία στο περιβάλλον εργασίας, ανάπτυξη νέων προσφορών και διαδικασιών καλλιέργειας προσόντων.

3. Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα

3.1 Παρά τις πολυάριθμες θετικές εμπειρίες, οι πρωτοβουλίες για τη σύναψη εταιρικών σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εργοδοτών παραμένουν ολιγάριθμες και συχνά περιορίζονται στην τεχνική και την επαγγελματική κατάρτιση. Ενόψει της οικονομικής κρίσης, «η αξιοποίηση του δυναμικού αυτών των εταιρικών σχέσεων» αποτελεί αναγκαιότητα, δεδομένου ότι η καλύτερη προσαρμογή της κατάρτισης στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και η καλύτερη αξιοποίηση των προσόντων και των ανθρώπινων πόρων στις επιχειρήσεις αποτελούν καθοριστικές προϋποθέσεις επιτυχούς ανάκαμψης.

3.2 Εξυπακούεται ότι το πλαίσιο της νέας αυτής ευρωπαϊκής εταιρικής σχέσης πρέπει να εμφανίζει πολυμορφία. Πρέπει να περιλαμβάνει, με εξατομικευμένο τρόπο, τους διάφορους εμπλεκόμενους παράγοντες:

- σε τοπικό επίπεδο, την επιχείρηση με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις τοπικές αρχές·
- οι ενώσεις επιχειρηματιών, οι κοινωνικοί εταίροι, οι εκπαιδευτικές δομές και άλλοι παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να μπορέσουν να προωθήσουν και να παράσχουν ένα δομημένο πλαίσιο στις εν λόγω τοπικές εταιρικές σχέσεις·
- σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι μεγάλες ευρωπαϊκές οργανώσεις επιχειρηματιών, μισθωτών και άλλοι παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών, και φυσικά οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, πρέπει να προσδώσουν στην εταιρική σχέση μια διάσταση που αντιστοιχεί στο επίπεδο της Ευρώπης των 27.

3.3 Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις φέρουν μια κοινή ευθύνη, ιδίως στο επίπεδο των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους: να προτείνουν από κοινού διαύλους και προσφορές κατάρτισης.

3.4 Η επιχείρηση βρίσκεται αντιμέτωπη με την αναγκαιότητα να αποκτήσει μεγάλη ποικιλία προσόντων, τα οποία σχετίζονται με τις διάφορες διαστάσεις που καθορίζουν ή επηρεάζουν την οργάνωση, τη λειτουργία και την οικονομική της δραστηριότητα: τεχνολογική πρόοδος, διεθνοποίηση, απουλοποίηση των αγορών. Η επιχείρηση

οφείλει, αφενός, να βρει στην αγορά εργασίας τις αντίστοιχες ικανότητες και, αφετέρου, να καλλιεργεί τα προσόντα των υπαλλήλων, αλλά και των σημερινών και των μελλοντικών στελεχών της ανάλογα με τις επαγγελματικές απαιτήσεις. Από την πλευρά τους, οι μισθωτοί βρίσκονται αντιμέτωποι με την αντίστοιχη αναγκαιότητα να αναπτύξουν την απασχολησιμότητά τους στα επαγγέλματά τους, να εξασφαλίσουν την επικύρωση των προσόντων που έχουν αποκτήσει μέσω διπλωμάτων αναγνωρισμένης αξίας τόσο εντός της επιχείρησης όσο και εκτός αυτής, στην ευρύτερη αγορά εργασίας.

3.5 Η δυναμική της εξέλιξης της εκπαίδευσης στην Ευρώπη κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από δύο φαινόμενα: τη μαζικοποίηση και τη διαφοροποίηση της εκπαίδευσης. Η ταχεία αύξηση του αριθμού των μαθητών και των σπουδαστών τις τελευταίες δεκαετίες, είχε ταυτόχρονα ως αποτέλεσμα την έντονη διαφοροποίηση του πληθυσμού (ηλικιακές δομές, εκπαιδευτικό ιστορικό, κοινωνική προέλευση κλπ.), η οποία δημιούργησε με τη σειρά της την ανάγκη προσαρμοσμένων μεθόδων εργασίας και ειδικών χειρισμών.

3.6 Παρά τις σημερινές δυσχέρειες, οι δυνατότητες συνεργασίας για τον σκοπό αυτό είναι τεράστιες, και υπάρχουν τρεις πτυχές που πρέπει να τονιστούν στο συγκεκριμένο επίπεδο προσέγγισης του προβλήματος:

3.6.1 Σήμερα, παρατηρείται μεγάλη έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού σε τομείς όπως η παροχή προσωπικών υπηρεσιών, οι κατασκευές, εστιατόρια-ξενοδοχεία κλπ. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση αποτέλεσε συχνά σημείο αναφοράς για τη συνεργασία, σε τοπικό επίπεδο, μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σε πολλές χώρες έχει περιπέσει σε αχρησία και ορισμένοι πιστεύουν ότι η ενίσχυση της ανασφάλειας και του αποκλεισμού στις κοινωνίες μας συνδέεται άμεσα με το φαινόμενο αυτό. Κοινή ευθύνη των επιχειρήσεων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι να αναβαθμίσουν τις προοπτικές σταδιοδρομίας (μισθοί, προαγωγές κλπ.) και να προβάλλουν τις αξίες των επαγγελματιών και των επιτηδευμάτων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα μια ποιοτική εκπαίδευση, η οποία θα περιλαμβάνει σημαντικό μερίδιο «γενικής καλλιέργειας».

3.6.2 Η μονιμότητα και η ταχύτητα του ρυθμού των αλλαγών απαιτούν τη διαρκή ενημέρωση των αποτελεσμάτων, τη συνεχή κατάρτιση, την επανακατάρτιση και την αναβάθμιση των επαγγελματικών ικανοτήτων και προσόντων. Η δια βίου εκπαίδευση επιβάλλεται συνεπώς για όλους σήμερα και προσφέρει μια καταπληκτική ευκαιρία για την σύναψη εταιρικών σχέσεων μεταξύ εργοδοτών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

3.6.3 Εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα παραμένουν σε μεγάλο βαθμό άγνωστα στις περισσότερες επιχειρήσεις, και ιδίως στις ΜΜΕ. Όμως, οι ΜΜΕ ενδέχεται να χρειάζονται άτομα με πολυδύναμες σπουδές. Μια μέθοδος που χαίρει προτίμησης θα ήταν η τόνωση της συμμετοχής των εργοδοτών στην κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού που επιδίδεται στην καλλιέργεια επαγγελματικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, θα ήταν σκόπιμο να καταρτισθούν διαμεσολαβητές για την προαγωγή και την εύρυθμη λειτουργία των εταιρικών σχέσεων

4. **Προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις σχέσεις μεταξύ του κόσμου της εκπαίδευσης και των επιχειρήσεων**

Οι περίοδοι κρίσης με τις μεγάλες νέες προκλήσεις και την υψηλή αύξηση της ανεργίας απαιτούν, περισσότερο από όλες τις άλλες, επενδύσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και ταχεία πρόβλεψη, αξιολόγηση και διαχείριση των μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες, όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας». ⁽¹⁾ Πρέπει οπωσδήποτε να ενεργοποιηθούν τα υφιστάμενα μέσα, δηλαδή τα διαρθρωτικά ταμεία, για την αντιμετώπιση αυτής της προβληματικής την τρέχουσα περίοδο και να επινοηθούν νέες μορφές παρέμβασης για την περίοδο 2014 - 2020.

4.1 Τη δεκαετία του 80, δημιουργήθηκε ένα μοναδικό ευρωπαϊκό δίκτυο (πρόγραμμα COMETT), ικανό να οργανώνει κάθε χρόνο με αποτελεσματικότητα χιλιάδες διεθνικές ανταλλαγές μεταξύ βιομηχανίας και πανεπιστημίων, προσφέροντας δυνατότητες εντατικών μαθημάτων προηγμένης κατάρτισης. Τόσο η ποσότητα όσο και η ποιότητα της προσφοράς προηγμένης κατάρτισης βελτιώθηκαν σε όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας, στη συνειδητοποίηση και στην κατανόηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων.

Ορισμένα στοιχεία του COMETT επαναλήφθηκαν στο πρόγραμμα Leonardo da Vinci, αλλά ο συγκεκριμένος χαρακτήρας του και οι δυνατότητες των δικτύων που δημιουργήθηκαν με τον τρόπο αυτό χάθηκαν ⁽²⁾.

4.2 *Η διαδικασία της Μπολόνια*

4.2.1 Η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία δρομολογήθηκε με την ονομασία «διαδικασία της Μπολόνια» το 1999 από τους υπουργούς παιδείας και τους υπευθύνους των πανεπιστημίων 29 χωρών, οδήγησε σε μια σημαντική μεταρρύθμιση, η οποία συγκεντρώνει επίσημα 46 χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

4.2.2 Στόχος είναι η σύσταση ενός ευρωπαϊκού χώρου κατάρτισης, ο οποίος θα επιτευχθεί κυρίως με την εναρμόνιση των πανεπιστημιακών τίτλων στην Ευρώπη: Πτυχίο/Bachelor - Master - Διδακτορικό, εναρμόνιση η οποία θα επιτρέψει κυρίως τη συγκρισιμότητα των σπουδών και, επομένως, την κυκλοφορία των σπουδαστών και την κινητικότητα προσώπων.

4.2.3 Πρέπει, όμως, να σημειωθεί:

- ότι πουθενά δεν αναφέρεται ως προτεραιότητα η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ του κόσμου των επιχειρήσεων και του κόσμου της εκπαίδευσης·
- ότι τα πανεπιστήμια, αποστολή των οποίων δεν είναι βεβαίως κατά προτεραιότητα οι σχέσεις με τους εργοδότες, δεν διαθέτουν εν γένει ούτε τα μέσα ούτε το δυναμικό για να αναπτύξουν διαρθρωτικές σχέσεις με τις επιχειρήσεις των χωρών της Ε.Ε.

⁽¹⁾ COM(2008) 868/3 «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας - Πρόβλεψη και κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας και των αναγκών σε δεξιότητες» [sec (2008) 3058]

⁽²⁾ Διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, με θέμα «Προαγωγή της κινητικότητας των νέων στην Ευρώπη», εισηγητής: ο κ. RODRIGUEZ GARCÍA-CARO (ΕΕ C 224 30.8.2008).

- ότι οι εργοδότες προσδοκούν τη συνεργασία αλλά, πολύ συχνά, δεν προσφέρουν την τεχνική και οικονομική βοήθεια που αναμένεται.

4.3 *Η διαδικασία της Κοπεγχάγης*

4.3.1 Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε στην ΕΕ το 2002 και έχει στόχο να καταστούν τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) ποιοτικά σημεία αναφοράς. Έτσι, ενθαρρύνθηκαν έντονα δράσεις παρεμφερείς με τη διαδικασία της Μπολόνια, αλλά προσαρμοσμένες στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

4.3.2 Τα προγράμματα Leonardo και Grundtvig, τα οποία επιτρέπουν καταρχάς την κινητικότητα προσώπων που επιθυμούν να αποκομίσουν επαγγελματική εμπειρία στην Ευρώπη και διευκολύνουν τις ανταλλαγές καλών πρακτικών μεταξύ φορέων που είναι αρμόδιοι για την κατάρτιση και, κατά δεύτερον, στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης ενηλίκων και προσφέρουν στους ευρωπαίους πολίτες περισσότερες δυνατότητες να βελτιώνουν την κατάρτισή τους καθόλη τη διάρκεια του βίου τους, εξακολουθούν να είναι γνωστά σε έναν περιορισμένο κύκλο και δεν έχουν αναπτύξει την κρίσιμη μάζα που θα επέτρεπε την ανάπτυξη των στόχων τους. Χωρίς να αμφισβητούνται τα δεδομένα, στο μέλλον θα ήταν σκόπιμο να ενισχυθούν τα μέσα δράσης που διαθέτουν.

4.3.3 Η δήλωση του Συμβουλίου του Bordeaux (26/11/2008) ακολουθεί την κατεύθυνση της διαδικασίας της Κοπεγχάγης για την ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία στο χώρο της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Επίσης, επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα κινητοποίησης των απαραίτητων δημοσίων και ιδιωτικών πόρων, και μάλιστα με την προσφυγή σε μέσα, όπως τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία, το ΕΤΠΑ και τα δάνεια της ΕΤΕ.

Διαπιστώνοντας τις υφιστάμενες ανεπάρκειες σε ό,τι αφορά στις δεξιότητες και την ανάγκη ανάπτυξης δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την πρόβλεψη των αναγκών, η δήλωση του Bordeaux προβλέπει την ευρύτερη δυνατή ανάπτυξη του συντελεστή επαγγελματική κατάρτιση και την παρέμβαση των κρατών μελών, της Επιτροπής και των κοινωνικών εταίρων.

5. **Μια νέα ευρωπαϊκή διαδικασία για την προαγωγή εταιρικών σχέσεων μεταξύ εργοδοτών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων**

5.1 Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση για την πρόοδο του προγράμματος «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» ⁽³⁾, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να αγνοήσει την υστέρησή της στον τομέα της

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_el.pdf - Έκθεση του COREPER στο Συμβούλιο της 31.1.2008, Έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής το 2008 σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010», έγγρ. 5723/08.

εκπαίδευσης ούτε τη δυσκολία της να προτείνει στις επιχειρήσεις πρόσωπα που να διαθέτουν βασική κατάρτιση και επαρκή εξειδίκευση για την αντιμετώπιση των τεχνολογικών προκλήσεων και του σημερινού πλαισίου της παγκοσμιοποίησης. Για τον σκοπό αυτό, η ενδοευρωπαϊκή κινητικότητα αποτελεί αναγκαιότητα, όπως και η εκμάθηση ξένων γλωσσών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την πολυγλωσσία. Επομένως, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι το ενδιαφέρον για μια διασταυρούμενη προσέγγιση στο θέμα των σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αποτελεί αναγκαιότητα τόσο για την απόκριση στο πρόβλημα όσο, και κυρίως, για την κατάργηση του διαχωρισμού των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών και την απελευθέρωση – επιτέλους – των δυνατοτήτων ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό.

5.2 Πρέπει να ενισχυθούν περισσότερο οι σχολές και τα πανεπιστήμια που επιχειρούν να μην περιορίζουν την προσφορά τους στην αρχική κατάρτιση, αλλά να χρησιμοποιούνται και ως ιδρύματα συνεχούς κατάρτισης. Για παράδειγμα, με εξαίρεση ορισμένα κράτη μέλη, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι επιλέξιμα για τη χορήγηση οικονομικής συνδρομής στο πλαίσιο των διαρθρωτικών προγραμμάτων για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων. Ωστόσο, οι εμπειρίες των χωρών στις οποίες υπάρχει η συγκεκριμένη δυνατότητα πρόσβασης δείχνουν ότι η εν λόγω πρωτοβουλία μπορεί να συμβάλει θετικά και σημαντικά στην σύσφιξη των σχέσεων με τις επιχειρήσεις, καθώς και στην αύξηση εν γένει της ποιότητας της προσφοράς εκπαίδευσης και κατάρτισης.

5.3 Το κυριότερο μειονέκτημα που καταλογίζεται στα ευρωπαϊκά προγράμματα είναι η έλλειψη φιλοδοξίας λόγω των περιορισμένων προϋπολογισμών που διαθέτουν. Έτσι, αντί να προταθεί απλώς ένα ακόμη ευρωπαϊκό πρόγραμμα, το οποίο θα παραμείνει γνωστό σε περιορισμένο κύκλο και θα αγγίξει ένα κοινό πολύ περιθωριακό και ελιτίστικο, θα έπρεπε μάλλον να υιοθετηθεί μια συστημική προσέγγιση βασισμένη σε μηχανισμούς πιο απλούς (όχι γραφειοκρατικούς, όπως συμβαίνει πάρα πολύ συχνά με τα ευρωπαϊκά προγράμματα) και πιο φιλόδοξους με:

- ένα σφαιρικό πολιτικό πλαίσιο, το οποίο θα υποβληθεί στην έγκριση των κοινωνικών εταίρων, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της ΕΟΚΕ·
- ευρωπαϊκά εργαλεία γνώσης των αγορών, των τομέων όπου παρατηρείται υψηλή ζήτηση προσοντούχων ατόμων·
- ανταλλαγές ορθών πρακτικών, οι οποίες θα περιλαμβάνουν τόσο την τεχνική εκπαίδευση όσο και τη διά βίου κατάρτιση και την έρευνα·
- μηχανισμούς «ευρωπαϊκών υποτροφιών», οι οποίοι θα χρηματοδοτούνται τόσο από την ΕΕ και τα κράτη όσο και από τον ιδιωτικό τομέα και τις οργανώσεις και θα αφορούν κάθε κοινό, και ιδίως τις μειονότητες και τους νέους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες: δυνατότητες πρακτικής άσκησης, προγράμματα επαγγελματικής ένταξης, σχέδια καινοτομίας·
- την καθιέρωση κοινών πλαισίων αναφοράς για διπλώματα και επαγγελματικούς τίτλους, και την ανάπτυξη διασυνοριακών δικτύων για τοπικές πρωτοβουλίες·
- τη δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου διαμεσολαβητών για τη διευκόλυνση των εταιρικών σχέσεων·
- την προσαρμογή των υφιστάμενων ευρωπαϊκών ταμείων και προγραμμάτων στον στόχο αυτό·

5.4 Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση συνιστά τεράστιο πλεονέκτημα για την ανταλλαγή εμπειριών και την επέκταση των υφιστάμενων δυνατοτήτων, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευρύτερο και πλουσιότερο πλαίσιο για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και να προσφερθεί στις επιχειρήσεις μια εσωτερική αγορά που τους παρέχει δυνατότητες ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας της Πράγας, η διάσκιψη «Εταιρική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εργοδότη», που θα πραγματοποιηθεί στις 6 και 7 Απριλίου στην Πράγα με πρωτοβουλία της τσεχικής Προεδρίας, θα μπορούσε να προσφέρει μια πολιτική δυναμική και ένα λειτουργικό χάρτη πορείας που χρειάζονται.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Οικονομικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εντοπισμός των κυριότερων εμποδίων κινητικότητας στην εσωτερική αγορά εργασίας» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2009/C 228/03)

Στις 27 Ιουνίου 2008, η τσεχική Προεδρία ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα

«Εντοπισμός των κυριότερων εμποδίων κινητικότητας στην εσωτερική αγορά εργασίας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. DRBALOVÁ.

Κατά την 452^η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 24^{ης} και 25^{ης} Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25^{ης} Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 152 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συστάσεις

1.1 Η κινητικότητα στην Ευρώπη πρέπει να παραμείνει πολιτική προτεραιότητα για την ΕΕ, και τούτο ιδίως σε μια περίοδο κατά την οποία η ήπειρος βρίσκεται αντιμέτωπη με τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και των τεχνολογικών μεταλλαγών, ενώ ταυτόχρονα υφίσταται αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις, καθώς και τις συνέπειες της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η προσέγγιση που θα υιοθετηθεί για την ενίσχυση της κινητικότητας πρέπει να σέβεται τις ιδιαίτερες συνθήκες των διαφόρων κρατών μελών, αλλά πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο αποτελεσματικού συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να απολαύει στήριξης σε εθνικό επίπεδο και να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια. Οι διατάξεις που θα θεσπισθούν πρέπει να συμβάλουν στη δημιουργία μιας νέας έννοιας δικαίως και ισορροπημένης κινητικότητας, καθώς και στην προώθηση της ανάπτυξης νέων μορφών κινητικότητας.

1.2 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κινητικότητα στην εργασία (2007-2010), και θεωρεί ότι πρόκειται για ένα μέσο το οποίο θα επιτρέψει την κατάργηση των εναπομενόντων εμποδίων και την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

1.3 Επίσης, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δημοσιεύσει το 2009 μια Πράσινη Βίβλο σχετικά με την κινητικότητα των νέων και αναμένει με μεγάλο ενδιαφέρον τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα του δημόσιου διαλόγου.

1.4 Η ΕΟΚΕ ζητεί την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του ευρωπαϊκού συστήματος κινητικότητας στην εργασία EURES και τη λήψη και άλλων μέτρων με στόχο, ειδικότερα, τη βελτίωση της ποιότητας, της έκτασης και της προσιτότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και των πληροφοριών, καθώς και την περαιτέρω ευαισθητοποίηση των ευρωπαίων πολιτών, και ιδίως των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνιστά να αναλυθούν οι λόγοι που εξηγούν το χαμηλό ποσοστό ορισμένων κατηγοριών εργαζομένων, και ιδίως των ανειδίκευτων ή ελάχιστα ειδικευμένων εργαζομένων, επί του συνολικού αριθμού των χρηστών της πύλης.

1.5 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τη διάσταση της κινητικότητας σε όλες τις σχετικές πολιτικές αποφάσεις τους, και να συμπεριλάβουν, στο πνεύμα των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και την απασχόληση ⁽¹⁾, τους στόχους που τίθενται στην εθνική στρατηγική τους και στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες ώστε να θεσπίσουν προγράμματα ενεργητικής πολιτικής της αγοράς εργασίας που θα ευνοούν την κινητικότητα.

1.6 Γενικά, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσπάθεια που αποσκοπεί στον όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικό συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, και συγχαίρει τη γαλλική Προεδρία για τα ικανοποιητικά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά τη διαπραγμάτευση των τροποποιήσεων του κανονισμού 883/2004 ⁽²⁾ σύμφωνα με τα συμπεράσματα της συζήτησης σχετικά με τον κανονισμό εφαρμογής. Η ΕΟΚΕ ζητεί εκ νέου την εφαρμογή, όσο το δυνατόν ταχύτερα, του εν λόγω κανονισμού εφαρμογής, προκειμένου να ενεργοποιηθούν, όσο το δυνατόν συντομότερα, η βελτίωση και η απλοποίηση που ευνοούν την κινητικότητα στην ΕΕ και οι οποίες απορρέουν από τις διατάξεις του.

1.7 Όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού 883/2004, η ΕΟΚΕ συνιστά μια από τις μελλοντικές γνωμοδοτήσεις της να αφορά ειδικότερα τη συνάφεια του εν λόγω κειμένου με τον κανονισμό 1612/68/ΕΟΚ ⁽³⁾, με την οδηγία 2004/38/ΕΚ και με τις σχετικές αποφάσεις του ΔΕΚ, με στόχο τη μεγαλύτερη διαφάνεια, την ασφάλεια του δικαίου και τον σεβασμό της αρχής της ισότητας από τα κράτη μέλη.

⁽¹⁾ Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2008-2010), COM(2007) 803 τελικό, τμήμα V - 2007/0300 (CNS).

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ L 166 της 30.4.2004, σελ. 1-123). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:EL:PDF>

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου της 15 Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της κοινότητας (ΕΕ L 257 της 19.10.1968, σελ. 2-12).

1.8 Παρότι υποδέχθηκε θετικά την πρόταση οδηγίας σχετικά με τη δυνατότητα μεταφοράς των δικαιωμάτων στο πλαίσιο των συστημάτων επαγγελματικής συνταξιοδότησης ⁽⁴⁾, η οποία αποτελεί τη νέα συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αύξηση της διασυνοριακής κινητικότητας στην ΕΕ, η ΕΟΚΕ εκφράζει σοβαρές επιφυλάξεις όσον αφορά το περιεχόμενό της. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, στην πραγματικότητα, το περιεχόμενο της οδηγίας δεν θα συμβάλει στην κατάργηση των κυριότερων εμποδίων στη διασυνοριακή κινητικότητα όσον αφορά τη δυνατότητα μεταφοράς των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και τη διπλή φορολόγησή τους. Επιπλέον, η πρόταση περιέχει και άλλες διατάξεις, οι οποίες συνεπάγονται την αύξηση του κόστους διαχείρισης των συνταξιοδοτικών συστημάτων και απειλούν τη μελλοντική ανάπτυξή τους.

1.9 Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έκθεσης που δημοσιεύθηκε τον Ιούλιο του 2008 σχετικά με τα πλεονεκτήματα του EUROPASS, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλύσει τα αίτια του χαμηλού ποσοστού των ελάχιστα ειδικευμένων προσώπων μεταξύ των χρηστών. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων όλων των εργαλείων του EUROPASS, και ειδικότερα του EUROPASS Κινητικότητα, μέσω πιο ενεργητικού ευρωπαϊκού συντονισμού, εθνικής στήριξης, συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων και μεγαλύτερης διαφάνειας. Όσον αφορά το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ), η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη δημιουργία συνδέσμων με το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς διδακτικών μονάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Για να μπορέσει το ΕΠΕΠ να προσφέρει προστιθέμενη αξία, πρέπει να παραμείνει απλό, να εμπνέει εμπιστοσύνη και να βοηθήσει αποτελεσματικά τις επιχειρήσεις να βρουν το ξένο εργατικό δυναμικό που χρειάζονται.

1.10 Η ΕΟΚΕ έλαβε γνώση με ιδιαίτερο ενδιαφέρον της δεύτερης έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 18^{ης} Νοεμβρίου 2008, σχετικά με τις μεταβατικές περιόδους για τα νέα κράτη μέλη, και ζητεί από εκείνα που εξακολουθούν να εφαρμόζουν μεταβατικό καθεστώς για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων να σεβασθούν τα συμπεράσματα της έκθεσης, καθώς και τις διαδικασίες που απορρέουν από τις συνθήκες. Πρόκειται για την προϋπόθεση που θα επιτρέψει την εφαρμογή της έννοιας της «δίκαιης κινητικότητας» (στα αγγλικά: «fair mobility»), την αποφυγή του κοινωνικού ντάμπινγκ και της παράνομης εργασίας.

1.11 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της αφενός για την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συστήσει επιτροπή εμπειρογνομώνων για τους αποσπασμένους εργαζόμενους, η οποία θα ασχοληθεί με τα τεχνικά θέματα που συνδέονται με την εφαρμογή της οδηγίας, αφετέρου για την πρόσκληση προς τους ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους να εκπονήσουν μία κοινή ανάλυση των επιπτώσεων που έχουν οι αποφάσεις του ΔΕΚ.

⁽⁴⁾ Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας: Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη βελτίωση της δυνατότητας μεταφοράς των δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης - COM(2005) 507 τελικό - 2005/0214 (COD).

1.12 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην καθυστέρηση εφαρμογής της οδηγίας 2005/36/EK σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων στα κράτη μέλη (προθεσμία έναρξης ισχύος: 27.10.2007).

1.13 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η νομοθετική πρόταση που υποβάλλεται επί του παρόντος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο τη διευκόλυνση των οικονομικών μεταναστεύσεων υπηκόων τρίτων χωρών αποτελεί επιπρόσθετη προσπάθεια της Επιτροπής για την προώθηση της κινητικότητας και των οικονομικών μεταναστεύσεων στην Ευρώπη. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων κρατών, τα οποία περιέχονται στην παρούσα πρόταση οδηγίας και τα οποία στηρίζονται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης, αποτελούν ορθή βάση για τις νομικές διατάξεις στον τομέα της μετανάστευσης και πρέπει να επεκταθούν σε όλες τις κατηγορίες οικονομικών μεταναστών. Για την ΕΟΚΕ, τα μεταβατικά μέτρα που περιορίζουν προσωρινά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που προέρχονται από τα νέα κράτη μέλη αποτελούν παρέκκλιση που πρέπει να εξαλειφθεί σύντομα, ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά την απασχόληση προσώπων με υψηλά προσόντα ⁽⁵⁾.

1.14 Η ΕΟΚΕ σέβεται πλήρως την αυτονομία των ευρωπαϊών κοινωνικών εταίρων και προβλέπει ότι θα συμβάλουν ενεργά στην αύξηση της κινητικότητας με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης στις αγορές απασχόλησης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ.

1.15 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να συνεργαστούν για την κατάρτιση, εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινωνικής επανένταξης, χωρίς διακρίσεις, τα οποία απευθύνονται στους πολίτες και τις οικογένειές τους που επιστρέφουν στα κράτη όπου είχαν τον τόπο κατοικίας ή διαμονής τους ύστερα από μια περίοδο εργασίας σε άλλο κράτος μέλος.

2. Εισαγωγή

2.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε το 2006 «Ευρωπαϊκό έτος της κινητικότητας των εργαζομένων». Η πρωτοβουλία αυτή αποβλέπει στο να ευαισθητοποιήσει περαιτέρω τους ευρωπαίους πολίτες ως προς τις ευκαιρίες απασχόλησης εντός της ΕΕ, καθώς και ως προς τα δικαιώματα και τα προνόμιά τους.

2.2 Η κινητικότητα των εργαζομένων, η οποία προσλαμβάνει τη μορφή του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, είναι κατοχυρωμένη στο πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Πρόκειται επιπλέον για ένα από τους κυριότερους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβώνας και μία από τις συστάσεις που περιλαμβάνουν οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ την 18^η Ιανουαρίου 2009 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS (ΕΕ C 27 της 3.2.2009).

⁽⁶⁾ Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2005-2008), κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 20, (COM(2005) 141 τελικό - 2005/0057 (CNS)).

2.3 Η πρωτοβουλία αυτή, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο πολλών προηγούμενων δράσεων της ΕΕ, και ιδίως του σχεδίου δράσης για τις δεξιότητες και την κινητικότητα ⁽⁷⁾ που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2002 και οδήγησε στο νέο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την κινητικότητα στην εργασία (2007-2010) ⁽⁸⁾ που αντικατοπτρίζει τη νέα πραγματικότητα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη σήμερα.

2.4 Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2009, η Προεδρία της ΕΕ ασκείται από την Τσεχική Δημοκρατία, με κύριο σύνθημα «Μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς». Για τον λόγο αυτό, η τσεχική Προεδρία κάλεσε την ΕΟΚΕ να καταρτίσει τέσσερις διερευνητικές γνωμοδοτήσεις με στόχο τον προσδιορισμό των εμποδίων που παραμένουν στους διάφορους τομείς της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Ένας από τους εξεταζόμενους τομείς είναι η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην Ευρώπη.

2.5 Η τσεχική Προεδρία θα συνεχίσει τις προσπάθειες που στοχεύουν στην αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων της, θα προσπαθήσει ιδιαίτερα να κάνει ό,τι το δυνατόν περισσότερο για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της ΕΕ, να προωθήσει και να αυξήσει την επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στα πλαίσια της κοινής αγοράς, καθώς και να επιδιώξει την ολοκλήρωση του εκσυγχρονισμού των ρυθμίσεων των σχετικών με το συντονισμό των καθεστώςτων κοινωνικής ασφάλειας που τυγχάνουν εφαρμογής στους διακινούμενους εργαζομένους.

2.6 Η τσεχική Προεδρία υπογραμμίζει ότι οι μεταβατικές περίοδοι εφαρμογής που ισχύουν ως προς την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων έχουν αρνητικές επιπτώσεις. Εκτιμά ότι η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων του εργατικού δυναμικού και η ελαστικοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας αποτελούν απαραίτητα στοιχεία της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Όπως προκύπτει από την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την απασχόληση στην Ευρώπη το 2008, οι ισχυρές οικονομικές επιδόσεις, οι οποίες ξεκίνησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2006, επέφεραν το 2007 επιδοφόρα αποτελέσματα: αύξηση του ΑΕγχΠ κατά 3,1 % και δημιουργία 3,5 εκατομμυρίων νέων θέσεων απασχόλησης. Η απασχόληση αυξήθηκε σε όλες τις χώρες μέλη της ΕΕ,

εκτός της Ουγγαρίας, και το μέσο ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ το 2007 ήταν 65,4 %. Το ποσοστό ανεργίας σταθεροποιήθηκε κάτω του 10 %, με εξαίρεση τη Σλοβακία. Οι δύο γύροι διεύρυνσης της ΕΕ, το 2004 και το 2007, είχαν θετικό αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή οικονομία και δεν διατάραξαν τις αγορές εργασίας της ΕΕ-15. Τα στατιστικά στοιχεία υποδηλώνουν επίσης μια συνέργεια μεταξύ των επιδόσεων της αγοράς εργασίας, της παραγωγικότητας και της ποιότητας των θέσεων απασχόλησης.

3.2 Το 2008, μια σοβαρή παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση έπληξε την ΕΕ. Τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις υφίστανται μεγάλες πιέσεις. Το ίδιο ισχύει και για τις αγορές εργασίας. Οι οικονομικές προβλέψεις υποδεικνύουν σχεδόν μηδενική ανάπτυξη και κινδύνους ύφεσης της οικονομίας της ΕΕ για το 2009. Η ευρωζώνη και ορισμένα κράτη μέλη βρίσκονται ήδη σε ύφεση. Τον Δεκέμβριο, το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκρινε ένα ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας ⁽⁹⁾, το οποίο περιλαμβάνει δέκα μέτρα που αφορούν τέσσερις τομείς προτεραιότητας, συμπεριλαμβανομένης μιας ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας μεγάλης εμβέλειας για τη στήριξη της απασχόλησης.

3.3 Η μόνη πρόκληση που αντιμετωπίζουν η Ευρώπη και η ΕΕ είναι η παρούσα αρνητική δημογραφική τάση και η γήρανση του εργατικού δυναμικού, η οποία θα έχει στο μέλλον ουσιώδεις συνέπειες στην ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής, πρέπει να υιοθετηθεί μια προσέγγιση αφενός περίπλοκη και αφετέρου, στην παρούσα κατάσταση της οικονομίας, εξαιρετικά ευαίσθητη. Τα διάφορα κράτη σχεδιάζουν τις δικές τους δέσμες πολιτικών με στόχο την ενίσχυση της λειτουργίας αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στις εύλωτες κατηγορίες στην αγορά εργασίας, δηλαδή τους ηλικιωμένους εργαζόμενους, τους νέους, τους μετανάστες και τα άτομα με αναπηρία. Ως προς τούτο, οι ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταδεικνύουν ότι η ΕΕ οφείλει να σημειώσει πρόοδο στην εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας αναφορικά με την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων ⁽¹⁰⁾.

3.4 Για τον λόγο αυτό, η αναζωογόνηση των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας και η ενίσχυση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην Ευρώπη παραμένουν, για το μέλλον, ένα από τα κύρια στοιχεία της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Παρά το σύνολο των πρωτοβουλιών και των δράσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών, η κινητικότητα στην ΕΕ παραμένει χαμηλή σε σχέση με τους στόχους που ετέθησαν για την ΕΕ στη Λισσαβώνα (το 2000), δηλαδή να γίνει η Ευρώπη η ανταγωνιστικότερη οικονομία της γνώσης στην υφήλιο.

3.5 Στόχος του νέου σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ενίσχυση της κινητικότητας για την περίοδο 2007-2010 είναι η ανάλυση της κατάστασης λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση, τις δημογραφικές αλλαγές και την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, η αντιμετώπιση των εμποδίων στην κινητικότητα στην Ευρώπη, η ανάδειξη νέων τάσεων στους τρόπους κινητικότητας και ο καθορισμός των αναγκαίων δράσεων.

⁽⁷⁾ Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Τελική έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης της Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα COM(2002) 72 τελικό (COM(2007) 24 τελικό).

⁽⁸⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Κινητικότητα, ένα μέσο για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας: το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την κινητικότητα στην εργασία (2007-2010) (COM(2007) 773 τελικό).

⁽⁹⁾ Ένα ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας, COM(2008) 800 τελικό της 26.11.2008.

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σελ. 16-22.

3.6 Στο σχέδιό της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικεντρώνεται ιδιαίτερα στα ακόλουθα σημεία:

- βελτίωση της ισχύουσας νομοθεσίας και της παρούσας διοικητικής πρακτικής. Συγκεκριμένα, οι δράσεις σχεδιάστηκαν με σκοπό την προσαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στις ανάγκες και στο πλαίσιο της σύγχρονης εποχής, την εδραίωση του καθεστώτος και των αναλυτικών ικανοτήτων του δικτύου TRESS ⁽¹¹⁾, και την ενίσχυση της διοικητικής συνεργασίας και των διαδικασιών μεταξύ των εθνικών φορέων και των δημόσιων αρχών·
- αυξημένη πολιτική συνδρομή στην κινητικότητα εκ μέρους των δημόσιων αρχών σε όλα τα επίπεδα, ιδίως όσον αφορά επενδύσεις σε υφιστάμενα προγράμματα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, και όσον αφορά την επεξεργασία κατάλληλων μηχανισμών ενθάρρυνσης της κινητικότητας των εργαζομένων·
- εδραίωση, στήριξη και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών του EURES ⁽¹²⁾ και ενίσχυση της στρατηγικής διάστασης του συστήματος αυτού μέσω της παγίωσης των αναλυτικών ικανοτήτων του όσον αφορά τις ροές κινητικότητας και τις αλλαγές στην αγορά εργασίας·
- αυξημένη συνειδητοποίηση των πλεονεκτημάτων της κινητικότητας μέσω καινοτόμων διαδικασιών, τροποποιήσεων των διαδικασιών ενημέρωσης και θέσπισης παραδειγμάτων ορθών πρακτικών.

3.7 Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (EUROFOUND), το οποίο συγκαταλέγεται στους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που λειτουργούν σε τριμερή βάση, έχει καταστεί μοναδική πλατφόρμα για τις αναλύσεις και τις έρευνες που αφορούν την ενίσχυση της κινητικότητας στην Ευρώπη, την ανάδειξη των υφιστάμενων εμποδίων καθώς και των νέων προκλήσεων που συνδέονται με τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στις αγορές εργασίας.

3.8 Έως σήμερα, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή δεν έχει καταρτίσει καμία διεξοδική γνωμοδότηση σχετικά με την κινητικότητα και τα εμπόδια στα οποία προσκρούει στην Ευρώπη. Ωστόσο, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της ως γνωμοδοτικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΟΚΕ αντέδρασε με σαφή τρόπο σε όλα τα μηνύματα και σε όλες τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής, τα οποία σχετίζονται με την κυκλοφορία των εργαζομένων στην Ευρώπη, και κατάρτισε μια σειρά από ιδιαίτερα σημαντικές γνωμοδοτήσεις ⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ TRESS – Διαμόρφωση και παρακολούθηση της κοινωνικής ασφάλισης στην Ευρώπη.

⁽¹²⁾ EURES – Ευρωπαϊκές υπηρεσίες απασχόλησης.

⁽¹³⁾ Βλ., για παράδειγμα: γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ελεύθερη κυκλοφορία και διακίνηση των εργαζομένων», εισηγητής: ο κ. VINAY (EE C 169 της 16.6.1999)· γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου σχετικά με τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης», εισηγητής: ο κ. GARCÍA CARO (EE C 75 της 15.3.2000)· γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών», εισηγητής: ο κ. GARCÍA CARO (EE C 149 της 21.6.2002)· γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας», εισηγητής: ο κ. GREIF (EE C 324 της 30.12.2006).

3.9 Οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν εξίσου ουσιαστικό ρόλο. Εκτιμούν ότι η κινητικότητα στην Ευρώπη και η κατάργηση των εμποδίων που αντιμετωπίζει έχουν κεφαλαιώδη σημασία, και έχουν συμπεριλάβει τη θεματική αυτή στο Κοινό πρόγραμμα εργασίας για την περίοδο 2003-2015. Άλλες συναφείς πρωτοβουλίες που ανέπτυξαν και κείμενα τα οποία επεξεργάστηκαν από κοινού συνέβαλαν επίσης στον προσδιορισμό ορισμένων εμποδίων στην κινητικότητα στην ΕΕ.

4. Στοιχεία και αριθμοί: η έρευνα του EUROFOUND

4.1 Η ανάλυση του EUROFOUND, η οποία διενεργήθηκε βάσει των αποτελεσμάτων του Ευροβαρόμετρου ⁽¹⁴⁾, αποκαλύπτει ορισμένα στοιχεία, τα οποία έχουν θεμελιώδη σημασία για την κατανόηση των τρόπων συμπεριφοράς και σκέψης των ευρωπαίων πολιτών όσον αφορά την κινητικότητα και την μετανάστευση στην Ευρώπη:

- οι ευρωπαίοι πολίτες εξακολουθούν να θεωρούν ότι «το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και εργασίας στην ΕΕ» αποτελεί το κυριότερο πλεονέκτημα και κεκτημένο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης (53 % των ερωτηθέντων)·
- παρά την έντονη στήριξη των θεσμικών οργάνων και των πολιτών της ΕΕ στην ιδέα της κινητικότητας στην Ευρώπη, εξακολουθούν να εκφράζονται ανησυχίες στα κράτη μέλη σχετικά με τις ενδεχόμενες συνέπειες μίας οικονομικής μετανάστευσης με αφετηρία τα νέα κράτη μέλη·
- μόνον 2 % περίπου των ευρωπαίων εργαζομένων (ΕΕ-25) έχουν γεννηθεί σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο απασχολούνται επί του παρόντος·
- σχεδόν 4 % του ευρωπαϊκού πληθυσμού έχει ήδη ζήσει σε άλλο κράτος μέλος, ενώ 3 % του πληθυσμού έχει ζήσει για κάποιο διάστημα εκτός ΕΕ.

4.1.1 Όσον αφορά τη γεωγραφική κινητικότητα, η έρευνα έδειξε ότι, στην Ευρώπη, η διασυνοριακή κινητικότητα δεν είναι ιδιαίτερα υψηλή. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι Ευρωπαίοι παραμένουν κατά μέσο όρο δέκα χρόνια στον ίδιο τόπο κατοικίας, με δεδομένο ότι το χρονικό αυτό διάστημα είναι σχετικά πιο σύντομο για τους νεαρούς ενήλικους και πιο μεγάλο για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Σύμφωνα με την έρευνα, δεν αναμένονται ριζικές αλλαγές στο εγγύς μέλλον.

⁽¹⁴⁾ Η κινητικότητα στην Ευρώπη: έρευνα του Ευροβαρόμετρου, η οποία διενεργήθηκε το 2005 σχετικά με τη γεωγραφική κινητικότητα και την αγορά απασχόλησης, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006.

4.1.2 Η κινητικότητα παραμένει ως επί το πλείστον υποκινούμενη από την επιθυμία γνωριμίας νέων προσώπων και νέων τόπων. Ωστόσο, για περισσότερο από το ένα τρίτο (38 %) των ατόμων που προβλέπουν να ζήσουν στο εξωτερικό, προέχουν τα οικονομικά κίνητρα (τα χρήματα, η ποιότητα της απασχόλησης). Στα νέα κράτη μέλη, τα οικονομικά κίνητρα παραμένουν κυρίαρχα, αλλά οι παράγοντες που συνδέονται με την απασχόληση είναι σημαντικότεροι από την επιθυμία αξιοποίησης (ή κατάχρησης) των κοινωνικών πλεονεκτημάτων ή δημόσιων υπηρεσιών καλύτερης ποιότητας. Αντίθετα, ο **κύριος παράγοντας που αποθαρρύνει** τους ανθρώπους έναντι της κινητικότητας είναι ο φόβος απώλειας των κοινωνικών δεσμών (περιορίζοντας τις επαφές με την οικογένεια και χάνοντας τη στήριξή της). Στους λοιπούς περιοριστικούς παράγοντες συγκαταλέγονται επίσης οι συνθήκες στέγασης, όπως και η ποιότητα των υπηρεσιών και της υγειονομικής περίθαλψης.

4.1.3 Μελλοντικές προκλήσεις. Η γεωγραφική κινητικότητα παραμένει ο κύριος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υπερβολικά χαμηλή κινητικότητα μπορεί να είναι συνώνυμο περιορισμένης προσαρμοστικότητας και ανταγωνιστικότητας. Αντίστροφα, μια υπερβολικά έντονη κινητικότητα μεταξύ φτωχών και πλουσιότερων περιοχών μπορεί να έχει αντίκτυπο στις αγορές απασχόλησης (έλλειψη ειδικευμένων εργαζομένων, αύξηση της ανεργίας, διαρροή επιστημόνων).

4.1.4 Σημαντική πηγή πραγματικών στοιχείων αποτελεί, από την άποψη αυτή, η μελέτη που δημοσίευσε η ΓΔ EMPL της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο: «Η γεωγραφική κινητικότητα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης: βελτιστοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων της»⁽¹⁵⁾. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, οι πολιτικές που προσανατολίζονται στην επέκταση της γεωγραφικής κινητικότητας επιδιώκουν δύο στόχους: 1) τη διεύρυνση των αναμενόμενων πλεονεκτημάτων της κινητικότητας, και 2) την ελάφρυνση των επιβαρύνσεων που συνδέονται με την κινητικότητα για το άτομο. Η μελέτη επικεντρώνεται πρωτίστως στον οικονομικό παράγοντα της γεωγραφικής κινητικότητας και στη λειτουργία του ως μέσου για την εξομάλυνση των διαφορών μεταξύ των περιφερειακών αγορών εργασίας (απασχόληση, πραγματικοί μισθοί, έλλειψη εργαζομένων).

4.1.5 Όσον αφορά την κινητικότητα, ο μέσος αριθμός θέσεων απασχόλησης στη σταδιοδρομία ενός ανθρώπου είναι 3,9· η μέση διάρκεια που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις εν λόγω θέσεις απασχόλησης είναι 8,3 έτη. Στη διάρκεια του περασμένου έτους, 8 % των ερωτηθέντων είχαν αλλάξει εργασία, ενώ 32 % είχαν αλλάξει εργασία κατά τη διάρκεια της προηγούμενης πενταετίας και 50 % κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας.

4.1.6 Όσον αφορά τη μελλοντική προοπτική, η συγκεκριμένη έρευνα έδειξε ότι 41 % των ερωτηθέντων αναμένει να αλλάξει εργοδότη κατά την επόμενη πενταετία, ότι 54 % των ερωτηθέντων δεν προβλέπουν αλλαγή εργασίας και ότι το υπόλοιπο 5 % είναι αναποφάσιστοι. Τρεις είναι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους οι εργαζόμενοι αναμένουν αλλαγή εργοδότη κατά την επόμενη πενταετία: η επιθυμία αλλαγής και η εθελούσια απόφαση, η μη εθελούσια απόφαση ή η ουδέτερη απόφαση, η οποία λαμβάνεται υπό την πίεση των περιστάσεων.

4.1.7 Η έρευνα ανέδειξε το γεγονός ότι 65 % του συνολικού αριθμού των αναμενόμενων μεταβάσεων από τη μια θέση απασχόλησης στην άλλη κατά την επόμενη πενταετία θα είναι αποτέλεσμα εθελούσιας απόφασης. Η εθελούσια κινητικότητα από τη μια θέση απασχόλησης στην άλλη συμβάλλει στην καλύτερη ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εργαζομένων και ενισχύει την απασχολησιμότητά τους, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνει τις προοπτικές της σταδιοδρομίας και των αμοιβών τους.

4.1.8 Μια μελέτη με τίτλο «Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits»⁽¹⁶⁾ απέδωσε ενδιαφέροντα αποτελέσματα και αποτελεί τη βάση της συζήτησης μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τους τρόπους βελτιστοποίησης της επαγγελματικής κινητικότητας από οικονομική και κοινωνική άποψη. Η μελέτη αναλύει την κατάσταση και τις διαφορές στην ΕΕ-27, εντοπίζει τους οικονομικούς παράγοντες που συνδέονται άμεσα με την παραγωγικότητα, τους μισθούς, την καινοτομία και την απασχόληση, καθώς και τους παράγοντες που αφορούν την ποιότητα της εργασίας και την κοινωνική συνοχή.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Το σύνολο των πρωτοβουλιών και των διατάξεων με στόχο τη διευκόλυνση και την ενίσχυση της επαγγελματικής κινητικότητας και τη βελτίωση της αντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας είναι σημαντικό από δύο απόψεις. Τα μέτρα αυτά μπορούν όχι μόνον να βελτιστοποιήσουν τη λειτουργία των αγορών εργασίας και να καλύψουν τις ελλείψεις τους, αλλά και να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

5.2 Παρότι οι ευρωπαίοι πολίτες πιστεύουν στην ελεύθερη κυκλοφορία και οι περισσότεροι εξ αυτών αναγνωρίζουν ότι δεν είναι πλέον καθόλου ρεαλιστικό να αναμένει κανείς ότι θα έχει την ίδια θέση εργασίας σε όλη του τη ζωή, τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι παραμένουν ακόμη πολλά εμπόδια όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μεταξύ των χωρών ή την υπέρβαση των κινδύνων προκειμένου να αναζητήσουν μια νέα θέση απασχόλησης καλύτερης ποιότητας.

5.3 Μεταξύ των **πολλών εμποδίων στην κινητικότητα**, αναφέρουμε ενδεικτικά τα εξής:

- οι περιορισμένες γλωσσικές γνώσεις,
- ελάχιστα ή ανεπαρκώς αναπτυγμένα προσόντα και γνώσεις,
- ανεπαρκής αναγνώριση καταρτίσεων και επαγγελματικών προσόντων που αποκτήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη,
- νομικά και διοικητικά προσκόμματα,

⁽¹⁵⁾ Μελέτη με θέμα «La mobilité géographique au sein de l'Union européenne: optimiser ses avantages économiques et sociaux», Απρίλιος 2008, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ EMPL. Σύμβαση VT/2006/042.

⁽¹⁶⁾ Μελέτη με τίτλο «Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits» (Η επαγγελματική κινητικότητα στην ΕΕ: βελτιστοποίηση των κοινωνικών και οικονομικών πλεονεκτημάτων της), Απρίλιος 2008, Τεχνολογικό Ίδρυμα Δανίας, Contract VT/2006/043.

- οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι σύζυγοι να βρουν ο καθένας μια διαρκή απασχόληση,
- η διασκόρπιση των πληροφοριών που αφορούν τις προσφορές εργασίας ή η έλλειψη διαφάνειας όσον αφορά τις δυνατότητες κατάρτισης και απασχόλησης,
- οι κακές υποδομές μεταφορών,
- η έλλειψη προσφορών στην αγορά της στέγης και το σύνηδες επίπεδο τιμών σε αυτήν
- τα πρόσφατα περιστατικά ξενοφοβίας και η απώλεια της εμπιστοσύνης.

5.4 Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η κινητικότητα στην Ευρώπη, πρέπει να εξαλειφθούν ορισμένα μόνιμα εμπόδια. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, για να αποβούν **αποτελεσματικές, οι πολιτικές ενίσχυσης της κινητικότητας** των εργαζομένων πρέπει να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα βασικά στοιχεία:

5.4.1 Καταρχάς, πρέπει να διασφαλισθεί **μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση απέναντι στα εμπόδια** στη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα και στα μέτρα στήριξης που στοχεύουν στην εξάλειψή τους. Είναι αλήθεια ότι τα τελευταία χρόνια καταβλήθηκαν προσπάθειες στην Ευρώπη για τον προσδιορισμό των εμποδίων στην κινητικότητα των εργαζομένων και την αντιμετώπισή τους, αλλά θα ήταν σκόπιμο να εκπονηθούν μελέτες, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών μελών, για την καλύτερη κατανόηση της έκτασης, των χαρακτηριστικών ή, ακόμη, των καθοριστικών στιγμών των παραγόντων που αποτελούν εμπόδιο στην οικονομική κινητικότητα, και την αξιολόγηση του οικονομικού αντικτύπου τους.

5.4.2 Δεύτερον, είναι καθοριστικής σημασίας να εφαρμοσθεί η θεωρία της ευελιξίας με ασφάλεια **στις αγορές απασχόλησης στην Ευρώπη**. Η πείρα δείχνει ότι οι χώρες στις οποίες εφαρμόζεται αποτελεσματικά η θεωρία αυτή απολαμβάνουν μεγαλύτερης προσαρμοστικότητας στις παγκόσμιες αλλαγές. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επεκταθεί η κινητικότητα καθότι αποτελεί ένα από τα συστατικά που μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της απασχόλησης, της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων σε ένα παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο. Η οργάνωση της εργασίας πρέπει να ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, μπορεί δε επίσης να συμβάλει αισθητά στη δημιουργία νέων μορφών κινητικότητας.

5.4.3 Τρίτον, είναι απαραίτητη η **προσαρμογή των συστημάτων κατάρτισης** στις ανάγκες της αγοράς απασχόλησης. Η προσέγγιση που σχετίζεται με ένα αποτελεσματικό σύστημα διά βίου μάθησης πρέπει να παγιωθεί. Σήμερα, οι αγορές εργασίας υπα-

κούουν ολοένα και περισσότερο σε ταχείες αλλαγές και στη ζήτηση νέων προσόντων. Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι πρέπει να προσαρμοσθούν στην εξέλιξη της εργασίας και της σταδιοδρομίας τους, αποκτώντας ειδικότερα νέα και διαφοροποιημένα προσόντα. Κατά συνέπεια, τα άτομα πρέπει να είναι σε θέση να αναπτύσσουν και να βελτιώνουν τα προσόντα τους, προκειμένου να διατηρήσουν την απασχολησιμότητά τους και να προσαρμόζονται στις εξελίξεις της αγοράς απασχόλησης. Ως προς αυτό, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε ορισμένες πρωτοβουλίες· ειδικότερα:

- πρέπει να διασφαλισθεί ότι τα άτομα διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις και τα απαιτούμενα προσόντα πριν ακόμη ολοκληρώσουν την κατάρτισή τους·
- πρέπει να δοθούν κίνητρα στα άτομα ώστε να αναλάβουν και προσωπικά την ευθύνη της διά βίου βελτίωσης των προσόντων τους και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις (π.χ. μέσω αδειών μετ' αποδοχών) που θα τους το επιτρέπουν στην πράξη·
- πρέπει να καταστούν οι διάφοροι τύποι κατάρτισης πιο ελκυστικοί, πιο ευέλικτοι και καλύτερα προσαρμοσμένοι στις ανάγκες της αγοράς απασχόλησης·
- ως προς αυτό, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων: τους νέους, τους ηλικιωμένους εργαζομένους.
- πρέπει να εφαρμοσθεί η αρχή της εταιρικής σχέσης μεταξύ των ενδιαφερομένων παραγόντων: του κράτους, των κοινωνικών εταίρων, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων.

5.4.4 Τέταρτον, πρέπει να **εξελιχθούν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας**, ώστε να καταστεί πιο ενδιαφέρον και πιο εύκολο για τους εργαζομένους να κινηθούν μεταξύ των εκάστοτε διαφορετικών καθεστώτων των αγορών απασχόλησης στην ΕΕ και να μην εμποδίζονται οι άνθρωποι να αναχωρήσουν σε άλλα κράτη μέλη προκειμένου να βρουν εκεί καλύτερη απασχόληση. Ως προς αυτό, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα την αρχή της ευελιξίας με ασφάλεια, ιδίως όσον αφορά την έμφαση στη βελτίωση της απασχολησιμότητας των ατόμων, ώστε να είναι αυτά σε θέση να προσαρμοσθούν καλύτερα στις εξελίξεις της αγοράς απασχόλησης και να βρουν προσφορές απασχόλησης καλύτερης ποιότητας. Εν ολίγοις, πρέπει να ενθαρρυνθεί, αφενός, η δημιουργία θέσεων απασχόλησης και, αφετέρου, η βοήθεια που παρέχεται στους εργαζομένους που αλλάζουν σταδιοδρομία, ούτως ώστε να ενισχυθούν με αυτόν τον τρόπο οι πιθανότητες επιτυχίας τους στην αγορά απασχόλησης. Η πείρα δείχνει ότι, επί του παρόντος, αντί να επιλεγεί η παθητική αύξηση των παροχών, βασικός στόχος είναι η διευκόλυνση της απασχόλησης των προσώπων με την εξάλειψη των διοικητικών εμποδίων και την παράλληλη επένδυση στα προσόντα και στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

5.4.5 Πέμπτον, πρέπει να αντιμετωπισθούν τα **νομοθετικά, διοικητικά και φορολογικά εμπόδια**, τα οποία περιορίζουν τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα:

- θεσπίζοντας σαφείς διατάξεις σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, έτσι ώστε να διασφαλίζεται πρόσβαση στην απασχόληση χωρίς διακρίσεις·

- ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ταχύτερα και με πιο συνεπή τρόπο την οδηγία 2005/36/EK σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων⁽¹⁷⁾ και δημιουργώντας ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων·
- λαμβάνοντας μέτρα για την αποτροπή της διπλής φορολόγησης των επικουρικών συνταξιοδοτικών συστημάτων·
- επιλύοντας τα προβλήματα που σχετίζονται με την απαγόρευση κάθε διάκρισης λόγω ιθαγένειας, σε θέματα φορολογίας (και κοινωνικών παροχών)·
- αποδίδοντας, κατά την εξάλειψη των εμποδίων στην κινητικότητα, ιδιαίτερη προσοχή στα άτομα που πάσχουν από κάποια αναπηρία.
- λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες ανάγκες των γυναικών που φροντίζουν παιδιά και εξαρτώμενα άτομα.

5.4.6 Έκτον, οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να απολαύουν απλής πρόσβασης σε ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες απασχόλησης και κατάρτισης. Παρότι υπάρχει πλήθος διαθέσιμων στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, δεν δίνεται καμία προτεραιότητα στα στοιχεία που σχετίζονται με τις δυνατότητες κατάρτισης και απασχόλησης, τα οποία είναι συχνά ανύπαρκτα ή δυσπρόσιτα. Το ευρωπαϊκό σύστημα πληροφόρησης που παρουσιάζει τις δυνατότητες απασχόλησης και κατάρτισης είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου να μπορέσουν οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να προβούν σε ορθές επιλογές όσον αφορά την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, την αξιοποίηση των ευκαιριών και την ενίσχυση, με τον τρόπο αυτό, της επαγγελματικής κινητικότητας. Στον τομέα αυτό, ο δικτυακός τόπος **EURES** μπορεί να διαδραματίσει **σημαντικό ρόλο**. Ωστόσο, ο δικτυακός τόπος πάσχει επί του παρόντος από έλλειψη προβολής και είναι ελάχιστα γνωστός όχι μόνον στους πολίτες, αλλά κυρίως στις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη βελτίωση των πληροφοριών που σχετίζονται με συγκεκριμένα θέματα, όπως οι τροποποιήσεις ή οι προσαρμογές των κοινωνικών παροχών (νομοθετικών ή επικουρικών) σε περίπτωση επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας. Ενδεικτικά, όσον αφορά τα επαγγελματικά συστήματα συνταξιοδότησης, θα ήταν σκόπιμο να παρέχεται πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το επίπεδο των κερτιμένων δικαιωμάτων, το εφαρμοστέο φορολογικό καθεστώς, τους όρους μεταφοράς καθώς και το κόστος και τα πλεονεκτήματα που συνδέονται με κάθε εναλλακτική δυνατότητα κλπ.⁽¹⁸⁾

5.4.7 Τέλος, για τη διευκόλυνση της κινητικότητας, πρέπει να αναπτυχθούν πρωτοβουλίες για τη βελτίωση **των συνθηκών της εξεύρεσης στέγης**, καθώς και των **υποδομών των μεταφορών**.

⁽¹⁷⁾ Οδηγία 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

⁽¹⁸⁾ Ως προς τούτο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη επιχειρήσει μία σειρά συγκεκριμένων δράσεων που θα επιτρέψουν την ευαισθητοποίηση των ευρωπαίων πολιτών και τη συνολική ενημέρωσή τους για τα δικαιώματα και τα καθήκοντά τους σε ό,τι αφορά την κοινωνική ασφάλεια στις χώρες της ΕΕ (έντυπα, οδηγοί, οπτικό υλικό).

Είναι καθοριστικής σημασίας να μπορούν οι άνθρωποι να βρίσκουν προσιτή και κατάλληλη στέγαση στις τοποθεσίες όπου βρίσκονται οι δυνατότητες απασχόλησης. Επίσης, προκειμένου να αυξηθεί η κινητικότητα των εργαζομένων, πρέπει να θεσπισθούν διατάξεις οι οποίες θα ευνοούν οπωσδήποτε την ύπαρξη αποτελεσματικών και ευέλικτων υποδομών μεταφορών. Τα κράτη μέλη πρέπει, σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις, να δώσουν προσοχή στις δαπάνες που σχετίζονται με τη μετανάστευση, να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν ενθαρρυντικά συστήματα για τα άτομα που μετακινούνται σε αναζήτηση απασχόλησης (mobile job seekers).

5.5 Το 2004 και το 2007 συντελέσθηκαν **διευρύνσεις**, μέσω των οποίων προστέθηκαν στην **ΕΕ** δέκα και δύο νέα κράτη μέλη αντιστοίχως και πυροδοτήθηκε η συζήτηση σχετικά με το άνοιγμα των συνόρων και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Τα συμπεράσματα των ερευνών του Eurofound επιβεβαιώνουν ότι, παρά το γεγονός πως διακινούμενοι εργαζόμενοι θα συνεχίσουν να εγκαταλείπουν την Ανατολική Ευρώπη για να μεταβούν στη Δυτική, η γεωγραφική κινητικότητα παραμένει χαμηλή και προσωρινή.

5.5.1 Τα κράτη μέλη που εξακολουθούν να εφαρμόζουν μεταβατικές περιόδους στις σχέσεις τους με τα κράτη που εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004 πρέπει να αναφέρουν, πριν από την 1η Μαΐου 2009, εάν σκοπεύουν να εισέλθουν στην τρίτη φάση και να συνεχίσουν την εφαρμογή των εν λόγω περιόδων για δύο ακόμη έτη. Όσον αφορά τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, τα κράτη μέλη πρέπει να γνωστοποιήσουν τις προθέσεις τους έως την 31η Δεκεμβρίου 2008⁽¹⁹⁾. Η ΕΟΚΕ έλαβε, επομένως, γνώση με ικανοποίηση της δεύτερης ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την έκθεση για τη λειτουργία των μεταβατικών ρυθμίσεων που προβλέπονται στη συνθήκη προσχώρησης, η οποία δημοσιεύθηκε στις 18 Νοεμβρίου 2008⁽²⁰⁾ και επιβεβαιώνει, ουσιαστικά, τα συμπεράσματα της πρώτης έκθεσης αξιολόγησης του 2006⁽²¹⁾. Από τα συμπεράσματα της δεύτερης ανακοίνωσης, προκύπτει σαφώς ότι το άνοιγμα των αγορών εργασίας στους εργαζομένους που προέρχονται από τα νέα κράτη μέλη είχε σαφώς θετικό αντίκτυπο τόσο για την οικονομία των χωρών υποδοχής όσο και για την ΕΕ στο σύνολό της.

5.5.2 Κάθε απόφαση που αφορά την τροποποίηση της εφαρμογής των μεταβατικών περιόδων πρέπει να υλοποιηθεί σε εθνικό επίπεδο και να βασίζεται σε αναλύσεις πραγματικών στοιχείων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η λήξη των εν λόγω μεταβατικών περιόδων το 2009 θα συμβάλει στη δημιουργία ευέλικτων αγορών απασχόλησης χωρίς αποκλεισμούς, στη μείωση της παράνομης εργασίας και στην καταπολέμηση της φτώχειας στην Ευρώπη.

⁽¹⁹⁾ Η Ελλάδα, η Ισπανία και η Ουγγαρία έχουν ήδη υιοθετήσει χαλαρότερους περιορισμούς σε ό,τι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που προέρχονται από τις εν λόγω χώρες.

⁽²⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Ο αντίκτυπος της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο πλαίσιο της διευρύνσης της ΕΕ - Έκθεση σχετικά με την πρώτη φάση (1η Ιανουαρίου 2007 - 31 Δεκεμβρίου 2008) των μεταβατικών ρυθμίσεων που καθορίζονται στη συνθήκη προσχώρησης του 2005 και όπως απαιτείται σύμφωνα με τη μεταβατική ρύθμιση που καθορίζεται στη συνθήκη προσχώρησης του 2003, (COM(2008) 765 τελικό).

⁽²¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Έκθεση σχετικά με τη λειτουργία των μεταβατικών διατάξεων που ορίζονται στην συνθήκη προσχώρησης του 2003 (περίοδος 1η Μαΐου 2004 - 30 Απριλίου 2006), COM(2006) 48 τελικό.

5.5.3 Επιπλέον, η διατήρηση των μεταβατικών περιόδων ενδέχεται να περιορίσει την πρακτική εφαρμογή του άρθρου 69 του κανονισμού 1408/71, ο οποίος συντονίζει τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (που δίνουν στους ανέργους το δικαίωμα να συνεχίσουν να λαμβάνουν παροχές ανεργίας εκ μέρους του κράτους μέλους το οποίο είναι υπόχρεο σε καταβολή ενώ αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος).

5.6 Η απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο της ελευθέρωσης των υπηρεσιών στην Ευρώπη. Τα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς είναι θεμελιώδους σημασίας για τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους, τους πολίτες και την οικονομία στο σύνολό της, συμβάλλουν δε στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και βελτιώνουν την πρόσβαση σε μια αγορά, η οποία αριθμεί πλέον περίπου πεντακόσια εκατομμύρια άτομα και τριάντα χώρες (χάρη στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο). Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με αυξημένο ανταγωνισμό και έχουν ενισχύσει τη θέση τους στην παγκόσμια αγορά. Η νέα οδηγία σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά αποτελεί βασικό εργαλείο για τη συνέχιση της διαδικασίας απελευθέρωσης.

5.6.1 Επί τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε δύο ανακοινώσεις ⁽²²⁾ με θέμα την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο των διατάξεων που αφορούν τις υπηρεσίες. Στόχος των κειμένων αυτών είναι η ανάλυση της κατάστασης και η παροχή ορισμένων κατευθύνσεων στα κράτη μέλη για την ορθή εφαρμογή και ερμηνεία των αποφάσεων του ΔΕΚ. Σκοπός ήταν επίσης να εξετασθεί η συμπληρωματικότητα των δύο πράξεων και η βελτιστοποίηση των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει η προστασία που παρέχεται επί του παρόντος στους αποσπασμένους εργαζομένους.

5.6.2 Η ΕΟΚΕ, όπως έκανε και στην προηγούμενη γνωμοδότηση της από 29 τις Μαΐου 2008 ⁽²³⁾, υποδέχεται με ικανοποίηση την απόφαση 2009/17/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽²⁴⁾ για τη σύσταση μίας επιτροπής εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου με αντικείμενο την απόσπαση εργαζομένων, η οποία θα πρέπει να διευκολύνει την προώθηση και την ανταλλαγή δοκιμασμένων πρακτικών, καθώς και την πραγματοποίηση εμπειρισματομένων μελετών και τη λύση των προβλημάτων που προκύπτουν κατά την εφαρμογή

της οδηγίας. Στην διαδικασία αυτή θα πρέπει επίσης να συμμετάσχουν και οι εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων.

5.6.3 Ορισμένες πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στις υποθέσεις Laval ⁽²⁵⁾, Viking ⁽²⁶⁾, Rüffert ⁽²⁷⁾, οι οποίες αφορούσαν την οδηγία 96/71/ΕΚ σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων, πυροδότησαν συζητήσεις σχετικά με την εν λόγω οδηγία. Για αυτόν το λόγο η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση στην οποία προέβησαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η γαλλική Προεδρία τον Οκτώβριο του 2008 και η οποία συνίσταται στη εκπόνηση μίας συλλογικής ανάλυσης εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων, που θα επιτρέπει την πλήρη αξιολόγηση των νομικών, οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων των αποφάσεων αυτών.

5.7 Συντονισμός και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Το νομοθετικό πλαίσιο που διασφαλίζει τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης είναι ένα καθοριστικό εργαλείο για την προώθηση της κινητικότητας στην ΕΕ. Ο ισχύων κανονισμός 1408/71 ⁽²⁸⁾ θα αντικατασταθεί από τον κανονισμό (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ο οποίος εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2004. Σύμφωνα με το άρθρο 89, ένας μεταγενέστερος κανονισμός θα καθορίσει τους όρους εφαρμογής του. Το κείμενο αυτό (COM(2006) 16) ⁽²⁹⁾ δημοσιεύθηκε μόλις τον Ιανουάριο του 2006. Στόχος του νέου κανονισμού εφαρμογής είναι κυρίως η απλοποίηση και ο εξορθολογισμός των νομικών και διοικητικών διατάξεων, η αποσαφήνιση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων όλων των συμμετεχόντων στα συστήματα συντονισμού της κοινωνικής προστασίας, η θέσπιση αποτελεσματικότερων και ταχύτερων διαδικασιών για την ανταλλαγή δεδομένων και, τέλος, η μείωση του κόστους.

5.7.1 Σε γνωμοδότηση που δημοσιεύθηκε το 2006 ⁽³⁰⁾, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η νέα πρόταση συνιστά πρόοδο προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της ελεύθερης κυκλοφορίας στην ΕΕ. Η πρόταση κανονισμού περιλαμβάνει πολλές απλοποιήσεις, διευκρινίσεις και βελτιώσεις. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ιδιαίτερα τη διεύρυνση του προσωπικού και υλικού πεδίου εφαρμογής του στο σύνολο των κανόνων που στοχεύουν στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών διαχείρισης της κοινωνικής ασφάλισης.

⁽²²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Κατευθύνσεις για την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών» (COM(2006) 159 τελικό) και ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών - μεγιστοποίηση των οφελών και των δυνατοτήτων και ταυτόχρονα παροχή εγγυήσεων για την προστασία των εργαζομένων» (COM(2007) 304 τελικό).

⁽²³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών - Μεγιστοποίηση των οφελών και των δυνατοτήτων και ταυτόχρονα παροχή εγγυήσεων για την προστασία των εργαζομένων», COM(2007) 304 τελικό. Εισηγητρια: η κ. Le Nouail Marlière, ΕΕ C 224 της 30.8.2008, σελ. 95–99.

⁽²⁴⁾ ΕΕ L 8 της 13.1.2009, σελ. 26–28.

⁽²⁵⁾ ΔΕΚ, υπόθεση C-341/05, Laval un Partneri Ltd κατά Svenska Byggnadsarbetareförbundet (σοουηδικές συνδικαλιστικές οργανώσεις οικοδόμων).

⁽²⁶⁾ ΔΕΚ, υπόθεση C-438/05, International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union κατά Viking Line ABP και ΟΥ Viking Line Eesti.

⁽²⁷⁾ ΔΕΚ, υπόθεση C-346/06, Dirk Rüffert, υπό την ιδιότητά του ως αναγκαστικού διαχειριστή λόγω αφερεγγυότητας ως προς τα περιουσιακά στοιχεία της Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG κατά Land Niedersachsen.

⁽²⁸⁾ ΕΕ L 124 της 5.7.1971.

⁽²⁹⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, COM(2006) 16 τελικό - 2006/0006 (COD).

⁽³⁰⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της 26ης Οκτωβρίου 2006, για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας», εισηγητής: ο κ. GREIF (ΕΕ C 324 της 30.12.2006).

5.7.2 Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε επίσης τον ευαίσθητο χαρακτήρα των διαπραγματεύσεων σχετικά με το ενδέκατο παράρτημα του κανονισμού 883/2004, το οποίο καθορίζει τις διαδικασίες εφαρμογής ορισμένων νομοθετικών διατάξεων. Τα κράτη μέλη καλούνται να αναφέρουν κάθε ιδιαιτερότητα των εθνικών τους συστημάτων που επιθυμούν να εξαιρεθεί από τον κανονισμό, ούτως ώστε να καταστεί δυνατός ο απρόσκοπτος συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης. Επί τούτου διεξάγονται εδώ και καιρό εντατικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ ζήτησε να υπάρξει σύντομα αποτέλεσμα και επισήμανε ότι η παρακολούθηση των δευτερευόντων ζητημάτων δεν πρέπει, ωστόσο, να καθυστερήσει την έναρξη ισχύος του νέου κανονισμού, ιδίως όταν πρόκειται για πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο την ενίσχυση της κινητικότητας στην Ευρώπη.

5.7.3 Γενικά, το νομοθετικό πλαίσιο που διασφαλίζει τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να αντιδράσει, στο μέλλον, με ευελιξία στη μεταβαλλόμενη πραγματικότητα του κόσμου της εργασίας, στις νέες μορφές απασχόλησης, στην ποικιλία των εργασιακών καθεστώτων, και ειδικότερα στις νέες μορφές κινητικότητας. Πρέπει να ενισχυθούν οι μορφές διοικητικής συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών, οι οποίες βασίζονται σε ηλεκτρονικές διαδικασίες.

5.8 Οι διακινούμενοι εργαζόμενοι επωφελούνται γενικά των κοινωνικών παροχών δυνάμει του κανονισμού που συντονίζει τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, του **κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68**, ακόμη και δυνάμει της αρχής της ισότητας που διατυπώνεται στην οδηγία 2004/38/ΕΚ⁽³¹⁾. Η αρχή αυτή ορίζει ότι τα πρόσωπα που διαμένουν νόμιμα σε μια χώρα υποδοχής πρέπει να έχουν όλα το ίδιο δικαίωμα και να απολαύουν όλων των παροχών. Κανένας δεν πρέπει να αποκλείεται από το σύστημα.

5.9 Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι το γενικό νομικό πλαίσιο αποτελείται από κανόνες που δεν έχουν όλοι την ίδια νομική ισχύ (κανονισμοί, οδηγίες, αποφάσεις του ΔΕΚ). Οι κανονισμοί εφαρμόζονται άμεσα και ομοιόμορφα. Οι οδηγίες εφαρμόζονται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε χώρα. Για τον λόγο αυτό, στο μέλλον θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για τη διαφάνεια, και κυρίως τη συνεκτικότητα, των εν λόγω κανόνων. Θα πρέπει να διατηρηθεί η αρχή της ισότητας (για παράδειγμα, ίση πρόσβαση στα φορολογικά πλεονεκτήματα) και να διαφυλαχθεί η ασφάλεια δικαίου. Το νομικό πλαίσιο μπορεί να μην απλοποιηθεί, αλλά θα καλυφθούν ορισμένα κενά μέσω της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών· υπάρχουν ακόμη μεγάλα αποθέματα δυνατοτήτων στον συγκεκριμένο τομέα.

⁽³¹⁾ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ).

5.10 **Η κινητικότητα στον τομέα της εκπαίδευσης και της εξειδικευμένης κατάρτισης** είναι μια πτυχή που συνδέεται άρρηκτα με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και αποτελεί το κύριο εργαλείο για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης και κατάρτισης.

5.10.1 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ ενός ευρωπαϊκού χάρτη ποιότητας για την κινητικότητα⁽³²⁾, ο οποίος θα απορρέει από το γεγονός ότι η κινητικότητα στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, και ότι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής κινητικότητας στον συγκεκριμένο τομέα συμβάλλει στην πραγματοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας. Ο χάρτης προτείνει ένα σύνολο αρχών και μέτρων εφαρμοστέων στην κινητικότητα των νέων ή των ενηλίκων για τις ανάγκες της τυπικής ή της άτυπης εκπαίδευσής τους και την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξή τους.

5.10.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε μια σειρά αποτελεσματικών εργαλείων για τη διευκόλυνση της κινητικότητας στην Ευρώπη στον τομέα της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της διά βίου μάθησης. Το EUROPASS,⁽³³⁾ αποτελεί ένα συντονισμένο σύνολο εγγράφων, το οποίο βοηθά τους ευρωπαίους πολίτες να αποκτήσουν καλύτερο έλεγχο των προσόντων και των δεξιοτήτων τους. Η τελευταία έκδοση αξιολόγησης του 2008 επιβεβαίωσε την αποτελεσματικότητα των εθνικών κέντρων και των πυλών του Διαδικτύου, καθώς και, γενικότερα, την προστιθέμενη αξία του EUROPASS, και ανέδειξε επίσης ορισμένες ελλείψεις, ιδίως στα εργαλεία του EUROPASS που δεν δικαιολογούνται από αποτελέσματα εκπαιδευτικής φύσης.

5.10.3 Η διάσταση αυτή πρέπει να ενισχυθεί μέσω της θέσπισης του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ) για την εκπαίδευση και τη διά βίου κατάρτιση⁽³⁴⁾, το οποίο πρέπει να συνδέεται με τα ευρωπαϊκά συστήματα μεταφοράς διδακτικών μονάδων⁽³⁵⁾.

5.11 Επιπλέον, λόγω της ιδιαίτερα σημαντικής εισροής εργαζομένων από τρίτες χώρες, η οποία συνδέεται με τις διατάξεις που θέσπισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διευκόλυνση της νόμιμης μετανάστευσης, πρέπει να εξετασθεί η νέα αυτή πρόκληση για τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα.

⁽³²⁾ Ευρωπαϊκός χάρτης ποιότητας για την κινητικότητα (EE L 394 της 30.12.2006), <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11085.htm>

⁽³³⁾ Απόφαση αριθ. 2241/2004/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2004, σχετικά με το ενιαίο κοινοτικό πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Europass).

⁽³⁴⁾ Σύσταση 2008/111/01 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23.4.2008, σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση (ΕΠΕΠ).

⁽³⁵⁾ Ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς διδακτικών μονάδων και πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος ακαδημαϊκών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET), COM (2008) 180.

5.11.1 Η ΕΟΚΕ αναμένει επίσης με ενδιαφέρον τα αποτελέσματα στα οποία θα καταλήξει ο διάλογος που ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2008 με τη δημοσίευση της Πράσινης Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ»⁽³⁶⁾. Στην εν λόγω Πράσινη Βίβλο ζητείται να αναλυθεί το μέλλον και ο ρόλος της οδηγίας 77/486/ΕΟΚ, η οποία αφορά σήμερα μόνον τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών διακινούμενων εργαζόμενων από άλλες χώρες της ΕΕ.

5.12 Η διευκόλυνση της νόμιμης μετανάστευσης και η καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης προσώπων από τρίτες χώρες, κατά την έννοια της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με μια «σφαιρική προσέγγιση της μετανάστευσης»⁽³⁷⁾, η οποία δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2006, αποτελούν μια ακόμη συμβολή της Επιτροπής στην ενίσχυση της κινητικότητας και της νόμιμης μετανάστευσης στην Ευρώπη, με στόχο την αντιμετώπιση

των δημογραφικών προκλήσεων. Σύμφωνα με το νομοθετικό της πρόγραμμα για το 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε δύο νομοθετικές προτάσεις⁽³⁸⁾ με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου και της διαμονής στην ΕΕ οικονομικών μεταναστών από τρίτες χώρες. Η Επιτροπή παρουσίασε την πρότασή της για τη «μπλε κάρτα», στόχος της οποίας είναι να προσελκύσει στην Ευρώπη εργαζόμενους με υψηλή εξειδίκευση από τις εν λόγω χώρες. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων κρατών, τα οποία περιέχονται στην παρούσα πρόταση οδηγίας και τα οποία στηρίζονται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης σε θέματα αμοιβής, όρων εργασίας, ελευθερίας του συνέρχεσθαι καθώς και σε θέματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, αποτελούν ορθή βάση για τις νομικές διατάξεις στον τομέα της μετανάστευσης και πρέπει να επεκταθούν σε όλες τις κατηγορίες οικονομικών μεταναστών. Για την ΕΟΚΕ, τα μεταβατικά μέτρα που περιορίζουν προσωρινά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που προέρχονται από τα νέα κράτη μέλη αποτελούν παρέκκλιση που πρέπει να εξαλειφθεί σύντομα, ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά στην απασχόληση προσώπων με υψηλά προσόντα⁽³⁹⁾.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
Της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽³⁶⁾ Πράσινη Βίβλος - Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ (COM(2008) 423 τελικό).

⁽³⁷⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Η σφαιρική προσέγγιση της μετανάστευσης ένα χρόνο μετά: Προς μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική (COM(2006) 735 τελικό).

⁽³⁸⁾ Πρόκειται για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης (πρόταση δημιουργία μιας «ευρωπαϊκής μπλε κάρτας») (COM(2007) 637 τελικό) και για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους υπηκόους τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους μέλους και σχετικά με κοινό σύνολο δικαιωμάτων για τους εργαζομένους τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα σε κράτος μέλος (COM(2007) 638 τελικό).

⁽³⁹⁾ Βλ. υποσημείωση αριθ. 5.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι γηράσκοντες εργαζόμενοι απέναντι στις βιομηχανικές μεταλλαγές: παροχή υποστήριξης και διαχείριση της ηλικιακής ποικιλότητας στους κλάδους και τις επιχειρήσεις» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2009/C 228/04)

Στις 15 Ιανουαρίου 2008 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, δυνάμει του άρθρου 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα

«Οι γηράσκοντες εργαζόμενοι απέναντι στις βιομηχανικές μεταλλαγές: παροχή υποστήριξης και διαχείριση της ηλικιακής ποικιλότητας στους κλάδους και τις επιχειρήσεις» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» (Παρατηρητήριο της Αγοράς Εργασίας), στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. KRZAKLEWSKI.

Κατά την 452η σύνοδο ολομελείας της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 159 ψήφους υπέρ, 8 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το ζήτημα της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να εξεταστεί με σφαιρικό τρόπο, αφού αφορά όλες τις ηλικιακές ομάδες, ιδίως στο πλαίσιο της σημερινής κρίσης.

1.2 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ασχοληθεί ιδιαίτερος με το ζήτημα των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων στην αγορά εργασίας και της επισημαίνει ότι θα πρέπει να βελτιώσει και να ενισχύσει την εφαρμογή των διατάξεων σχετικά με την ηλικία που περιλαμβάνονται στην οδηγία 2000/78/EK για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, μέσω της κατάρτισης ενός ευρωπαϊκού προγράμματος και πλαισίου στήριξης της απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων.

1.2.1 Το έγγραφο αυτό θα πρέπει να συνιστά συλλογή ορθών πρακτικών που διευκολύνουν τη διατήρηση ή την είσοδο στην αγορά εργασίας των ατόμων 50 ετών και άνω, ιδιαίτερα δε εκείνων που πλησιάζουν τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης. Οι επιχειρηματίες, οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, όταν φθάσουν στη μέση της σταδιοδρομίας τους, και γενικότερα όλη η κοινωνία, πρέπει να είναι ενήμεροι σχετικά με τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα που προβλέπονται για τους ηλικιωμένους που παραμένουν στην αγορά εργασίας.

1.2.1.1 Όλα τα μέτρα που λαμβάνονται σχετικά με τους ηλικιωμένους εργαζόμενους θα πρέπει να ευνοούν την απασχόληση και ειδικότερα των νέων γενεών που εισέρχονται στην αγορά εργασίας.

1.2.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, για τη θέσπιση ενός κοινού πλαισίου και κοινών αρχών σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με το ζήτημα των γηράσκοντων εργαζομένων στην αγορά εργασίας, είναι σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί η ανοικτή μέθοδος συντονισμού. Τούτο είναι ιδιαίτερα

σημαντικό στο σημερινό οικονομικό κλίμα με τη συνεχή αύξηση των απολύσεων, διότι σε καταστάσεις κρίσης οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι είναι πιο πιθανό να υποστούν διακρίσεις λόγω ηλικίας παρά λόγω εργασιακής ικανότητας.

1.3 Τα μοντέλα και οι προσεγγίσεις που προτείνει η ΕΟΚΕ στην παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνονται στην κατηγορία των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, καθώς και σε εκείνους έχουν συμπληρώσει (ή θα συμπληρώσουν σύντομα) την ηλικία που τους δίνει δικαίωμα σε κανονική ή πρόωρη σύνταξη, αλλά επιθυμούν να συνεχίσουν να εργάζονται.

1.4 Λόγω των σημαντικών διαφορών που υπάρχουν όσον αφορά τα ποσοστά απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων στην ΕΕ, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εκπονήσουν και να αναπτύξουν «εθνικά πλαίσια ενίσχυσης της απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων», τα οποία θα συνιστούν συνδυασμό των μέσων δράσης που απαριθμούνται κατωτέρω υπέρ των εν λόγω ατόμων (στις χώρες όπου τέτοια εθνικά πλαίσια υπάρχουν ήδη, θα πρέπει να επανεξετάζονται περιοδικά και να συμπληρώνονται):

— υποστήριξη της παράτασης του επαγγελματικού βίου·

— εισαγωγή στις κρατικές πολιτικές των κρατών μελών, τόσο για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζομένους όσο και για τις επιχειρήσεις που τους απασχολούν, οικονομικών κινήτρων που ενθαρρύνουν την παραμονή των εργαζομένων αυτών στην αγορά εργασίας·

— βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας (ιδίως στην περίπτωση των χειρονακτικών δραστηριοτήτων)·

— εισαγωγή στην αγορά εργασίας θεσμικών μηχανισμών που αυξάνουν την προσαρμοστικότητα της όσον αφορά την απασχόληση εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας.

1.5 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί με κάποια ανησυχία ότι, παρά τη σταδιακή αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ, λιγοστές είναι οι εταιρείες και επιχειρήσεις που στην πολιτική τους αποδίδουν σημαίνουσα θέση στο ζήτημα των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων. Θα πρέπει λοιπόν να δοθεί το ταχύτερο δυνατόν απάντηση στο ερώτημα γιατί οι επιχειρήσεις δεν μεριμνούν για την εφαρμογή των ορθών πρακτικών για την απασχόληση αυτών των εργαζομένων, μολονότι όλες οι αναλύσεις καταδεικνύουν ότι αυτό προωθείται από τις αρχές ορισμένων κρατών μελών.

1.5.1 Βασική προϋπόθεση για την απασχόληση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας είναι να διασφαλιστεί ότι οι όροι της παράταξης της σύμβασης εργασίας είναι οικονομικά επωφελείς για αμφότερα τα μέρη, εργοδότη και εργαζόμενο. Μια τέτοια προσέγγιση θα πρέπει να βασίζεται σε έναν «διευρυμένο ισολογισμό», ο οποίος θα περιλαμβάνει:

- το μισθολογικό και το συνταξιοδοτικό καθεστώς των κρατών μελών·
- τις συνθήκες απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, τόσο από τη σκοπιά του μισθωτού όσο και του εργοδότη·
- τους μηχανισμούς διά βίου εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς επαγγελματικής επιμόρφωσης) των εργαζομένων των εργαζομένων άνω των 50, ακόμη και άνω των 45 ετών.

1.5.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, από τη σκοπιά των εργοδοτών, η κυριότερη πρόκληση, που διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο για την απασχόληση μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, είναι η γνώση του τρόπου με τον οποίο μπορούν να αξιοποιηθούν η πείρα και οι δεξιότητες αυτών των εργαζομένων.

1.6 Η ΕΟΚΕ καλεί τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και τους κοινωνικούς εταίρους να προωθήσουν μεταξύ των επιχειρηματιών και των εργαζομένων την ιδέα της διαχείρισης μέσω της ηλικιακής διαφοροποίησης των εργαζομένων, δεδομένου ότι συνιστά αποτελεσματικό μέσο για τη διαχείριση της παραγωγικότητας και ενδεδειγμένη αντίδραση στη δύσκολη κατάσταση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας.

1.7 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη θα πρέπει να υιοθετήσουν μια ενεργητική προσέγγιση του ζητήματος της διαχείρισης των ηλικιών.

1.7.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η κατάρτιση στη διαχείριση των ηλικιών θα πρέπει να ενταχθεί στην εκπαίδευση των διοικητικών

στελεχών, όπως και στα προγράμματα σπουδών στον τομέα της διοίκησης επιχειρήσεων, που θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη συζήτηση και μελέτη θεμάτων όπως:

- η διατήρηση των προσωπικών κινήτρων και της δημιουργικότητας μεταξύ των γηρασκόντων εργαζομένων·
- η προσαρμογή των ρυθμών εργασίας, για να αποφευχθούν ενδεχόμενες καταστάσεις επαγγελματικής εξάντλησης με την πάροδο των ετών·
- η ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των εργαζομένων των διάφορων ηλικιακών ομάδων.

1.7.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, για να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, έχει μεγάλη σημασία η διά βίου μάθηση και οι δράσεις στον τομέα της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης, που συμβάλλουν σαφώς στη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων.

1.8 Λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη διαφορά μεταξύ των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών και των ανδρών στην ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να αναλάβουν δράσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων προσεγγίσεων της απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία γυναικών, προσθέτοντας νέα στοιχεία και προτείνοντας τολμηρά μοντέλα που δεν έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι σήμερα.

1.8.1 Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών της ηλικιακής ομάδας άνω των 50 θα μπορούσε να αποτελέσει καίριο παράγοντα για την επίτευξη των δεικτών απασχόλησης που ορίζει η στρατηγική της Λισσαβώνας.

1.8.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να προβεί, σε συνεργασία με τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε έρευνες προκειμένου να καθοριστεί εάν το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών άνω των 50 ετών συνιστά πρακτική διακρίσεων στην αγορά εργασίας.

1.9 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που εμποδίζουν την αύξηση της απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας είναι ο ψηφιακός αποκλεισμός. Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, τα προγράμματα διά βίου μάθησης των ατόμων άνω των 50 ετών θα πρέπει να συνδεθούν όσο το δυνατόν στενότερα με την εισαγωγή τους στη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Για να υπερνικηθούν οι φόβοι που αποτρέπουν ίσως τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα από τη χρήση των ΤΠΕ, θα ήταν σκόπιμο το πρώτο στάδιο της κατάρτισής τους σε αυτές τις τεχνολογίες να πραγματοποιείται σε ομάδες ατόμων της ίδιας ηλικιακής κατηγορίας με παρόμοιες δεξιότητες.

1.9.1 Παράλληλα, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η δημιουργία των συνθηκών για τη συμπλήρωση των βασικών δεξιοτήτων των ατόμων άνω των 50 ετών σε θέματα νέων τεχνικών και τεχνολογιών θα πρέπει να αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών, με την ενεργό συμμετοχή των εθνικών κυβερνήσεων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών εταίρων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

1.9.2 Προς τούτο, θα χρειαστεί λεπτομερής ανάλυση των βασικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για να μπορεί κανείς να κινηθεί στην κοινωνία των πληροφοριών, ώστε, εάν χρειάζεται, να αναπτυχθούν, από κοινού με τα κράτη μέλη, τρόποι και μέσα για τη συμπλήρωσή τους.

1.10 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει ιδιαίτερα ότι τα μέτρα που αποσκοπούν στο να καταστήσουν τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα ικανότερα να κινηθούν στην αγορά εργασίας απαιτούν συστηματικές και σύνθετες δράσεις, οι οποίες πρέπει να συνοδεύονται από μια εξατομικευμένη προσέγγιση για κάθε επιμέρους κατάσταση ή κάθε άτομο με τις ιδιαιτερότητές του.

1.10.1 Μια τέτοια διαδικασία προϋποθέτει εργαλεία που παρέχουν τη δυνατότητα πρόβλεψης των βιομηχανικών και τεχνολογικών μεταλλαγών και των εκπαιδευτικών αναγκών, καθώς και των κοινωνικών εξελίξεων. Σε αυτόν τον τομέα, ειδικός ρόλος πρέπει να ανατεθεί στα **παρατηρητήρια της αγοράς εργασίας, των δεξιοτήτων και των κοινωνικών μεταλλαγών**, καθώς και στις υπηρεσίες στατιστικής (ή πληροφοριών) των κρατών μελών και της ΕΕ.

1.10.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διεξάγει πιο συχνά στατιστικές μελέτες σχετικά με την απασχόληση των ατόμων άνω των 50 ετών, δεδομένης της ιδιαίτερης σημασίας και λεπτότητας του προβλήματος. Η αναγκαιότητα αυτή είναι ακόμη πιο επιτακτική στο πλαίσιο της κρίσης. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι συμπεριλαμβάνονται σε εκείνους που κινδυνεύουν περισσότερο από τα σημερινά και τα μελλοντικά σχέδια απολύσεων και αναδιάρθρωσεων.

2. Εισαγωγή

2.1 Για την αντιμετώπιση της μελλοντικής έλλειψης εργατικού δυναμικού εξαιτίας των δημογραφικών αλλαγών, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε τον Μάρτιο του 2001 ως στόχο να επιτύχει έως το 2010 ποσοστό απασχόλησης 50 % για την ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών. Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις, υπάρχουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την τήρηση της προθεσμίας για την επίτευξη αυτού του στόχου.

2.2 Η ΕΟΚΕ εξέδωσε, είτε επί εγγράφων της Επιτροπής και του Συμβουλίου ⁽¹⁾ είτε διευρενητικά ⁽²⁾, πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις που εξετάζουν διεξοδικά τα ακόλουθα ζητήματα:

⁽¹⁾ «Στρατηγικές / Αύξηση της ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας» (εισηγητής: Gérard Dantin, ΕΕ C 157 της 28ης Ιουνίου 2005), «Πρόωθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών» (εισηγητής: Luca Jahier, ΕΕ C 120 της 16ης Μαΐου 2008), «Η εκπαίδευση ενηλίκων» (εισηγήτρια: Renate Heinisch, ΕΕ C 256 της 27ης Οκτωβρίου 2007).

⁽²⁾ «Ποιότητα της επαγγελματικής ζωής, παραγωγικότητα και απασχόληση ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών μεταβολών» (εισηγήτρια: U. Engelen-Kiefer, ΕΕ C 318 της 23ης Δεκεμβρίου 2006), «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο» (εισηγητής: P. Clever, ΕΕ C 256 της 27ης Οκτωβρίου 2007).

— την αποστολή που συνεπάγονται για την ΕΕ τα στατιστικά δεδομένα σχετικά με τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους,

— την αναγκαιότητα και αιτιολόγηση μιας θετικής προσέγγισης εν προκειμένω,

— την επιρροή που ασκούν στο επίπεδο απασχόλησής τους τα υφιστάμενα καθεστώτα πρόωρης συνταξιοδότησης,

— τις αιτίες της μείωσης του ποσοστού απασχόλησής τους προ του 2000,

— τις προβλεπόμενες και ακολουθούμενες προσεγγίσεις για την αύξηση των επιπέδων δραστηριότητάς τους και την παράταση της ηλικίας εξόδου τους από την αγορά εργασίας, με την ένταξή τους συγκεκριμένα σε ένα σύστημα ευελιξίας με ασφάλεια,

— τον ρόλο που διαδραματίζουν για την απόκτηση και τελειοποίηση δεξιοτήτων,

— τον συνδυασμό επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής, καθώς και την προαγωγή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών,

— την ποιότητα της επαγγελματικής τους υπόστασης, της παραγωγικότητας και της εργασίας τους στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών αλλαγών.

2.3 Προκειμένου να αυξηθούν τα ποσοστά απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, απαιτείται η χάραξη, η διάδοση και η υλοποίηση πολιτικών και προγραμμάτων δράσης που θα εστιάζουν στην επίλυση των προβλημάτων που τίθενται στο πλαίσιο της γήρανσης και των βιομηχανικών μεταλλαγών. Μία από τις πλέον συζητούμενες επιλογές στην παρούσα γνωμοδότηση συνίσταται στη διαχείριση των αλλαγών με διαφοροποίηση των ηλικιακών ομάδων, των καταρτίσεων και των ικανοτήτων με στόχο την υποστήριξη των εργαζομένων όλων των ηλικιακών ομάδων.

2.4 Σύμφωνα με το υπό εξέταση θέμα, τα μοντέλα και οι παράμετροι που προτείνονται στην παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας επικεντρώνονται στην κατηγορία των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων, οι οποίοι διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας λόγω της ηλικίας τους, της διαδικασίας αναδιάρθρωσης ή διαφόρων κοινωνικοοικονομικών μεταλλαγών, καθώς και σε εκείνους που μολονότι έχουν συμπληρώσει τον αριθμό ετών που τους παρέχει δικαίωμα κανονικής ή πρόωρης συνταξιοδότησης, επιθυμούν να συνεχίσουν να εργάζονται. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί, πλέον, στην ηλικιακή ποικιλότητα, έτσι ώστε να αποτραπούν οι διακρίσεις εις βάρος των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης και απώλειας θέσεων εργασίας

2.4.1 Τα μέτρα που εξετάζονται στην παρούσα γνωμοδότηση εφαρμόζονται επίσης, σε ένα σημαντικό βαθμό, στους μεγαλύτερους σε ηλικία ανέργους που επιθυμούν να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας και στους συνταξιούχους που για διάφορους λόγους επιθυμούν να ξεκινήσουν πάλι να εργάζονται.

3. Προτάσεις βασίζόμενες στην ανάλυση των υφιστάμενων στατιστικών δεδομένων σχετικά με τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζομένους στην Ευρωπαϊκή Ένωση

3.1 Στα τέλη του 2005 η ΕΕ αριθμούσε, στην ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών, 22,2 εκατομμύρια απασχολούμενα άτομα, ενώ στην ίδια ομάδα 1,6 εκατομμύρια είχαν καθεστώς ανέργου και 28,5 εκατομμύρια δεν ασκούσαν καμία επαγγελματική δραστηριότητα. Η αύξηση της συμμετοχής των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων στην απασχόληση συγκαταλέγεται μεταξύ των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

3.2 Στην ΕΕ το ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, που ήταν 36,6 % το 2000, έφτασε να είναι 42,5 % το 2005 (βλ. γράφημα του παραρτήματος 1). Αυξήθηκε δε σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από την Πολωνία και την Πορτογαλία. Το 2005 το ποσοστό απασχόλησης στην ηλικία 55-64 ετών υπερέβαινε ή έφθανε τον στόχο που είχε οριστεί για το 2010 στη Σουηδία, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Εσθονία, τη Φινλανδία και την Ιρλανδία.

3.3 Το 2005 το ποσοστό απασχόλησης μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων στην ΕΕ-25 ανερχόταν σε 51,8 % για τους άνδρες, ενώ για τις γυναίκες της ίδιας ηλικιακής ομάδας ήταν 33,7 %. Κατά την περίοδο 2000-2005, εντούτοις, αυξήθηκε ταχύτερα για τις γυναίκες (+ 6,8 %) σε σύγκριση με τους άντρες (+ 4,9 %).

3.4 Ο πληθυσμός των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων της ηλικιακής ομάδας 56 έως 64 ετών δεν εμφανίζει ομοιογένεια ως προς την κατάστασή τους στην αγορά εργασίας. Τα στοιχεία του πίνακα στο παράρτημα 2 υποδηλώνουν ότι υπάρχουν έντονες διαφορές στις ηλικιακές ομάδες 55-59 ετών και 60-64 ετών όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης, το οποίο ανερχόταν σε 55,3 % και 26,7 % αντίστοιχα το 2005. Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, η διαφορά στο ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των ομάδων 55-59 ετών και 60-64 ετών, εν προκειμένω ένα όχι ευκαταφρόνητο 28,6 %, ήταν σαφώς υψηλότερη από ό,τι ίσχυε μεταξύ των ομάδων 50-54 ετών και 55-59 ετών, όπου ανερχόταν στο 17 %.

3.5 Αναφορικά με την απασχόληση των μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων, η Σουηδία έρχεται πρώτη στις δύο ηλικιακές ομάδες 55-59 ετών και 60-64 ετών, με ποσοστά 79,4 % και 56,9 %, ενώ τελευταία στην κατάταξη είναι η Πολωνία για την ομάδα 55-59 ετών, με 32,1 %, και το Λουξεμβούργο για την ομάδα 60-64 ετών, με ποσοστό 12,6 %.

3.6 Εάν αναλύσει κανείς τα στοιχεία του παραρτήματος 2 σχετικά με το ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, παρατηρεί ότι τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες, είναι κατά πολύ περισσότερα τα άτομα με ανωτέρου επιπέδου εκπαίδευση που απασχολούνται σε σύγκριση με τα άτομα χαμηλότερης εκπαίδευσης. Στην

ΕΕ των 25 κρατών μελών, τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα με το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο σε μια κλίμακα τριών επιπέδων απασχολούνται μόλις κατά 30,8 %. Αντιθέτως, το 61,8 % των ατόμων που έχουν κατακτήσει το υψηλότερο εξ αυτών των τριών επιπέδων διαθέτουν απασχόληση.

3.7 Στην ανάλυση της προαναφερθείσας ευρωπαϊκής έρευνας που πραγματοποίησε το Cedefop σχετικά με τη δια βίου επαγγελματική κατάρτιση ⁽¹⁾, προκύπτει ότι σε όλα τα κράτη μέλη οι ηλικιωμένοι συμμετέχουν σε αυτήν λιγότερο από τους νέους: στην ΕΕ των 27 κρατών μελών, το ποσοστό συμμετοχής των εργαζομένων ηλικίας 55 ετών και άνω ήταν 24 % το 2005, ενώ το ποσοστό αυτό συμμετοχής έφτανε το 33 % για τις ηλικίες 25-54 ετών. Στις ΜΜΕ η συμμετοχή αυτή είναι λιγότερο ορατή: στις μικρές επιχειρήσεις, μόνο το 13 % των ηλικιωμένων εργαζομένων (55 ετών και άνω) συμμετείχαν σε μια ανάλογη κατάρτιση. Το παράρτημα III παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες για το θέμα αυτό.

3.8 Η επιλογή της μερικής απασχόλησης είναι συχνότερη για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας της ομάδας 55-64 ετών, σε σύγκριση με τα άτομα της ομάδας 30-49 ετών (22,2 % έναντι 16,8 %). Αυτή η μορφή απασχόλησης είναι σαφώς δημοφιλέστερη μεταξύ των γυναικών ηλικίας 55 έως 64 ετών (39,5 %) από ό,τι μεταξύ των ανδρών της ίδιας ηλικίας (10,3 %).

3.8.1 Η ανεξάρτητη απασχόληση επίσης απαντάται συχνότερα στα άτομα ηλικίας 55-64 ετών από ό,τι στα άτομα ηλικίας 30-49 ετών, με ποσοστά 23 % έναντι 15,4 %. Σε αυτήν την περίπτωση, και αντίθετα προς την κυρίαρχη κατάσταση όσον αφορά την εργασία με καθεστώς μερικής απασχόλησης, οι άνδρες καταφανώς υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών.

3.8.2 Υπό το πρίσμα της αξιολόγησης της επιρροής που ασκούν οι κύριες παράμετροι που διέπουν την απασχόληση των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων, πραγματοποιήθηκε μια ανάλυση με τηματοποίηση των δεδομένων ⁽²⁾, η οποία οδήγησε σε μια κατάταξη των χωρών της ΕΕ σε έξι ομάδες βάσει κοινών χαρακτηριστικών και σύμφωνα με την οποία μελετώνται τρία συστήματα και προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται στα κράτη μέλη όσον αφορά τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας. Με καθεμία από αυτές συνδέεται ένα σύνολο καίριων παραγόντων που επηρεάζουν το μερίδιο των μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων στην αγορά εργασίας. Οι εν λόγω τρεις προσεγγίσεις είναι οι εξής:

— **σύστημα I – υποστήριξη της παράτασης του επαγγελματικού βίου,**

— **σύστημα II – οικονομικά κίνητρα** για τους πιο ηλικιωμένους εργαζομένους που αποσύρονται από την αγορά εργασίας

— **σύστημα III – γενικά μέσα της αγοράς εργασίας** που επηρεάζουν την προσαρμοστικότητα της ως προς την απασχόληση πιο ηλικιωμένων εργαζομένων.

⁽¹⁾ CVTS3, Eurostat.

⁽²⁾ «Παράταση του επαγγελματικού βίου και τάσεις της αγοράς εργασίας για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζομένους» (προσωρινή μετάφραση), Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας Ευκαιριών, μονάδα D1.

3.8.3 Η ανάλυση με ομαδοποίηση έδειξε ότι το σύστημα I έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον στα κράτη μέλη του Βορρά και λιγότερο στα νέα κράτη μέλη από την Κεντρική Ευρώπη και στα κράτη της Βαλτικής και της Μεσογείου. Οι (ηπειρωτικές) χώρες του δυτικού τμήματος της ΕΕ καταφεύγουν κυρίως στο δεύτερο σύστημα, ενώ η ομάδα των αγγλοσαξονικών κρατών χρησιμοποιεί συχνά το σύστημα I και σε μικρότερο βαθμό το σύστημα III.

4. Πολιτικές και μηχανισμοί παρέμβασης που αποσκοπούν στην επίλυση των προβλημάτων των γηρασκόντων εργαζομένων ενόψει των κινδύνων λόγω ηλικίας

Παράταση της απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων

4.1 Οι πολιτικές και οι μηχανισμοί παρέμβασης που παρατίθενται κατωτέρω αφορούν τους εργαζομένους άνω των 50 (ή και των 45) ετών οι οποίοι, απασχολούμενοι σε ΜΜΕ ή σε μεγάλες επιχειρήσεις, καθώς και στον τομέα των υπηρεσιών, κινδυνεύουν να χάσουν τη θέση εργασίας τους:

- διότι ο εργοδότης τους προβαίνει σε αναδιάρθρωση ή δεν είναι καθόλου ανταγωνιστικός στην αγορά εργασίας,
- διότι πάσχουν από προβλήματα υγείας ή είναι υποχρεωμένοι να φροντίζουν τρίτους,
- διότι δεν διαθέτουν τα προσόντα και τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών, συγκεκριμένα στον τομέα των πληροφοριών και των επικοινωνιών,
- διότι έχουν ενδόμυχα την πεποίθηση ότι δεν διαθέτουν ικανότητες προσαρμογής και ιδιαίτερα τις πιο σημαντικές από αυτές, που είναι τα προσωπικά κίνητρα και η ικανότητα μάθησης.

4.2 Για την αποτελεσματική διατήρηση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων στην αγορά εργασίας καθοριστικός παράγοντας είναι η δημιουργία στις δομές διοίκησης των επιχειρήσεων **ενός μηχανισμού πρόβλεψης, με τη συστηματική χρήση μεσοπρόθεσμων αξιολογήσεων, προκειμένου ένας απασχολούμενος να μην εισέρχεται σε εύαλτη κατάσταση**. Η εν λόγω προσέγγιση θα πρέπει να ευνοείται από μια δημόσια πολιτική που θα επιτρέπει στα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα να διατηρούν τη θέση εργασίας τους και να παρατείνουν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία ή να αναλάβουν εκ νέου κάποια επαγγελματική δραστηριότητα.

4.2.1 Ένα σημαντικό μέσο ενίσχυσης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων για τον **εντοπισμό της χρονικής στιγμής ή των συνθηκών κατά τις οποίες θα πρέπει να υλοποιηθεί κάποια παρέμβαση** είναι η θέσπιση ή η επέκταση εντός των επιχειρήσεων μηχανισμών πρόβλεψης ανά τακτικά χρονικά διαστήματα και η συμμετοχή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού εργαζομένων σε μεσοπρόθεσμους απολογισμούς των δεξιοτήτων. Μια τέτοια προσέγγιση απαιτεί χρηματοδοτικές δεσμεύσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να παρασχεθούν από τα οικονομικά μέσα παρέμβασης και τα ταμεία ενίσχυσης της ΕΕ (συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) ή από κρατικές χρηματοδοτήσεις.

4.2.1.1 Η διαδικασία **απολογισμού των ικανοτήτων** αναπτύχθηκε για την επικύρωση της αποκτηθείσας κατάρτισης, τυπικής ή άτυπης. Μετά την παρέλευση χρονικού διαστήματος ορισμένων ετών, κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να μπορεί να έχει μια λεπτομερή ανάλυση των προσόντων του, μέσω δοκιμασιών και με τη βοήθεια συμβούλων ειδικών στον επαγγελματικό προσανατολισμό, ενώ η κατάρτιση που έχει αποκτήσει στην πράξη θα μπορούσε να επικυρώνεται από ένα εθνικό δίκτυο δημόσιων φορέων και να θέτει έτσι τις απαραίτητες **βάσεις για την περαιτέρω εξέλιξη της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας**.

4.2.1.2 Η **αναλυτική περιγραφή των δεξιοτήτων** θα πρέπει να διεξάγεται από ανεξάρτητη εταιρεία συμβούλων. Εάν διαπιστώνεται ότι το επίπεδο ικανοτήτων του εργαζομένου δεν συνάδει με τις δυνατότητες που προσφέρονται στην αγορά εργασίας για αυτό το επίπεδο αποδοχών, η επιχείρηση θα πρέπει να καλύψει οικονομικά και να διοργανώσει την απαιτούμενη κατάρτιση για την κάλυψη των κενών στις ικανότητές του, καθώς και να αναλάβει το κόστος των προγραμμάτων επιμόρφωσης. Ο εργαζόμενος από την πλευρά του θα υποχρεούται να συμμετέχει στις δράσεις κατάρτισης και να ολοκληρώσει το εκάστοτε πρόγραμμα.

4.3 Για την επιχείρηση που επιθυμεί να διατηρήσει τους εργαζομένους της, καίριας σημασίας είναι ο καθορισμός, στο εσωτερικό της, των επαγγελματικών ρόλων των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, όπως ο ρόλος του **αναδόχου**, του **συνοδού** ⁽¹⁾, συχνότερα στον τομέα της πολιτικής προσλήψεων, ή ο ρόλος του **καθοδηγητή** ⁽²⁾, χάρη στον οποίο ευνοούνται η διάρκεια της θεσμικής συνέχειας και οι αξίες της επιχείρησης με την εκπαίδευση των συναδέλφων, καθώς και με την παρουσίαση διαφόρων πτυχών του δυναμικού της επιχείρησης στους νεοπροσληφθέντες και στους νεαρούς εργαζομένους.

4.4 Θεμελιώδης παράμετρος που μπορεί να επηρεάσει τη διατήρηση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων στην επιχείρηση είναι η **ήπια προσέγγιση** ως προς τον χρόνο εργασίας και το σύνολο των αντισταθμιστικών μέτρων. Υπό εξέταση θα πρέπει να τεθεί το αίτημα για νέες «δοσολογίες» μεταξύ του ενεργού βίου και των αδειών, με την πρόβλεψη ευέλικτων ωραρίων εργασίας, μερικής απασχόλησης και προγραμμάτων σταδιακής παύσης της επαγγελματικής δραστηριότητας. Εξίσου πιθανή είναι η αξιοποίηση του διπλού αποδοχές-πριμ και η καταβολή αναλογικών συμπληρωμάτων. Μια άλλη διαδικασία που επίσης έχει αποδειχθεί αποτελεσματική για τη διατήρηση των εργαζομένων είναι η μείωση του χρόνου εργασίας ή η ανταλλαγή αυτής της μείωσης με συμπληρωματικές άδειες.

4.5 Το ζήτημα της διατήρησης ενός εργαζομένου μεγαλύτερης ηλικίας σε μια επιχείρηση συνδέεται συχνά με μία κατάσταση, όπου ο εργαζόμενος πρέπει να καθορίσει εάν θα κάνει χρήση του δικαιώματος πρόωρης συνταξιοδότησης ή εάν θα παραμείνει στην αγορά εργασίας.

⁽¹⁾ Ο ρόλος του **αναδόχου** αναφέρεται σε μια μορφή βοήθειας προς τους άλλους βάσει της (επαγγελματικής) πείρας που έχει συσσωρεύσει κάποιος. Η **συνοδεία** είναι ευρύτερη έννοια, η οποία μπορεί να καλύπτει τον ρόλο του αναδόχου, αλλά υπερβαίνει το πλαίσιο αυτό: ο συνοδός («προπονητής») εστιάζει στη διαδικασία μάθησης του πελάτη του και προσπαθεί να τον οδηγήσει να κατακτήσει τους στόχους που έχει θέσει στη ζωή του.

⁽²⁾ Η βάση της **καθοδήγησης** συνίσταται στην παρακολούθηση νεότερων υπαλλήλων που προσελήφθησαν πρόσφατα από τους εργαζομένους άνω των 50 ετών κατά την εργασία τους. Η μέθοδος αυτή ενδείκνυται ιδιαίτερα για την εισαγωγή σε μεθόδους ή φαινόμενα, των οποίων η ύπαρξη ή το εύρος δεν γίνονται αυτόματα αντιληπτά.

4.5.1 Σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να εφαρμόζεται μια πολιτική θετικών κινήτρων, οικονομικού, κοινωνικού ή οργανωτικού χαρακτήρα (για παράδειγμα, μετάθεση του εργαζομένου σε λιγότερο κουραστική θέση που απαιτεί νέες δεξιότητες, οι οποίες θα αποκτηθούν με επιμόρφωση). Η ελευθερία του ατόμου να καθορίζει πόσο καιρό θα παραμείνει στην αγορά εργασίας, ένας από τους πυλώνες της ευελιξίας με ασφάλεια θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα.

4.5.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ελλείπει μιας ευέλικτης και δημιουργικής προσέγγισης για το σκοπό αυτό, ελάχιστοι θα είναι οι εργαζόμενοι που έχουν αποκτήσει δικαίωμα πρόωρης συνταξιοδότησης και θα παραμείνουν στην αγορά εργασίας μέχρι να φτάσουν την κανονική ηλικία συνταξιοδότησης.

4.6 Οι **πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης** συνιστούν στοιχείο κεφαλαιώδους σημασίας για τη διατήρηση των εργαζομένων και συνδέονται με την παραγωγικότητα. Δεν θα πρέπει να είναι η ηλικία που καθορίζει τις δυνατότητες του εργαζομένου στην αγορά εργασίας, αλλά τα προσόντα και οι δεξιότητες.

4.6.1 Οι πιο σημαντικές εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δράσεις που συμβάλλουν στην παραμονή των ατόμων άνω των 50 ετών στην αγορά εργασίας είναι οι εξής:

- **μια προσέγγιση συμμετοχής και ένταξης**, ή ακόμη και ενσωμάτωσης, χάρη στην οποία οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι συμμετέχουν σε όλα τα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρει η επιχείρηση ή συνδέονται με τις δράσεις κατάρτισης στον χώρο εργασίας. Επίσης, όσοι διαθέτουν ιδιαίτερα προσόντα μπορούν να παραμείνουν στην επιχείρηση και μετά την ηλικία συνταξιοδότησης·
- **«επαναληπτικά» μαθήματα σχετικά με τις τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται στον χώρο εργασίας**, για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους που δεν είχαν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν έγκαιρα στην κατάρτιση σχετικά με την παραγωγική διαδικασία και νιώθουν ότι συμμετέχουν λιγότερο. Το κοινό πλαίσιο δράσης των κοινωνικών εταίρων για την αναγνώριση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και προσόντων, η δια βίου εκπαίδευση και η εκπαίδευση ενηλίκων παρέχουν κατάλληλους μηχανισμούς για τον σκοπό αυτόν ⁽¹⁾
- **εξειδικευμένα μαθήματα πληροφορικής και διαδικτύου για άτομα ηλικίας άνω των 50 ετών**, χάρη στα οποία οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι, οι συνταξιούχοι και οι οργανώσεις τους συμμετέχουν στη χρήση των τεχνολογιών των πληρο-

φοριών και των επικοινωνιών. Σε αυτήν την εκπαιδευτική διαδικασία, καίριας σημασίας είναι η προσαρμογή των μαθημάτων στις ανάγκες των γηρασκόντων ατόμων, για παράδειγμα με τη χρήση μεγαλύτερης γραμματοσειράς ή με αξιοποίηση της δικτυακής πύλης «Senior WEB».

Η πρόσληψη μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων: - πώς θα ανακτηθούν οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας και θα πειστούν να παραμείνουν στην επιχείρηση

4.7 Ένα από τα εξέχοντα χαρακτηριστικά της προσέγγισης αυτής είναι ότι οι ίδιες οι επιχειρήσεις οφείλουν να εντοπίσουν τις κατάλληλες μεθόδους για την προσέγγιση μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας και να τους πείσουν να επιστρέψουν σε αυτή, διακόπτοντας προσωρινά τις διάφορες δραστηριότητές τους ή τη σύνταξή τους.

4.8 Το 1/3 των συνταξιούχων κατά μέσον όρο δυσκολεύεται να επιβιώσει με τα έσοδα που διαθέτει ⁽²⁾. Πολλοί από αυτούς τους δυνητικούς εργαζομένους είναι θύματα ενός συστήματος πρόωρης συνταξιοδότησης και αποθαρρύνονται από το γεγονός ότι προφανώς λόγω ηλικίας είναι αδύνατο να βρουν εργασία. Αυτοί οι «άτυχοι» εργαζόμενοι θα ήταν ίσως ακόμη πρόθυμοι να αναβαθμίσουν την κατάρτισή τους, αλλά βρίσκονται εδώ και πολλά χρόνια εκτός αγοράς εργασίας και πιθανόν να έχουν εγκαταλείψει κάθε πρόθεση επανένταξης.

4.8.1 Πρέπει αναμφισβήτητα να αντιμετωπισθεί αυτή η κατάσταση, κατά την οποία το 1/3 των συνταξιούχων κατά μέσον όρο δυσκολεύεται να επιβιώσει με τη σύνταξή του, με την ανάπτυξη ενός σταθερού και αλληλέγγυου συστήματος συνταξιοδότησης, το οποίο θα χρηματοδοτείται χάρη στην απασχόληση όλων των διαθέσιμων ανθρώπινων πόρων.

4.9 Μεταξύ των πιθανών υποψηφίων για επιστροφή στην αγορά εργασίας συγκαταλέγονται και οι συνταξιούχοι, των οποίων τα παιδιά έφυγαν από το σπίτι μετά την ενηλικίωσή τους και οι οποίοι, έχοντας ξαφνικά πολύ ελεύθερο χρόνο, θα επιθυμούσαν μια συμπληρωματική απασχόληση και εισόδημα.

4.10 Κατά συνέπεια, σημαντική είναι αρχικά η διάδοση πληροφοριών και στη συνέχεια η άμεση επικοινωνία με τα εν λόγω άτομα προκειμένου να έλθουν σε επαφή με την ενδιαφερόμενη επιχείρηση, να ενταχθούν σε κάποιο είδος διαρκούς κατάρτισης ή να παρακολουθήσουν μαθήματα ή άλλους εκπαιδευτικούς κύκλους που αποσκοπούν στο να προτρέψουν τα εν λόγω άτομα να ενταχθούν εκ νέου στην αγορά εργασίας.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα ακόλουθα μέσα:

- ενημερωτικά σεμινάρια για θέματα που είναι προσαρμοσμένα στην ομάδα των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων,
- υποτροφίες απασχόλησης και επαγγελματικές σταδιοδρομίες, όπως τα «καφέ άνω των 50» ή τα «κέντρα εργασίας» που απευθύνονται σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα,

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 22ας Οκτωβρίου 2008 με θέμα «Θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος ακαδημαϊκών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET)», εισηγήτρια: η κ. LE NOUAIL-MARLIÈRE (CESE 1678/2008). Γνωμοδότηση με θέμα «Θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη δια βίου μάθηση», εισηγήτης: ο κ. RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (EE C 175 της 27.7.2007). Γνωμοδότηση με θέμα «Σχέδιο δράσης για την εκπαίδευση ενηλίκων», εισηγήτρια: η κ. HEINISCH, συνεισηγήτες: η κ. LE NOUAIL-MARLIÈRE και ο κ. RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (EE C 204 της 9.8.2008).

⁽²⁾ B. McIntosh: «An employer's guide to older workers» («Οδηγός για τον εργοδότη ηλικιωμένων εργαζομένων»).

— διαφήμιση στους χώρους όπου συχνάζουν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και στα διάφορα μέσα ενημέρωσης που προτιμούν. Στο πλαίσιο αυτών των πρωτοβουλιών θα πρέπει να δοθεί προσοχή ώστε να μη χρησιμοποιείται γλώσσα που μπορεί να τους απωθήσει, με φράσεις όπως «προχωρημένης ηλικίας» ή «συνταξιούχοι»· αντί αυτών θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όροι όπως «ώριμος», «έμπειρος» ή «ακέραιος»,

— σύσταση εντός των επιχειρήσεων «κύκλων προβληματισμού για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους» για τη διατύπωση κατευθύνσεων και προτάσεων ως προς τον τρόπο προσέλκυσης ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που διαθέτουν μεγάλη πείρα. Οι εταιρείες μπορούν επίσης να διοργανώνουν στους χώρους τους εκδηλώσεις, στις οποίες θα καλούν συνταξιούχους και πρώην εργαζόμενους της εταιρείας, ακόμη και με προσωπική ταχυδρομική ή τηλεφωνική πρόσκληση, κλπ.

4.11 Η επιτυχία των προσπάθειών πρόσληψης εξαρτάται συνήθως σε μεγάλο βαθμό από το έργο που υλοποιείται με τη μορφή **δικτύου**, στο οποίο υπάρχει χώρος συνεργασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των διοικήσεων, των κοινωνικών εταίρων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών όχι μόνο σε επίπεδο κοινότητας, αλλά και περιφέρειας ή χώρας, ακόμη και σε επίπεδο διεθνών εταίρων.

4.11.1 Το σημαντικότερο μεταξύ των καθηκόντων ενός τέτοιου δικτύου θα πρέπει να είναι η αλλαγή της συλλογικής νοοτροπίας όσον αφορά την ανάγκη παράτασης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας και η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών ώστε να πειστούν οι εργαζόμενοι άνω των 50 ετών και οι διευθυντές επιχειρήσεων ότι μπορούν να «παρακολουθήσουν τις εξελίξεις».

4.11.2 Ένα τέτοιο δίκτυο θα μπορεί επίσης να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση των εργοδοτών ως προς τα πλεονεκτήματα των εργαζομένων άνω των 50 ετών και να επηρεάσει τις εθνικές πολιτικές προς την κατεύθυνση ανάπτυξης καθεστώτων απασχόλησης που ευνοούν τόσο τους εργαζόμενους που παρατείνουν τον εργασιακό τους βίο όσο και τους εργοδότες που προσαρμόζουν τα συστήματα διαχείρισης των συνθηκών εργασίας ανάλογα με τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους.

4.11.3 Ταυτόχρονα, ένα τέτοιο δίκτυο θα μπορούσε να συμβάλει στη διάδοση και ανάπτυξη ορθών πρακτικών, καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων καίριας σημασίας.

5. Η διαχείριση μέσω της διαφοροποίησης, μια από τις πιθανές μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την επίλυση του προβλήματος της απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων

5.1 Σύμφωνα με έρευνες σε θέματα απασχόλησης, η εισαγωγή μιας διάστασης πολυμορφίας σε μια ομάδα εργαζομένων μπορεί να τη βοηθήσει στη διεκπεραίωση των καθηκόντων που της ανατίθενται, καθώς με τον τρόπο αυτό η ομάδα εμπλουτίζεται με ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών, πόρων και προσεγγίσεων λήψης αποφάσεων που οδηγούν στη βελτίωση των επιδόσεών της.

5.1.1 Κάποτε υπήρχε η αντίληψη ότι η διαφοροποίηση της σύνθεσης των ομάδων εργασίας σε επίπεδο ηλικίας ή εθνικής προέλευσης μπορούσε να δημιουργήσει συγκρούσεις. Εντούτοις, παρόμοιες δυσκολίες είναι αντιμετωπίσιμες, εάν οι εργαζόμενοι λάβουν κατάρ-

τιση που θα τους ευαισθητοποιήσει σε αυτά τα ζητήματα και ενθαρρυνθούν να εργάζονται σε διαφοροποιημένες ομάδες προκειμένου να ξεπεράσουν τις προλήψεις τους.

5.2 Ορισμένες γνωστές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν φθάσει να αναγάγουν σε κανόνα την εξίσωση **«διαχείριση της πολυμορφίας = διαχείριση της παραγωγικότητας»**. Η προσέγγιση διαφοροποίησης του εργατικού δυναμικού αποσκοπεί στη θέσπιση ενός μηχανισμού, στο πλαίσιο του οποίου κάθε εργαζόμενος μπορεί να συμβάλει πλήρως στην οργάνωση και την πρόοδο της επιχείρησης, χάρη στις εξαιρετικές του επιδόσεις.

5.3 Αξιολογώντας τους διάφορους βαθμούς επαγγελματικής δεξιότητας κατά την προσέλκυση και διατήρηση εργαζομένων που διαθέτουν περισσότερα προσόντα, τα προγράμματα διαφοροποίησης θέτουν την ισοτιμία ευκαιριών μεταξύ των ουσιαστικών στοιχείων της διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων. Επίσης, ολοένα και περισσότερο τυγχάνει αναγνώρισης το γεγονός ότι οι πρακτικές μη διάκρισης στη διαχείριση της διαφοροποίησης συνιστούν αξιοποιήσιμα εργαλεία για αύξηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας. Ο προσδιορισμός, συνεπώς, μιας σχέσης μεταξύ της ισοτιμίας και της οικονομικής απόδοσης συνιστά εξίσου μία εκ των προτεραιοτήτων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.

5.4 Εάν αναλύσουμε τα μοντέλα και τις πολιτικές ενίσχυσης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων όπως περιγράφονται στο κεφάλαιο 4, μπορεί να ειπωθεί με βεβαιότητα ότι η πορεία της εξέλιξής τους μπορεί να διαμορφωθεί επιτυχώς σε δύο κατευθύνσεις: τη διαχείριση της διαφοροποίησης αφενός ως προς την ηλικία και αφετέρου ως προς τις δεξιότητες. **Πρέπει να τονισθεί με έμφαση ότι αυτή η διαχείριση της ηλικιακής πυραμίδας ξεκινάει όντως στην αρχή της επαγγελματικής σταδιοδρομίας.**

5.5 Οι επιχειρήσεις που καταφεύγουν στη **διαχείριση μέσω της διαφοροποίησης ως προς την ηλικία** προβαίνουν στην πρόσληψη συγκεκριμένου αριθμού εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας ή αναδιατάσσουν αυτούς που ήδη ανήκουν στο δυναμικό τους, με τον διπλό στόχο να εξασφαλίσουν μια καλή «δοσολογία» ηλικιών και να αντιμετωπίσουν την έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού. Στόχος αυτής της προσέγγισης είναι να συνδυαστούν αποτελεσματικά διάφορες ηλικιακές ομάδες, προσόντα, νοοτροπίες και ικανότητες.

5.6 Για την εφαρμογή της **διαχείρισης μέσω της διαφοροποίησης ως προς τις δεξιότητες**, οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν και αξιολογούν την ποικιλομορφία των επαγγελματικών εφοδίων των μεγαλύτερων σε ηλικία και των νεαρών εργαζομένων, και προσπαθούν να προσελκύσουν και να διατηρήσουν στους κόλπους τους εκείνους τους εργαζόμενους που διαθέτουν τα καλύτερα προσόντα.

5.7 Η διαχείριση ανά ηλικιακή ομάδα συνοδεύεται από τα εξής **πλεονεκτήματα**:

— το γενικό επίπεδο κατάρτισης του προσωπικού αυξάνεται, όπως και η ικανότητά του σε επίπεδο καινοτομίας,

— η παρουσία μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων με ικανοποιητικές αποδοχές δημιουργεί για τους νέους εργαζόμενους ευρύτερες δυνατότητες για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία,

— η ποιότητα και η οργάνωση βελτιώνονται τόσο στον τομέα των προϊόντων όσο και στον τομέα των υπηρεσιών,

— οι επιχειρήσεις διατηρούν το απαραίτητο επίπεδο ικανοτήτων, το πλαίσιο επαγγελματικής εξέλιξης και τη δυνατότητα σχετικής κατάταξης των εργαζομένων.

5.8 Σύμφωνα με τις αναλύσεις του Ιδρύματος του Δουβλίνου ⁽¹⁾, οι **παράγοντες που καθορίζουν την επιτυχή διαχείριση των ηλικιών** στους κόλπους μιας επιχείρησης είναι οι εξής:

- η ευαισθησία ως προς το ζήτημα της ηλικίας,
- η ύπαρξη πλαισίου για μια εθνική πολιτική υπέρ της διαχείρισης αυτού του ζητήματος,
- η σύνεση που επιδεικνύεται κατά τη σύλληψη και εφαρμογή αυτού του πλαισίου,
- η συνεργασία όλων των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την ευαισθητοποίηση ως προς τη διάσταση αυτή,
- μια αξιολόγηση και ένας υπολογισμός του κόστους και των πλεονεκτημάτων.

6. **Κατηγορίες ορθών πρακτικών για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών και μοντέλων στήριξης για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους στην ΕΕ**

Ένας από τους πιθανούς τρόπους ανάπτυξης μοντέλων και πολιτικών στήριξης για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η ανταλλαγή και εφαρμογή ορθών πρακτικών στους ακόλουθους τομείς:

- συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διαπραγμάτευση **συλλογικών συμβάσεων εργασίας που συνάπτονται σε επίπεδο χώρου εργασίας ή κλάδου, ή και σε διακλαδικό επίπεδο**, και οι οποίες περιλαμβάνουν μέτρα για τους **γηράσκοντες εργαζόμενους**· μπορούν επίσης να συνίστανται σε κοινωνικά σύμφωνα, σε διατάξεις ενσωματωμένες στους κανονισμούς εργασίας και σε άλλες διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις,
- συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην **κατάρτιση νομοθετικών ρυθμίσεων σε εθνικό (και ευρωπαϊκό) επίπεδο**

για τους εργαζομένους άνω των 50 ετών και τους εργοδότες τους, προκειμένου τα άτομα αυτής της ηλικιακής ομάδας να έχουν δυνατότητα πρόσληψης στην αγορά εργασίας,

- σχεδιασμός και εγκαίνιαση συστημάτων ή δομών δικτύου που αποσκοπούν στην **καταγραφή της κατάστασης και τον προσδιορισμό σφαιρικών δεικτών για τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους**,
- **διαχείριση των εταιρειών** (ή των ομίλων επιχειρήσεων) **με βάση συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες στις οποίες εντάσσονται οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι**, όπως στην περίπτωση της διαχείρισης με βάση τη διαφοροποίηση των ηλικιών ή των προσόντων,
- **εφαρμογή μοντέλων δομών διαβούλευσης για τους εργαζόμενους άνω των 50 ετών**, τα οποία εστιάζουν στην ανάπτυξη συνιστωσών αξιολόγησης των αναγκών όσον αφορά τις ικανότητες του εργατικού δυναμικού ανά επιχείρηση, κλάδο, περιφέρεια ή και χώρα,
- εφαρμογή μηχανισμού για την παροχή **συμβουλών στους εργαζόμενους** στον τομέα του **σχεδιασμού δράσεων κατάρτισης, μαθημάτων και άλλων δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και τελειοποίησης** που απευθύνονται συγκεκριμένα στα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα,
- ανάπτυξη συστημάτων για την παροχή **βοήθειας σε επιχειρηματίες και διοικητικά στελέχη σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης της προσαρμοστικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων**, σε συνδυασμό με την αλλαγή μέσω της διαχείρισης της διαφοροποίησης των ηλικιών ή μέσω της διαχείρισης των ανθρωπίνων πόρων χάρη στις τεχνολογίες της πληροφορικής,
- **δημιουργία και ανάπτυξη δομών και συστημάτων δικτύου** (τομεακά, περιφερειακά, μεικτά, εκπροσώπων των ενδιαφερόμενων μερών, κλπ.), και **παρατηρητηρίων επαγγελματικών προσόντων και θέσεων εργασίας** που θα παρακολουθούν το θέμα της πρόσβασης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ικανότητές τους και την πορεία των αναδιαρθρώσεων. Το πεδίο δράσης αυτών των φορέων μπορεί να καλύπτει κλάδους, εδαφικές οντότητες ή περιφέρειες (ενδεχομένως και σε διασυνοριακό επίπεδο).

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Παρουσίαση της βάσης δεδομένων σχετικά με τις πρωτοβουλίες απασχόλησης για το γηράσκον εργατικό δυναμικό, Gerlinde Ziniel, Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διατλαντικές σχέσεις: Τρόποι βελτίωσης της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών»

(2009/C 228/05)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της 17ης Ιανουαρίου 2008 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Διατλαντικές σχέσεις: Τρόποι βελτίωσης της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών.»

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Μαρτίου 2009, με βάση την έκθεση της εισηγήτριας, κ. Liina CARR, και του συνεισηγητή, κ. Jacek KRAWCZYK.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 196 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ εκτυλίσσονται σήμερα σε ένα νέο περιβάλλον και βρίσκονται αντιμέτωπες με αυξανόμενες προκλήσεις και προσδοκίες. Η εκλογή του κ. ΟΒΑΜΑ στην Προεδρία των ΗΠΑ έχει δημιουργήσει υψηλές προσδοκίες σε ολόκληρο τον κόσμο και έχει αναπτρώσει την αισιοδοξία για τις προοπτικές των διατλαντικών σχέσεων. Σε πολλούς τομείς, από τη δυνατότητα κοινής αντιμετώπισης της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης έως τα ζητήματα της αλλαγής του κλίματος, της προαγωγής των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των διμερών οικονομικών σχέσεων, εκφράζεται η ειλικρινής ελπίδα ότι η ΕΕ και οι ΗΠΑ θα συνεργαστούν και θα αναλάβουν ηγετικό ρόλο.

1.2 Η κοινωνία των πολιτών και οι κοινωνικοί εταίροι στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ έχουν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο, συμβάλλοντας σε αυτήν την ανανεωμένη συνεργασία μέσω του αντιπροσωπευτικού χαρακτήρα τους ή της εμπειρογνωσίας τους σε συγκεκριμένο τομέα.

1.3 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τους υπευθύνους για τη χάραξη των πολιτικών της ΕΕ να αδράξουν την ευκαιρία και να ασκήσουν πίεση, σε συμφωνία και σε συνεργασία με τις ΗΠΑ, υπέρ των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων του συστήματος του ΟΗΕ, του WIPO⁽¹⁾, του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, της G8, της G20, του ΠΟΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, του ΔΝΤ και της ενίσχυσης της ΔΟΕ, προκειμένου να καταστούν οι θεσμοί αυτοί πιο αποτελεσματικοί στην επίλυση των μακροπρόθεσμων προκλήσεων που απορρέουν από την παγκοσμιοποίηση και τη σημερινή παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση.

1.4 Δεδομένου του βάθους της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, η διατλαντική οικονομική συνεργασία πρέπει να εντατικοποιηθεί. Ως πρώτο βήμα, η ΕΕ και οι ΗΠΑ πρέπει να προβούν σε μεγαλύτερο συντονισμό των νομισματικών και των φορολογικών τους μέτρων για την τόνωση της παγκόσμιας οικονομίας μέσω της

G20. Στη συνέχεια, πρέπει να συνεργαστούν για να αναπτύξουν μια νέα, κοινή προσέγγιση για την αποτελεσματική και αποδοτική ρύθμιση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, έτσι ώστε να μην απειληθεί ποτέ πια ξανά η οικονομία από την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων. Κρίνεται επίσης σκόπιμο να καθοριστούν σαφείς κανόνες για τον διεθνή χρηματοπιστωτικό τομέα, ως τμήμα μιας μείζονος μεταρρύθμισης των διεθνών οικονομικών οργανισμών, προκειμένου να σταλεί ένα ισχυρό σήμα στους πολίτες και στις επιχειρήσεις.

1.5 Ο στόχος του Πλαισίου για την Προώθηση της Διατλαντικής Οικονομικής Συνεργασίας –ήτοι η επίτευξη βαθύτερης διατλαντικής οικονομικής ολοκλήρωσης και ανάπτυξης, προς όφελος των πολιτών μας και της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών μας – θα πρέπει να επιτευχθεί υπό την επίβλεψη του Διατλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου.

1.6 Στον πυρήνα του Πλαισίου αυτού βρίσκεται η ιδέα της ρυθμιστικής συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν πολλά κοινά στοιχεία όσον αφορά τις αξίες στις οποίες στηρίζονται οι προσεγγίσεις μας για τη ρύθμιση των οικονομιών μας, παρά τις διαφωνίες που ανέκυψαν για ορισμένα θέματα. Ρυθμιστική συνεργασία σημαίνει σύμπραξη από τα αρχικά στάδια σε μια προσπάθεια από κοινού προσδιορισμού των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών προβλημάτων και των λύσεών τους. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να προωθήσουν, στο πλαίσιο των διατλαντικών σχέσεων, το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο το οποίο βασίζεται σε προηγμένα συστήματα κοινωνικής προστασίας, κοινωνικού διαλόγου και διαλόγου με τους πολίτες.

1.7 Το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο έχει σημαντικό έργο να επιτελέσει στο εγγύς μέλλον:

— Για την εξεύρεση λύσεων για την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και τις συνέπειές της στην ευρύτερη οικονομία, θα χρειαστούν νέα ρυθμιστικά καθεστώτα σε αμφότερες τις πλευρές του Ατλαντικού.

⁽¹⁾ WIPO = Διεθνής Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας

- Καθώς τόσο η ΕΕ όσο πλέον και οι ΗΠΑ καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος, θα ανακύψουν πολλά ρυθμιστικά ζητήματα. Το ΔΟΣ θα πρέπει να διασφαλίσει τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητάς τους, παράλληλα με τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων.
- Η προσφυγή στον προστατευτισμό επιδείνωσε τη μεγάλη οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1930. Το ΔΟΣ θα πρέπει να επιδοθεί στην παρακολούθηση των τάσεων προστατευτισμού στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ και οπουδήποτε στον κόσμο.
- Το ΔΟΣ έχει διαμορφώσει ένα ευρύ πρόγραμμα εργασιών όσον αφορά τις πρωτοβουλίες ρυθμιστικής συνεργασίας. Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές, περιττές διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον οποίο οι ρυθμιστικές αρχές της ΕΕ και των ΗΠΑ θεσπίζουν νέα ρυθμιστικά μέτρα, λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερόμενων μερών.
- Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας συνεχίζουν να πολλαπλασιάζονται σε ολόκληρο τον κόσμο. Το ΔΟΣ πρέπει να συνεχίσει τη βελτίωση των κοινών προσπαθειών επιβολής σε σημαντικές προβληματικές περιοχές, όπως η Κίνα. Θα πρέπει να συμπεριλάβει στις εργασίες του συζητήσεις σχετικά με το πώς μπορεί να διασφαλιστεί η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και, ταυτόχρονα, για παράδειγμα, η πρόσβαση στα φάρμακα σε προσιτές τιμές.
- Το ΔΟΣ πρέπει επίσης να βελτιώσει τους μηχανισμούς συνεργασίας του. Πρέπει να του παρασχεθούν περισσότεροι πόροι και σαφέστερα κριτήρια για την προσθήκη νέων θεμάτων στο πρόγραμμα εργασιών του.
- Οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς πρέπει να ενισχυθούν, αποκτώντας μεγαλύτερη διαφάνεια και συντονισμό, και να διευρυνθούν, ώστε να συμπεριληφθούν επί ίσοις όροις οι Διάλογοι.
- Πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των νομοθετών από αμφότερες τις πλευρές του Ατλαντικού στο πλαίσιο της όλης διαδικασίας.

1.8 Για την επίτευξη αυτών και άλλων στόχων, είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η διαδικασία του ΔΟΣ υπό τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, όπως και υπό τη νέα Επιτροπή και το νέο Κοινοβούλιο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί τον Πρόεδρο ΟΒΑΜΑ να προβεί άμεσα στον διορισμό ενός νέου αμερικανού συμπροέδρου του ΔΟΣ, ώστε να καταστεί δυνατή η συνέχιση του σημαντικού έργου του.

1.9 Οι σημερινές οικονομικές προκλήσεις θα επιδεινώνονταν σημαντικά σε περίπτωση επανόδου του προστατευτισμού οπουδήποτε στον κόσμο, όπως συνέβη στην οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1930. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ και τις ΗΠΑ να συνερ-

γαστούν στενά για να εκπληρώσουν τις υποσχέσεις που έδωσαν επί αυτού οι ηγέτες της G20 στη σύνοδο κορυφής τους, στις 15 Νοεμβρίου 2008, και να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ταχεία και επιτυχημένη ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα και την αποτροπή της δημιουργίας νέων εμποδίων στις συναλλαγές ή στις επενδύσεις.

1.10 Η ΕΟΚΕ προτρέπει, ακόμη, την ΕΕ και τις ΗΠΑ να συνεργαστούν στενά για να αποτρέψουν και άλλους από την προσφυγή σε πολιτικές που θα μπορούσαν να περιορίσουν την πρόσβαση στις αγορές επενδύσεων ή δημοσίων συμβάσεων, όπως ήταν δυστυχώς το αποτέλεσμα πρόσφατων συζητήσεων στο Κογκρέσο. Προσδοκούμε επίσης από την ΕΕ και τις ΗΠΑ να εξετάσουν το ζήτημα πώς μπορεί να αναζωογονηθεί το παγκόσμιο εμπόριο, έτσι ώστε να ενισχυθούν οι παγκόσμιες εμπορικές διαπραγματεύσεις με την ενσωμάτωση των μελημάτων της αειφόρου ανάπτυξης και των κοινωνικών προτύπων. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το ενδιαφέρον του Προέδρου ΟΒΑΜΑ να περιορίσει τις αρνητικές συνέπειες της εμπορικής προσαρμογής για συγκεκριμένους εργαζομένους ή πολίτες.

1.11 Η ΕΟΚΕ συνιστά ενθέρμως τη σύσταση μηχανισμών χρηματοδότησης των Διατλαντικών Διαλόγων (ΔΕΔ ⁽¹⁾, ΔΔΚ ⁽²⁾, ΔΔΕ ⁽³⁾ και ΔΔΠ ⁽⁴⁾), καθώς και την ένταξη του Διατλαντικού Διαλόγου για την Εργασία και του Διατλαντικού Διαλόγου για το Περιβάλλον στην Ομάδα Συμβούλων για το ΔΟΣ.

1.12 Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ και τις ΗΠΑ να ενισχύσουν την προσβασιμότητα και τον ανοικτό χαρακτήρα της διαδικασίας του διατλαντικού διαλόγου και να διευρύνουν τη συμμετοχή και σε φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δεν μετέχουν στους τέσσερις διαλόγους.

1.13 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διοργανώσει στο εγγύς μέλλον μια διατλαντική συνάντηση των ενδιαφερόμενων φορέων για τον απολογισμό της νέας κατάστασης, την ανταλλαγή απόψεων και τον συντονισμό των δράσεων για τις νέες πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Επιτροπή μια σύσταση που είχε διατυπώσει στην ανακοίνωσή της του 2005 σχετικά με τη διοργάνωση τριμερούς διάσκεψης στον τομέα των εργασιακών σχέσεων.

1.14 Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ προτίθεται να ξεκινήσει επαφές με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους των ΗΠΑ και να παρακολουθήσει στενά τη συγκρότηση συμβουλευτικών ομάδων της αμερικανικής κυβέρνησης για τον εντοπισμό πιθανών ομολόγων επί διάφορων ζητημάτων. Η ΕΟΚΕ θα αναζητήσει επίσης τρόπους καλύτερης προώθησης των ανταλλαγών γνώσεων και εμπειριών με τους ενδιαφερόμενους φορείς της αμερικανικής κοινωνίας των πολιτών. Για να φέρει εις πέρας τις αποστολές αυτές, η ΕΟΚΕ θα πρέπει να συγκροτήσει μια άτυπη ομάδα επαφής, που θα επιβλέπει τις δραστηριότητες της ΕΟΚΕ στον τομέα των διατλαντικών σχέσεων.

(¹) Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος

(²) Διατλαντικός Διάλογος Καταναλωτών

(³) Διατλαντικός Διάλογος για την Εργασία

(⁴) Διατλαντικός Διάλογος για το Περιβάλλον

1.15 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο και επωφελές να ενταχθεί η συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ στους τομείς της επιστήμης και του πολιτισμού (πολιτισμικός διάλογος) προκειμένου να τεθούν οι βάσεις για τη βελτίωση της αμοιβαίας κατανόησης και την ενδυνάμωση της πολιτικής συνεργασίας. Η ΕΕ και οι ΗΠΑ οφείλουν να προωθήσουν και να υποστηρίξουν από κοινού τη δημιουργικότητα τόσο στον τομέα της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας όσο και, προπαντός στον τομέα των τεχνών για την ανάδειξη νέων αξιών, την ανάπτυξη και τον πλουτισμό ανδρών και γυναικών.

2. Πλαίσιο

2.1 Οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ εκτυλίσσονται σήμερα σε ένα νέο περιβάλλον και βρίσκονται αντιμέτωπες με αυξανόμενες προκλήσεις και προσδοκίες. Η εκλογή του κ. ΟΒΑΜΑ στην Προεδρία των ΗΠΑ έχει δημιουργήσει υψηλές προσδοκίες σε ολόκληρο τον κόσμο και έχει αναπερώσει την αισιοδοξία για τις προοπτικές των διατλαντικών σχέσεων. Σε πολλούς τομείς, από τη δυνατότητα κοινής αντιμετώπισης της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης έως τα ζητήματα της αλλαγής του κλίματος, της προαγωγής των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των διμερών οικονομικών σχέσεων, εκφράζεται η ειλικρινής ελπίδα ότι η ΕΕ και οι ΗΠΑ θα συνεργαστούν και θα αναλάβουν ηγετικό ρόλο. Στη γνωμοδότησή της του 2004 ⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ προσδιόριζε ένα φάσμα θεμάτων, όπως η βελτίωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης, τα οποία θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο διατλαντικό πρόγραμμα εργασίας. Τα πρόσφατα γεγονότα τονίζουν τη σημασία της συνεργασίας σ' αυτόν τον τομέα.

2.2 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα η ΕΕ, οι ΗΠΑ και ο ευρύτερος κόσμος είναι σοβαρές και απαιτείται μια νέα κοινή προσέγγιση για να διασφαλιστεί ότι η παγκόσμια οικονομία δεν θα ξαναμείνει ποτέ πια εκτεθειμένη στις λεηλασίες του άναρχου χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού. Η διατλαντική και η παγκόσμια οικονομία βρίσκονται εν μέσω της πιο σοβαρής οικονομικής κρίσης που έχουν γνωρίσει εδώ και δεκαετίες, το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής απαιτεί δράση από όλους τους φορείς για να επιτευχθεί πρόοδος, ενώ πρέπει να αντιμετωπιστούν πολλά σημαντικά ζητήματα εξωτερικής πολιτικής για να προαχθούν η ειρήνη, η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο. Χωρίς εμβάθυνση της συνεργασίας ΕΕ-ΗΠΑ, οι προσπάθειές μας για επίλυση των προβλημάτων αυτών θα αποδειχθούν ανεπαρκείς.

2.3 Η κοινωνία των πολιτών και οι κοινωνικοί εταίροι στην Ευρώπη έχουν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο, συμβάλλοντας σε αυτήν την ανανεωμένη συνεργασία μέσω του αντιπροσωπευτικού χαρακτήρα τους ή της εμπειρογνώσιας τους σε συγκεκριμένο τομέα. Για να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητο να βελτιωθεί η συνεργασία που έχουν με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς τα πολυάριθμα πολιτικά όργανα μέσω των οποίων η Ευρωπαϊκή Ένωση και η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών διεξάγουν διάλογο. Η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών αποτελεί άλλο ένα σημαντικό βήμα για τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ με την ενθάρρυνση των επιχειρηματικών, πολιτιστικών και κοινωνικών

ανταλλαγών. Η επέκταση της δυνατότητας πραγματοποίησης ταξιδιών χωρίς υποχρέωση θεώρησης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των ΗΠΑ θα πρέπει να εξακολουθήσει να προάγεται μεταξύ των πολιτικών προτεραιοτήτων.

2.4 Έως σήμερα, οι διμερείς σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ εκτυλίσσονταν στο πλαίσιο της Διατλαντικής Διακήρυξης ⁽²⁾ του Νοεμβρίου του 1990, την οποία ακολούθησε, το 1995, η Νέα Διατλαντική Ατζέντα ⁽³⁾ (ΝΔΑ) και, τον Μάιο του 1998, η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση ⁽⁴⁾ (ΔΟΕΣ). Μια περαιτέρω θεσμική εξέλιξη ήταν η υπογραφή, τον Απρίλιο του 2007, του Πλαισίου για την Προώθηση της Διατλαντικής Οικονομικής Ολοκλήρωσης ⁽⁵⁾, βάσει του οποίου συστάθηκε το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο (ΔΟΣ) ⁽⁶⁾.

2.5 Όλες αυτές οι πολιτικές επαφές μέχρι σήμερα επικεντρώνονταν περισσότερο στην εξωτερική πολιτική και σε οικονομικά και εμπορικά ζητήματα παρά σε κοινωνικά θέματα και σε ζητήματα αειφορίας. Επιπροσθέτως, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων, οι οποίοι έχουν ισχυρή παράδοση και επιτυχημένη δράση στο ενεργητικό τους τόσο σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες όσο και σε επίπεδο ΕΕ, δεν έχει ακόμη καταστεί ισχυρό στοιχείο των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ. Παράλληλα με την ενδυνάμωση και την ενίσχυση των στοιχείων που λειτουργούν καλά σε αυτή τη νέα περίοδο της διατλαντικής συνεργασίας, η ΕΟΚΕ ζητεί από την ΕΕ και τις ΗΠΑ να ασχοληθούν με τους τομείς εκείνους όπου χρειάζεται βελτίωση.

2.6 Η γνωμοδότηση δεν θα καλύψει όλες τις πτυχές των διατλαντικών σχέσεων. Δεν θα καλύψει τον Καναδά και θα επικεντρωθεί σε ορισμένα ζητήματα των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ όπως η πολυμέρεια, το εμπόριο, η διατλαντική οικονομική συνεργασία, η αλλαγή του κλίματος του πλανήτη και η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων. Οι σχέσεις της ΕΕ με τον Καναδά θα πρέπει να εξεταστούν σε χωριστή, νέα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ.

3. Πολυμέρεια

3.1 Οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ χαρακτηρίζονται τα τελευταία χρόνια από τις διαφορετικές προσεγγίσεις τους όσον αφορά τους πολυμερείς οργανισμούς. Έχουμε βάσιμους λόγους να πιστεύουμε ότι η νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ θα ακολουθήσει μια πολιτική πιο ενεργού συνεργασίας τόσο με τους συμμάχους των ΗΠΑ όσο και με τους διεθνείς οργανισμούς. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τους υπευθύνους για τη

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με τίτλο «Διατλαντικός διάλογος: Πώς θα βελτιωθούν οι διατλαντικές σχέσεις», ΕΕ C 241 της 28.9.2004.

⁽²⁾ Διατλαντική διακήρυξη σχετικά με τις σχέσεις ΕΚ-ΗΠΑ, 1990 http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf

⁽³⁾ Βλ. http://eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=2602&Itemid=9

⁽⁴⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf

⁽⁵⁾ Βλ. http://www.eu2007.de/de/News/download_docs/April/0430-RAA/022Framework1.pdf

⁽⁶⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/inter_rel/tec/index_en.htm

χάραξη των πολιτικών της ΕΕ να αδράξουν την ευκαιρία και να ασκήσουν πίεση, σε συμφωνία και σε συνεργασία με τις ΗΠΑ, υπέρ των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση του συστήματος του ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, του WIPO, της G8, της G20, του ΠΟΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ, προκειμένου να καταστούν οι θεσμοί αυτοί πιο αποτελεσματικοί στην επίλυση των μακροπρόθεσμων προκλήσεων που απορρέουν από την παγκοσμιοποίηση και τη σημερινή παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση, που εξέφρασε πολύ πρόσφατα (τον Ιανουάριο) η Καγκελάριος κ. Merkel στο Παρίσι, να ενταχθεί στο σύστημα του ΟΗΕ ένα Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο Ασφαλείας. Το Συμβούλιο αυτό θα πρέπει να είναι ισότιμο με το Συμβούλιο Ασφαλείας.

3.2 Ένα από τα διδάγματα που έχουν αποκομιστεί από τα προηγούμενα χρόνια των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ είναι το γεγονός ότι, όταν η ΕΕ και οι ΗΠΑ δεν καταφέρνουν να καταλήξουν σε συναίνεση, δεν είναι δυνατή η επίλυση των μεγάλων παγκόσμιων προβλημάτων. Για να βελτιωθεί η κατάσταση αυτή με τη νέα κυβέρνηση, η ΕΕ και οι ΗΠΑ θα πρέπει να συνεργαστούν στενά για να χαράξουν τις κοινές στρατηγικές τους για πολλά ζητήματα παγκόσμιας ασφάλειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3.3 Η διατλαντική διακυβέρνηση δεν αποτελεί εναλλακτική επιλογή, αλλά συμπλήρωμα των πολυμερών σχέσεων, τόσο για την ΕΕ όσο και για τις ΗΠΑ. Οι δύο πλευρές παραμένουν οι σημαντικότερες δυνάμεις στη διεθνή σκηνή και, επομένως, πρέπει να συνεργάζονται εάν επιθυμούν να προωθήσουν ένα ζήτημα σε οποιαδήποτε διεθνή κοινότητα, είτε πρόκειται για την ελεγχόμενη ελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών είτε για την ευρύτερη τήρηση ορισμένων πολιτικών για την εργασία και την περιβαλλοντική προστασία.

3.4 Η πλήρης συμμόρφωση και εφαρμογή των πολυμερών συμφωνιών έχει ζωτική σημασία για την ικανότητα της ΕΕ και των ΗΠΑ να αναλάβουν ηγετικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε πρώτη φάση, η ΕΕ, τα κράτη μέλη της και οι ΗΠΑ θα πρέπει να κυρώσουν και να θέσουν σε εφαρμογή όλες τις Συμβάσεις της ΔΟΕ⁽¹⁾ και τις αποφάσεις του ΠΟΕ.

4. Οικονομική συνεργασία

4.1 Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση

4.1.1 Καθώς ο κόσμος αντιμετωπίζει τη βαθύτερη χρηματοπιστωτική κρίση και το πιο δυσμενές οικονομικό κλίμα που έχει γνωρίσει εδώ και δεκαετίες, είναι απαραίτητη η ενίσχυση της διατλαντικής οικονομικής συνεργασίας. Τούτο σημαίνει, καταρχάς, ότι τα νομισματικά και τα φορολογικά μέτρα των δύο πλευρών πρέπει να λαμβάνονται με συντονισμένο τρόπο, για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά τους στις διασυνδεδεμένες οικονομίες μας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία ότι ο συντονισμός αυτός είναι μέχρι στιγμής ανεπαρκής. Η ΕΕ και οι ΗΠΑ πρέπει να ενισχύσουν τη

δέσμευσή τους σε αυτά τα θέματα, ιδίως στο πλαίσιο της G20 και σε συνεργασία με άλλους μείζονες οικονομικούς παράγοντες, για την τόνωση των οικονομιών μας. Το αμερικανικό σχέδιο ανάκαμψης και επανεπένδυσης, που συμφωνήθηκε τον Φεβρουάριο του 2009, και το ευρωπαϊκό σχέδιο οικονομικής ανάκαμψης, που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2008, έχουν εντυπωσιακές ομοιότητες, αν και το ευρωπαϊκό σχέδιο πάσχει από ανεπαρκή ενότητα προθέσεων. Τα δύο σχέδια θα πρέπει να εφαρμοστούν με στόχο την αλληλοσυμπλήρωσή τους και στην αποτροπή των προστατευτικών μέτρων.

4.1.2 Το δεύτερο βήμα προς την ανάκαμψη είναι η ανάπτυξη μιας νέας κοινής προσέγγισης για την εξασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής ρύθμισης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, έτσι ώστε η οικονομία να μην ξαναπειληθεί ποτέ πια ξανά από την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων. Αμφότερες οι πλευρές λαμβάνουν ρυθμιστικά μέτρα και απαιτείται στενή συνεργασία για την αποφυγή περιττών διαφοροποιήσεων. Για αυτόν τον λόγο καθίσταται ακόμη πιο σημαντικό το ΔΟΣ και το Πλαίσιο του 2007, το οποίο εφαρμόζει.

4.2 Το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο

4.2.1 Ο στόχος του Πλαισίου για την Προώθηση της Διατλαντικής Οικονομικής Συνεργασίας είναι «η επίτευξη βαθύτερης διατλαντικής οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης, προς όφελος των πολιτών μας και της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών μας». Ο στόχος αυτός πρέπει να επιτευχθεί υπό την επίβλεψη του ΔΟΣ, το οποίο συνέχεται τουλάχιστον άπαξ ετησίως και έχει εντολή να επιβλέπει τις προσπάθειες που περιγράφονται στο πλαίσιο, με σκοπό την επιτάχυνση της προόδου, καθώς επίσης να θεσπίζει ενδιάμεσους στόχους και να διευκολύνει την ανάληψη κοινής δράσης. Αυτή η εντολή δίνει στο ΔΟΣ σημαντική εξουσία ώθησης της διατλαντικής οικονομικής ολοκλήρωσης, ιδίως σε μια εποχή κρίσης.

4.2.2 Στον πυρήνα του Πλαισίου βρίσκεται η ιδέα της ρυθμιστικής συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν πολλά κοινά στοιχεία όσον αφορά τις αξίες στις οποίες στηρίζονται οι προσεγγίσεις μας για τη ρύθμιση των οικονομιών μας. Συμμεριζόμαστε την άποψη ότι σκοπός της ρύθμισης είναι η διασφάλιση υψηλών προτύπων για την προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας και της ασφάλειας των ανθρώπων και των ζώων καθώς και της οικονομικής και νομικής ασφάλειας. Πιστεύουμε επίσης ότι η ρύθμιση θα πρέπει να επιτύχει αυτά τα αποτελέσματα με όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικό τρόπο, με την ελάχιστη δυνατή διατάραξη της οικονομικής δραστηριότητας και βασιζόμενη σε εμπειρογνωσία της υψίστης ποιότητας. Είναι αλήθεια πως υπάρχουν και διαφορές, όπως φαίνεται από τις υποθέσεις που παραπέμπονται στον ΠΟΕ, και μερικές από αυτές είναι το αποτέλεσμα των διαφορετικών αντιλήψεων των πολιτών. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις η ΕΕ και οι ΗΠΑ ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις απλώς και μόνο λόγω ανεπαρκούς διαβούλευσης των νομοθετών με την κοινωνία των πολιτών. Ρυθμιστική συνεργασία σημαίνει σύμπραξη, μεταξύ άλλων και μέσω επαφών της κοινωνίας των πολιτών, σε μια προσπάθεια από κοινού προσδιορισμού των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών προβλημάτων και των λύσεών τους.

⁽¹⁾ Για τα ποσοστά κύρωσης των Συμβάσεων της ΔΟΕ, βλ. Information document on ratifications and standards related activities (Ενημερωτικό έγγραφο για τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τις κυρώσεις και τα πρότυπα), Έκδοση III (Μέρος 2), Διεθνής Διάσκεψη Εργασίας, 97η σύνοδος, 2008.

4.2.3 Ένας τομέας που θα μπορούσε να ωφεληθεί από την ενίσχυση των επαφών της κοινωνίας των πολιτών είναι η ασφάλεια των τροφίμων. Οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ διαταράσσονται εδώ και καιρό από ένα ολόκληρο φάσμα διαφορών σε αυτόν τον τομέα, μεταξύ των οποίων οι ρυθμίσεις που αφορούν τις ορμόνες για τα βοοειδή ή τις αντιμικροβιακές επεξεργασίες για τα πουλερικά. Στις περιπτώσεις αυτές, η ΕΕ δεν ήταν διατεθειμένη να δεχθεί τα πρότυπα των ΗΠΑ. Ευρύτερα θέματα διαφωνίας ανέκυψαν σε σχέση με τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στα τρόφιμα.

4.2.4 Έως σήμερα το ΔΟΣ έχει συνεδριάσει τρεις φορές, η πιο πρόσφατη από τις οποίες ήταν η συνεδρίαση της 12ης Δεκεμβρίου 2008 στην Ουάσινγκτον. Παρά το σύντομο διάστημα της ύπαρξής του, το ΔΟΣ έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα προόδου σε βασικούς τομείς για την οικονομική κοινότητα:

- Το ΔΟΣ έχει οδηγήσει στην αναγνώριση της ισοδυναμίας των διεθνών προτύπων χρηματοοικονομικής αναφοράς και των αμερικανικών λογιστικών προτύπων τόσο από τις ευρωπαϊκές όσο και από τις αμερικανικές αρχές, επιτρέποντας έτσι στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να εξοικονομήσουν δισεκατομμύρια.
- Οι συζητήσεις στο πλαίσιο του ΔΟΣ επέτρεψαν στην ΕΕ και τις ΗΠΑ να υιοθετήσουν συντονισμένες προσεγγίσεις όσον αφορά το ζήτημα των κρατικών επενδυτικών ταμείων.
- Όσον αφορά την ασφάλεια, οι δύο πλευρές έχουν συμφωνήσει επί ενός κοινού χάρτη πορείας, ο οποίος θα οδηγήσει φέτος στην αμοιβαία αναγνώριση των προγραμμάτων τους για την ασφάλεια των φορτίων, γεγονός που σημαίνει ότι στο μέλλον οι φορτωτές θα είναι σε θέση να εγγυώνται τα ύψιστα πρότυπα ασφαλείας, προσυπογράφοντας μόνο ένα πρόγραμμα ασφαλείας των φορτίων.
- Το Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου του ΔΟΣ για τη Ρυθμιστική Συνεργασία αναζητά αυτόν τον καιρό κοινό έδαφος μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών για ζητήματα όπως οι αξιολογήσεις αντικτύπου και κινδύνου και η ασφάλεια των προϊόντων που εισάγονται από την Κίνα και άλλες χώρες.

4.2.5 Στο μέλλον, το ΔΟΣ έχει σημαντικό έργο να επιτελέσει, καθώς και την ευκαιρία να ενισχύσει τη λειτουργία του.

- Για την εξεύρεση λύσεων για την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και τις συνέπειές της στην ευρύτερη οικονομία, θα χρειαστούν νέα ρυθμιστικά καθεστώτα και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Τα ρυθμιστικά αυτά μέτρα είναι ασφαλώς απαραίτητα και θα πρέπει να είναι αναλογικά των φιλόδοξων στόχων που πρέπει να επιτευχθούν, και προπαντός, συντονισμένα μεταξύ των δύο χρηματοπιστωτικών πόλων του κόσμου.

— Καθώς η ΕΕ και πλέον και οι ΗΠΑ καταβάλλουν αμοιβαίες σοβαρές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος, θα ανακύψουν πολλά ρυθμιστικά ζητήματα —όπως τα πρότυπα για τα καθαρά καύσιμα και τα τεχνικά στοιχεία των συστημάτων εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής. Το ΔΟΣ θα πρέπει να διασφαλίσει τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας και της οικονομικής απόδοσης αυτών των προσπαθειών, αποφεύγοντας τις ασύμβατες προσεγγίσεις.

— Νέες πρωτοβουλίες ασφαλείας όπως ο αμερικανικός νόμος του 2007 για τον εξονυχιστικό έλεγχο των φορτίων δεν χρησιμοποιούν τα ορθά εργαλεία για την ενίσχυση της ασφάλειας, με αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων εμπορικών φραγμών.

— Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας συνεχίζουν να πολλαπλασιάζονται σε ολόκληρο τον κόσμο. Το ΔΟΣ πρέπει να συνεχίσει τη βελτίωση των κοινών προσπαθειών επιβολής σε σημαντικές προβληματικές περιοχές, όπως η Κίνα. Θα πρέπει να συμπεριλάβει στις εργασίες του συζητήσεις σχετικά με το πώς μπορεί να διασφαλιστεί η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και, ταυτόχρονα, η πρόσβαση στα φάρμακα σε προσιτές τιμές.

— Το ΔΟΣ έχει καταρτίσει ένα ευρύ πρόγραμμα εργασιών όσον αφορά τις πρωτοβουλίες ρυθμιστικής συνεργασίας. Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές, περιττές διαφορές στον τρόπο με τον οποίο οι ρυθμιστικές αρχές της ΕΕ και των ΗΠΑ θεσπίζουν νέα ρυθμιστικά μέτρα —εκτιμήσεις κινδύνων, ποιότητα της επιστημονικής έρευνας, διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς κλπ. Για να ενισχύσουμε πραγματικά την οικονομική ολοκλήρωση, χρειάζεται περαιτέρω πρόοδος επί των ζητημάτων αυτών.

— Το ΔΟΣ πρέπει επίσης να βελτιώσει τους μηχανισμούς συνεργασίας του. Πρέπει να του παρασχεθούν περισσότεροι πόροι και μια πιο συγκεκριμένη δομή —όπως σαφή κριτήρια για την προσθήκη νέων θεμάτων στο πρόγραμμα εργασιών του και μια πιο σαφής εντολή που θα ενθαρρύνει τις ρυθμιστικές αρχές να βρίσκουν λύσεις για τις μεταξύ τους διαφοροποιήσεις. Πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των νομοθετών και των δύο πλευρών στο πλαίσιο της διαδικασίας.

— Ένα σημαντικό στοιχείο θα είναι η ενίσχυση των διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς, οι οποίες θα πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερη διαφάνεια και συντονισμό (βλ. σημείο 6).

4.2.6 Για την επίτευξη αυτών και άλλων στόχων, είναι απαραίτητο να συνεχιστεί και να επεκταθεί η διαδικασία του ΔΟΣ υπό τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, όπως και υπό τη νέα Επιτροπή και το νέο Κοινοβούλιο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την αμερικανική κυβέρνηση να προβεί άμεσα στον διορισμό ενός νέου αμερικανού συμ-προέδρου του ΔΟΣ, ώστε να καταστεί δυνατή η συνέχιση του σημαντικού έργου του.

4.3 Εμπόριο

4.3.1 Οι σημερινές οικονομικές προκλήσεις θα επιδεινώνονταν σημαντικά σε περίπτωση επανόδου του προστατευτισμού οπουδήποτε στον κόσμο, όπως συνέβη κατά την οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1930. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ και τις ΗΠΑ να συνεργαστούν στενά για να εκπληρώσουν τις υποσχέσεις που έδωσαν επ' αυτού οι ηγέτες της G20 στη σύνοδο κορυφής τους, στις 15 Νοεμβρίου 2008, και να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ταχεία και επιτυχημένη ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα και την αποτροπή της δημιουργίας νέων εμποδίων στις συναλλαγές ή στις επενδύσεις. Καθώς θα επιτείνεται ο πειρασμός της προστασίας των εγχώριων εταιρειών, η ΕΕ και η ΗΠΑ θα χρειαστεί να συνεργαστούν για να επιβάλουν τις υφιστάμενες εμπορικές δεσμεύσεις στους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους και ιδίως για να δώσουν στους άλλους το καλό παράδειγμα και να τους αποτρέψουν από την προσφυγή σε πολιτικές που θα μπορούσαν να περιορίσουν την πρόσβαση στις αγορές επενδύσεων ή δημοσίων συμβάσεων, αντίθετα από το αποτέλεσμα των πρόσφατων συζητήσεων στο Κογκρέσο των ΗΠΑ. Προσδοκούμε επίσης από την ΕΕ και τις ΗΠΑ να εξετάσουν το ζήτημα πώς μπορεί να αναζωογονηθεί το παγκόσμιο εμπόριο, έτσι ώστε να ενισχυθούν οι παγκόσμιες εμπορικές διαπραγματεύσεις με την ενσωμάτωση των μελημάτων της αειφόρου ανάπτυξης και των κοινωνικών προτύπων.

4.3.2 Οι απόψεις της νέας κυβέρνησης των ΗΠΑ σε αυτόν τον τομέα θα μπορούσαν να διευκρινιστούν περισσότερο για τους εμπορικούς τους εταίρους, αλλά σε αυτό το αρχικό στάδιο φαίνεται πως δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά θέματα που συνδέονται με το εμπόριο, σε συνδυασμό με μια ανοιχτή προσέγγιση του εμπορίου.

4.3.3 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει θερμά μια τέτοια προσέγγιση του διεθνούς εμπορίου και συνιστά στην ΕΕ να υποστηρίξει κάθε προσπάθεια προώθησης εμπορικών συμφωνιών που βελτιώνουν τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση χρηστής διακυβέρνησης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και κατοχυρώνουν τα εργασιακά δικαιώματα και την περιβαλλοντική προστασία.

5. Αλλαγή του κλίματος του πλανήτη

5.1 Οι ευρωπαϊκές χώρες βρίσκονται εδώ και πολύ καιρό στην πρώτη γραμμή των κλιματικών πολιτικών και αναμένουν από τις ΗΠΑ να συνταχθούν μαζί τους με φιλόδοξες πρωτοβουλίες. Η νέα αμερικανική κυβέρνηση έχει υποσχεθεί να καταβάλει τρομερές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη. Η ΕΟΚΕ προσδοκεί νέες και ενισχυμένες πολιτικές των ΗΠΑ για τη μείωση των εκπομπών αερίων των θερμοκηπίου. Πέρα από τη σχεδιαζόμενη εφαρμογή ενός συστήματος ανωτάτων ορίων και εμπορίας που θα περιορίζει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) από τις μεγάλες βιομηχανίες, η κυβέρνηση ΟΒΑΜΑ πιθανότατα θα ενισχύσει τις επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η δράση για την τόνωση της ανάπτυξης θα πρέπει να αξιοποιηθεί –σε παγκόσμια κλίμακα– ως ευκαιρία για τη δημιουργία

«πράσινων» θέσεων εργασίας και αναπροσανατολισμού των επενδύσεων και της καινοτομίας προς την κατεύθυνση αυτή.

5.2 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τα σχέδια των ΗΠΑ να επενδύσουν σε αποδοτικές και καθαρές τεχνολογίες σε εθνικό επίπεδο, χρησιμοποιώντας παράλληλα τις αμερικανικές πολιτικές βοήθειας και προώθησης των εξαγωγών προκειμένου να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να υπερπηδήσουν το στάδιο εκείνο της ανάπτυξης που χαρακτηρίζεται από υψηλή κατανάλωση ενέργειας από άνθρακα. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης τα αιτήματα θέσπισης δεσμευτικών και εκτελεστών υποχρεώσεων όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών.

5.3 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τις ΗΠΑ να προσέλθουν στη διάσκεψη του ΟΗΕ στην Κοπεγχάγη τον Δεκέμβριο του 2009 με ισχυρή και σαφή διαπραγματευτική θέση που θα φέρει τις αμερικανικές και τις ευρωπαϊκές απόψεις πιο κοντά, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για ένα νέο διεθνές πλαίσιο περιορισμού των εκπομπών μετά τη λήξη της ισχύος του πρωτοκόλλου του Κιότο. Η ΕΕ προσδοκά από τις ΗΠΑ σοβαρή δέσμευση και υποστήριξη των διαπραγματεύσεων της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος (UNFCCC).

5.4 Από την πλευρά της ΕΕ, για τη διαμόρφωση μιας πιο συνεκτικής προσέγγισης για την επίτευξη των κλιματικών στόχων της ΕΕ, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να καταλήξουν σε συναίνεση για την υπέρβαση της έντασης μεταξύ της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και των μεγαλύτερων θυσιών για το περιβάλλον και να μην περιορίσουν, στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τις επενδύσεις σε νέες ερευνητικές πρωτοβουλίες για πιο οικολογικές τεχνολογίες.

5.5 Η ΕΟΚΕ καλεί τόσο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και τη νέα αμερικανική κυβέρνηση να εξασφαλίσουν την ενεργό συμμετοχή των περιβαλλοντικών ΜΚΟ και δικτύων, καθώς και των επιχειρηματικών και συνδικαλιστικών φορέων στις προετοιμασίες για τη διάσκεψη του ΟΗΕ στην Κοπεγχάγη τον Δεκέμβριο του 2009, και επίσης να επανενεργοποιήσουν τον Διατλαντικό Διάλογο για το Περιβάλλον (ΔΔΠ), ο οποίος θα μπορούσε να λειτουργήσει ως συντονιστικό όργανο για τους φορείς του τομέα του περιβάλλοντος και ως εταίρος στις εν λόγω προετοιμασίες.

6. Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων

6.1 Στην ΕΕ και στις ΗΠΑ υπάρχουν διαφορετικές παραδόσεις όσον αφορά τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων. Με τη Νέα Διατλαντική Ατζέντα, ΕΕ και ΗΠΑ δεσμεύθηκαν να συνεργαστούν συστηματικά, μεταξύ άλλων για την οικοδόμηση γεφυρών μεταξύ των λαών των δύο πλευρών του Ατλαντικού. Αποτέλεσμα της δέσμευσης αυτής ήταν η ανάπτυξη μιας σειράς διαλόγων της κοινωνίας των πολιτών μεταξύ ομάδων εκπροσώπησης των εργαζομένων, των καταναλωτών και των περιβαλλοντικών οργανώσεων.

Οι Διατλαντικοί Διάλογοι, που εγκαινιαστήκαν στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, δεν έχουν αναπτύξει εξίσου έντονη δραστηριότητα και συμμετοχή στις δομές συνεργασίας ΕΕ-ΗΠΑ και ιδιαίτερα στις συνόδους κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ, οι οποίες επικεντρώθηκαν μονομερώς στον Διατλαντικό Επιχειρηματικό Διάλογο (ΔΕΔ). Επιπλέον, η Ομάδα των Συμβούλων για το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο περιλαμβάνει μόνο τον ΔΕΔ, τον Διατλαντικό Διάλογο Καταναλωτών (ΔΔΚ) και τον Διατλαντικό Διάλογο Νομοθετών (ΔΔΝ). Οι δύο άλλοι διάλογοι –ο Διατλαντικός Διάλογος για την Εργασία (ΔΔΕ) και ο Διατλαντικός Διάλογος για το Περιβάλλον (ΔΔΠ)– εξαιρέθηκαν, χωρίς να υπάρχει διαβούλευση με τους ενδιαφερομένους.

6.2 Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του της 8ης Μαΐου 2008 σχετικά με το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο, ζήτησε να συμπεριληφθούν οι πρόεδροι του ΔΔΕ και του ΔΔΠ στην Ομάδα των Συμβούλων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει θερμά την εν λόγω έκκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ζητεί από το ΔΟΣ να αναθεωρήσει τον κανονισμό λειτουργίας του, που εγκρίθηκε από τους συμπρόεδρους του στο Βερολίνο στις 28 Ιουνίου 2007.

6.3 Ο νέος κανονισμός λειτουργίας πρέπει να προβλέπει καλύτερους κανόνες για τη διαφάνεια και τον συντονισμό με τους συμβούλους, συμπεριλαμβανομένης της παροχής πρόσβασης στα έγγραφα και της έγκαιρης κοινοποίησης των συνεδριάσεων.

6.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη νέα έκκληση για βαθύτερη κατανόηση της κοινωνίας των πολιτών των δύο πλευρών, στην οποία προέβη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο σχέδιο έκθεσής του σχετικά με την κατάσταση των διατλαντικών σχέσεων μετά τις εκλογές στις ΗΠΑ ⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ οφείλει να διαδραματίσει τον ρόλο της στη διαδικασία αυτή.

6.5 Οι διάφορες ομάδες συμφερόντων που συμμετείχαν στους διαλόγους έχουν όλες τους προηγούμενη εμπειρία στην οικοδόμηση διεθνικών δικτύων. Οι πρωτοβουλίες που ανελήφθησαν από τις ΗΠΑ και την ΕΕ κατά τη δεκαετία του 1990 για να αντικατοπτρίσουν τη νέα πραγματικότητα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δημιούργησαν επίσης νέες ευκαιρίες για διατλαντικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ⁽²⁾.

6.6 Οι τέσσερις διάλογοι που αναφέρθηκαν ανωτέρω εγκαινιάσαν τις δραστηριότητές τους με ποικίλο βαθμό επιτυχίας και υποστήριξης από τους πολιτικές ηγέτες στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Ο ΔΔΚ λειτουργεί καλά και είναι πολύ ενεργός στο πλαίσιο της προετοιμασίας των συνόδων κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ και στις εργασίες του ΔΟΣ.

6.7 Δυστυχώς, ο ΔΔΠ, έπειτα από μια σχετικά επιτυχημένη αρχή, διεκόπη μετά από δύο έτη δραστηριότητας. Υπάρχουν ισχυρά επιχειρήματα για την ανασύστασή του, με σκοπό την συνεισφορά του στο ΔΟΣ και στις συνόδους κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ. Η ΕΟΚΕ συνιστά εντόνως να θεσπιστούν μηχανισμοί για την επαρκή χρηματοδότηση των διαλόγων και να συμπεριληφθούν ο ΔΔΕ και ο ΔΔΠ (μετά την ανασύστασή του) στην Ομάδα Συμβούλων για το ΔΟΣ.

6.8 Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι οι διμερείς διατλαντικές σχέσεις ενδέχεται να μην αποτελούν απαραίτητως τον πιο φυσικό τρόπο διατλαντικής συνεργασίας για ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Για τις συνδικαλιστικές και περιβαλλοντικές ομάδες, το διατλαντικό φόρουμ έχει να συναγωνιστεί όχι μόνο με εγχώρια θέματα, αλλά και με παγκόσμια ζητήματα, όπως η αλλαγή του κλίματος ή το δικαίωμα συνδικαλιστικής οργάνωσης στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο, η συμμετοχή ενός ευρύτερου φάσματος ενδιαφερόμενων φορέων στις διμερείς σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ παρέχει λαϊκή υποστήριξη και δημοκρατική νομιμοποίηση στην όλη διαδικασία. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ και τις ΗΠΑ να ενισχύσουν την προσβασιμότητα και τον ανοικτό χαρακτήρα της διαδικασίας του διατλαντικού διαλόγου και να αυξήσουν τη συμμετοχή των φορέων της κοινωνίας των πολιτών.

6.9 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διοργανώσει στο εγγύς μέλλον μια συνάντηση με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς που συμμετέχουν στις διατλαντικές σχέσεις, για τον απολογισμό της νέας κατάστασης, την ανταλλαγή απόψεων και τον συντονισμό των δράσεων για τις νέες πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να συμμετάσχει ενεργά σε μια τέτοια πρωτοβουλία, όσον αφορά τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

6.10 Στην ανακοίνωσή της 18ης Ιουνίου 2005 (COM(2005) 196), η Επιτροπή παρουσίασε ορισμένες ενδιαφέρουσες προτάσεις, μία από τις οποίες ήταν η προώθηση του διαλόγου μεταξύ εκπροσώπων των κοινωνικών εταίρων από την ΕΕ και τις ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένης μιας τριμερούς διάσκεψης στον τομέα των εργασιακών σχέσεων. Οι προτάσεις αυτές, οι οποίες δεν εφαρμόστηκαν ποτέ, θα πρέπει να επανεξεταστούν –οι ανταλλαγές μεταξύ των κοινωνικών εταίρων της ΕΕ και των ΗΠΑ θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμες στο πλαίσιο των προτάσεων για τη θέσπιση στις ΗΠΑ νόμου περί ελεύθερης επιλογής των εργαζομένων.

⁽¹⁾ Σχέδιο έκθεσης σχετικά με την κατάσταση των διατλαντικών σχέσεων μετά τις εκλογές στις ΗΠΑ (2008/2199(INI)).

⁽²⁾ Για ένα σύντομο ιστορικό των διαλόγων, βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Διατλαντικός διάλογος: πώς θα βελτιωθούν οι διατλαντικές σχέσεις», που υιοθετήθηκε στις 3 Ιουνίου 2004 (εισηγήτρια: η κ. Belabed).

6.11 Η ΕΟΚΕ θα ξεκινήσει επαφές με τους αμερικανούς οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους (επιχειρηματίες, συνδικαλιστικές ενώσεις, αγρότες, καταναλωτές κλπ.) προκειμένου να επιβεβαιώσει το ενδιαφέρον τους για τη διοργάνωση διαλόγου σχετικά με ένα ή δύο ειδικά ζητήματα, όπως η αλλαγή του κλίματος ή το εμπόριο και η αειφόρος ανάπτυξη, τα οποία θα ήταν θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος για αμφότερες τις πλευρές του Ατλαντικού. Ο στόχος ενός τέτοιου διαλόγου είναι η ταυτόχρονη συμμετοχή του συνόλου των διαφόρων φορέων, σε αντίθεση με τους υφιστάμενους διαλόγους που λειτουργούν εντός του στενού πλαισίου των αρμοδιοτήτων τους και των οργανώσεων μελών τους. Η ΕΟΚΕ θα αναλάβει επαφές με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την αμερικανική κυβέρνηση, για να εξασφαλιστεί η υποστήριξή τους και να εξακριβωθεί το ενδιαφέρον τους.

6.12 Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθήσει στενά τη συγκρότηση συμβουλευτικών ομάδων εντός της αμερικανικής κυβέρνησης για τον εντοπισμό πιθανών ομολόγων επί διάφορων ζητημάτων. Η ΕΟΚΕ θα αναζητήσει επίσης τρόπους καλύτερης προώθησης των ανταλλαγών γνώσεων και εμπειριών με τους ενδιαφερόμενους φορείς της αμερικανικής κοινωνίας των πολιτών επί ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται να συγκροτηθεί, από το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», μια άτυπη ομάδα επαφής σε προσωρινή βάση, για την επίβλεψη της δραστηριότητας της ΕΟΚΕ στον τομέα των διατλαντικών σχέσεων. Εάν η πρωτοβουλία αυτή

αποδειχθεί επιτυχημένη, η ομάδα επαφής θα μπορούσε να συγκροτηθεί σε πιο μόνιμη και επίσημη βάση.

6.13 Στο σχέδιο έκθεσης του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τονίζει την ανάγκη αντικατάστασης της υφιστάμενης Νέας Διατλαντικής Ατζέντας του 1995 με μια νέα Διατλαντική Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης, η οποία θα παρέχει μια πιο σταθερή και πιο εκσυγχρονισμένη βάση για τη σχέση ⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ενεργά αυτή την έκκληση και ελπίζει ότι στη διαπραγμάτευση αυτού του νέου μέσου θα συμμετάσχουν οι σχετικές ομάδες συμφερόντων της αμερικανικής και της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών από τα πρώτα κιόλας στάδια της διαδικασίας. Η συμμετοχή φορέων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών αναμφίβολα θα ενισχύσει και θα βελτιώσει τις θεσμικές δομές.

6.14 Ένας ενισχυμένος διάλογος θα κινητοποιούσε την κοινωνία των πολιτών σε αμφότερες τις πλευρές του Ατλαντικού, προωθώντας έτσι την αποτελεσματική δικτύωση και προάγοντας την ανταλλαγή απόψεων εντός και μεταξύ των διατλαντικών δικτύων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των Διαλόγων· θα παρείχε επίσης πρόσβαση υψηλού επιπέδου στην κυβέρνηση και θα προωθούσε τις σχέσεις αυτών των δικτύων και των Διαλόγων με τις κυβερνήσεις.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Σχέδιο έκθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κατάσταση των διατλαντικών σχέσεων μετά τις εκλογές στις ΗΠΑ (2008/2199(INI)).

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

452η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 24ης ΚΑΙ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 2009

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Λευκή Βίβλος σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ»

COM(2008) 165 τελικό

(2009/C 228/06)

Στις 2 Απριλίου 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τη

«Λευκή Βίβλο σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ROBYNS de SCHNEIDAUER.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 54 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η πρόσβαση σε πραγματική νομική προστασία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που προβλέπεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τάσσεται σταθερά υπέρ της διευκόλυνσης της πρόσβασης αυτής για τους πολίτες, ιδίως όσον αφορά την επανόρθωση παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ, τα θύματα της οποίας δεν είναι μόνον οι ίδιοι οι ανταγωνιστές που τηρούν τους «κανόνες του παιχνιδιού», αλλά και οι καταναλωτές, οι ΜΜΕ και οι εργαζόμενοι των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι τίθενται σε κίνδυνο οι θέσεις εργασίας τους και η αγοραστική τους δύναμη. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την Λευκή Βίβλο της Επιτροπής, την οποία και υποστηρίζει επ' αυτού. Επισημαίνει ότι απαιτούνται πιο αποτελεσματικά μέσα, που θα επιτρέπουν στα θύματα παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας να λαμβάνουν πλήρη αποζημίωση για όλες τις ζημιές που υπέστησαν, σύμφωνα με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Είναι απαραίτητο να ανα-

πτυχθεί ένα ισορροπημένο σύστημα το οποίο θα λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα της κοινωνίας ως συνόλου.

1.2 Πρέπει να εξακολουθήσει να συνιστά κατευθυντήρια αρχή της πολιτικής περί ανταγωνισμού η αυστηρή εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ στον δημόσιο τομέα, εκ μέρους της Επιτροπής και των αρμοδίων για τον ανταγωνισμό δημοσίων αρχών των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των διαφόρων «παγίδων» και εμποδίων που παρακλύουν την άσκηση από ιδιώτες των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων, εκ μέρους των θυμάτων που αξιώνουν την πλήρη αποζημίωσή τους. Επικροτεί δε τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Οι εν λόγω αγωγές αποζημίωσης συνιστούν απαραίτητο στοιχείο για την αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, οι οποίες θα συμπληρώνουν την εφαρμογή εκ μέρους των δημοσίων αρχών, χωρίς όμως να μπορούν να την υποκαταστήσουν ούτε να την θέσουν υπό αμφισβήτηση. Επιπλέον, στο μέλλον, η βελτίωση των κανόνων ιδιωτικής αποζημίωσης θα έχει επωφελείς συνέπειες από την άποψη της αποτροπής μελλοντικών παραβάσεων.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου που θα βελτιώνει τις νομικές προϋποθέσεις ώστε οι θιγόμενοι να ασκούν το δικαίωμα που τους παρέχει η Συνθήκη για αποκατάσταση όλων των ζημιών που έχουν υποστεί λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ. Ως εκ τούτου, πρέπει να υιοθετηθούν, σε κοινοτικό επίπεδο και σε επίπεδο κρατών μελών, τα αναγκαία μέτρα, δεσμευτικά και μη, για τη βελτίωση των δικαστικών διαδικασιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την επίτευξη μιας ικανοποιητικής ελάχιστης προστασίας του δικαιώματος των θυμάτων. Οι εξωδικαστικοί συμβιβασμοί θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο συμπληρωματικά προς τη δικαστική οδό. Μπορεί να αποτελέσουν μια ενδιαφέρουσα εναλλακτική λύση, η οποία συνίσταται σε μια λιγότερο τυπική και δαπανηρή διαδικασία, υπό τον όρο ότι και τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη επιθυμούν πραγματικά να συνεργαστούν και μόνο εφόσον προβλέπεται, πραγματικά, δικαστική προσυγή.

1.4 Όσον αφορά τις συλλογικές αγωγές, η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαία τη θέσπιση κατάλληλων μηχανισμών για την αποτελεσματική άσκησή τους, σύμφωνα με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση και με βάση μέτρα που θα στηρίζονται στις ευρωπαϊκές νομικές παραδόσεις και την αντίστοιχη παιδεία, και που θα διευκολύνουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τους εξουσιοδοτημένους από τον νόμο φορείς και τα συλλογικά όργανα των θυμάτων. Η εφαρμογή μέτρων παρακολούθησης θα προσφέρει κατάλληλες εγγυήσεις κατά της καθιέρωσης συστημάτων που, όπως έχει αποδειχθεί από άλλες νομολογίες, είναι περισσότερο πιθανό να αποτελέσουν αντικείμενο κατάχρησης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει για το συντονισμό με άλλες πρωτοβουλίες, έτσι ώστε να διευκολυνθούν οι αγωγές, κυρίως στα πλαίσια της πρωτοβουλίας που έχει αναλάβει επί του παρόντος η Γ.Δ. SANCO.

1.5 Οι προτάσεις της Λευκής Βίβλου καλύπτουν ένα περίπλοκο νομικό πλαίσιο, το οποίο επιδρά στα εθνικά διαδικαστικά συστήματα και, μεταξύ άλλων, στους κανόνες περί έννομου συμφέροντος, γνωστοποίησης, υπαιτιότητας και κατανομής του κόστους.

1.6 Όσον αφορά την πρόσβαση σε αποδείξεις και τη γνωστοποίηση μεταξύ των μερών, θα πρέπει να βασίζεται στην τεκμηρίωση των γεγονότων και σε αυστηρό δικαστικό έλεγχο όσον αφορά το βάσιμο της αξίωσης και την αναλογικότητα της αίτησης γνωστοποίησης.

1.7 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να προχωρήσει στη συνέχεια της Λευκής Βίβλου και να προτείνει τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη των στόχων που αυτή περιλαμβάνει, ενώ παράλληλα θα πρέπει να τηρεί την αρχή της επικουρικότητας, χωρίς όμως η εφαρμογή της αρχής αυτής να καθιστά δυσχερή την υπέρβαση των υφιστάμενων εμποδίων που παρακωλύουν την πρόσβαση στους ουσιαστικούς μηχανισμούς προσφυγής για αποζημίωση που υπέστησαν οι θιγόμενοι από την παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ.

2. Εισαγωγή

2.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι τα άτομα και οι εταιρείες που είναι θύματα παραβάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού πρέ-

πει να είναι σε θέση να αξιώσουν αποζημίωση από εκείνον που τους ζημίωσε. Επί τούτου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι ασφαλιστές δεν παρέχουν ασφάλεια για τις συνέπειες – κυρίως αποζημίωση – της σκόπιμης αντιμονοπωλιακής συμπεριφοράς. Εκφράζει την πεποίθηση ότι αυτό επιδρά αποθαρρυντικά στις εταιρείες, δεδομένου ότι εκείνες που παραβαίνουν τη νομοθεσία θα υποχρεώνονται να επωμιστούν πλήρως το κόστος αποζημίωσης για τις ζημιές που έχουν προξενήσει και να πληρώσουν τα πρόστιμα που θα επιβληθούν.

2.2 Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ ⁽¹⁾, η πολιτική ανταγωνισμού συνδέεται άμεσα με άλλες πολιτικές όπως η πολιτική για την εσωτερική αγορά και η πολιτική καταναλωτών. Συνεπώς, θα πρέπει να επιδιωχθεί όσο το δυνατόν περισσότερο ο συντονισμός των πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της καταβολής αποζημιώσεων.

2.3 Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει εξασφαλίσει το δικαίωμα των θυμάτων –είτε πρόκειται για πολίτες είτε για επιχειρήσεις– να αποζημιώνονται όταν έχουν υποστεί ζημιές ως συνέπεια παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ ⁽²⁾.

2.4 Ως αποτέλεσμα της δημόσιας συζήτησης που προέκυψε από τη δημοσίευση της Πράσινης Βίβλου της Επιτροπής, του 2005, με τίτλο «Αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ» ⁽³⁾, η ΕΟΚΕ ⁽⁴⁾, όπως και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁵⁾, υποστήριξαν την άποψη της Επιτροπής και την κάλεσαν να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα. Συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής, επεσήμανε τα εμπόδια που αντιμετώπιζαν τα θύματα όταν αξίωναν αποζημίωση και υπενθύμισε την αρχή της επικουρικότητας.

2.5 Τον Απρίλιο του 2008, η Επιτροπή παρουσίασε συγκεκριμένες προτάσεις στη Λευκή της Βίβλο ⁽⁶⁾. Στο έγγραφο αυτό αναλύονται θέματα που συνδέονται με αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ και παρουσιάζονται μέτρα για τη διευκόλυνση τέτοιων αγωγών. Τα μέτρα και πολιτικές

⁽¹⁾ EE C 162, 25.6.2008, Franco Chiriaco, Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Έκθεση της Επιτροπής - Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2006», COM(2007) 358 τελικό, σημείο 7.1.1., Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

⁽²⁾ Βάσει όλων των αποφάσεων «Courage κατά Crehan» (υπόθεση C-453/99) και «Manfredi» (κοινές υποθέσεις C-295/04 ως C-298/04).

⁽³⁾ COM(2005)672 τελικό, «Πράσινο Βιβλίο – Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ», Βρυξέλλες, 19 Δεκεμβρίου 2005, σσ. 1-13.

⁽⁴⁾ EE C 324, 30.12.2006, Maria Sánchez Miguel, γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινο Βιβλίο – Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ», Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2006, σσ. 1-10.

⁽⁵⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25ης Απριλίου 2007.

⁽⁶⁾ COM(2008)165 τελικό, «Λευκή Βίβλος σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ», Βρυξέλλες, 2 Απριλίου 2008.

επιλογές που προτείνονται σχετίζονται με τα ακόλουθα 9 σημεία: έννομο συμφέρον, πρόσβαση σε αποδείξεις, δεσμευτικό αποτέλεσμα των αποφάσεων ΕΑΑ, προϋπόθεση της υπαιτιότητας, αγωγές αποζημίωσης, μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης, προθεσμίες παραγραφής, κόστος αγωγών αποζημίωσης και αλληλεπίδραση μεταξύ των προγραμμάτων επεικούς μεταχείρισης και των αγωγών αποζημίωσης.

2.6 Για την εκπόνηση της Λευκής Βίβλου, η Επιτροπή διεξήγαγε ευρείες διαβουλεύσεις με εκπροσώπους των κυβερνήσεων των κρατών μελών, δικαστές εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων, εκπροσώπους επιχειρήσεων, οργανώσεις καταναλωτών, επαγγελματίες του δικαίου και πλείστους άλλους ενδιαφερόμενους.

2.6.1 Η εξασφάλιση του ανόθευτου ανταγωνισμού αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής αγοράς και είναι σημαντική για την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Κύριος στόχος της Λευκής Βίβλου είναι η βελτίωση των νομικών προϋποθέσεων ούτως ώστε οι θιγόμενοι να μπορούν να ασκούν το δικαίωμα που τους παρέχει η Συνθήκη για αποκατάσταση όλων των ζημιών που έχουν υποστεί λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ. Συνεπώς, η πλήρης αποζημίωση αποτελεί την κυριότερη κατευθυντήρια αρχή.

2.6.2 Η Λευκή Βίβλος εξετάζει τις ακόλουθες πτυχές:

- έννομο συμφέρον, έμμεσοι αγοραστές και συλλογική προσφυγή·
- πρόσβαση σε αποδείξεις: γνωστοποίηση μεταξύ των μερών·
- δεσμευτικό αποτέλεσμα των αποφάσεων εθνικών αρχών ανταγωνισμού (ΕΑΑ)·
- προϋπόθεση της υπαιτιότητας·
- αγωγές αποζημίωσης·
- μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης·
- προθεσμίες παραγραφής·
- κόστος αγωγών αποζημίωσης·
- αλληλεπίδραση μεταξύ των προγραμμάτων επεικούς μεταχείρισης και των αγωγών αποζημίωσης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ ενός αποτελεσματικού συστήματος που θα επιτρέπει στα θύματα παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ να λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση για τις ζημιές

που έχουν υποστεί. Επί του παρόντος, τα θύματα παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ μπορούν να διεκδικούν αποζημίωση μέσω του γενικών διατάξεων περί αστικής ευθύνης του αντίστοιχου κράτους μέλους. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι διαδικασίες αυτές αντενδείκνυνται στις περιπτώσεις που περισσότερα από ένα θύματα υπέστησαν ζημία ίδιας φύσεως.

3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία των θεμάτων που εξετάζονται στη Λευκή Βίβλο. Τα σχόλια που ακολουθούν επικεντρώνονται στα θέματα τα οποία η ΕΟΚΕ θεωρεί περισσότερο ενδιαφέροντα στην τρέχουσα συζήτηση. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ προβλέπεται η καταβολή πραγματικής αποζημίωσης στα θύματα παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ και γι' αυτό ζητά από την Επιτροπή να προτείνει τα αναγκαία μέτρα για την παρακολούθηση της Λευκής Βίβλου σε επίπεδο ΕΕ. Επισημαίνει δε ότι, κατά την εξέταση συγκεκριμένων προτάσεων σε επίπεδο ΕΕ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η αρχή της επικουρικότητας και υπενθυμίζει ότι οι προτάσεις αυτές θα πρέπει να είναι επαρκώς συμβατές με τα νομοθετικά και δικονομικά συστήματα των κρατών μελών.

3.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα θύματα πρέπει να αποζημιώνονται πλήρως με την πραγματική αξία της ζημίας που υπέστησαν, στην οποία να περιλαμβάνεται όχι μόνον η πραγματική απώλεια ή η υλική και ηθική ζημία, αλλά και τα διαφυγόντα κέρδη καθώς και το δικαίωμα είσπραξης τόκων.

3.3.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα ήταν σκόπιμο η κοινοτική παρέμβαση εκ μέρους της Επιτροπής να προωθήσει συμπληρωματικά δύο τύπους ενεργειών:

- αφενός να κωδικοποιήσει, σε ένα κοινοτικό νομοθετικό μέσο, το κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με την εμβέλεια των αποζημιώσεων που μπορούν να λαμβάνουν τα θύματα παραβάσεων των κανόνων περί ανταγωνισμού·
- αφετέρου να καταρτίσει ένα πλαίσιο, μη δεσμευτικού χαρακτήρα, για την αποτίμηση των ζημιών, που θα περιλαμβάνει προσεγγιστικές μεθόδους υπολογισμού ή απλουστευμένους κανόνες για τον υπολογισμό των απωλειών.

3.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όποιος μπορεί να αποδείξει επαρκή αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στην παράβαση και τη ζημία που υπέστη θα πρέπει να μπορεί να θεμελιώσει αξίωση για αποκατάσταση της ζημίας. Πρέπει, βεβαίως, να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να αποτρέπονται καταστάσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αδικαιολόγητο πλουτισμό, για παράδειγμα, στην περίπτωση των αγοραστών που μετακύλησαν την επιπλέον επιβάρυνση. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, ανεξαρτήτως βαθμίδας (εθνικής ή κοινοτικής) της σχετικής διάταξης, στις περιπτώσεις αυτές, οι εναγόμενοι θα πρέπει να δικαιούνται να προβάλουν ένσταση περί μετακυλίσεως έναντι αγωγών αποκατάστασης για επιπλέον επιβάρυνση. Όσον αφορά το βάρος της απόδειξης, το επίπεδο της απόδειξης για τις ενστάσεις αυτές δεν θα πρέπει να είναι κατώτερο από αυτό που επιβάλλεται στον ενάγοντα για την πιστοποίηση της ζημίας.

3.5 Λόγω της απόκλισης που παρατηρείται σήμερα όσον αφορά τον υπολογισμό των προθεσμιών παραγραφής, και προκειμένου να εξασφαλίζεται η ασφάλεια δικαίου, είναι σημαντικό να εναρμονιστούν τα σχετικά κριτήρια. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι:

- εάν πρόκειται για συνεχή ή επαναλαμβανόμενη παράβαση, η προθεσμία παραγραφής δεν πρέπει να αρχίζει να υπολογίζεται πριν από την ημέρα κατά την οποία λήγει η παραβίαση ή κατά την οποία το θύμα της παραβίασης έχει, ευλόγως, γνώση της παραβίασης αυτής και της προκαλούμενης ζημίας·
- σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να ξεκινά νέα προθεσμία παραγραφής, τουλάχιστον διετής, αφ' ης στιγμής καταστεί τελεσίδικη η απόφαση παράβασης στην οποία στηρίζεται ο ενάγων για την άσκηση αγωγής.

3.6 Αλληλεπίδραση της επιβολής της νομοθεσίας από τους δημόσιους φορείς και των αγωγών αποζημίωσης

3.6.1 Η κύρια ευθύνη για τη ρύθμιση των αγωγών και η επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού στην ΕΕ θα πρέπει να εξακολουθήσουν να εμπίπτουν στις δημόσιες αρχές για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οποιαδήποτε μελλοντική δράση θα πρέπει να στηρίζει την αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας από τους δημόσιους φορείς, διευκολύνοντας παράλληλα τα θύματα των παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ να λάβουν αποζημίωση για τις ζημιές που έχουν υποστεί. Η επιβολή της νομοθεσίας από τους δημόσιους φορείς διαδραματίζει ουσιώδη ρόλο στην καταπολέμηση των συμπεριφορών που θίγουν τον ανταγωνισμό, ιδίως χάρη στο γεγονός ότι η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού (ΕΑΑ) διαθέτουν μοναδική ελεγκτική και κανονιστική αρμοδιότητα.

3.6.2 Ενώ η επιβολή της νομοθεσίας από τους δημόσιους φορείς αποβλέπει στη συμμόρφωση και την αποτροπή, στόχος των αγωγών αποζημίωσης είναι η εξασφάλιση πλήρους αποζημίωσης για τη ζημία που προκλήθηκε. Η πλήρης αποζημίωση καλύπτει την πραγματική ζημία, τα διαφυγόντα κέρδη καθώς και τους αντίστοιχους τόκους.

3.6.3 Κατά την αξιολόγηση των μέτρων που σχετίζονται με την πραγματική και πλήρη αποζημίωση, η ΕΟΚΕ αναμένει ότι το προτεινόμενο πλαίσιο προσανατολισμού για την ποσοτικοποίηση των ζημιών θα θέσει πραγματιστικές κατευθυντήριες γραμμές για την προσφυγή στα δικαστήρια των κρατών μελών, όπως περιγράφεται στη Λευκή Βίβλο.

3.7 Εξωδικαστικοί συμβιβασμοί

3.7.1 Αναγνωρίζοντας ότι η θέσπιση ενός αποτελεσματικότερου πλαισίου για τις δικαστικές αγωγές στο πεδίο του δικαίου του ανταγωνισμού είναι απολύτως απαραίτητη, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ενθάρρυνση που παρέχει η Επιτροπή στα κράτη μέλη προκειμένου να καταρτίσουν διαδικαστικούς κανόνες που θα προωθούν συμβιβασμούς. Ως εναλλακτική των δικαστικών αγωγών, οι εξωδικαστικοί συμβιβασμοί μπορεί να διαδραματίσουν σημαντικό και συμπληρωματικό ρόλο για την παροχή αποζημίωσης στα θύματα, χωρίς να μειώνουν με οποιοδήποτε τρόπο την πρόσβαση στα δικαστήρια. Θα μπορούσαν να διευκολύνουν την γρηγορότερη επίτευξη μιας δικαιής λύσης, με μικρότερο κόστος και λιγότερη ένταση μεταξύ των μερών, μειώνοντας ταυτόχρονα τον φόρτο εργασίας των δικαστηρίων. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενθαρρύνει την πρακτική των εξωδικαστικών μεθόδων και να βελτιώσει την ποιότητά τους. Πάντως, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι εναλλακτικοί μηχανισμοί επίλυσης των διαφορών δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως αξιόπιστη εναλλακτική λύση για την αποζημίωση των θυμάτων παρά μόνο αν υπάρχουν μηχανισμοί για αποτελεσματική δικαστική προσφυγή, ακόμη και μέσω συλλογικών μηχανισμών. Ελλείψει αποτελεσματικών μέσων δικαστικής προσφυγής, τα κίνητρα για θεμιτή και ταχεία ρύθμιση είναι ανεπαρκή.

4. Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με τη Λευκή Βίβλο

4.1 Ως αποτέλεσμα των μαζικών δικαστικών συναλλαγών που παρατηρούνται σήμερα προκύπτει η ανάγκη να θεσπιστούν, στις έννομες τάξεις, κατάλληλοι μηχανισμοί ώστε να ομαδοποιούνται οι μεμονωμένες αγωγές των θυμάτων παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ.

4.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής να χρησιμοποιηθούν δύο συμπληρωματικοί μηχανισμοί, ώστε να εξασφαλίζεται η πραγματική συλλογική αποκατάσταση των θυμάτων:

- αφενός αγωγές μέσω εκπροσώπων, οι οποίες ασκούνται από φορείς με έννομο συμφέρον (ενώσεις καταναλωτών, οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος, εργοδοτικές οργανώσεις, συλλόγους θυμάτων), σχετικά με την προέλευση των οποίων, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, έχει ήδη εκφραστεί η ΕΟΚΕ·

- αφετέρου, συλλογικές αγωγές, στις οποίες τα θύματα αποφασίζουν ρητά να συνδυάσουν σε μια μόνο αγωγή τις ατομικές τους αξιώσεις για αποζημίωση βλαβών που υπέστησαν.

4.2 Παρατηρήσεις όσον αφορά τις ολαδικές αγωγές

4.2.1 Η εξασφάλιση ικανοποιητικής αποζημίωσης στα θύματα παραβίασης της αντιονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ (στους ανταγωνιστές που σέβονται τους κανόνες ανταγωνισμού, τους καταναλωτές, τις ΜΜΕ και τους εργαζόμενους των σχετικών εταιρειών, οι οποίοι είναι έξω θύματα πρακτικών που θέτουν σε κίνδυνο τις θέσεις εργασίας τους και την αγοραστική τους δύναμη) αποτελεί πρωταρχική έμφαση της ΕΟΚΕ, η οποία έχει εκφράσει τη θέση της όσον αφορά τον «Ορισμό του ρόλου και του καθεστώτος των ολαδικών αγωγών του κοινοτικού δικαίου για την κατανάλωση» στη σχετική γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της (7). Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της (8), η ΕΟΚΕ επισήμανε ότι η παραδοχή της ανάγκης άσκησης αγωγής πρέπει να συνοδεύεται από κατάλληλες διαδικασίες για να είναι δυνατή η αναγνώριση και η διεκδίκηση αυτών των δικαιωμάτων. Η καθιέρωση ευρωπαϊκής ολαδικής αγωγής συνιστά μια από τις πιθανές επιλογές που εξετάζονται στη συζήτηση σχετικά με το πώς μπορούν να καταστούν αποτελεσματικές τέτοιου είδους αγωγές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα έτρε παρακολούθησης θα πρέπει να είναι ισορροπημένα και να προσφέρουν πραγματικά εγγυήσεις για την αποφυγή καταχρήσεων. Επίσης, θα πρέπει να συνάδουν με άλλες προτάσεις που αφορούν τις συλλογικές αγωγές, συγκεκριμένα αυτές της Γ.Δ. SANCO, και να εξεταστούν με συντονισμένο και συνεπή τρόπο, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι άσκοπες επαναλήψεις δικαστικών έσεων, οι οποίες προξενούν τεράστιες δυσχέρειες μεταφοράς και εφαρμογής στα κράτη μέλη.

4.2.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ευρεία συναίνεση που επικρατεί μεταξύ των πολιτικών και λοιπών ενδιαφερομένων πλευρών στην Ευρώπη ότι δηλαδή η ΕΕ πρέπει να αποφύγει τον κίνδυνο καταχρήσεων που παρατηρούνται στις ΗΠΑ. Τα έτρε παρακολούθησης πρέπει να αντανακλούν την ευρωπαϊκή πολιτιστική και νομική παράδοση, να έχουν ως μοναδικό στόχο την αποζημίωση και να σέβονται την ιδιότητα των διαδίκων, οδηγώντας σε ένα σύστημα που προστατεύει τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου. Ζητά δε να αποφευχθεί η επιβολή έκτακτων τελών και καθεστώτων που εγείρουν το οικονομικό ενδιαφέρον τρίτων.

4.3 Παρατηρήσεις σχετικά με τις αποδείξεις

4.3.1 Όσον αφορά την αποτελεσματική πρόσβαση στις αποδείξεις, η οποία συλλεγεται στο δικαίωμα στην πραγματική νομική προστασία, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι θετικό να διατηρηθεί σε ολόκληρη την ΕΕ ένα ελάχιστο επίπεδο γνωστοποίησης μεταξύ των έρων στις περιπτώσεις αποκατάστασης ζημιών λόγω παραβίασης της αντιονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ. Η διευρύνση των αρμοδιοτήτων του εθνικού δικαστή να αποκαλύπτει συγκεκριμένες κατηγορίες αποδείξεων καθοριστικής σημασίας θα μπορούσε να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου αυτού, εντός των ορίων που θεσπίζονται ήδη βάσει της νομολογίας του ΔΕΚ, ειδικότερα δε της καταλληλότητας, της αναγκαιότητας και της αναλογικότητάς τους.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τα εμπόδια που συναντούν τα εν λόγω θύματα και επικροτεί τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για να βελτιώσει την πρόσβαση σε αποδείξεις. Υπογραμμίζει ότι δεν πρέπει να αγνοηθούν οι διαφορές μεταξύ των δικονομικών συστημάτων των κρατών μελών. Οι υποχρεώσεις γνωστοποίησης πρέπει να υπόκεινται σε σαφή εγγύα και να είναι ανάλογες προς την υπόθεση.

4.3.3 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να συνδέσει τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης με συγκεκριμένα εγγύα, καθότι το πρόβλημα έγκειται στη διατήρηση ενός συστήματος ισορροπίας μεταξύ της ουσιαστικής πρόσβασης στις αποδείξεις και του δικαιώματος υπεράσπισης. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η αυστηρή παρακολούθηση από ένα δικαστή μπορεί να είναι χρήσιμη στην προκειμένη περίπτωση.

4.3.4 Όταν διαπιστώνεται, σε κοινοτικό επίπεδο, παράβαση των άρθρων 81 ή 82 της Συνθήκης, τα θύματα των εν λόγω παραβάσεων δύνανται, δυνάμει του άρθρου 16, παρ. 1, του Κανονισμού 1/2003, να στηρίζονται στην εν λόγω απόφαση ως δεσμευτική απόδειξη για αστικές αγωγές. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, βάσει της αρχής του ισοδυναμίου των δικονομικών κανόνων, θα έπρεπε να υπάρχει ανάλογη διάταξη για όλες τις αποφάσεις των εθνικών αρχών ανταγωνισμού (ΕΑΑ) που επιβεβαιώνουν την ύπαρξη παράβασης των άρθρων 81 ή 82.

4.4 Παρατηρήσεις σχετικά με τη συλλογή και την εκπροσώπηση των θυμάτων

4.4.1 Όσον αφορά τις κατ' επιλογή συλλογικές αγωγές (*opt-out* και *opt-out* ρητής συλλογής και ρητής μη συλλογής) η ΕΟΚΕ κάνει αναφορά στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτού του μηχανισμού όπως αυτά περιγράφονται στη γνωμοδότησή της στις 14 Φεβρουαρίου 2008 (9). Στη γνωμοδότηση αυτή, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι αν και η κατ' επιλογή συλλογή (*opt-in*) παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα, είναι δαπανηρή, δύσκολη στην εφαρμογή της, προκαλεί καθυστερήσεις στη διαδικασία και δεν ενδείκνυται για μεγάλο έρος των καταναλωτών, οι οποίοι δεν έχουν την κατάλληλη πληροφόρηση για τις σχετικές διαδικασίες. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι ορισμένα κράτη μέλη εισήγαγαν διαφορετικά πρότυπα δικαστικών προσφυγών που διαθέτουν τόσο τα χαρακτηριστικά του συστήματος «*opt-in*» όσο και του «*opt-out*».

4.4.2 Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν επίσης για τις «αγωγές έσω εκπροσώπων». Δεδομένου ότι στη Λευκή Βίβλο γίνεται αναφορά όχι μόνο σε ήδη γνωστά θύματα, αλλά και σε θύματα που μπορούν να καταστούν γνωστά στο μέλλον, δεν αποκλείονται τυχόν αγωγές για λογαριασμό μιας ομάδας προσώπων, η ταυτότητα των οποίων δεν είναι γνωστή. Η αναγνώριση έωνων θυμάτων μπορεί να διευκολύνει την κατάρτιση των απαιτήσεων, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση που ελπίζεται εγώ - λος αριθμός θυμάτων, ενδείκνυται η επέκταση της υπόθεσης σε όλα τα πιθανά θύματα της υπόθεσης. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αποσαφηνίσει τη συγκεκριμένη πρόταση.

(7) ΕΕ C 162, 25.6.2008, Jorge Pegado Liz, Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ορισμός του ρόλου και του καθεστώτος των ολαδικών αγωγών του κοινοτικού δικαίου για την κατανάλωση», Βρυξέλλες, 14 Φεβρουαρίου 2008, σσ. 1-21.

(8) Βλ. υποσημείωση 7.

(9) Βλ. υποσημείωση 7.

4.4.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις συστάσεις στις οποίες προέβη σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της όσον αφορά το σημαντικό ρόλο του δικαστή. Η ειδική εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει τους δικαστές να εξακριβώνουν καλύτερα τα κριτήρια αποδοχής και την εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού, όπως και την πρόσβαση σε αυτό, δεδομένου ότι οι συλλογικές αγωγές προϋποθέτουν εξ ορισμού ότι η ίδια αγωγή δεν θα γινόταν δεκτή εάν ήταν προσωπική. Ο δικαστής πρέπει επομένως να διαδραματίζει σημαντικό και ενεργό ρόλο στην εξακρίβωση και την έγκριση των νόμιμων αγωγών σε πρώιμο στάδιο.

4.4.4 Οι ενώσεις καταναλωτών και οι εμπορικές ενώσεις με έννομο συμφέρον αποτελούν φυσική επιλογή για την εκπροσώπηση των θυμάτων στις αγωγές μέσω εκπροσώπων. Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής επιτρέπει ρητά σε εξουσιοδοτημένες επαγγελματικές οργανώσεις να ασκούν επίσης αγωγές μέσω εκπροσώπων για λογαριασμό των μελών τους. Δεδομένου ότι άλλες αναγνωρισμένες οργανώσεις που πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές μπορούν επίσης να νομιμοποιούνται να υποβάλουν συλλογική αγωγή, θα πρέπει να σταθμιστεί με προσοχή κατά πόσο αυτό μπορεί να οδηγήσει στην άσκηση πολλαπλών συντρεχουσών προσφυγών για ζημιές που οφείλονται στην ίδια παράβαση. Τα θύματα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα κοινής εκπροσώπησης επιλέγοντας ένα και μοναδικό φορέα εκπροσώπησης για να κάνουν την προσφυγή τους αποτελεσματική.

4.5 Παρατηρήσεις σχετικά με το δεσμευτικό αποτέλεσμα τελεσίδικων αποφάσεων των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού (ΕΑΑ)

4.5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί κατ' αρχήν με την Επιτροπή ως προς το ότι οι τελικές αποφάσεις των ΕΑΑ που βασίζονται στην πρότερη διαπίστωση της παράβασης από την ίδια την αρχή, σε περιπτώσεις αγωγών αποζημίωσης, πρέπει να αποτελούν αμάχητο τεκμήριο της παραβίασης. Εκτιμά δε ότι τα εθνικά δικαστήρια είναι οι πλέον κατάλληλοι φορείς για να αξιολογήσουν τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της παράβασης και της επικαλούμενης ζημίας και θα πρέπει να διατηρήσουν αποκλειστική αρμοδιότητα στο συγκεκριμένο θέμα.

4.5.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι η αξία των τελικών αποφάσεων των ΕΑΑ προϋποθέτει τη δέουσα προσοχή στο επίπεδο εναρμόνισης των ελέγχων και των διαδικαστικών εγγυήσεων στα κράτη μέλη της ΕΕ.

4.6 Παρατηρήσεις σχετικά με την προϋπόθεση της υπαιτιότητας

4.6.1 Σε ορισμένα κράτη μέλη, η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ παράβασης και ζημίας αποτελεί συστατικό στοιχείο της αδικοπρακτικής ευθύνης και ο ενάγων καλείται να αποδείξει το δικαίωμά του σε αποζημίωση, καθώς και την υπαιτιότητα του εναγόμενου. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συνεκτιμήσει αυτές τις διαφορές, οι οποίες είναι προϊόν της ιστορικής εξέλιξης των εθνικών νομικών

συστημάτων. Καλεί δε την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι οποιοδήποτε μελλοντικό καθεστώς προκύψει θα εγγυάται μια δίκαιη δίκη με στόχο την γρήγορη και αποτελεσματική επανόρθωση των ζημιών, βάσει επαρκών αποδείξεων.

4.7 Παρατηρήσεις σχετικά με το πρόγραμμα επεικούς μεταχείρισης

4.7.1 Τα προγράμματα επεικούς μεταχείρισης έχουν τεράστιο αντίκτυπο στον αριθμό των συμπράξεων (καρτέλ) που αποκαλύπτονται, καθώς και ουσιαστικό αποτρεπτικό χαρακτήρα. Επομένως η ορθή λειτουργία τους είναι κατ' αρχήν προς το συμφέρον των θυμάτων. Ο κίνδυνος δημοσιοποίησης απόρρητων πληροφοριών θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στην αποκάλυψη συμπράξεων και, ως εκ τούτου, στη δυνατότητα των θυμάτων να διεκδικήσουν αποζημίωση. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επομένως την ικανοποίησή της αναφορικά με τις προτάσεις που στοχεύουν στη διατήρηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων επεικούς μεταχείρισης. Εντούτοις, οι αιτήσεις επεικούς μεταχείρισης δεν θα πρέπει να προστατεύουν περισσότερο του απολύτως αναγκαίου ορίου και εις βάρος των θυμάτων τους συμμετέχοντες σε συμπράξεις σε ό,τι αφορά την αστική ευθύνη εξαιτίας της παράνομης συμπεριφοράς τους,

4.8 Παρατηρήσεις σχετικά με το κόστος των αγωγών αποζημίωσης

4.8.1 Η Λευκή Βίβλος υιοθετεί διάφορες προσεγγίσεις όσον αφορά τη μείωση του οικονομικού κινδύνου της δικαστικής διαδικασίας για όσους υποβάλλουν αγωγή αποζημίωσης. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι το δικαίωμα σε αποζημίωση δεν πρέπει να παρεμποδίζεται από τυχόν παράλογο κόστος προσφυγής στη δικαιοσύνη. Η ΕΟΚΕ τοποθετήθηκε στο θέμα του κόστους προσφυγής στη δικαιοσύνη στη γνωμοδότησή της για την Πράσινο Βίβλο ⁽¹⁰⁾.

4.8.2 Στη Λευκή Βίβλο τα κράτη μέλη καλούνται να αναθεωρήσουν τους εθνικούς κανόνες στον τομέα της κατανομής των εξόδων και να εξασφαλίσουν στα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να αποκλίνουν, κατ' εξαίρεση, από την αρχή σύμφωνα με την οποία «ο ηττημένος πληρώνει», η οποία εφαρμόζεται σήμερα στα περισσότερα εθνικά νομικά συστήματα. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει με τη δέουσα προσοχή τους τρόπους διασφάλισης αφενός της ικανοποιητικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη, αφετέρου την εγκυρότητα των απαιτήσεων στο ίδιο αυτό πλαίσιο.

4.8.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα μεν κράτη μέλη πρέπει να αναλύσουν προσεκτικά τους κανόνες περί δικαστικών εξόδων η δε Επιτροπή να εξετάσει όλες τις σχετικές πρακτικές που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα πρέπει να παρέχεται στους ενάγοντες η δυνατότητα άσκησης βάσιμων αγωγών αποζημίωσης χωρίς αποθαρρυντικά υψηλό κόστος, με την επιφύλαξη της εκπόνησης διαδικαστικών κανόνων που θα διευκολύνουν τις συμφωνίες ως μέθοδο περιορισμού των δαπανών.

⁽¹⁰⁾ EE C 324, της 30.10.2006, σ. 5.4.5, εισηγήτρια η κ. Sánchez Miguel.

4.8.4 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι δεν είναι ευκαταία η εισαγωγή ενός συστήματος αμοιβής υπό όρους, που θα αντίκειται στην ευρωπαϊκή νομική παράδοση. Όπως υπογράμμισε η ΕΟΚΕ σε παλαιότερη γνωμοδότηση ⁽¹¹⁾, το σύστημα αυτό απαγορεύεται στην πλειονότητα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει είτε της νομοθεσίας είτε του εκάστοτε κώδικα δεοντολογίας των δικηγόρων.

4.8.5 Τέλος, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η κοινοποίηση και η συγκέντρωση εικαζόμενων εναγόντων θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται αποτελεσματικά και έναντι λογικών εξόδων μέσω ενός δημόσιου ευρωπαϊκού ηλεκτρονικού μητρώου αγωγών το οποίο θα μπορούν να συμβουλευούνται τα θύματα σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹¹⁾ Βλ. υποσημείωση 7.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Έκθεση της Επιτροπής — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2007»

COM(2008) 368 τελικό

(2009/C 228/07)

Στις 16 Ιουνίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την:

«Έκθεση της Επιτροπής — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2007»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. P. BARROS VALE.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειας, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 98 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 3 αποχές.

1. Περίληψη και συμπεράσματα

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προβαίνει κάθε χρόνο σε αξιολόγηση της έκθεσης της Επιτροπής επί της πολιτικής ανταγωνισμού. Με την ευκαιρία αυτή διατυπώνει ένα σύνολο παρατηρήσεων και προτάσεων, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις συγκράτησαν την προσοχή των αρχών και οδήγησαν στην προώθηση τροποποιήσεων τις οποίες θεωρούμε γενικά θετικές και διαπιστώνουμε με ικανοποίηση, είτε αυτές αφορούσαν τις προτεραιότητες και τους μηχανισμούς που τίθενται στη διάθεση της πολιτικής αυτής, είτε τα ίδια τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί, με αύξηση της αποτελεσματικότητας.

1.1.1 Αξίζει επισημάνσης η καθυστέρηση, σε σχέση με το υπό εξέταση έτος (2007), με την οποία καταρτίζεται αυτή η γνωμοδότηση, κάτι που επηρεάζει την ανάλυση όχι μόνο λόγω του χρόνου που έχει περάσει έως τώρα, αλλά και λόγω της εντελώς ιδιόμορφης σημερινής κατάστασης, η οποία δεν μπορεί να αγνοηθεί.

1.2 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να σημειωθεί μια πρόοδος προς νέα πεδία στον χώρο της πολιτικής ανταγωνισμού, τα οποία να υπερβαίνουν τα παραδεδομένα πλαίσια, σημαντικά αλλά κάπως περιοριστικά, εντός των οποίων έχει αναπτυχθεί η πολιτική αυτή. Ήδη κατά το παρελθόν η ΕΟΚΕ είχε την ευκαιρία να προτείνει στην Επιτροπή να προωθήσει μια εξέλιξη προς νέα πεδία παρέμβασης, μία ανάγκη η οποία, στην σημερινή σύνθετη και δυσχερή συγκυρία προβάλλει πιο επιτακτικά, λόγω της κατάστασης της οικονομίας, αλλά κυρίως λόγω των διδαγμάτων που αναγκαστικά καλούνται να αντλήσουν όλοι οι αρμόδιοι από τα σφάλματα και ιδίως από τις παραλείψεις που οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση.

1.3 Τα ζητήματα της ελλείπου (ενίοτε ακόμη και υπερβολικά χαλαρής) ρύθμισης/επιτήρησης σε στρατηγικούς κλάδους, πέραν του ότι δημιούργησαν ανισορροπίες και απαράδεκτους συστημικούς κινδύνους, πλήττουν τον υγιή ανταγωνισμό και προστατεύουν τους παραβάτες, προξενώντας τεράστιες ζημιές για όλη την κοινωνία. Η πολιτική ανταγωνισμού θα χρειαστεί να ασχοληθεί με τα ζητήματα αυτά, ώστε να αποτραπεί ο κίνδυνος να επαναληφθούν οι τεράστιες

δαπάνες που θα βαρύνουν την πλειονότητα των επιχειρήσεων και των πολιτών, λόγω της «έλλειψης ανταγωνισμού» που προκλήθηκε από κάποιους, την υπέρμετρη φιλοδοξία των οποίων δεν συγκράτησαν τα ανεπαρκή συστήματα προστασίας των αγορών, ιδίως δε των χρηματοπιστωτικών αγορών, που έχουν επίπτωση σε όλες τις άλλες.

1.4 Σε ένα άλλο επίπεδο, όπως επίσης έχει ήδη ζητήσει η ΕΟΚΕ κατά το παρελθόν, επιβάλλεται να αξιολογηθεί τι μπορεί να γίνει για την καλύτερη συνάρθρωση (και δημιουργία μηχανισμών) με τις λοιπές πολιτικές της Ένωσης που αποτρέπουν τον αθέμιτο ανταγωνισμό στο εσωτερικό επίπεδο (λόγω των διαφορών μεγέθους, τόπου εγκατάστασης και φορολογικού πλαισίου των επιχειρήσεων). Στο εξωτερικό επίπεδο, η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει ότι οι τρίτες χώρες δεν επωφελούνται τεχνητά από την καταστρατήγηση των διεθνών κανόνων για τις εμπορικές συναλλαγές, των βασικών συμβάσεων της ΔΟΕ για την εργασία και τα συνδικαλιστικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων της παιδικής εργασίας και των απάνθρωπων εργασιακών συνθηκών, ή της βασικής νομοθεσίας για την περιβαλλοντική προστασία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει επίσης να επιβάλει την αυστηρή τήρηση των κανόνων του ΠΟΕ κατά των κυβερνητικών εξαγωγικών επιδοτήσεων και κατά άλλων κυβερνητικών πολιτικών που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και στερούν από τις εταιρείες της ΕΕ την πρόσβαση στην αγορά.

1.5 Σε σύγκριση με την έκθεση του 2006, η έκθεση του 2007 εξετάζει δύο επιπλέον μηχανισμούς της πολιτικής ανταγωνισμού («κρατικά μέτρα» και «ο ρόλος της πολιτικής ανταγωνισμού στο ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο»). Το γεγονός αυτό, λαμβανομένης υπόψη της ενίσχυσης της θεμελιώδους αυτής κοινοτικής πολιτικής, παρουσιάζεται ως μία από τις θετικότερες πτυχές του έργου που εκπονήθηκε.

1.6 Όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων κατά τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, στην έκθεση καταγράφεται έντονη δραστηριότητα της Επιτροπής, η οποία καταδεικνύει τη σημασία που έλαβαν τα σχετικά ζητήματα κατά το 2007.

1.7 Ως προς τον ρόλο της πολιτικής ανταγωνισμού στο ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση τις σχετικές ανησυχίες της Επιτροπής, πιστεύει όμως ότι θα έπρεπε αυτή να εμπλακεί πιο ενεργά, διασαφηνίζοντας τον τρόπο ή τα μέσα για την περαιτέρω ανάπτυξη της πολιτικής του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Ως προς τις εξεταζόμενες αγορές ανά τομέα, θα πρέπει να διασαφηνιστούν καλύτερα τα μέτρα προς εφαρμογή, οι μηχανισμοί προς χρήση και οι στόχοι προς επίτευξη.

1.8 Σχετικά με την απελευθέρωση των αγορών της ενέργειας, λόγω της σημασίας που έχει αποκτήσει η θεματολογία αυτή, η σχετική πληροφόρηση που παρέχει η έκθεση φαίνεται φειδωλή. Όπως ακριβώς και για τον αντιμονοπωλιακό τομέα, όπου οι πρακτικές που περιλαμβάνονται εδώ αναλύονται καταλεπτώς, έτσι και για την τρίτη δέσμη απελευθέρωσης θα έπρεπε να εξετάζονται αναλυτικότερα οι επιδιωκόμενοι στόχοι.

1.9 Στο πεδίο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η έκθεση εξετάζει το ζήτημα των καρτών πληρωμής, και αναφέρει ότι ο κλάδος αυτός εμφανίζει υπερβολική συγκέντρωση και γεννά προβλήματα ανταγωνισμού. Ωστόσο, δεν προτείνει μέτρα για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά. Επίσης, δεν αναφέρεται καθόλου στην επιτήρηση των τραπεζών και τον έλεγχο των κανόνων συνετούς διαχείρισης εκ μέρους των αρμοδίων φορέων, ένα ζήτημα υψίστης σημασίας, το οποίο και οδηγεί σε έναν χώρο «μη ανταγωνισμού», με πλήθος επιπτώσεων για τους διάφορους φορείς της αγοράς. Η ΕΟΚΕ εκφράζει, επ' ευκαιρία, τον βαθύ προβληματισμό της σχετικά με το επίπεδο της κρατικής συμμετοχής στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ήταν, στις πλείστες των περιπτώσεων, ασαφής.

1.10 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, επίσης, να αναφέρει ότι θα προτιμούσε η «έκθεση» που παρουσιάζει κάθε χρόνο η Επιτροπή να συνίσταται λιγότερο σε έναν κατάλογο επιτευγμάτων (συνήα μάλιστα σε μια προβολή προόδων και θριάμβων), και περισσότερο σε ένα έγγραφο όπου, σε αντιστάθμιση των θετικών βημάτων που πραγματοποιήθηκαν (για τα οποία χαίρομαστε ιδιαίτερα), θα παρουσιάζονται σαφέστερα οι δυσχέρειες και τα εμπόδια που εντοπίστηκαν, καθώς και προτάσεις για την αντιμετώπισή τους και για την πρόοδο προς νέες φάσεις της εν λόγω «πολιτικής ανταγωνισμού».

2. Περιεχόμενο της Έκθεσης 2007

2.1 Όσον αφορά τα μέσα άσκησης της πολιτικής ανταγωνισμού, η έκθεση, όπως κάθε χρόνο, αναλύει, για το καθένα απ' αυτά, την θεώρηση βάσει της οποίας καθοδηγήθηκε η δράση της Επιτροπής κατά το υπό εξέταση έτος:

— **Σχετικά με την αντιμονοπωλιακή πολιτική**, ασκήθηκε αποτελεσματικότερη δράση για την καταπολέμηση των αντιμονοπωλιακών πρακτικών και δημιουργήθηκαν κίνητρα προς τους φορείς της αγοράς ώστε να καταγγέλλουν τις εν λόγω πρακτικές. Μετά από έκκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς την Επιτροπή να καταρτίσει λευκή βίβλο με λεπτομερείς προ-

τάσεις για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των αγωγών αποζημίωσης σε περιπτώσεις παράβασης των αντιμονοπωλιακών κανόνων, η Επιτροπή πραγματοποίησε πολλές διαβουλεύσεις με τις κυβερνήσεις, τους δικαστικούς λειτουργούς και τους εκπροσώπους των διαφόρων κλάδων που εμπλέκονται στην προβληματική αυτή.

— **Ο εντοπισμός, διερεύνηση και επιβολή κυρώσεων στις συμπεριπτώσεις** υπήρξε άλλος τομέας στον οποίο δόθηκε ιδιαίτερη προτεραιότητα. Επεβλήθησαν πρόστιμα σε 41 επιχειρήσεις (ο ίδιος αριθμός με το 2006), συνολικού ύψους 3 334 εκατομμυρίων ευρώ (έναντι 1 846 εκ. ευρώ το προηγούμενο έτος).

— Στον τομέα των **κρατικών μέτρων**, περατώθηκε διαδικασία επί παραβάσει κατά της Τσεχικής Δημοκρατίας, η οποία είχε περιορίσει την εξουσία της εθνικής αρχής ανταγωνισμού να εφαρμόζει τους κανόνες περί ανταγωνισμού στον κλάδο των ηλεκτρονικών τηλεπικοινωνιών. Υιοθετήθηκε, επίσης, απόφαση, βάσει του κανονισμού περί συγκεντρώσεων, σύμφωνα με την οποία η ισπανική ρυθμιστική αρχή ενέργειας είχε παραβεί τον εν λόγω κανονισμό.

— Σχετικά με τον **έλεγχο των συγκεντρώσεων**, υιοθετήθηκε κωδικοποιημένη ανακοίνωση για θέματα δικαιοδοσίας, καθώς και κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, ενώ κηρύχθηκε η έναρξη δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τα διορθωτικά μέτρα για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων.

— **Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων** απασχόλησε επίσης την Επιτροπή. Υιοθετήθηκε νέα μέθοδος καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς, εγκαινιάστηκε διαβούλευση σχετικά με σχέδιο κανονισμού γενικής απαλλαγής κατά κατηγορίες, και κινήθηκε διαδικασία για την αναθεώρηση της ανακοίνωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων.

— **Όσον αφορά τον ρόλο της πολιτικής ανταγωνισμού στο ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο**, διενεργήθηκε αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας, όπου προτείνεται η περαιτέρω ενσωμάτωση της πτυχής του ανταγωνισμού, με στόχο την ενίσχυση της επίβλεψης της αγοράς σε επίπεδο τομέων.

2.2 Σε επίπεδο τομέων, η έκθεση του 2007 καλύπτει τις σημαντικότερες δράσεις που αναπτύχθηκαν σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας, όπως είναι οι περιπτώσεις:

— **της ενέργειας**, όπου υπεβλήθη πρόταση για την τρίτη δέσμη μέτρων για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο. Στον αντιμονοπωλιακό τομέα, οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν στις περιπτώσεις αποκλεισμού από την αγορά και αθέμιτων συμπράξεων.

— **των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών**, όπου δημοσιεύτηκαν οι τελικές εκθέσεις σχετικά με τις έρευνες ανά κλάδους στις ευρωπαϊκές αγορές των τραπεζικών υπηρεσιών λιανικής και της ασφάλισης επιχειρήσεων.

— **των ηλεκτρονικών επικοινωνιών**, όπου το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο συνέβαλε στην εντατικοποίηση του ανταγωνισμού στην αγορά των επικοινωνιών. Διατυπώθηκαν συστάσεις για μείωση του αριθμού των αγορών που υπόκεινται σε εκ των προτέρων ρυθμίσεις, προτάθηκε κανονισμός σχετικά με την περιαγωγή, και υιοθετήθηκαν διάφορες αποφάσεις σχετικά με τη δημόσια χρηματοδότηση υπέρ της εισαγωγής ευρυζωνικών υπηρεσιών.

— **των τεχνολογιών της πληροφορίας**, ένα τμήμα της αγοράς όπου συνεχίστηκαν οι διαδικασίες κατά της Microsoft, της AMD και της Rambus, που είχαν ήδη κινηθεί.

— **των μέσων μαζικής ενημέρωσης**, όπου συνεχίστηκε ο έλεγχος της μετάβασης από τις αναλογικές στις ψηφιακές ραδιοηλεκτρονικές εκπομπές, καθώς και η απόδοση προτεραιότητας στην εξασφάλιση της πρόσβασης στο περιεχόμενο υψηλής ζήτησης υπό όρους ανοικτούς και διαφανείς.

— **της αυτοκινητοβιομηχανίας**, όπου ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία ενισχύει τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό.

— **των μεταφορών**, ένας χώρος όπου κατεβλήθησαν προσπάθειες ώστε η πολιτική ανταγωνισμού να εξασφαλίζει την αποδοτική λειτουργία των πρόσφατα απελευθερωμένων αγορών.

— **των ταχυδρομικών υπηρεσιών**, σχετικά με τις οποίες υπεβλήθη σε διαπραγματεύσεις η πρόταση της Επιτροπής για το πλήρες άνοιγμα στον ανταγωνισμό των αγορών ταχυδρομικών υπηρεσιών της ΕΕ.

2.3 Φαίνεται να υπάρχουν κάποιες ασυνέπειες ή ασάφειες σχετικά με ορισμένα πεδία παρέμβασης, όπως στην περίπτωση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπου δεν γίνεται κατανοητή η αναγκαιότητα και οι στόχοι της νέας δέσμης κανονιστικών ρυθμίσεων, που αναφέρεται στο σημείο 48, με κίνδυνο να υπάρχει σύγκρουση με το σημείο 44, όπου αναφέρεται η συμβολή του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

2.4 Επίσης, στον χώρο των τεχνολογιών της πληροφορίας, διαπιστώνεται απουσία αναφοράς στους στόχους ή τα μέτρα που πρέπει να επιδιωχθούν. Αναφέρονται μόνον οι υποθέσεις που κινήθηκαν κατά τα προηγούμενα χρόνια, χωρίς καμία αναφορά στον καθορι-

σμό κανόνων και πολιτικών ή στα μέτρα που επιδιώκεται να θεσπιστούν στον τομέα αυτόν.

2.5 Ως προς τον ίδιο χώρο, πρέπει να αναφερθεί η πρόσφατη πραγματικότητα που συνιστά το διαδίκτυο, χώρος έντονης επιχειρηματικής δραστηριότητας, η ρύθμιση του οποίου είναι εξαιρετικά επιπόλαιη, μετατρέποντάς το σήμερα σε μία εν δυνάμει ανεξάντλητη πηγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, καθώς δεν υπάρχει πραγματική προστασία των καταναλωτών. Επείγει, συνεπώς, η ρύθμιση των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται εκεί.

2.6 Στον κλάδο των μεταφορών, αξίζει να αναφερθεί ως θετική η λεπτομερής αναφορά στις δράσεις που αναπτύχθηκαν για τις διαφόρων ειδών μεταφορές: οδικές, εμπορικές και επιβατικές σιδηροδρομικές, θαλάσσιες και αεροπορικές.

2.7 Όσον αφορά τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, δεν γίνεται σαφής η διαδικασία διαπραγμάτευσης της πρότασης της Επιτροπής σχετικά με το πλήρες άνοιγμα στον ανταγωνισμό των ταχυδρομικών υπηρεσιών της ΕΕ.

2.8 Η έκθεση είναι σαφής και λεπτομερής ως προς την περιγραφή της λειτουργίας του ευρωπαϊκού δικτύου ανταγωνισμού (ΕΔΑ), καθώς και σχετικά με τη δράση των εθνικών αρχών ανταγωνισμού. Αξίζει να επισημανθεί η αναφορά στην διαπιστωθείσα ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των μελών του ευρωπαϊκού δικτύου ανταγωνισμού. Θετικές είναι επίσης οι προσπάθειες που διοχετεύθηκαν κατά το υπό εξέταση έτος στην ενεργό συμμετοχή στις **διεθνείς δραστηριότητες και στην διοργανική συνεργασία**.

2.9 Στα πλαίσια της διεύρυνσης, συνεχίστηκαν οι προσπάθειες διάδοσης των κανόνων περί ανταγωνισμού στις υποψήφιες χώρες και άρχισε να τους ζητείται να επιδεικνύουν αξιόπιστες επιδόσεις όσον αφορά την υιοθέτηση των κανόνων αυτών.

3. Μία νέα γενεά πολιτικών περί ανταγωνισμού και εντοπισμός των προβλημάτων την αντιμετώπιση των οποίων επιβάλλει η παρούσα συγκυρία

3.1 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να επωφεληθεί της παρούσας ευκαιρίας για να επιλέξει μια διαφορετική προσέγγιση από αυτήν που υιοθετούσε στο παρελθόν σχετικά με την προβληματική της πολιτικής ανταγωνισμού. Να μην περιοριστεί, δηλαδή, στην αξιολόγηση και τη διατύπωση παρατηρήσεων σχετικά με τους τομείς που η Επιτροπή επέλεξε να εξετάσει στην ετήσια έκθεσή της, αλλά να προχωρήσει περαιτέρω, προτείνοντας και άλλους τομείς που θα πρέπει να καλύπτονται σε μια νέα γενεά πολιτικών περί ανταγωνισμού.

Έτσι, λοιπόν:

3.1.1 Κατά πρώτο λόγο, στον ταραγμένο σημερινό κόσμο, με δεδομένα την εξέλιξη και τα πρόσφατα διδάγματα από την επιτάχυνση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, μία νέα γενιά πολιτικών περί ανταγωνισμού δεν νοείται να μην συνδέεται σε στενή συνάρθρωση με νέες έννοιες και νέες προτεραιότητες μιας κοινής ευρωπαϊκής εμπορικής εξωτερικής πολιτικής.

3.1.1.1 Η κοινή ευρωπαϊκή εμπορική εξωτερική πολιτική πρέπει να εξασφαλίζει ότι οι τρίτες χώρες δεν επωφελούνται τεχνητά από την απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών, επιδιόμενες σε καταστρατήγηση των διεθνών κανόνων για τις εμπορικές συναλλαγές και των βασικών συμβάσεων της ΔΟΕ για τα συνδικαλιστικά δικαιώματα, ιδίως δε για την παιδική εργασία και τις απάνθρωπες εργασιακές συνθήκες, ή της βασικής νομοθεσίας για την περιβαλλοντική προστασία, καθώς και των κανόνων για την ελευθερία εγκατάστασης και τη δράση των εργοδοτικών οργανώσεων, γεγονός που ενδέχεται να οδηγήσει σε κοινωνικό ή περιβαλλοντικό ντάμπινγκ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει επίσης να επιβάλει την αυστηρή τήρηση των κανόνων του ΠΟΕ κατά των κρατικών εξαγωγικών επιδοτήσεων και κατά άλλων δημόσιων πολιτικών που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και στερούν από τις εταιρείες της ΕΕ την πρόσβαση στην αγορά, ιδίως δε κατά των νομισματικών και συναλλαγματικών πολιτικών που έχουν αποκλειστικό στόχο τη μείωση ή την τεχνητή διατήρηση σε χαμηλά επίπεδα των τιμών των εξαγωγών κλπ.

3.1.1.2 Η Ευρώπη πρέπει να συνεχίσει το έργο της για την εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού στο χώρο του διεθνούς εμπορίου, καθώς και να ενισχύσει την εξουσία του ΠΟΕ να αναλαμβάνει δράση κατά των δημόσιων επιδοτήσεων και κατά του κοινωνικού και περιβαλλοντικού ντάμπινγκ, που συνιστούν παραβίαση των διεθνών συμφωνιών. Η οργανωμένη ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών ζητεί εξάλλου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μεριμνά διαρκώς για την πλήρη εφαρμογή της εμπορικής πολιτικής και των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στις εταιρείες και στους εργαζόμενους, δυνάμει των διεθνών συμφωνιών που συνάπτονται στο πλαίσιο του ΠΟΕ, της ΔΟΕ κτλ. Ειδικότερα, δεν είναι θεμιτό ούτε να αγνοούνται ούτε να γίνονται σεβαστά μερικώς, και όχι πλήρως, τα δικαιώματα των εταιρειών και των εργαζομένων, εξαιτίας γενικών εκτιμήσεων της εξωτερικής πολιτικής ή εξαιτίας των ιδίων συμφερόντων μεμονωμένων εταιρειών ή μεμονωμένων κρατών μελών. Δεν γίνεται εδώ λόγος για επιβολή του δικού μας προτύπου και των δικών μας κανόνων στις άλλες χώρες και κοινωνίες· πρέπει όμως να απαιτείται ένα ελάχιστο όριο πρακτικών που να μην αλλοιώνουν τεχνητά τις συνθήκες της αγοράς.

3.1.1.3 Δεν είναι λογικό ούτε και δικαιολογείται η Ευρώπη να μεριμνά για την θέσπιση κανόνων και την επιβολή της τήρησής τους από τους εσωτερικούς οικονομικούς φορείς, με στόχο την εξασφάλιση ισορροπιών στον ανταγωνισμό και τις αγορές, και να παραβλέπει γενικά τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που εισάγονται

καθημερινά από άλλες περιοχές. Μόνον μία πραγματική διασύνδεση της πολιτικής του ανταγωνισμού με μια δίκαια κοινή εμπορική εξωτερική πολιτική, καθώς και με σαφείς και θαρραλέες θέσεις στους κόλπους του ΠΟΕ, θα μπορούσουν να οδηγήσουν στην εξισορρόπηση της σημερινής κατάστασης.

3.1.2 Κατά δεύτερο λόγο, πρέπει να αρχίσουν να εξετάζονται, στα πλαίσια της πολιτικής του ανταγωνισμού, ορισμένες μορφές εσωτερικών ανισορροπιών, οι οποίες προκαλούν στρεβλώσεις, να αξιολογούνται οι συνέπειες που οφείλονται στα διαφορετικά χαρακτηριστικά των φορέων της αγοράς, και να θεσπίζονται κανόνες που θα λαμβάνουν υπόψη ότι οι μικρές και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις υφίστανται εκ φύσεως περιορισμούς όσον αφορά την ικανότητά τους να ανταγωνίζονται τις μεγάλες επιχειρήσεις, καθώς και ότι οι επιχειρήσεις της περιφέρειας βρίσκονται επίσης σε μειονεκτική θέση έναντι των επιχειρήσεων που λειτουργούν κοντά στα μεγάλα καταναλωτικά κέντρα. Οι πολιτικές για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ευρώπης θα πρέπει, επομένως, να συνδέονται και αυτές στενά, στο μέλλον, με την πολιτική του ανταγωνισμού, η οποία πρέπει να επιδεικνύει ολοένα και μεγαλύτερη εγρήγορση έναντι της πολυσχιδούς πραγματικότητας που επηρεάζει τις αγορές.

3.2 Η συγκυρία υπό την οποία διεξάγεται η αξιολόγηση του έργου της Επιτροπής για το έτος 2007 υποχρεώνει, επιπλέον, την ΕΟΚΕ να θέσει ένα σύνολο συγκεκριμένων ερωτημάτων, τα οποία, λόγω της επικαιρότητας και της ύψιστης σημασίας τους, θα πρέπει να συγκρατήσουν την προσοχή των πολιτικών ιθυνόντων της Ευρώπης, δεδομένου ότι καταδεικνύουν την εγγενή αδυναμία των μηχανισμών όσον αφορά την διευθέτηση φαινομένων με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι πολίτες και οι επιχειρήσεις.

3.2.1 Ανεξάρτητα από τους στόχους γενικής προστασίας της οικονομίας, ώστε να μην επωφελούνται κάποιες επιχειρήσεις ή/και κλάδοι εις βάρος άλλων, και από την ορθότητά τους, θα είναι δυνατόν να παρεμβαίνουν τα κράτη ενισχύοντας ορισμένους οικονομικούς φορείς (και, εμμέσως, τους μετόχους, τους εργαζομένους, τους πιστωτές και τους προμηθευτές τους) εις βάρος όλων των υπολοίπων, στα πλαίσια ενός γενικού σχήματος όπου εκείνοι που επωφελούνται είναι οι καταχραστές ενώ εκείνοι που ζημιώνονται είναι οι νομοταγείς; Ποιες είναι οι συνέπειες στρέβλωσης του ανταγωνισμού οι οποίες μπορούν να προκληθούν από ένα νέο κύμα άνισης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων;

3.2.2 Πράγματι, και ενώ επαναλαμβάνονται την ανάγκη και τη σημασία της ύπαρξης μιας ισχυρής και συνεκτικής πολιτικής ανταγωνισμού που πρέπει να κατευθύνει τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως συνόλου, η ΕΟΚΕ κατανοεί και συναινεί, σε μια εξαιρετική συγκυρία όπως η τρέχουσα, στην λήψη εξαιρετικών μέτρων, που ενδεχομένως στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό. Ωστόσο, αυτή η συνειδητή και εγκεκριμένη στρέβλωση επιβάλλεται να παρακολουθείται και να εποπτεύεται αυστηρά από την Επιτροπή, και να διορθωθεί μόλις οι οικονομικές συνθήκες εξομαλυνθούν.

3.2.3 Προκειμένου να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού σε οποιονδήποτε κλάδο, η δυνατότητα των κυβερνήσεων να θεσπίσουν φορολογικά ή/και χρηματοοικονομικά κίνητρα στα οποία να υπάρχει διαφανής και γενικευμένη πρόσβαση (για όσους πληρούν αντικειμενικά κριτήρια) μπορεί να αποτελέσει το βέλτιστο μέσο ώθησης της οικονομίας χωρίς να προκληθούν αδικαιολόγητες διακρίσεις.

3.2.4 Πώς παρενέβησαν οι αρχές ανταγωνισμού στα διάφορα επίπεδα του συστήματος, ώστε να εξασφαλίσουν τη λειτουργία του ίδιου του συστήματος κατά την πρόσφατη κρίση τιμών —είτε των τιμών καταναλωτή των καυσίμων, είτε των βασικών ειδών διατροφής—, όπου ο αντίκτυπος από την αύξηση του

κόστους των πρώτων υλών στην τελική τιμή ήταν άμεσος και ταχύτατος, ενώ η μείωση του κόστους δεν είχε την ίδια συμπεριφορά — ενώ επιπλέον όλοι έχουν την αίσθηση ότι υπάρχει σημαντικός συντονισμός κατά τον καθορισμό των τιμών από τους ισχυρούς φορείς της αγοράς;

3.2.5 Έχει φθάσει, λοιπόν, η στιγμή να εγκαινιάσει η Επιτροπή μια λιγότερο περιοριστική και πιο ευρεία προσέγγιση της δράσης επί της πολιτικής ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ την καλεί να διεξάγει προβληματισμό επί του θέματος και την προτρέπει να επιδείξει μια νέα φιλοδοξία για αυτό το ζήτημα, το τόσο σημαντικό για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης»

COM(2008) 466 τελικό

(2009/C 228/08)

Στις 16 Ιουλίου 2008 η Επιτροπή αποφάσισε, δυνάμει του άρθρου 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πράσινη Βίβλος — τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU.

Κατά την 452^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 173 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 2 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Αντικείμενο της παρούσας Πράσινης Βίβλου (ΠΒ) είναι να εξετασθεί με ποιον τρόπο θα επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή διάδοση των γνώσεων στους τομείς της έρευνας, της επιστήμης και της εκπαίδευσης σε επιγραμμικό περιβάλλον, και να δοθούν απαντήσεις σε σειρά ζητημάτων που σχετίζονται με τον ρόλο των δικαιωμάτων δημιουργού στην κοινωνία της γνώσης.

1.2 Με τον όρο «δικαιώματα δημιουργού» εννοούμε τα δικαιώματα δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα, έννοιες που διαδέχθηκαν τον κλασικό όρο «λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία»⁽¹⁾. Τα δικαιώματα δημιουργού προστατεύονται με διάφορες συμβάσεις από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Σύμβαση της Βέρνης υπό τη διαχείριση του ΟΜΠΙ⁽²⁾ και η συμφωνία ADPIC για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

1.3 Η Πράσινη Βίβλος έχει δύο σκέλη: το πρώτο αφορά τη γενική συλλογιστική των εξαιρέσεων στα αποκλειστικά δικαιώματα των κατόχων δικαιωμάτων δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων, και το δεύτερο εξετάζει τα προβλήματα που τίθενται από τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς με τις περισσότερες επιπτώσεις στη διάδοση των γνώσεων, καθώς και τη δυνατότητα προσαρμογής αυτών των εξαιρέσεων στην ψηφιακή εποχή.

1.4 Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί επί των δικαιωμάτων δημιουργού που προβλέπονται στη συμφωνία ADPIC τυγχάνουν αυστηρής ερμηνείας.

1.5 Στο πλαίσιο επανεξέτασης της ενιαίας αγοράς⁽³⁾, η Επιτροπή υπογράμμισε την ανάγκη να προαχθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των γνώσεων και της καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως αυτή την κατεύθυνση, η οποία είναι απαραίτητη για την περαιτέρω υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας.

1.6 Εννέα οδηγίες αφορούν τα δικαιώματα δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα⁽⁴⁾. Οι δημιουργοί λογισμικού ανήκουν στους δημιουργούς λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, όμως σε επίπεδο θετικού δικαίου όπως και στην πράξη, τα δικαιώματα αυτά είναι πιο περιορισμένα από τα «κλασικά δικαιώματα δημιουργού».

2. Γενική συλλογιστική

2.1 Το σκεπτικό της οδηγίας περί εναρμόνισης ορισμένων πτυχών των δικαιωμάτων δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας συνίσταται στη διασφάλιση μιας μέγιστης προστασίας των δημιουργών. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η φιλοσοφία αυτή θα πρέπει να εξακολουθεί να ισχύει στην ψηφιακή εποχή που χαρακτηρίζεται από την απώλωση και τη στιγμιαία μετάδοση των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, των τεχνικών και επιστημονικών εκδόσεων, και των προϊόντων λογισμικού, ενώ οι δικαιούχοι εκτιμούν ότι πενιχρά είναι τα έσοδα που αποκομίζουν από την επιγραμμική εκμετάλλευση των έργων τους.

2.2 Επί του παρόντος, ο κοινοτικός κατάλογος εξαιρέσεων περιλαμβάνει μία υποχρεωτική και είκοσι προαιρετικές εξαιρέσεις· τα κράτη μέλη έχουν συνεπώς την ελευθερία να εφαρμόσουν ή όχι τις προαιρετικές εξαιρέσεις, γεγονός που κατά την ΕΟΚΕ συνιστά σε μεγάλο βαθμό εμπόδιο για την πραγματική εναρμόνιση των επιβεβλημένων εξαιρέσεων σε μια οικονομία της γνώσης που χρησιμοποιεί τα συνεχώς εξελισσόμενα τεχνολογικά μέσα της ψηφιακής εποχής. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο κατάλογος είναι περιοριστικός, δεν επιτρέπει την προσθήκη περαιτέρω εξαιρέσεων από τα κράτη μέλη. Επίσης, κατ' εφαρμογή της «τριπλής προϋπόθεσης» που έχουν εκπονήσει ο ΠΟΕ και η ΠΟΠΙ, τρεις όροι επηρεάζουν το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω περιορισμών: εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις (π.χ. χρήστες με προβλήματα όρασης), δεν πρέπει να αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν πρέπει να θίγουν αδικαιολογίτως τα έννομα συμφέροντα του κατόχου των δικαιωμάτων.

⁽¹⁾ Λόγω της επέκτασης του όρου σε νέους τομείς και αντικείμενα πνευματικής δημιουργίας.

⁽²⁾ Παγκόσμιος οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁽³⁾ COM(2007) 724 τελικό της 20.11.2007 – Ενιαία αγορά για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα.

⁽⁴⁾ Ορισμένες αφορούν δικαιώματα *ad hoc*, όπως τα δικαιώματα δημιουργών βάσεων δεδομένων και ηλεκτρονικών κυκλωμάτων.

2.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι εν λόγω διατάξεις συμβάλλουν σε μια μορφή εναρμόνισης· εντούτοις, το σύστημα καταλόγου μέγιστου αριθμού, κατ'επιλογή, και με τη δυνατότητα περιορισμού του πεδίου εφαρμογής των επιλεγμένων εξαιρέσεων, κατά περίπτωση, θέτει πολύ πιο έντονα προβλήματα ως προς την εφαρμογή τους και τον έλεγχο σε περίπτωση επιγραμματικής μετάδοσης (συμπεριλαμβανομένων των δορυφόρων).

2.4 Θα πρέπει να εφαρμοστεί στον κατάλογο μια πιο αυστηρή προσέγγιση αναφορικά με τους στόχους της κοινωνίας της γνώσης και εκείνους της καταπολέμησης κάθε είδους διακρίσεων, διότι ο στόχος της εναρμόνισης δεν έχει επιτευχθεί και εξακολουθούν να υπάρχουν πάρα πολλές εξαιρέσεις.

2.5 Τα οικονομικά συμφέροντα συνδέονται κυρίως με την ψυχαγωγία, ορισμένες μορφές κουλτούρας ή τα παιχνίδια, παρά με τη γνώση αυτή καθαυτή· παρόλα αυτά, δεν θα ήταν σκόπιμος ο απόλυτος διαχωρισμός μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών περιεχομένου, εξαιρουμένου προφανώς του πορνογραφικού ή άλλου περιεχομένου επικινδύνου για τους νέους.

2.6 Οι εν λόγω εξαιρέσεις θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές αναπηριών που περιορίζουν τη χρήση πολυμεσικών περιεχομένων του διαδικτύου, στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, περιλαμβανομένης της δια βίου μάθησης και των πανεπιστημίων για την τρίτη ηλικία, στις δημόσιες και πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες ανάγνωσης και συλλογές οπτικοακουστικών μέσων, στα άτομα που νοσηλεύονται για μεγάλα διαστήματα ή που συμμετέχουν σε λειτουργική επανεκπαίδευση, στους κρατούμενους, στους ερευνητές του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σύμφωνα με επιμέρους ρυθμίσεις με βιβλιοθήκες και εξειδικευμένα κέντρα τεκμηρίωσης. Οι δικαιούχοι εξαιρέσεων θα πρέπει να έχουν δυνατότητες προσφυγής σε περίπτωση αδυναμίας ή υπέρμετρης δυσκολίας πρόσβασης· εντούτοις, η επέκταση του πεδίου των εξαιρέσεων θα πρέπει να συνοδεύεται από νέους όρους αμοιβής τουλάχιστον για τους πρωταρχικούς δικαιούχους του δικαιώματος ⁽¹⁾, όπως ισχύει στην περίπτωση της αμοιβής της ιδιωτικής αντιγραφής.

2.7 Οι ενδεχόμενες αμοιβές θα πρέπει να εισπράττονται από εξουσιοδοτημένους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, επιφορτισμένους με τη συλλογή και την κατανομή των αμοιβών σύμφωνα με κλείδες κατανομής που προσαρμόζονται ανάλογα με τα επιλεγέντα είδη υποχρεωτικών εξαιρέσεων.

2.8 Απαραίτητη είναι η διεξαγωγή διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων των διαφόρων συμφερόντων, από την παραγωγή έως τη χρήση των έργων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εάν σε ένα πρώτο στάδιο η Επιτροπή μπορούσε να καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές, θα ήταν σκόπιμο να εκπονη-

θούν στη συνέχεια ελάχιστες κοινοτικές «πρότυπες άδειες», οι οποίες θα μπορούσαν να χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο στα ενδιαφερόμενα μέρη.

2.9 Η διαμεσολάβηση δημόσιων και πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, κέντρων τεκμηρίωσης και έρευνας, καθώς και ο έλεγχος που ασκείται από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, ικανοποιούν επαρκώς, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τα κριτήρια των ADPIC, τα οποία είναι ίσως πολύ περιοριστικά ή ερμηνεύονται με τέτοιο τρόπο και δεν αναφέρονται στις ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης και στην κυρίαρχη χρήση του διαδικτύου, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης και των ανταλλαγών μεταξύ επιστημόνων και ερευνητών.

2.10 Ορισμένα έργα εκπαιδευτικού, επιστημονικού ή τεχνικού χαρακτήρα είναι ήδη προσβάσιμα στο διαδίκτυο βάσει αδειών τύπου «light», όπως η ΓΑΔΧ ⁽²⁾ ή η «creative commons» για τα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά έργα. Οι εν λόγω άδειες, καθώς και η παραγωγή περιεχομένου χρήσιμου για την κοινωνία της γνώσης ⁽³⁾, θα πρέπει να προωθηθούν μέσω προσκλήσεων υποβολής προσφορών ή με τη στήριξη οργανισμών που παράγουν επιστημονικό και τεχνικό περιεχόμενο ή λογισμικό βάσει αυτών των αδειών ⁽⁴⁾.

3. Εξαιρέσεις: επιμέρους ζητήματα

3.1 Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποδίδεται από την ΠΒ στις εξαιρέσεις που μπορούν να συμβάλουν στη διάδοση της γνώσης, για παράδειγμα προς όφελος των βιβλιοθηκών και των αρχείων, καθώς και στην άδεια διάδοσης έργων για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, στην εξαίρεση προς όφελος των ατόμων με αναπηρία και ενδεχομένως στην εξαίρεση του περιεχομένου που δημιουργείται από τους χρήστες.

3.2 Η ψηφιοποίηση των έργων των βιβλιοθηκών και αρχείων για σκοπούς συντήρησης και διατήρησης πρωτότυπων εγγράφων, ενίοτε μοναδικών, και για σκοπούς επιγραμματικής παρουσίασης, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, όπως φαίνεται από την πρωτοβουλία της ψηφιακής κοινοτικής βιβλιοθήκης Europeana.

3.3 Το εύρος των συνθηκών που υφίστανται σε εθνικό επίπεδο για την ψηφιοποίηση και παρουσίαση των έργων ποικίλει και ενίοτε έχει υπερβολικά περιοριστικό χαρακτήρα κατά την άποψη της ΕΟΚΕ. Στην ουσία η οδηγία προβλέπει μόνο μία εξαίρεση στο δικαίωμα αναπαραγωγής, για τη μελέτη στο πλαίσιο συγκεκριμένων ερευνητικών σκοπών και την περιορισμένη διατήρηση χωρίς εμπορικό σκοπό. Η τριπλή προϋπόθεση προβλέπεται αυστηρά, αλλά θα μπορούσε να καταστεί πιο ήπια, κυρίως εάν προβλεπόταν αποζημίωση, έστω και κατ' αποκοπήν, υπέρ των δημιουργών.

⁽²⁾ Γενική άδεια δημόσιας χρήσης, που αφορά κυρίως τα ελεύθερα λογισμικά.

⁽³⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Συνεργασία και μεταφορά γνώσεων» CESE 330/2009.

⁽⁴⁾ Πολλές μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις συνεισφέρουν ενεργά στη χρηματοδότηση ανάλογων παραγωγών με ειδικές ή ελεύθερες άδειες, διότι διαβλέπουν κερδοφόρες πηγές καινοτομίας.

⁽¹⁾ Οι δημιουργοί ως πρόσωπα που έχουν συλλάβει ή έχουν ολοκληρώσει, οι ίδιοι ή μέσω τρίτων, μια δημιουργία.

3.4 Οι περιοριστικές περιπτώσεις θα πρέπει πρωτίστως να είναι η διατήρηση των πιο ευαίσθητων ή σπάνιων έργων και των καταλόγων έργων που προτείνονται σε μαθητές και σπουδαστές, καθώς η πρωτοβάθμια και η δια βίου εκπαίδευση θα μπορούσαν να ανακηρυχθούν ιδιαίτερου εθνικού ενδιαφέροντος. Θα πρέπει επίσης να υπάρχει η δυνατότητα περιορισμού της επιλογής μορφοτύπου των ηλεκτρονικών αρχείων σε μορφοτύπους που υπόκεινται σε ένα διεθνές πρότυπο αναγνωρισμένο από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και διαλειτουργικό με την πλειονότητα των υφιστάμενων ανοικτών ή κλειστών μορφοτύπων ⁽¹⁾.

3.5 Ο αριθμός των αντιγράφων θα πρέπει να είναι καθορισμένος ανάλογα με τον πληθυσμό των εγκεκριμένων χρηστών και σύμφωνα με τις περιοριστικά προσδιορισμένες ανάγκες διατήρησης ⁽²⁾.

3.6 Το ζήτημα της επιγραμμικής διάθεσης δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα που απαιτούν συμπληρωματικές εγγυήσεις για τη μη διάδοση από τους αποδέκτες. Ορισμένοι θα μπορούσαν να καταβάλλουν τέλη άδειας και υπηρεσιών ⁽³⁾.

3.7 Θα ήταν σκόπιμη η τροποποίηση της οδηγίας προκειμένου να επιτρέπεται ο δανεισμός έργων σε επιγραμμικό περιβάλλον για ερευνητικούς ή εκπαιδευτικούς σκοπούς σε ένα άρτιο νομικό και τεχνικό πλαίσιο. Η επιλεγείσα διαδικασία και η υποχρέωση κατανόησης των όρων της ειδικής άδειας και των συγκεκριμένων προϋποθέσεων επιγραμμικού δανεισμού θα πρέπει να προάγουν την κατάρτιση σε θέματα δικαιωμάτων δημιουργού, ιδίως στους νέους. Η ΕΟΚΕ πάντα υποστήριζε την κατάρτιση σε θέματα πνευματικής δημιουργίας, μιας και συνιστά θεμελιώδη ηθική συνιστώσα της οικονομίας της γνώσης.

4. Ορφανά έργα

4.1 Τα ορφανά έργα αποτελούν σημαντική πηγή δημιουργικότητας.

4.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΠΒ θέτει ορθά ερωτήματα και προτείνει συγκεκριμένες και εξαιρετικά θετικές προσεγγίσεις επίλυσης. Μετά από επαρκώς ενδελεχείς έρευνες, οι κατάλογοι ορφανών έργων θα μπορούσαν να δημοσιεύονται τακτικά. Εάν εντός καθορισμένης προθεσμίας δεν εμφανιστεί κανένας δικαιούχος, το έργο δεν θα θεωρείται ελεύθερης χρήσης, αλλά θα εντάσσεται σε ένα κατάλληλο σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων δημιουργού, σε περίπτωση που τελικά εμφανιστεί ο δικαιούχος. Η επιλογή του συστήματος αδειών θα μπορούσε να βασιστεί στο δανικό ή ουγγρικό παράδειγμα, αλλά για την ΕΟΚΕ ευκαίρια και προτιμητέα θα ήταν μια ευρωπαϊκή πρότυπη άδεια.

4.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν είναι απαραίτητη η προσφυγή σε συγκεκριμένη οδηγία για τα ορφανά έργα. Η διαχείριση των εν λόγω έργων δεν δημιουργεί νέες εξαιρέσεις στα δικαιώματα δημιουργού, αλλά προβλέπει συγκεκριμένες διαδικασίες διαχείρισης των αδειών στο πλαίσιο του νομικού καθεστώτος που διέπει τα δικαιώ-

ματα δημιουργού. Η ενσωμάτωση ενός νέου κεφαλαίου στην υφιστάμενη οδηγία θα συνιστούσε, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το κατάλληλο μέσο για το σκοπό αυτό.

4.4 Η Επιτροπή θα μπορούσε να δημοσιεύει και να ενημερώνει τακτικά τον κατάλογο των φορέων που είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση των ορφανών έργων, ενώ μετά από μια δοκιμαστική περίοδο πέντε ή δέκα ετών θα μπορούσε να πραγματοποιείται μια αναθεώρηση, με τη δημοσίευση σχετικής έκθεσης και στατιστικών δεδομένων.

5. Εξαιρέσεις προς όφελος των ατόμων με αναπηρία

5.1 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε μια λιγότερο περιοριστική προσέγγιση της φύσης των αναπηριών και των δυσκολιών πρόσβασης στα έργα από εκείνη που κυριαρχεί επί του παρόντος σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, διότι εκτός από τα προβλήματα που θέτει η οικειοποίηση των έργων σε διάφορες καταστάσεις αναπηρίας, τα έσοδα των ενδιαφερομένων είναι κατά κύριο λόγο περιορισμένα, γεγονός που προσθέτει ένα αδιαμφισβήτητο οικονομικό και κοινωνικά μη αποδεκτό εμπόδιο που αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό.

5.2 Η εμπλοκή των ενώσεων ατόμων με αναπηρία θα επιτρέψει την αναδιאτύπωση των εξαιρέσεων σχετικά με τις διάφορες αναπηρίες. Οι ενώσεις αυτές θα μπορούσαν επίσης να συμμετέχουν στη διαχείριση ειδικών τερματικών, και για τις πιο βαριές περιπτώσεις να παρέχουν καταρτισμένο προσωπικό για να βοηθά τα άτομα με αναπηρία. Οι ενισχύσεις αυτές θα χρηματοδοτούνται από ιδιωτικές δωρεές και δημόσιες επιδοτήσεις προς τις ενώσεις. Οι ενώσεις σε συνεργασία με βιβλιοθήκες ή πιστοποιημένα μουσεία θα μπορούσαν να διεξάγουν διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των δημιουργών σχετικά με τους όρους χρήσης, παρέχοντας εγγυήσεις κατά της πειρατείας. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα πρέπει να προβλέπεται η επέκταση της εξαίρεσης στις βάσεις δεδομένων, διαφορετικά θα μπορούσε να παρακωλύεται η πρόσβαση σε έργα αναφοράς, όπως οι εγκυκλοπαίδειες και τα λεξικά. Η οδηγία περί βάσεων δεδομένων θα πρέπει συνεπώς να αναθεωρηθεί για λόγους εκπαιδευτικούς και διασφάλισης της πρόσβασης στις ως άνω γνώσεις, καθώς και για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία.

5.3 Η συμμετοχή των ενώσεων θα μπορούσε επίσης να επεκταθεί στην επιμόρφωση σχετικά με την τήρηση της άδειας χρήσης. Οι χρήστες θα πρέπει να είναι πεπεισμένοι ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων δημιουργού συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση για τη συνέχιση της δημιουργικής δραστηριότητας. Εντούτοις, θα ήταν άδικο να επιβαρυνθούν για την απόκτηση άδειας και τερματικών τα άτομα με αναπηρία· απαραίτητη είναι μια εξαίρεση για όλες τις περιπτώσεις αναπηρίας που προκαλούν προβλήματα πρόσβασης σε έργα. Η επιβάρυνση αυτή θα πρέπει να αναλαμβάνεται από τους δημόσιους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για τη διάθεση των εν λόγω έργων, συμπεριλαμβανομένων των βάσεων δεδομένων και των λογισμικών, στους χρήστες με αναπηρία. Η σχετική νομοθεσία περί βάσεων δεδομένων θα πρέπει να προσαρμοστεί αναλόγως ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Κάθε αρχείο θα πρέπει επίσης να επισημαίνεται με υδατογράφημα που θα παραπέμπει σε μια επεξηγηματική σημείωση της υποχρεωτικής άδειας, με σαφώς καθορισμένα όρια χρήσης.

⁽²⁾ Για παράδειγμα ένα αντίγραφο επί τόπου, ένα ακόμη σε άλλον παρόμοιο οργανισμό δυνάμει μιας συμφωνίας αμοιβαίας διατήρησης και ένα σε εξυπηρετητή ψηφιακής αποθήκευσης.

⁽³⁾ Για παράδειγμα για σύσταση φακέλων τεκμηρίωσης για ερευνητές σε συγκεκριμένους τομείς και στην υπηρεσία εργαστηρίων ή άλλων επιχειρήσεων.

⁽⁴⁾ Η εν λόγω νομοθεσία θα πρέπει επίσης να αφορά τόσο τις πρωτότυπες βάσεις όσο και τις βάσεις «sui generis» (λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, κλπ).

5.4 Πράγματι, οι μεγαλύτερες δημόσιες βιβλιοθήκες και τα μεγαλύτερα μουσεία θα μπορούσαν να είναι υποχρεωμένα να διαθέτουν τα έργα τους υπό συγκεκριμένη μορφή, προσαρμοσμένη στην εκάστοτε αναπηρία, επιβαρύνοντας τον προϋπολογισμό της δημόσιας διοίκησης πολιτισμού σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Μια τέτοια πολιτική θα ανταποκρινόταν στις υποχρεώσεις προάσπισης της ισότητας μεταξύ των πολιτών και καταπολέμησης κάθε είδους διακρίσεων.

5.5 Η προβλεπόμενη από την οδηγία εξαίρεση για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς εφαρμόζεται κατά τρόπο υπέρμετρα περιοριστικό· θα πρέπει να διευρυνθεί χωρίς να θίγονται οι προϋποθέσεις του ΠΟΕ, με αναφορά της πηγής και του δημιουργού στο έγγραφο, καθώς και των περιορισμών χρήσης και της απαγόρευσης της παράνομης αντιγραφής.

5.6 Ένα σύστημα υποχρεωτικών αδειών θα μπορούσε να καλύπτει τους επιγραμμικούς δανεισμούς έργων για εκπαιδευτική και ερευνητική χρήση, βάσει μιας πρότυπης σύμβασης μεταξύ των φορέων δανεισμού και των εξουσιοδοτημένων οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

5.7 Η εξαίρεση θα πρέπει να μπορεί να αφορά τόσο τα μέρη ενός έργου που επελέγη από τις αρμόδιες παιδαγωγικές αρχές όσο και το σύνολο του έργου: το κριτήριο θα πρέπει να είναι εκπαιδευτικής φύσεως. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου, χωρίς να αποδυναμώνεται το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος αναπαραγωγής. Η ενισχυμένη εναρμόνιση θα απέτρεπε, σε ένα διευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο, το φαινόμενο κατά το οποίο μια ενέργεια νόμιμη σε μία χώρα θεωρείται πειρατεία σε μία άλλη.

5.8 Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνεπάγεται ότι τα αντίγραφα (εκπαιδευτικοί φάκελοι) μπορούν να χρησιμοποιούνται κατ' οίκον, ιδίως από σπουδαστές αλλά και ευρωπαίους πολίτες που διαμένουν σε τρίτες χώρες.

6. Περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες

6.1 Το ζήτημα αυτό καθίσταται ολοένα και πιο επίκαιρο στο πλαίσιο του Web 2.0 ⁽¹⁾. Τα δικαιώματα δημιουργού ή η εναλλα-

κτική άδεια που προτείνεται από τον αρχικό δημιουργό μπορούν να τροποποιηθούν ή να εξελιχθούν χωρίς αυτό να συνεπάγεται πειρατεία.

6.2 Η απλούστερη λύση για πρωτοβουλίες όπως οι συμμετοχικές εγκυκλοπαίδειες θα ήταν να ορισθεί το κατάλληλο είδος άδειας, όπως είναι οι άδειες creative commons ή wikipedia, και ο αρχικός δημιουργός να εξασφαλίζει έναν έλεγχο πριν από κάθε προσθήκη ή τροποποίηση, διασφαλίζοντας παράλληλα τον πλουραλισμό των ιδεών.

6.3 Σε αυτήν την ειδική περίπτωση παρατηρεί κανείς επίσης ότι το διαδίκτυο δεν συνυπάρχει εύκολα με τα δικαιώματα δημιουργού.

6.4 Στο διαδίκτυο η αποζημίωση των δημιουργών πηγάει όχι τόσο από την πληρωμή άμεσων αδειών όσο από έμμεσα έσοδα που προέρχονται για παράδειγμα από τη διαφήμιση παρά από συνδρομές. Παρά το γεγονός ότι και οι συνδρομές παρουσιάζουν ανάπτυξη, το «επιχειρησιακό μοντέλο» του διαδικτύου ανατρέχει σε μη παραδοσιακές λύσεις που χαρακτηρίζονται από την απούλοποι-ιση και την ψηφιακή μετάδοση. Από αυτήν την άποψη, παραμένουμε σε μια μεταβατική φάση αναζήτησης νέων τρόπων αποζημίωσης ⁽²⁾, με δεδομένο ότι το κόστος παραγωγής και μετάδοσης των απούλοποιημένων έργων δεν έχει κανένα κοινό μέτρο με το κατά πολύ πιο υψηλό κόστος της πώλησης υλικών μέσων.

6.5 Απομένει να εξευρεθεί μια ισορροπία μεταξύ των νέων μορφών διάδοσης, των τεχνολογιών αναπαραγωγής, των αναγκών της κοινωνίας της γνώσης και των δικαιωμάτων δημιουργού. Η ισορροπία αυτή δεν θα προκύψει από τη μαζική χρήση αποκλειστικά περιοριστικών μέτρων εις βάρος κυρίως μιας ηλικιακής κατηγορίας, η οποία βρίσκεται ενοχοποιημένη ελλείψει νομοθεσίας και αναζήτησης νέων μορφών αποζημίωσης των δημιουργών. Η αλλαγή των υφιστάμενων ορίων είναι επιτακτική, με δεδομένη τη σημασία και την ταχύτητα των τεχνολογικών εξελίξεων.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Πρόκειται για τις διεπιφάνειες που επιτρέπουν στους χρήστες του διαδικτύου να αλληλεπιδρούν με το περιεχόμενο των σελίδων αλλά και μεταξύ τους, καθιστώντας το Web 2.0 έναν κοινοτικό και διαδραστικό ιστό.

⁽²⁾ Όπως στην περίπτωση των πρωτοβουλιών της Google και πιο πρόσφατα της Microsoft.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προς κοινό προγραμματισμό στην έρευνα: Συνεργασία για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων»

COM(2008) 468 τελικό

(2009/C 228/09)

Στις 15 Ιουλίου 2008 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προς κοινό προγραμματισμό στην έρευνα: Συνεργασία για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Josef ZBORIL.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 104 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση και σημειώνει ότι η προτεινόμενη γενική ιδέα για την υλοποίηση μιας διασυνοριακής στρατηγικής διαχείρισης των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης είναι εξαιρετικά σημαντική και επείγουσα, ιδίως προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί σε ουσιώδεις τομείς της έρευνας και ανάπτυξης. Το «ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο» επεξεργάζεται ένα λειτουργικό σύστημα στη βάση των βέλτιστων πρακτικών.

1.2 Συνεπώς, τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν μια διαδικασία για να ενισχύσουν τη συνεργασία τους στον τομέα της Ε&Α, προκειμένου να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις μείζονες κοινωνικές προκλήσεις σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα, όπου ο ρόλος της δημόσιας έρευνας είναι σημαντικός. Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης και υποστηρίζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνισμού της 2ας Δεκεμβρίου 2008 ⁽¹⁾ σχετικά με το θέμα αυτό και συμμερίζεται τις δηλώσεις που περιλαμβάνουν.

1.3 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη για την αναγκαιότητα της θέσπισης θεμελιωδών στρατηγικών πλαισίων, τα οποία να συνάδουν με τις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ. Για την υλοποίηση της προτεινόμενης προσέγγισης θα χρειαστεί πρωτίστως μεγάλη πολιτική βούληση.

1.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν πρέπει να αποδοθεί υπερβολική σημασία στην προσέγγιση «από την κορυφή προς τη βάση». Εκτιμά ότι είναι απαραίτητη, πρωτίστως, η εφαρμογή της αρχής «από τη βάση προς την κορυφή», ώστε να υπάρξει απόκριση στα στρατηγικά συμφέροντα των ενδιαφερόμενων παραγόντων και στις δυνατότητες κοινής χρήσης των βέλτιστων ικανοτήτων έρευνας και ανάπτυξης.

1.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι ένας τέτοιος συντονισμός δεν θα είναι εύκολος, ιδίως λόγω των ιδιαίτερων συμφερόντων ορισμένων χωρών και της απουσίας πολιτικής βούλησης όσον αφορά, όχι μόνον την ανταλλαγή γνώσεων, αλλά και την κοινή χρήση των ικανοτήτων έρευνας και ανάπτυξης.

1.6 Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει απολύτως την άποψη ότι πρέπει να αυξηθούν επείγοντως οι οικονομικοί και οι ανθρώπινοι πόροι, στο πλαίσιο του ανταγωνισμού με τους μεγάλους οικονομικούς αντιπάλους. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, δεν πρέπει να σε καμία περίπτωση να διακυβεύσει την επιστημονική συνεργασία, η οποία περιλαμβάνει ειδικότερα τις εν λόγω χώρες και τους ερευνητικούς φορείς τους ⁽²⁾.

1.7 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ταυτόχρονα ότι η υλοποίηση του κοινού προγραμματισμού των διασυνοριακών δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης θα είναι εξαιρετικά δύσκολη, δεδομένου ότι θα απαιτήσει μια νέα αντίληψη, πιο ανοικτή και περισσότερο διατεθειμένη να αποδεχθεί τη συνεργασία ⁽³⁾, και ότι μια τέτοια αλλαγή νοοτροπίας δεν είναι εύκολη υπόθεση.

1.8 Αναγνωρίζοντας και εκτιμώντας το ευρύ φάσμα των ήδη υφιστάμενων διασυνοριακών συνεργασιών και κοινών προγραμμάτων, καθώς και τα εξαιρετικά τους αποτελέσματα, η ΕΟΚΕ συνιστά να αντληθεί η χρήσιμη πείρα από τα προγράμματα αυτά και να χρησιμοποιηθεί στη νέα προσέγγιση του στρατηγικού προγραμματισμού. Κατάλληλα διδάγματα θα πρέπει επίσης να αντληθούν από τις αποτυχίες κατά τον σχεδιασμό της διαδικασίας κοινού προγραμματισμού της έρευνας.

⁽¹⁾ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 3 Δεκεμβρίου 2008 (16.12) 16775/08, RECH 411· COMPET 551· ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

⁽²⁾ Βλ. ιδίως τη γνωμοδότηση INT/461: CESE 1021/2009 της 11.6.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽³⁾ Βλ. ιδίως τη γνωμοδότηση INT/448: CESE 330/2009 της 26.2.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

1.9 Η αποτελεσματικότερη και ταχύτερη εφαρμογή των επιστημονικών γνώσεων που αποκτήθηκαν θα απαιτήσει την κατάλληλη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο σύνολο της διαδικασίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, εξάλλου, ότι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα αποτελεί πηγή δυσκολιών, ιδίως όσον αφορά τη χρήση των αποτελεσμάτων, το ζήτημα της διανοητικής ιδιοκτησίας κλπ. ⁽¹⁾.

1.10 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι απαραίτητο να θεσπισθούν και να δημιουργηθούν, για αυτές τις κρίσιμες κοινωνικές δραστηριότητες, ποιοτικά πλαίσια εργασίας που θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των διαφόρων κρατών μελών και ιδίως την αξιοποίηση των ικανοτήτων τους σε έρευνα και ανάπτυξη, με στόχο τη στήριξη και την κινητοποίηση της αναγκαίας προσέγγισης «από τη βάση προς την κορυφή», καθώς –και κυρίως– των αναγκαίων πηγών χρηματοδότησης. Είναι απολύτως αναγκαίο να προβλεφθεί επαρκής κινητικότητα των κεφαλαίων και ένα πλαίσιο στήριξης, προκειμένου να εξαλειφθούν τα ενδεχόμενα εμπόδια.

1.11 Κατά την ανάπτυξη των εν λόγω πλαισίων εργασίας, πρέπει όχι μόνον να ληφθούν υπόψη οι παράγοντες που μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα συνέργειες στήριξης, αλλά και να αναλυθούν λεπτομερώς οι κίνδυνοι που απειλούν τη γενική ιδέα του κοινού ευρωπαϊκού προγραμματισμού.

1.12 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψη που έχει εκφράσει και σε άλλο έγγραφό της, ότι είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν ευρωπαϊκές υποδομές έρευνας ⁽²⁾ που θα ενισχύουν γενικά τους στόχους του κοινού προγραμματισμού και θα συμβάλουν στην αύξηση της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας. Η ΕΟΚΕ καλεί, συνεπώς, τα κράτη μέλη να ανταποκριθούν το συντομότερο δυνατό με καινοτόμο τρόπο σε αυτήν την πρωτοβουλία της Επιτροπής.

1.13 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συγκρότηση της «Ομάδας υψηλού επιπέδου για τον κοινό προγραμματισμό», η οποία θα προσδιορίσει τα θέματα που θα επιλεγούν για τον κοινό προγραμματισμό κατόπιν ευρείας δημόσιας διαβούλευσης με τις διάφορες περιφερειακές, εθνικές και ευρωπαϊκές επιστημονικές κοινότητες, καθώς και με τον ιδιωτικό τομέα, όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο. Ως αποτέλεσμα αυτών των δραστηριοτήτων και κατόπιν σχετικής πρότασης της Επιτροπής, αναμένεται ότι το Συμβούλιο θα μπορέσει να υιοθετήσει τις πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού το αργότερο μέχρι το 2010.

2. Εισαγωγή και παρουσίαση του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει περισσότερο και με αποτελεσματικότερο τρόπο στην έρευνα, εάν θέλει να επιτύχει το δεδηλωμένο όραμά της: εξισορροπημένη και αειφόρο ανάπτυξη. Στη στρατηγική της Λισσαβώνας αναγνωρίζεται ως πλέον επείγων στόχος η

μετάβαση σε μια κοινωνία της γνώσης βασισμένη στην επιστήμη, στην τεχνολογία και στην έρευνα και επιζητούνται περισσότερες και καλύτερες επενδύσεις στην έρευνα.

2.2 Ο κοινός προγραμματισμός είναι μια νέα πρωτοβουλία, η οποία σηματοδοτεί μια αλλαγή στην ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της έρευνας. Προσφέρει μια προαιρετική διαδικασία για αναζωογονημένη εταιρική σχέση μεταξύ των κρατών μελών, με βάση σαφείς αρχές και διαφανή διακυβέρνηση υψηλού επιπέδου. Στόχος της είναι η αύξηση της αποτελεσματικότητας και του αντικτύπου της εθνικής χρηματοδότησης της δημόσιας έρευνας σε στρατηγικούς τομείς. Ο κοινός προγραμματισμός εστιάζεται, πρώτον και κυριότερον, σε δημόσια ερευνητικά προγράμματα, πράγμα το οποίο συνεπάγεται συνεργασία μεταξύ δημοσίων φορέων. Παρ' όλα ταύτα, η βιομηχανία και άλλοι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να συμμετάσχουν στη διαδικασία διαβουλεύσεων και στη εφαρμογή των επιμέρους πρωτοβουλιών κοινού προγραμματισμού.

2.3 Η ανακοίνωση της Επιτροπής ανταποκρίνεται επίσης στα αιτήματα των ενδιαφερομένων για προαιρετική προσέγγιση «από τη βάση προς την κορυφή», συνδυασμένη με στρατηγική καθοδήγηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και στην απόρριψη, από πλευράς τους, της μεθόδου «το ίδιο για όλους».

2.4 Η υπό εξέταση ανακοίνωση αποτελεί μία από τις πέντε πολιτικές πρωτοβουλίες που έχει προγραμματίσει η Επιτροπή, σε συνέχεια της Πράσινης Βίβλου με τίτλο «Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: Νέες προοπτικές» ⁽³⁾. Αφορά ιδιαίτερα τη διάσταση «Βελτιστοποίηση των ερευνητικών προγραμμάτων και προτεραιοτήτων» και αποτελεί ένα περαιτέρω βήμα προς τη δημιουργία μιας «πέμπτης ελευθερίας», με την άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των γνώσεων.

2.5 Σε σύγκριση με τους κυριότερους εταίρους της, η Ευρώπη ακόμη υποεπενδύει στην έρευνα. Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη –τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα– έχουν παραμείνει εν γένει στάσιμες κατά την τελευταία δεκαετία. Η Ευρώπη οφείλει όχι μόνον να αυξήσει ταχέως και σημαντικά τις δαπάνες της, αλλά και να βρει νέους και πιο καινοτόμους τρόπους για να χρησιμοποιήσει αποδοτικότερα και αποτελεσματικότερα τους ισχνούς πόρους της για έρευνα και ανάπτυξη. Η Ευρώπη πρέπει επίσης να ενισχύσει την ικανότητά της να αξιοποιεί τα ερευνητικά αποτελέσματα προς όφελος της κοινωνίας και της οικονομίας.

⁽³⁾ Επιπλέον της υπό εξέταση ανακοίνωσης, η Επιτροπή εξέδωσε φέτος:

— σύσταση «σχετικά με τη διαχείριση της διανοητικής ιδιοκτησίας στις δραστηριότητες μεταφοράς γνώσης και έναν κώδικα ορθής πρακτικής για τα πανεπιστήμια και τους άλλους δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς», COM(2008) 1329 της 10.4.2008·

— ανακοίνωση με τίτλο: «Καλύτερες σταδιοδρομίες και περισσότερη κινητικότητα: μια ευρωπαϊκή σύμπραξη για τους ερευνητές», COM(2008) 317 της 23.5.2008.

Επιπλέον, η Επιτροπή προετοιμάζει κανονισμό του Συμβουλίου σχετικά με «Κοινοτικό νομικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Ερευνητική Υποδομή» και ανακοίνωση με τίτλο: «Στρατηγικό ευρωπαϊκό πλαίσιο για διεθνή επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία».

⁽¹⁾ Βλ. ιδίως τη γνωμοδότηση INT/448: CESE 330/2009 της 26.2.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση INT/450 - CESE 40/2009 - 2008/0148(CNS) της 15.1.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

2.6 Τα τελευταία χρόνια, τα κράτη μέλη και η Κοινότητα έχουν αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες με σκοπό να αυξήσουν τον αντίκτυπο και την αποδοτικότητα της δημόσιας έρευνας. Οι ενδιαφερόμενοι προσδιόρισαν ως αδυναμία της έρευνας και ανάπτυξης της ΕΕ το γεγονός ότι συνεπάγεται χαμηλό επίπεδο συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των εθνικών δημόσιων προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης. Όμως, παρ' όλες τις προσπάθειες τα τελευταία χρόνια για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, το τοπίο της έρευνας στην Ευρώπη παραμένει κατακερματισμένο.

2.7 Σήμερα, το 85 % της δημόσιας έρευνας και ανάπτυξης προγραμματίζεται, χρηματοδοτείται, παρακολουθείται και αξιολογείται σε εθνικό επίπεδο, με πολύ λίγη συνεργασία ή συντονισμό μεταξύ χωρών. Λιγότερο από 6 % των συνολικών επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη και μόνον 15 % της μη στρατιωτικής έρευνας και ανάπτυξης που χρηματοδοτείται από το Δημόσιο στην Ευρώπη (από το οποίο 10 % αναλογεί σε διακυβερνητικούς οργανισμούς και προγράμματα, και 5 % στο πρόγραμμα-πλαίσιο) χρηματοδοτούνται με διασυνοριακή συνεργασία.

2.8 Το ζήτημα δεν είναι να εκτελούνται όλα τα ερευνητικά προγράμματα σε ένα πλαίσιο συνεργασίας και να διακοπούν τα καθωρώς εθνικά προγράμματα. Το ζήτημα είναι μάλλον ότι έως τώρα, σε τομείς στρατηγικής σημασίας για ολόκληρη την Ευρώπη ή μεγάλο μέρος της, ο κατακερματισμός των δημόσιων ερευνητικών προγραμμάτων οδηγεί σε χαμηλές αποδόσεις και κοστίζει ακριβά στην Ευρώπη, εμποδίζοντάς την παράλληλα να υλοποιήσει τους κοινωνικούς της στόχους.

2.9 Μερικές από τις μεγαλύτερες επιστημονικές επιτυχίες της Ευρώπης ήταν αποτέλεσμα διασυνοριακής συγκέντρωσης δημόσιων κονδυλίων για έρευνα και ανάπτυξη, και κυρίως δημιουργίας κοινών δομών έρευνας⁽¹⁾. Ωστόσο, ο αντίκτυπος των κοινών αυτών πρωτοβουλιών θα μπορούσε να ήταν μεγαλύτερος, εάν η προσοχή που δόθηκε στο ζήτημα αυτό είχε στρατηγική εστίαση και συνοδευόταν από επαρκή πολιτική δέσμευση, διαφάνεια και ευελιξία. Η αύξηση αυτών των πρωτοβουλιών, και του συνολικού μεγέθους του 7ου ΠΠ, δεν έχει νόημα χωρίς αποτελεσματικό στρατηγικό προγραμματισμό μεταξύ των κρατών μελών.

2.10 Ο κοινός προγραμματισμός συνεπάγεται την αλλαγή της δομής του ευρωπαϊκού ερευνητικού τοπίου. Είναι μια εκτενής, μακρόπνοη και στρατηγική διαδικασία, που έχει σκοπό να επαυξήσει την ικανότητα της Ευρώπης να αντιμετωπίζει σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, όπως τα αλληλένδετα προβλήματα του κλίματος και της ενέργειας. Στόχος του κοινού προγραμματισμού είναι η επίτευξη δομικών αποτελεσμάτων, ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητα και ο αντίκτυπος της δημόσιας χρηματοδότησης της έρευνας. Ο κοινός προγραμματισμός απαιτεί να είναι διατεθειμένα τα κράτη μέλη να προχωρήσουν στον καθορισμό και την εφαρμογή κοινών προγραμμάτων ερευνών, με πολυετείς δραστηριότητες και μηχανισμούς χρηματοδότησης που έχουν αποφασιστεί από κοινού.

2.11 Για τον κοινό προγραμματισμό απαιτείται μια αλλαγή νοοτροπίας στα κράτη μέλη. Απαιτείται όμως κυρίως να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις και ενέργειες και να αναθεωρήσουν και να αναδιοργανώσουν τον τρόπο με τον οποίο καταρτίζονται και εφαρμόζονται τα ερευνητικά προγράμματα, με την επανεστίασή τους σε κοινούς στόχους. Για τον λόγο αυτό, ο κοινός προγραμματισμός πρέπει να είναι προαιρετική διαδικασία, βασισμένη στην αρχή της μεταβλητής γεωμετρίας και της ελεύθερης πρόσβασης.

2.12 Ο κοινός προγραμματισμός δεν προϋποθέτει εκ των προτέρων κοινοτική χρηματοδότηση, παρότι το 7ο ΠΠ μπορεί, φυσικά, να λειτουργήσει καταλυτικά. Πρόκειται κυρίως για χάραξη κοινών στρατηγικών από τα κράτη μέλη και για τη συγκέντρωση και από κοινού αξιοποίηση των εθνικών πόρων. Ταυτοχρόνως, δεν αποκλείεται η δυνατότητα συμπληρωματικής κοινοτικής χρηματοδότησης, ανάλογα με το πρόσθετο όφελος, την ευρωπαϊκή διάσταση και τον ενδεχόμενο δομικό αντίκτυπο των σχετικών πρωτοβουλιών.

2.13 Η Επιτροπή προτείνει μια ρεαλιστική μεθοδολογία για την επίτευξη κοινού προγραμματισμού, σε έναν περιορισμένο αριθμό τομέων στους οποίους υπάρχει συμφωνία. Η μεθοδολογία του κοινού στρατηγικού προγραμματισμού βασίζεται στην πείρα που αποκομίστηκε από τις ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες, αλλά προσαρμοσμένη στα δημόσια ερευνητικά προγράμματα. Περιλαμβάνει τα διαδοχικά στάδια που αντιστοιχούν στον κύκλο ζωής των ερευνητικών προγραμμάτων, από την κατάρτιση και την εφαρμογή του προγράμματος έως την παρακολούθηση και την αξιολόγηση.

2.14 Ο κοινός προγραμματισμός μπορεί να διευκολυνθεί, εάν υπάρχουν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις:

- συμφωνία επί ορισμένων αρχών και διαδικασιών κοινής αποδοχής για την αξιολόγηση από ομότιμους κριτές («οι επιστημονικοί κανόνες του παιχνιδιού»).
- επεξεργασία κοινών μεθοδολογιών για τις δραστηριότητες με γνώμονα τις μελλοντικές πολιτικές και για την από κοινού αξιολόγηση των εθνικών ή περιφερειακών προγραμμάτων ή επενδύσεων σε συγκεκριμένους τομείς της έρευνας («οι στρατηγικοί κανόνες του παιχνιδιού», οι οποίοι απαιτούν ευελιξία και διαίσθηση έχοντας υπόψη τα απρόβλεπτα στοιχεία).
- καθορισμός κοινών αρχών για τη διασυνοριακή χρηματοδότηση της έρευνας από τις εθνικές ή περιφερειακές αρχές («οι οικονομικοί κανόνες του παιχνιδιού»).
- αποτελεσματικά μέτρα για να εξασφαλισθεί η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, καθώς και για να διευκολυνθεί η διάδοση και η βέλτιστη χρήση των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

⁽¹⁾ Βλ. ιδίως τη γνωμοδότηση INT/450: CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS) της 15.1.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση και σημειώνει ότι το σχέδιο που προτείνεται για την υλοποίηση μιας διασυνοριακής στρατηγικής διαχείρισης των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης είναι εξαιρετικά σημαντικό και επείγον, ιδίως για την επιτάχυνση της προόδου που επιτεύχθηκε σε ουσιώδεις τομείς της έρευνας και ανάπτυξης. Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης και υποστηρίζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνισμού της 2ας Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με το θέμα αυτό και συμμερίζεται τις δηλώσεις που περιλαμβάνουν.

3.2 Το σχέδιο εμφανίζει θετικά χαρακτηριστικά, δεδομένου ότι στοχεύει στη διασφάλιση μιας όσο το δυνατό αποτελεσματικότερης χρησιμοποίησης των δημοσίων κονδυλίων, χάρη στον στρατηγικό συντονισμό των θεμελιωδών προσανατολισμών της έρευνας, και στη βελτίωση των εσωτερικών ικανοτήτων έρευνας και ανάπτυξης, χάρη σε μια διευρυμένη διεθνή συνεργασία σε σχέδια έρευνας που δρομολογούνται στο πλαίσιο κοινού προγραμματισμού και κοινών λύσεων.

3.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανάλυση του αντικτύπου που διενεργήθηκε και την επιλογή που πραγματοποιήθηκε στη βάση αυτή μεταξύ τεσσάρων ενδεχόμενων παραλλαγών του «ευρωπαϊκού στρατηγικού σχεδίου», το οποίο, με αφετηρία τις βέλτιστες υφιστάμενες πρακτικές, συντελεί στην ανάπτυξη ενός λειτουργικού συστήματος, εντός του οποίου τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσδιορίσουν τα θέματα του κοινού προγραμματισμού.

3.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει, εξάλλου, την ικανοποίησή της για την επιλογή του τομέα των ενεργειακών τεχνολογιών για το πολιτικό σχέδιο στον τομέα του συντονισμού και υποστηρίζει άλλωστε πλήρως το εν λόγω σχέδιο και τη νέα προσέγγισή του στη γνωμοδότησή της που αφορά το σχέδιο ΣΕΤ ⁽¹⁾.

3.5 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη για την αναγκαιότητα της θέσπισης θεμελιωδών στρατηγικών πλαισίων, τα οποία θα συνάδουν με τις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ.

3.6 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν πρέπει να δοθεί υπερβολική σημασία στην προσέγγιση «από την κορυφή προς τη βάση». Εκτιμά, αντιθέτως, ότι, εάν στηριχθούμε στα υπάρχοντα χαρακτηριστικά των υφιστάμενων διεθνών επιστημονικών δικτύων, τα οποία συγκεντρώνουν πολλές ομάδες έρευνας και υποστηρίζονται εν μέρει από διεθνείς οργανισμούς όπως ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (ΔΟΕ), είναι απαραίτητο να εφαρμόσουμε πρωτίστως στην αρχή «από τη βάση προς την κορυφή», προκειμένου να εμπλέξουμε τους διάφορους παράγοντες στα σχετικά σχέδια κατά τρόπο ώστε να ικανοποιηθούν τα στρατηγικά τους συμφέροντα και οι δυνατότητες κοινής χρήσης των βέλτιστων ικανοτήτων έρευνας και ανάπτυξης. Τα διεθνή επιστημονικά συνέδρια μπορούν να αποτελέσουν κατάλληλα φόρουμ, στα οποία μπορεί να ανατεθεί η επεξεργασία των κατάλληλων προτάσεων.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με το ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 53).

3.7 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ένας τέτοιος συντονισμός δεν θα είναι εύκολος, ιδίως λόγω των ιδιαίτερων συμφερόντων ορισμένων χωρών και της έλλειψης πολιτικής βούλησης όσον αφορά την κοινή χρήση, όχι μόνον των γνώσεων, αλλά και των ικανοτήτων έρευνας και ανάπτυξης. Το ανοικτό πνεύμα και η διαφάνεια θα είναι στοιχεία απαραίτητα για την επιτυχημένη εφαρμογή στην πράξη του σχεδίου αυτού.

3.8 Αναγνωρίζοντας και εκτιμώντας το ευρύ φάσμα των ήδη υφιστάμενων διασυνοριακών συνεργασιών και κοινών προγραμμάτων, καθώς και τα εξαιρετικά τους αποτελέσματα, η ΕΟΚΕ συνιστά να αντληθεί η χρήσιμη πείρα από τα προγράμματα αυτά και να χρησιμοποιηθεί στη νέα προσέγγιση του στρατηγικού προγραμματισμού. Κατάλληλα διδάγματα θα πρέπει επίσης να αντληθούν από τις αποτυχίες κατά τον σχεδιασμό της διαδικασίας κοινού προγραμματισμού της έρευνας.

3.9 Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει πλήρως την άποψη ότι το σχέδιο αυτό πρέπει να υλοποιηθεί επειγόντως ενισχύοντας παράλληλα τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους, ώστε η Κοινότητα να μπορέσει να βελτιώσει τη θέση της, καθώς και την οικονομική της ανταγωνιστικότητα σε σχέση με τους κύριους αντιπάλους της, δηλαδή τις Ηνωμένες Πολιτείες και τις ασιατικές χώρες. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να διακυβεύσει την επισημονική συνεργασία, η οποία περιλαμβάνει ειδικότερα τις εν λόγω χώρες και τους ερευνητικούς φορείς τους ⁽²⁾.

3.10 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ταυτόχρονα ότι η υλοποίηση του κοινού προγραμματισμού των διασυνοριακών δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης θα είναι εξαιρετικά δύσκολη, δεδομένου ότι θα απαιτήσει ένα νέο, πιο ανοικτό πνεύμα, καλύτερα διακείμενο απέναντι στη συνεργασία ⁽³⁾, και ότι μια τέτοια αλλαγή νοοτροπίας δεν είναι εύκολη υπόθεση.

3.11 Για την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη εφαρμογή των επιστημονικών γνώσεων που θα αποκτηθούν, γεγονός που αποτελεί τον απώτερο στόχο του κοινού στρατηγικού προγραμματισμού και των λύσεων της έρευνας, απαιτείται κατάλληλη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο σύνολο της διαδικασίας. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η γενική ιδέα του κοινού προγραμματισμού επιτρέπει μια τέτοια συμμετοχή. Επισημαίνει, ωστόσο, ότι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα είναι πηγή δυσκολιών, ιδίως όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των αποτελεσμάτων, το ζήτημα της διανοητικής ιδιοκτησίας κλπ. ⁽⁴⁾.

3.12 Η διαδικασία καινοτομίας, δηλαδή η συγκεκριμένη εφαρμογή των επιστημονικών γνώσεων που θα αποκτηθούν, θα εξαρτηθεί από πολυποικίλους τοπικούς παράγοντες, όπως για παράδειγμα οι υπάρχουσες υποδομές, η πρόσβαση στο κεφάλαιο, οι φορολογικές επιβαρύνσεις ή ελαφρύνσεις που σχετίζονται με ορισμένους τύπους επενδύσεων ή, ακόμη, η πείρα του κλάδου σε παρεμφερείς τύπους επενδύσεων. Μπορούν επίσης να εφαρμοσθούν άμεσα κίνητρα για επενδύσεις, όπως οι φοροαπαλλαγές. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να προκαλέσουν αντιφάσεις στο εσωτερικό των σχεδίων.

⁽²⁾ Βλέπε ιδίως τη γνωμοδότηση INT/461: CESE 1021/2009 της 11.6.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽³⁾ Βλέπε ιδίως τη γνωμοδότηση INT/448: CESE 330/2009 της 26.2.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽⁴⁾ Βλέπε ιδίως τη γνωμοδότηση INT/448: CESE 330/2009 της 26.2.2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Είναι αυτονόητο ότι τα πιο επείγοντα τρέχοντα διακυβεύματα της κοινωνίας (αλλαγή του κλίματος, αποτελεσματική παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μεταξύ άλλων από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ασφάλεια, υγεία και γήρανση του πληθυσμού) θα πρέπει να αποτελέσουν κατά προτεραιότητα αντικείμενο προγραμματισμού και εξεύρεσης λύσεων στο πλαίσιο μιας κοινής στρατηγικής βασισμένης στην επιστημονική και τεχνική ανάπτυξη, με σκοπό την εξεύρεση και την εφαρμογή επαρκώς ταχείων και αποτελεσματικών λύσεων.

4.2 Πρόκειται για τον στρατηγικό πυρήνα της βασικής έρευνας, ο οποίος χρηματοδοτείται πρωτίστως από δημόσια κονδύλια, για τις διαδικασίες κοινού στρατηγικού προγραμματισμού και για τις λύσεις της έρευνας. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να διασφαλισθεί ο ορθός χειρισμός της αρχικής φάσης κάθε σχεδίου και, ειδικότερα, ο προσδιορισμός των επιθυμητών παραγόντων και η επεξεργασία ενός επαρκώς υποκινητικού οράματος για το σχέδιο με σκοπό την προσέλκυση ποιοτικών παραγόντων.

4.2.1 Ωστόσο, η πρόταση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποκλείει τη συνεργασία στον τομέα της καθεαυτής βασικής έρευνας. Πρέπει, αντιθέτως, να περιλαμβάνει τη συνεργασία στον συγκεκριμένο τομέα, στον οποίο δεν μπορεί κανείς να προδικάσει καμία συγκεκριμένη εφαρμογή. Η ιστορία δείχνει, ωστόσο, ότι οι μεγαλύτερες επιτυχίες, όπως για παράδειγμα το λέιζερ, η κβαντική μηχανική ή η θεωρία του ηλεκτρομαγνητισμού, επιτεύχθηκαν κυρίως χάρη στη βασική έρευνα.

4.3 Ενώ ο προτεινόμενος κοινός στρατηγικός προγραμματισμός θα υλοποιηθεί, θα χρηματοδοτηθεί και θα συνεχίσει να ελέγχεται από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια της αρχικής αυτής φάσης, που αφορά τη χάραξη μιας κοινής προοπτικής, τα κοινοτικά όργανα πρέπει να παρέμβουν στα πλαίσια της ενδεχόμενης δρομολόγησης ενός σχεδίου και κυρίως για τον συντονισμό του. Η Επιτροπή μπορεί να παρέμβει ως διαμεσολαβητής και πρέπει να είναι έτοιμη να παράσχει τη συνδρομή που θα ζητήσουν τα κράτη μέλη που συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει, ακολούθως, να εξασφαλίσει την αποτελεσματική παρακολούθηση. Χάρη στην ανοικτή αυτή προσέγγιση, τα κράτη μέλη θα ενημερώνονται για τις προβλεπόμενες ή τις υλοποιούμενες πρωτοβουλίες.

4.4 Στα πλαίσια του κοινού προγραμματισμού πρέπει να υιοθετηθεί μια ρεαλιστική και ευέλικτη και σταδιακή προσέγγιση, προκειμένου να βελτιστοποιηθούν οι δυναμικές διαρθρωτικές του συνέπειες και η συνεισφορά του στην κοινωνία.

4.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι απαραίτητο να θεσπισθούν και να δημιουργηθούν, για τις κρίσιμες αυτές κοινοτικές δραστηριότητες, ποιοτικά πλαίσια εργασίας τα οποία θα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των διαφόρων κρατών μελών και κυρίως των ικανοτήτων τους έρευνας και ανάπτυξης, με σκοπό τη στήριξη και την κινητοποίηση της αναγκαίας προσέγγισης «από τη βάση προς την κορυφή» καθώς, και κυρίως, των αναγκαίων χρηματοδοτικών πόρων. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή πρέπει να προωθήσει χωρίς καθυστέρηση, βάσει των

υφιστάμενων κοινών ερευνητικών προγραμμάτων, τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων. Είναι απολύτως απαραίτητο να προβλεφθεί επαρκής κινητικότητα των κεφαλαίων και ένα πλαίσιο στήριξης.

4.6 Κατά την επεξεργασία των εν λόγω πλαισίων εργασίας, πρέπει όχι μόνον να ληφθούν υπόψη πτυχές οι οποίες μπορεί να επιφέρουν συνέργειες στήριξης, αλλά και να αναλυθούν λεπτομερώς οι κίνδυνοι που απειλούν τη γενική ιδέα του κοινού ευρωπαϊκού προγραμματισμού και την απτή υλοποίηση των αποτελεσμάτων του. Πράγματι, η υποτίμηση των εν λόγω κινδύνων θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποτυχία ελπιδοφόρες ιδέες κατά τη φάση της υλοποίησης. Από την ανακοίνωση και τα έγγραφα που τη συνοδεύουν προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέτασε δεόντως τις πτυχές αυτές.

4.7 Το πιλοτικό σχέδιο του σχεδίου ΣΕΤ πρέπει να παρακολουθηθεί με προσοχή και οι διαδικασίες που θα τεθούν σε εφαρμογή στο πλαίσιο αυτό πρέπει να αναλυθούν, ώστε η συγκεκριμένη εμπειρία να επιτρέψει την έμπρακτη βελτίωση του ευρωπαϊκού στρατηγικού σχεδίου προγραμματισμού της διασυνοριακής συνεργασίας στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης. Θα είναι μια διαδικασία εμπειρικής μάθησης για τον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας και ανάπτυξης.

4.8 Οι νέες δομές οργάνωσης των διασυνοριακών δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης πρέπει να δημιουργηθούν σε τομείς στους οποίους θα έχουν σαφή συνεισφορά σε ολόκληρη την ήπειρο και στους οποίους θα προσφέρουν αναμφισβήτητη προστιθέμενη αξία. Έτσι, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες των οργανωτικών δομών οι οποίες έχουν αποδείξει την αξία τους (βάσει επιστημονικών επιτυχιών ή επιτυχιών στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας) ή επιτρέπουν την αποτελεσματική επιδίωξη της ανάπτυξης.

4.9 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον καταμερισμό σε τρεις φάσεις της διαδικασίας κοινού στρατηγικού προγραμματισμού των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης και της υλοποίησής τους:

4.9.1 Καταρχάς, πρέπει να αναπτυχθεί ένα **κοινό όραμα** για τον συμφωνηθέντα τομέα, καθορίζοντας έναν ή περισσότερους μακροπρόθεσμους στόχους, οι οποίοι θα επικυρωθούν σε πολιτικό επίπεδο. Το όραμα αυτό πρέπει να βασίζεται σε αξιόπιστα στοιχεία, σε διαβουλευσεις με τους ενδιαφερομένους, και ιδίως με την επιστημονική κοινότητα και τον βιομηχανικό κόσμο, καθώς και σε κοινή αξιολόγηση των υφιστάμενων προγραμμάτων και μηχανισμών.

4.9.2 Βάσει του οράματος αυτού, πρέπει να αναπτυχθεί ένα **στρατηγικό πρόγραμμα έρευνας**, το οποίο θα περιλαμβάνει ειδικούς, μετρήσιμους, εφικτούς, σχετικούς και προσδιορισμένους χρονικά στόχους (στόχοι SMART). Το στρατηγικό πρόγραμμα έρευνας πρέπει να διασφαλίζει ότι οι στόχοι του σχεδίου θα συνοδεύονται από τους αναγκαίους ανθρώπινους, οικονομικούς και οργανωτικούς πόρους, επιτρέποντας έτσι τη βέλτιστη προετοιμασία του σχεδίου χάρη στην γνώση των αναγκαίων συσχετίσεων σε έναν συγκεκριμένο τομέα έρευνας.

4.9.3 Για την **υλοποίηση του στρατηγικού προγράμματος έρευνας**, πρέπει να χρησιμοποιηθεί και να ενισχυθεί το σύνολο των εργαλείων δημόσιας έρευνας (εθνικά και περιφερειακά ερευνητικά προγράμματα, οργανισμοί έρευνας και διακυβερνητικά προγράμματα συνεργασίας, υποδομές έρευνας, προγράμματα κινητικότητας κλπ.). Η υλοποίηση μπορεί ενδεχομένως να περιλαμβάνει χρηματοδοτήσεις και μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του προγράμματος-πλαισίου. Θα πρέπει να διασφαλισθεί τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση της προόδου του σχεδίου κοινής έρευνας και να γνωστοποιούνται τα αποτελέσματά της στο πολιτικό επίπεδο.

4.10 Δεδομένου ότι τόσο τα σχέδια κοινού προγραμματισμού όσο και οι ευρωπαϊκές ερευνητικές υποδομές χρηματοδοτούνται από τα κράτη μέλη, είναι απαραίτητο να συντονιστεί η χρηματοδότηση αυτή. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να επιτευχθούν κατάλληλες

συνέργειες μεταξύ της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών ερευνητικών υποδομών, του κοινού προγραμματισμού και του 7ου προγράμματος-πλαισίου. Επισημαίνει, επίσης, ότι ορισμένα κράτη μέλη δεν δίνουν τη δέουσα σημασία στις πρωτοβουλίες αυτές.

4.11 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συγκρότηση της «Ομάδας υψηλού επιπέδου για τον κοινό προγραμματισμό», η οποία θα προσδιορίσει τα θέματα που θα επιλεγούν για τον κοινό προγραμματισμό κατόπιν ευρείας δημόσιας διαβούλευσης με τις διάφορες περιφερειακές, εθνικές και ευρωπαϊκές επιστημονικές κοινότητες, καθώς και με τον ιδιωτικό τομέα, όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο. Ως αποτέλεσμα αυτών των δραστηριοτήτων και κατόπιν σχετικής πρότασης της Επιτροπής, αναμένεται ότι το Συμβούλιο θα μπορέσει να υιοθετήσει τις πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού το αργότερο μέχρι το 2010.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ όσον αφορά τράπεζες συνδεδεμένες με κεντρικούς οργανισμούς, ορισμένα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, τις εποπτικές ρυθμίσεις και τη διαχείριση κρίσεων»

COM(2008) 602 τελικό — 2008/0191 (COD)

(2009/C 228/10)

Στις 22 Οκτωβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 47 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ όσον αφορά τράπεζες συνδεδεμένες με κεντρικούς οργανισμούς, ορισμένα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, τις εποπτικές ρυθμίσεις και τη διαχείριση κρίσεων»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BURANI.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 179 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη και συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει την πρωτοβουλία της Επιτροπής, η οποία ανταποκρίνεται στη βούλησή της να επανεξετάζει διαρκώς τα μέτρα για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό του κανονιστικού πλαισίου που θεσπίστηκε με τη συμφωνία της Βασιλείας· δηλώνει γενικώς σύμφωνη με τα προτεινόμενα μέτρα, με την επιφύλαξη ορισμένων παρατηρήσεων όσον αφορά ορισμένες συγκεκριμένες πτυχές οι οποίες δεν επηρεάζουν το γενικότερο προτεινόμενο πλαίσιο.

1.2 Τα **υβριδικά κεφάλαια**, τα οποία εμφανίζουν μεικτά χαρακτηριστικά ιδίων (μετοχικών) και δανειακών (χρεωστικών) κεφαλαίων, υπόκεινται επί του παρόντος σε εθνικές νομοθεσίες, οι οποίες θα ήταν σκόπιμο να εναρμονισθούν για την καθιέρωση ισοτίμων όρων ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο. Η Επιτροπή δεν παρέχει συγκεκριμένο ορισμό των εν λόγω μέσων, τα οποία προσλαμβάνουν μεταβλητή και εξελισσόμενη μορφή, αλλά διατυπώνει τις βασικές αρχές της επιλεξιμότητάς τους: η αρχική ληκτότητά τους δεν πρέπει να είναι κατώτερη των 30 ετών, ενώ απαιτείται να είναι ολοσχερώς καταβεβλημένα και να έχουν σχεδιασθεί κατά τρόπο ώστε να μπορούν να απορροφήσουν πλήρως τις ζημιές. Επιπλέον, πρέπει τα εν λόγω κεφάλαια να μην αναπτύσσονται υπερβολικά σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια και οι εθνικές αρχές να έχουν τη δυνατότητα να παρέμβουν για να συγκρατήσουν τη μη φυσιολογική ανάπτυξή τους.

1.3 Όσον αφορά τους **συνδεδεμένους πελάτες**, η πρόταση εισάγει την έννοια του κινδύνου που συνδέεται με τις δυσκολίες μιας επιχείρησης από την οποία εξαρτάται οικονομικά μια άλλη επιχείρηση, ενώ οι απαιτήσεις παροχής στοιχείων απλοποιήθηκαν, εναρμονίσθηκαν και αναδιατυπώθηκαν. Όσον αφορά τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, η σημαντικότερη καινοτομία αφορά τη θέσπιση ενός **μοναδικού ορίου ανερχόμενου σε 25 %**, το οποίο **περιλαμβάνει επίσης τις διατραπεζικές καταθέσεις**. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να επανεξετασθεί αυτός ο τελευταίος κανόνας – ο οποίος εμπνέεται ενδεχομένως από το «σενάριο καταστροφής» που διακινείται τελευταίως – λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι εν λόγω καταθέσεις για τη ρύθμιση της ρευστότητας και τον σχετικά μικρό κίνδυνο που αντιπροσωπεύουν, υπό κανονικές συνθήκες, σε σχέση με άλλους τύπους ανοιγμάτων.

1.4 Η πρόταση εισάγει μία διάταξη που προβλέπει τη διατήρηση ουσιαστικής οικονομικής συμμετοχής, όχι λιγότερο από 5 %, για τους εκδότες, τους διαμεσολαβητές και τους διαχειριστές, οι οποίοι συμμετείχαν άμεσα στη διαπραγμάτευση, διάρθρωση και γραπτή τεκμηρίωση της αρχικής συμφωνίας με την οποία δημιουργήθηκαν οι υποχρεώσεις. Ο κανόνας αυτός φαίνεται να εμπνέεται από την αρνητική εμπειρία των εγγυημένων χρεωστικών υποχρεώσεων (CDO - Collateralized Debt Obligations) στην Αμερική, οι οποίες διαφέρουν όμως ως προς τα χαρακτηριστικά και την προέλευσή τους από τις συνηθισμένες τιτλοποιήσεις. Η ΕΟΚΕ διερωτάται τι αντίκτυπο θα έχει η νέα αυτή διάταξη στη ρευστότητα των αγορών.

1.5 Παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να εξαιρέσουν από τον υπολογισμό των ανοιγμάτων τα **ανοίγματα εντός ομίλου όταν οι αντισυμβαλλόμενοι είναι εγκατεστημένοι στο ίδιο κράτος μέλος**. Η ΕΟΚΕ δεν αγνοεί τους νομικούς λόγους που εμποδίζουν την εφαρμογή του συγκεκριμένου κανόνα σε αντισυμβαλλόμενους εγκατεστημένους σε διαφορετικά κράτη μέλη, αλλά εκτιμά ότι, υπό κανονικές συνθήκες, η μη συνεκτίμηση των αλλοδαπών αντισυμβαλλομένων μπορεί να θίξει τη συνολική αξιολόγηση των κινδύνων για την ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Μια εύλογη λύση μπορεί να είναι η **επέκταση της εξαίρεσης σε ολόκληρο τον όμιλο βάσει κατά περίπτωση αξιολογήσεων**, με αναστολή της δυνατότητας αυτής μόλις εμφανισθούν ενδείξεις δυσκολιών.

1.6 Όσον αφορά τον προαναφερθέντα κανόνα, αλλά και υπό ένα γενικότερο πρίσμα, η ΕΟΚΕ τάσσεται για μία ακόμη φορά κατά της **δυνατότητας που παρέχεται στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή όχι ορισμένες διατάξεις**, γεγονός που αντιβαίνει στην αρχή της εναρμόνισης και στην ισότητα των όρων ανταγωνισμού.

1.7 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι σκόπιμο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον κίνδυνο που αντιπροσωπεύει το δυνητικό άνοιγμα το οποίο σχετίζεται με τη χρήση μη χρησιμοποιηθέντων πιστωτικών ορίων στις **πιστωτικές κάρτες**. Πράγματι, το άνοιγμα αυτό μπορεί να καταστεί γρήγορα σημαντικό σε περιόδους περιορισμού της καταναλωτικής πίστης και των στεγαστικών δανείων.

1.8 Όσον αφορά τις **εποπτικές ρυθμίσεις**, η πρόταση οδηγίας θεσπίζει διάφορους νέους κανόνες με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ελέγχων: κατ' αρχάς, λαμβάνει υπόψη το «**υποκατάστημα συστημικής σημασίας**», το οποίο πρέπει να υπάγεται στην εποπτεία της χώρας υποδοχής, όταν θεωρείται ότι αντιμετωπίζει δυσκολίες και κατόπιν συμφωνίας με τις αρχές των ενδιαφερόμενων χωρών. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τις εν λόγω διατάξεις, αλλά υπογραμμίζει ότι είναι αναγκαία η πρόβλεψη μέτρων για την περίπτωση ξαφνικών και απρόβλεπτων συμβάντων.

1.9 Η ΕΟΚΕ σημειώνει, τέλος, με ιδιαίτερη ικανοποίηση τη δημιουργία των **σωμάτων εποπτών**, τα οποία ιδρύονται από την αρχή ενοποιημένης εποπτείας και περιλαμβάνονται στις αρχές των κρατών μελών όπου είναι εγκατεστημένες οι επιχειρήσεις ενός συγκεκριμένου ομίλου. Μια τέτοια πρωτοβουλία θα βελτιώσει αναπόφευκτα την αποτελεσματικότητα του ελέγχου των ομίλων και την ταχεία έγκριση κατάλληλων μέτρων σε περίπτωση ανάγκης.

2. Εισαγωγή

2.1 Η κρίση των χρηματοπιστωτικών αγορών οδήγησε την Επιτροπή να επισπεύσει την τρέχουσα διαδικασία με σκοπό την ενίσχυση και, ενδεχομένως, την τροποποίηση των ισχυουσών διατάξεων σε θέματα κεφαλαιακών απαιτήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες θεσπίστηκαν στο πλαίσιο της συμφωνίας της Βασιλείας II με τη μορφή των οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK. Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν εκδηλώθηκε η κρίση είχε ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται προβληματισμός σχετικά με τις νέες διατάξεις· αναμένεται ότι η διαρθρωτική μεταρρύθμιση των αγορών θα επιδιωχθεί μετά από τη δημοσίευση Λευκής Βίβλου η οποία προβλέπεται για τον Ιούνιο του 2009. Η υπό εξέταση πρόταση περιλαμβάνει διάφορα μέτρα με στόχο:

- τη διευθέτηση της κατάστασης για τα κράτη μέλη που ενέκριναν παρεκκλίσεις από το άρθρο 3 της παρούσας οδηγίας όσον αφορά τις παρεκκλίσεις των **τραπεζικών δικτύων** από τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας, επεκτείνοντας την παροχή της εν λόγω δυνατότητας και στα άλλα κράτη μέλη· μεταξύ των παρεκκλίσεων αυτών θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν τα τραπεζικά δίκτυα που διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία άνω των 311 δισεκατομμυρίων ευρώ και εκπροσωπούν περισσότερα από 5 εκατομμύρια μέλη (συνεταιριστικές τράπεζες, πιστωτικά ιδρύματα συνδεδεμένα με ένα κεντρικό πιστωτικό ίδρυμα)·
- τη θέσπιση αρχών και κανόνων που δεν είχαν προβλεφθεί επίσημα στο πλαίσιο της κοινοτικής νομοθεσίας, ιδίως όσον αφορά τα **υβριδικά κεφάλαια**·
- την αποσαφήνιση του εποπτικού πλαισίου για τη διαχείριση κρίσεων και την ίδρυση **σωμάτων εποπτών**.

2.2 Της πρότασης οδηγίας προηγήθηκε διαβούλευση μέσω του Διαδικτύου με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το κείμενο καταρτίστηκε λαμβάνοντας μεν υπόψη τις ληφθείσες παρατηρήσεις, αλλά τηρώντας προφανώς τις θεμελιώδεις αρχές στις οποίες βασίστηκε η εν λόγω διαβούλευση:

- τα διατραπεζικά ανοίγματα δεν εξαιρούνται από τους κινδύνους και πρέπει, επομένως, να υπόκεινται σε ορισμένα όρια·
- η τιτλοποίηση των ανοιγμάτων πρέπει να συνεπάγεται ότι τα μεταβιβάζοντα ιδρύματα και τα ανάδοχα ιδρύματα (διαμεσολαβητές) θα συνεχίσουν να αναλαμβάνουν ένα μέρος των αντίστοιχων κινδύνων· απαιτείται, επιπλέον, να εφαρμόζεται υποχρεωτικά το ευαπόδεκτο μέτρο της απαιτούμενης επιμέλειας και

σχολαστικότητας στην περίπτωση του επιχειρηματικού μοντέλου «δημιουργία για διανομή» («*originate to distribute*»).

- σώματα εποπτών θα πρέπει να συσταθούν για όλες τις διασυστοριακές τράπεζες, επιβάλλοντας στους συμμετέχοντες την υποχρέωση να προβλέψουν έναν μηχανισμό διαμεσολάβησης μέσω της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας.

2.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το πνεύμα που διακατέχει τις εν λόγω προτάσεις, καθώς και τον γενικότερο προσανατολισμό τους. Τα γεγονότα τα οποία παρακολουθήσαμε, αλλά προπαντός κάποια περιστατικά και παράνομα συμβάντα, κλόνισαν την εμπιστοσύνη του κοινού στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος και επιτάσσουν την λήψη ενδεδειγμένων μέτρων. Κρίνεται, ωστόσο, αναγκαίο να μην αποβεί η αυστηρότητα των κανόνων προληπτικής εποπτείας εις βάρος των οικονομικών παραγόντων και των πελατών τους. Όπως κατέδειξε η παρούσα κρίση, οι κανόνες προληπτικής εποπτείας, με τους οποίους διασφαλίζεται η σταθερότητα και η ευρωστία των αγορών, επιτελούν συγχρόνως και μια λειτουργία υψηλής κοινωνικής αξίας.

3. Τα υβριδικά κεφάλαια

3.1 Τα **υβριδικά κεφάλαια** εμφανίζουν ταυτόχρονα χαρακτηριστικά ιδίων κεφαλαίων (μετοχών) και δανειακών κεφαλαίων (υποχρεώσεων): η απόδοσή τους είναι υψηλότερη από εκείνη των υποχρεώσεων, αλλά δεν συνοδεύονται από δικαίωμα ψήφου – ή παρέχουν μόνον περιορισμένο δικαίωμα ψήφου – σε αντίθεση προς τις μετοχές.

3.1.1 Ελλείψει κοινοτικής νομοθεσίας, η επιλεξιμότητα των υβριδικών κεφαλαίων υπόκειται σε διαφορετικά εθνικά κριτήρια, με αποτέλεσμα οι όροι του ανταγωνισμού να μην είναι ισότιμοι και να επιτρέπουν στις διεθνικές τράπεζες να επιδίδονται σε «εποπτικό αρμπιτράζ». Η Επιτροπή δεν παρέχει συγκεκριμένο ορισμό των υβριδικών κεφαλαίων, θεωρώντας ότι οι καινοτομίες θα τον καθιστούσαν πολύ σύντομα παρωχημένο ή ατελή: προτίμησε αντίθετα να διατυπώσει τις βασικές αρχές της επιλεξιμότητάς τους.

3.1.2 Κατά κανόνα, τα επιλέξιμα μέσα ως αρχικά ίδια κεφάλαια («κεφάλαια κατηγορίας 1») είναι εκείνα που απορροφούν πλήρως τις ζημιές· ο ορισμός αυτός καλύπτει τα υβριδικά κεφάλαια τα οποία, εκτός από την πλήρωση των προϋποθέσεων που περιγράφονται ανωτέρω, πρέπει επίσης να είναι διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή και να αντιπροσωπεύουν την απαίτηση με την περισσότερο μειωμένη εξασφάλιση σε περίπτωση εκκαθάρισης. Οι προϋποθέσεις αυτές, οι οποίες είχαν ήδη θεσπισθεί σε επίπεδο G10 το 1998, δεν είχαν μεταφερθεί στην κοινοτική νομοθεσία.

3.1.3 Πρόσθετες διευκρινίσεις και προϋποθέσεις ορίζουν ότι τα υβριδικά κεφάλαια πρέπει να είναι χωρίς προθεσμία ή να έχουν αρχική ληκτότητα τουλάχιστον 30 ετών. Τα εν λόγω κεφάλαια απορροφούν τις ζημιές, υπό συνθήκες κανονικής λειτουργίας, και αντιπροσωπεύουν την απαίτηση με την περισσότερο μειωμένη εξασφάλιση, σε περίπτωση εκκαθάρισης· επομένως, βοηθούν τα πιστωτικά ιδρύματα να συνεχίσουν τις εργασίες τους με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας, χωρίς να παρεμποδίζουν την κεφαλαιοποίηση των αποθεματικών. Η ΕΟΚΕ δηλώνει σύμφωνη με τα μέτρα που προτίθεται να θεσπίσει η Επιτροπή.

3.2 Η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει επίσης διάφορα **ποσοτικά όρια για τα υβριδικά κεφάλαια**, τα οποία δεν πρέπει να αναπτυχθούν υπερβολικά εις βάρος του εταιρικού κεφαλαίου – ή των ιδίων πόρων σε περιπτώσεις μη μετοχικών ιδρυμάτων. Οι εποπτικές αρχές μπορούν να αναστείλουν τα εν λόγω όρια σε επείγουσες καταστάσεις.

3.2.1 Ειδικές διατάξεις εφαρμόζονται στις τράπεζες που δεν είναι μετοχικά ιδρύματα, όπως οι συνεταιριστικές τράπεζες: τα πιστοποιητικά των μελών, ως «μέσα με την περισσότερο μειωμένη εξασφάλιση», θεωρούνται μετατρέψιμα υβριδικά κεφάλαια εφόσον έχουν καταβληθεί ολοσχερώς.

3.3 Οι νέες διατάξεις, ποιοτικού και ποσοτικού χαρακτήρα, που προβλέπονται για τα υβριδικά κεφάλαια μπορούν να επηρεάσουν τις μελλοντικές στρατηγικές του χρηματοπιστωτικού κλάδου· όμως, η πραγματοποίηση ριζικών αλλαγών εντός σύντομου χρονικού διαστήματος ενέχει τον κίνδυνο διατάραξης των αγορών. Η Επιτροπή προτείνει να προβλεφθεί στην οδηγία μια **μεταβατική περίοδος 30 ετών**, την οποία η ΕΟΚΕ κρίνει ενδεδειγμένη, υπό τις παρούσες περιστάσεις και λαμβανομένων υπόψη των πιθανών βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων εξελίξεων, αλλά ενδεχομένως παρακινδυνευμένη μακροπρόθεσμα. Ωστόσο, στην πράξη, δεν φαίνεται να υπάρχουν άλλες εφικτές εναλλακτικές λύσεις.

4. Τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα

4.1 Οι διατάξεις που εφαρμόζονται στα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα χρονολογούνται από το 1992 και δεν έχουν τροποποιηθεί έκτοτε. Τα πρόσφατα γεγονότα ανέδειξαν την αναγκαιότητα νέων κανόνων. Η πρόταση της Επιτροπής λαμβάνει περισσότερο υπόψη τους εγγενείς κινδύνους ορισμένων ανοιγμάτων και επιχειρεί παράλληλα να μειώσει τα έξοδα που συνδέονται με τη δήλωση των στοιχείων, να αυξήσει τη διαφάνεια και να καθιερώσει πιο ισότιμους όρους ανταγωνισμού.

4.2 Η έννοια των **συνδεδεμένων πελατών** έχει τροποποιηθεί. Έως τώρα, δινόταν έμφαση στον κίνδυνο να αντιμετωπίσει μια επιχείρηση δυσκολίες λόγω των οικονομικών προβλημάτων μιας άλλης επιχείρησης. Οι πρόσφατες εξελίξεις ανέδειξαν το γεγονός ότι δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις μπορεί να διατρέχουν κίνδυνο λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η επιχείρηση από την οποία εξαρτώνται οικονομικά.

4.3 Επίσης, απλοποιήθηκαν και εναρμονίστηκαν οι επαχθείς και πολύπλοκες **απαιτήσεις παροχής στοιχείων**, πηγή σημαντικών δαπανών και επιπλοκών για τον εν λόγω κλάδο. Η προφανέστερη τροποποίηση σχετίζεται με την **αναφορά των είκοσι μεγαλύτερων κινδύνων σε ενοποιημένη βάση**, όταν υπολογίζονται σύμφωνα με τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων. Τα διάφορα εφαρμοστέα όρια αντικαταστάθηκαν από ένα μοναδικό όριο ανερχόμενο σε 25 %.

4.4 Οι πολλαπλές, συχνά δυσνόητες, ισχύουσες **απαλλαγές** καταργήθηκαν σε μεγάλο βαθμό· διατηρούνται σε ισχύ μόνον εκείνες που δεν φαίνεται να παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο. Ο κατάλογος είναι παρ' όλα αυτά ακόμη αρκετά μακροσκελής, αλλά γενικά φαίνεται να ανταποκρίνεται σε προσεκτικά σταθμισμένα κριτήρια σύνθεσης.

4.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί εν γένει με την προτεινόμενη νομοθεσία· διατυπώνει, ωστόσο, **ορισμένες παρατηρήσεις** σχετικά με ορισμένες σημαντικές πτυχές:

4.5.1 Το άρθρο 111, παράγραφος 1, που αναφέρεται στο σημείο 4.3 ανωτέρω, προβλέπει ένα μοναδικό όριο της τάξεως του 25 % και εφαρμόζεται επίσης στις διατραπεζικές καταθέσεις. Η λογική που διαπνέει τον εν λόγω κανόνα είναι απολύτως κατανοητή δεδομένου ότι υπήρξαν τραπεζικά ιδρύματα, ακόμη και ορισμένα που συγκαταλέγονταν μεταξύ των πλέον εύρωστων, τα οποία κατέρρευσαν σχεδόν χωρίς προειδοποίηση· εντούτοις, οι κανόνες – οι οποίοι ορθώς θα πρέπει να αποβλέπουν στην αντιμετώπιση του

χειρότερου ενδεχόμενου, δεν μπορεί να φτάνουν μέχρι του σημείου να εμπνέονται από ένα «σενάριο καταστροφής». Η εφαρμογή ενός εξαιρετικά χαμηλού ορίου κινδύνου, όπως φαίνεται να συμβαίνει στην περίπτωση των διατραπεζικών καταθέσεων, μπορεί να περιορίσει τη ρευστότητα στις αγορές, ανά πάσα στιγμή και ιδίως σε στιγμές έντασης. Κρίνεται σκόπιμο να επανεξετασθεί ο εν λόγω κανόνας, προβλέποντας **ένα υψηλότερο όριο για τις βραχυπρόθεσμες διατραπεζικές πιστώσεις**, κατά μείζονα λόγο από τη στιγμή που θα εφαρμόζεται το ανώτατο όριο του 25 % χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προθεσμία τους. Οι βραχυπρόθεσμες διατραπεζικές πιστώσεις μπορούν να λειτουργήσουν ως παράγοντας ρύθμισης της ρευστότητας της αγοράς, κυρίως στην παρούσα περίοδο· επιπλέον, ενέχουν συνήθως λιγότερους κινδύνους από άλλους τύπους ανοιγμάτων. Τα πρόσφατα γεγονότα, τα οποία απορρέουν από εξαιρετικές καταστάσεις, δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την εν λόγω αρχή, αλλά οι εξαιρετικές καταστάσεις χρήζουν αντιμετώπισης με τη λήψη εξαιρετικών μέτρων, ενώ οι φυσιολογικές καταστάσεις θα πρέπει να ρυθμίζονται σύμφωνα με «φυσιολογικούς» κανόνες.

4.5.2 Το άρθρο 113, στοιχείο δ, παράγραφος 4, παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να παραχωρούν απαλλαγές από την εφαρμογή του άρθρου 111, παράγραφος 1. Η ΕΟΚΕ, η οποία τηρεί πάντοτε την ίδια στάση σε ανάλογες περιπτώσεις, δηλώνει ότι **αντιτίθεται σθεναρά σε κάθε μέτρο το οποίο μπορεί να θίγει την ισότητα των όρων ανταγωνισμού**. Η ελευθερία, αντί της υποχρέωσης, ανάληψης ή μη ανάληψης δράσης αποτελεί εμπόδιο στην εναρμόνιση. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει, όπως και οι πάντες, ότι η παραχώρηση ελευθεριών αντί της επιβολής υποχρεώσεων αποτελεί αναγκαία ρεαλιστική συμπεριφορά όταν υπάρχουν αποκλίνουσες απόψεις· εκτιμά, εξάλλου, ότι οι διατάξεις που περιέχονται σε κάθε οδηγία πρέπει να παρουσιάζονται σαφώς υπό μορφή υποχρεώσεων ή απαγορεύσεων, αφήνοντας εν συνεχεία τη δυνατότητα μετατροπής τους σε εναλλακτικές επιλογές για τις συζητήσεις που διεξάγονται στο επίπεδο του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Οι διεξαγωγή συζητήσεων θα επέτρεπε στους κοινωνικούς εταίρους να λάβουν γνώση, στο όνομα της διαφάνειας, των επιχειρημάτων που αιτιολογούν την υποστήριξη ή την απόρριψη ενός συγκεκριμένου μέτρου.

4.5.3 Η προαναφερθείσα απαλλαγή θα εφαρμόζεται στα **χρηματοδοτικά ανοίγματα που αναλαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα έναντι της μητρικής του επιχείρησης** ή άλλων επιχειρήσεων του ομίλου, εφόσον (άρθρο 80 παράγραφος 7 (στοιχείο δ)) οι αντισυμβαλλόμενοι είναι εγκατεστημένοι στο ίδιο κράτος μέλος. Ο περιορισμός αυτός θίγει τους **πολυεθνικούς ομίλους**, χωρίς ταυτόχρονα να αυξάνει την ασφάλεια των αγορών. Τα **ανοίγματα εντός ομίλου** με κεντρική διαχείριση, τα οποία αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ενιαία ενοποιημένη εποπτεία, θα πρέπει να **περιληφθούν στις απαλλαγές**. Όμως, το γεγονός ότι οι εθνικοί νόμοι που διέπουν τις διαδικασίες εκκαθάρισης και πτώχευσης απαγορεύουν τη μεταφορά πόρων από μια επιχείρηση σε μια άλλη, σε περίπτωση κρίσιμων καταστάσεων ή διαδικασιών «προ της αφεργυλότητας», αντιβαίνει στη συγκεκριμένη λύση. Εξάλλου, στόχος της οδηγίας είναι η αξιολόγηση του **συνολικού κινδύνου του ομίλου** χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα προβλεπόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης.

4.5.4 Μια εύλογη λύση θα ήταν να εξαιρούνται τα ανοίγματα τα οποία αναλήφθηκαν έναντι της μητρικής επιχείρησης ή άλλων επιχειρήσεων του ομίλου που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη μέσω κατά περίπτωση έγκρισης, δηλαδή **όταν η ευρωστία του ομίλου στο σύνολό του δεν εγείρει ανησυχίες για το άμεσο μέλλον**. Η έγκριση θα δύναται να ανασταλεί με άμεση ισχύ όταν, κατά τη γνώμη των εποπτικών αρχών, η επιχείρηση ή ο όμιλος δείχνουν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

4.6 Τα «**ανοίγματα που προκύπτουν από μη αξιοποιηθείσες πιστωτικές ευχέρειες, τα οποία κατατάσσονται στα στοιχεία εκτός ισολογισμού με χαμηλό κίνδυνο**» (άρθρο 113) χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Το συνολικό ποσό των **ορίων δαπανών των πιστωτικών καρτών** είναι υψηλό, ιδίως για ορισμένους τύπους ιδρυμάτων. Σε περιόδους περιορισμού της πίστωσης, το μη χρησιμοποιημένο περιθώριο μπορεί να μειωθεί ταχέως. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι **το δυνητικό άνοιγμα που συνδέεται με τη μη χρησιμοποιημένη πίστωση** στις κάρτες πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προσεκτικής και συνετής αξιολόγησης.

5. Η τιτλοποίηση

5.1 Το νέο άρθρο 122α επιβάλλει στους εκδότες, διαμεσολαβητές και διαχειριστές να αναλάβουν υποχρέωση έναντι του πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο δεν συμμετείχε στη σύναψη της αρχικής συμφωνίας με την οποία δημιουργήθηκαν οι υποχρεώσεις, να διατηρήσουν ουσιαστική οικονομική συμμετοχή όχι χαμηλότερη του 5 %.

5.2 Ο κανόνας αυτός εμπνέεται προφανώς από την αρνητική εμπειρία που βίωσε η Αμερική με τις εγγυημένες χρεωστικές υποχρεώσεις (CDO) και θεωρείται ως εκ τούτου αιτιολογημένος. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι το εν λόγω συμβάν εκδηλώθηκε πρωτίστως λόγω όχι τόσο της αφερεγγυότητας των εκδοτών όσο της κακής ποιότητας των ενυπόθηκων δανείων στα οποία βασίζονταν οι CDO, συμβάν το οποίο χαρακτηρίστηκε από κάποια αμερικανική αρχή ως αποτέλεσμα «απρόσεκτου ενυπόθηκου δανεισμού και επικινδύνου νομοθεσίας» (sloppy mortgage-lending and lax regulation): όπως κατέδειξαν τα γεγονότα πρόκειται για μεμονωμένο συμβάν, παρότι έγινε αισθητό ανά την υφήλιο. Όμως η περίπτωση των CDO δεν μπορεί να επεκταθεί σε όλες – ή σχεδόν – τις τεχνικές τιτλοποίησης, η οποία αποτελεί μέσο που συμβάλλει στη ρευστότητα της αγοράς.

5.2.1 Η εισαγωγή του πιστωτικού κινδύνου στην περίπτωση της τιτλοποίησης περιορίζει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων· η ΕΟΚΕ ζητά να αξιολογηθούν προσεκτικά οι δυνητικές επιπτώσεις του εν λόγω μέτρου.

6. Οι εποπτικές ρυθμίσεις

6.1 Η κρίση που έπληξε τις παγκόσμιες χρηματαγορές ανέδειξε την αναγκαιότητα επανεξέτασης των δομών και των μεθόδων εποπτείας, καθιστώντας τες ικανές να προλαμβάνουν τις συστημικές κρίσεις και να αντιδρούν σε επείγουσες καταστάσεις.

6.2 Οι κανόνες σχετικά με την **ανταλλαγή πληροφοριών** και τη **συνεργασία** επανεξετάστηκαν: το άρθρο 42α εισάγει την έννοια του «**υποκαταστήματος συστημικής σημασίας**», αναγνωρίζοντας έμμεσα, σε ορισμένες περιπτώσεις, **την επικράτηση του συμφέροντος της χώρας υποδοχής επί της αρχής της χώρας καταγωγής**. Η ΕΟΚΕ δηλώνει απολύτως σύμφωνη με αυτή τη θεμελιώδους σημασίας προσέγγιση.

6.3 Ουσιαστικά, οι νέοι κανόνες προβλέπουν ότι οι αρμόδιες αρχές της χώρας υποδοχής μπορούν να **ζητήσουν** από τις αντίστοιχες αρχές της χώρας καταγωγής, ή ενδεχομένως από την αρχή ενοποιημένης εποπτείας, να χαρακτηριστεί το υποκατάστημα που είναι εγκατεστημένο στην επικράτεια τους ως «**συστημικής σημασίας**», σε περίπτωση που διαθέτει μερίδιο αγοράς υψηλότερο του 2 % ή αναπτύσσει σημαντική δραστηριότητα στην εθνική αγορά. Το αίτημα αυτό πρέπει να περιλαμβάνει ένα είδος «**εκτίμησης αντικτύπου**» της ενδεχόμενης αναστολής ή διακοπής των εργασιών του υποκαταστήματος στα συστήματα πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού, καθώς και αξιολόγηση των συνεπειών τέτοιου είδους μέτρων στην εθνική αγορά.

6.4 Η διαδικασία για τον χαρακτηρισμό ενός υποκαταστήματος ως «**συστημικής σημασίας**» προϋποθέτει από τεχνικής πλευράς ένα ορισμένο χρονικό διάστημα· θεωρείται εξάλλου χρήσιμο να θεσπισθούν οι **κανόνες που θα εφαρμόζονται σε πραγματικά επείγουσες καταστάσεις** (άρθρο 130), ώστε να καταστεί εφικτή η λήψη έκτακτων μέτρων. Τα νεοθεσπισθέντα σώματα εποπτών (άρθρο 131α – πρβλ. παράγραφο 6.5 κατωτέρω), αλλά και η υφιστάμενη Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας, πιστεύεται ότι θα καταστήσουν εφικτή την εφαρμογή απλοποιημένων διαδικασιών οι οποίες θα συνοδεύονται από τις απαραίτητες εγγυήσεις.

6.5 Η ίδρυση **σωμάτων εποπτών** (άρθρο 131α), τα οποία συστήνονται από την αρχή ενοποιημένης εποπτείας και στα οποία συμμετέχουν οι αρχές των ενδιαφερόμενων κρατών μελών, θεωρείται ιδιαίτερα χρήσιμη. Βασική αποστολή των σωμάτων εποπτών είναι να διασφαλίζουν σταθερό και αποτελεσματικό έλεγχο των διεθνικών ομίλων (και, όπως ευελπιστούμε, να λαμβάνουν ταχέως μέτρα σε επείγουσες καταστάσεις), μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και του κοινού καθορισμού των κατάλληλων μεθόδων εποπτείας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συγκεκριμένη απόφαση, καθώς και για το σύνολο των προτεινόμενων κανόνων ελέγχου, οι οποίοι είναι σύμφωνοι τόσο προς τα αποτελεσματικότερα προγράμματα που ανακοινώθηκαν προηγουμένως όσο και προς τις προσδοκίες του φόρουμ για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (*Financial Services Forum*).

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος της
Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα

COM(2008) 640 τελικό — 2008/0194 (COD)

(2009/C 228/11)

Στις 30 Οκτωβρίου 2008, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα»

Το ειδικευμένο τμήμα, «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. BURANI.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 178 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά τις γενικές γραμμές της πρότασης της Επιτροπής, που αποσκοπεί πρωτίστως στην επέκταση του φάσματος συναλλαγών που προβλέπονται στον κανονισμό για τα διασυνοριακά συστήματα πληρωμής στις άμεσες χρεώσεις. Επί της αρχής, αυτή η πρωτοβουλία συνάδει με τις θέσεις της Επιτροπής, που επιδιώκει οι διασυνοριακές πληρωμές στη ζώνη του Ευρώ να θεωρούνται και να αντιμετωπίζονται ως εθνικές πληρωμές.

1.2 Αιτία προβληματισμού αποτελεί το γεγονός ότι η επεξεργασία των άμεσων διασυνοριακών χρεώσεων είναι πιο δαπανηρή από αυτήν των ανάλογων συναλλαγών σε εθνικό επίπεδο· κατά συνέπεια η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εμπνεύσει διαφάνεια κοινοποιώντας τις λεπτομέρειες, τη μεθοδολογία και τους πόρους των ερευνών στις οποίες βασίστηκε για την εξαγωγή των διαφορετικών συμπερασμάτων της. Μια ισορροπημένη λήψη απόφασης εξαρτάται από τη γνώση των δεδομένων.

1.3 Σε κάθε περίπτωση, αξίζει υπενθύμισης ότι ενώ ο κανονισμός προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2009, όπως προτείνεται, το χρονικό διάστημα είναι μάλλον περιορισμένο και δεν επιτρέπει την κατάρτιση οικονομικών σχεδίων, τα οποία ούτως ή άλλως δεν είναι εφικτά χωρίς τη νομική ασφάλεια για την «Πολυμερή διαπραγματική προμήθεια» (MIF).

1.4 Η πρόταση περιλαμβάνει άλλες δύο απαιτήσεις για τα κράτη μέλη: να θεσπίσουν, όπου δεν υπάρχει, αρχή αρμόδια για τα συστήματα πληρωμών, και να θέσουν σε ισχύ κατάλληλες δομές για τη διαχείριση των διαφορών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι για την πλειονότητα των χωρών αυτές οι δομές υπάρχουν εδώ και καιρό· ωστόσο, όπου αυτό δε συμβαίνει, εφιστά την προσοχή ενάντια στη δημιουργία νέων δομών που διπλασιάζουν ή επικαλύπτουν πλήρως ή μερικώς, λειτουργίες προϋπαρχουσών δομών.

1.5 Μια ακόμα απαίτηση από τα κράτη μέλη αφορά την υιοθέτηση κυρώσεων «αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών» όπου δεν τηρούνται ή παραβιάζονται οι διατάξεις του κανονισμού· η ΕΟΚΕ συμφωνεί, ωστόσο παρατηρεί ότι η ανακοίνωση της συγκριτικής ανάλυσης των μέτρων που λαμβάνονται στις διάφορες χώρες

θα μπορούσε να δώσει εικόνα για τη σημασία που το εκάστοτε κράτος μέλος δίδει στον κανονισμό.

1.6 Ο κανονισμός αφορά μόνο τις περιπτώσεις των χωρών που ανήκουν στη νομισματική ένωση· οι χώρες εκτός της ευρωζώνης έχουν την ευχέρεια να επεκτείνουν την εφαρμογή του κανονισμού στο δικό τους νόμισμα. Το γεγονός ότι καμία χώρα δεν έχει κάνει χρήση αυτής της ευχέρειας θα έπρεπε να προβληματίσει ως προς τη σημασία που δίνουν οι διάφορες χώρες στη χρησιμότητα αυτής της πρωτοβουλίας.

2. Εισαγωγή

2.1 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2560/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ ισχύει από τις 31.12.2001. Ο κανονισμός αυτός προβλέπει ότι το κόστος μιας διασυνοριακής πληρωμής είναι, σε κάθε κράτος μέλος, το ίδιο με το κόστος ανάλογης εσωτερικής πληρωμής. Ο κανονισμός εφαρμόζεται σήμερα στις μεταφορές πιστώσεων, στις ηλεκτρονικές πληρωμές, στις οιασδήποτε φύσης πληρωμές με κάρτα και στις αναλήψεις μετρητών από ΑΤΜ. Η πρόταση της Επιτροπής επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, από 1ης Νοεμβρίου 2009, στις άμεσες χρεώσεις, βελτιώνει το σύστημα ρύθμισης των διαφορών και εισάγει απλοποιήσεις στα συστήματα υποβολής στατιστικών στοιχείων.

2.2 Στόχος της Επιτροπής είναι η βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς των συστημάτων πληρωμών σε ευρώ ώστε οι εγχώριες ή διεθνείς συναλλαγές να υπόκεινται στους ίδιους κανόνες, με εξοικονομήσεις και πλεονεκτήματα τόσο για τους καταναλωτές όσο και για την οικονομία γενικά. Το περιεχόμενο των διαφορών χρήζει ιδιαίτερης προσοχής προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι καταγγελίες των ενώσεων των καταναλωτών, ενώ η υποβολή στατιστικών στοιχείων συνεπάγεται υψηλό διοικητικό κόστος για τα πιστωτικά ιδρύματα.

2.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής και συμφωνεί με τις γενικές γραμμές, αλλά διατυπώνει ορισμένες παρατηρήσεις και συστάσεις με στόχο να συμβάλει θετικά στις τρέχουσες συζητήσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Κατόπιν των πιέσεων που άσκησε επί χρόνια η Επιτροπή, ο τραπεζικός τομέας δημιούργησε μια υποδομή πληρωμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο(τον ενιαίο χώρο πληρωμών σε ευρώ -SEPA) που λειτουργεί με ικανοποιητικό τρόπο, τόσο από πλευράς τεχνικής και οργανωτικής όσο και από πλευράς προσαρμογής των διεθνών επιβαρύνσεων στο επίπεδο των εθνικών επιβαρύνσεων. Η Επιτροπή αναφέρει ότι «ο παρών κανονισμός μπορεί επομένως να θεωρηθεί ως έναρξη του SEPA».

3.2 Είμαστε ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τα επιτευχθέντα αποτελέσματα· υπάρχουν όμως βασικοί προβληματισμοί όσον αφορά την **ανταπόκριση στις γενικές αρχές της ενιαίας αγοράς**. Κατά πρώτο λόγο, ο SEPA αποσκοπεί στην επίλυση του προβλήματος των **πληρωμών σε ευρώ**· οι χώρες που δεν ανήκουν στην ευρωζώνη δεν έχουν πλεονεκτήματα από αυτόν παρά μόνο για το μέρος των πληρωμών που πραγματοποιούν στο ενιαίο νόμισμα. Μετά τη διεύρυνση, μπορεί να ειπωθεί ότι σήμερα ο SEPA αφορά το **μεγαλύτερο τμήμα των ενδοκοινοτικών συναλλαγών**: μια εσωτερική αγορά πολλών ταχυτήτων.

3.3 Κατά δεύτερο λόγο, η **ισότητα των εθνικών και διεθνών επιβαρύνσεων** ισχύει **μόνο στο εσωτερικό της μεμονωμένης χώρας**: οι διαφορές από χώρα σε χώρα παραμένουν και σε μερικές περιπτώσεις είναι σημαντικές· αλλά οι διαφορές μεταξύ του συνόλου των χωρών της ευρωζώνης και των χωρών που είναι εκτός της ευρωζώνης είναι ακόμη πιο σημαντικές. Ο ισχύων κανονισμός προβλέπει ότι μπορεί να υιοθετηθεί σε εθελοντική βάση και από χώρες που δεν είναι στην ευρωζώνη: μια ρήτρα που μέχρι σήμερα δεν έτυχε ιδιαίτερης εφαρμογής. Το συνολικό αποτέλεσμα είναι ότι **υπάρχει ακόμη μεγάλη απόσταση από μια λογική σύγκλιση των τιμών στο εσωτερικό της ΕΕ**.

3.4 Όταν γίνεται λόγος για σύγκλιση τιμών δεν εννοείται η επίτευξη της ισότητας των τιμών· ωστόσο ένα βήμα προς τα εμπρός όσον αφορά τη διαφάνεια και την ικανοποίηση των προσδοκιών των καταναλωτών θα μπορούσε να γίνει εάν σε κάθε χώρα πραγματοποιηθεί μια προσεκτική **συγκριτική εξέταση των δαπανών**: υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά τις δαπάνες υποδομών, τις επιπτώσεις των φορολογικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων, την οργάνωση και το σχετικό βάρος μεταξύ εθνικών και διεθνών συναλλαγών. Μια παρόμοια ανάλυση θα μπορούσε να παράσχει χρήσιμες ενδείξεις για την εγκυρότητα της απόφασης να συμπεριλαμβάνονται στον κανονισμό όλα τα διασυνοριακά μέσα ηλεκτρονικών πληρωμών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Το άρθρο 1.3 αποκλείει από τον κανονισμό τις πληρωμές που γίνονται από τους φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμής για ίδιο λογαριασμό· θα έπρεπε όμως να περιλαμβάνει και τις υπηρεσίες που παρέχονται για λογαριασμό **άλλων φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών**. Η Επιτροπή εγγυάται ότι οι διατάξεις πρέπει να χρήσιμες κατ' αυτήν την έννοια· σε αυτήν την περίπτωση, η ΕΟΚΕ προτείνει σαφέστερη διατύπωση, κρίνοντας ότι θα ήταν παράλογο η

ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που εξασφαλίζεται μεταξύ επαγγελματιών να μην επεκταθεί και σε άλλους επαγγελματίες που χρησιμοποιούν ενδιάμεσους που και αυτοί είναι επαγγελματίες.

4.2 Στο άρθρο 2.1 διευκρινίζεται ότι ο κανονισμός αναφέρεται **αποκλειστικά στις ηλεκτρονικές συναλλαγές πληρωμής**: αποκλείονται συνεπώς τα μέσα πληρωμής σε χαρτί όπως οι επιταγές και οι συναλλαγματικές. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτό, αλλά επισημαίνει ότι οι προμήθειες που εφαρμόζονται στις διάφορες χώρες για αυτά τα μέσα πληρωμών - που είναι υπό εξαφάνιση - είναι πολύ υψηλές για να δικαιολογούνται μόνο από άποψη κόστους. Σε ορισμένες χώρες οι υψηλές προμήθειες χρησιμοποιούνται όχι μόνο ως μέσο μείωσης του κόστους, αλλά και αποτρεπτικά για τη χρήση ακόμη και σήμερα, στην ηλεκτρονική περίοδο, μέσων πληρωμής σε χαρτί: ένα μέτρο με το οποίο συναινεί η ΕΟΚΕ.

4.2.1 Το άρθρο 2 θα έπρεπε εξάλλου να διευκρινίζει με ειδική παράγραφο την έννοια της «ηλεκτρονικής συναλλαγής πληρωμής» που αναφέρεται στην παράγραφο 1. Δεδομένου του κόστους των μικτών τεχνικών και σύμφωνα με την πάγια πρακτική η νέα παράγραφος θα έπρεπε να ορίζει ρητά ότι η **ηλεκτρονική συναλλαγή πληρωμής δεν πρέπει να περιλαμβάνει διαδικασίες σε χαρτί**.

4.3 Το άρθρο 1.2 εισάγει μια καινοτομία: κατά την εφαρμογή του κανονισμού σε διασυνοριακές πληρωμές μέχρι το ποσό των 50 000 ευρώ περιλαμβάνονται **όλα τα μέσα των ηλεκτρονικών συναλλαγών πληρωμών, συμπεριλαμβανομένων των άμεσων χρεώσεων**. Σε ό,τι αφορά τις άμεσες χρεώσεις η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διατηρηθεί κάποιες επιφυλάξεις.

4.3.1 Το σύστημα SEPA άμεσων χρεώσεων διαφέρει από τα επιμέρους εθνικά συστήματα και είναι πιο περίπλοκο και πιο επιτηδευμένο· η ευθυγράμμιση των τιμών μια διεθνούς άμεσης χρέωσης ενδέχεται να επιφέρει αντικειμενική στρέβλωση της αρχής σύμφωνα με την οποία ένα προϊόν ή μια υπηρεσία δεν μπορεί να πωλείται κάτω του κόστους. Εξάλλου, το σύστημα άμεσης χρέωσης - που χρησιμοποιείται από τις επιχειρήσεις αλλά όχι από τους καταναλωτές - συχνά προσφέρεται από τα πιστωτικά ιδρύματα στους πελάτες τους με ευνοϊκούς όρους για λόγους προώθησης: οι επιβαρύνσεις για τις εθνικές συναλλαγές υπολογίζονται για την κάλυψη του κόστους με μικρά περιθώρια αλλά δεν μπορούν να επεκταθούν στις πιο δαπανηρές διεθνείς συναλλαγές. Η ΕΟΚΕ προτείνει **οι άμεσες χρεώσεις να εξαιρεθούν προσωρινά από τον κανονισμό**, με την επιφύλαξη εισαγωγής τους όταν μια ανεξάρτητη πραγματογνωμοσύνη θα βεβαιώνει την έλλειψη κινδύνου στρέβλωσης των τιμών και του ανταγωνισμού.

4.3.2 Σε κάθε περίπτωση, για την τήρηση της θεμελιώδους αρχής της διαφάνειας, η Επιτροπή οφείλει να δημοσιεύσει την έρευνά της, ιδίως όσον αφορά στο εθνικό και διεθνές κόστος και με σαφή ένδειξη ως προς τον τρόπο, τις πηγές και τη μεθοδολογία της συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών. Ελλείψει αυτών των γνωστικών στοιχείων, κάθε τοποθέτηση κινδυνεύει να θεωρηθεί προκατειλημμένη και μεροληπτική.

4.3.3 Ως ύστατο προβληματισμό, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο ότι ο νέος κανονισμός προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2009: μια προθεσμία υπερβολικά βραχεία για το μεσομακροπρόθεσμο οικονομικό σχεδιασμό. Καθοριστική για αυτόν το σχεδιασμό είναι η νομική ασφάλεια για τη MIF (Πολυμερής διαπραγματευτική προμήθεια).

4.4 Στο άρθρο 3 επιβεβαιώνεται η αρχή που ορίζει ο ισχύων κανονισμός: οι επιβαρύνσεις στις **διασυνორιακές πληρωμές πρέπει να είναι ίδιες με τις επιβαρύνσεις που χρεώνονται από τον ίδιο φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμής** για τις αντίστοιχες εγχώριες πληρωμές. Ο κανόνας αυτός που θεσπίστηκε το 2001 φαίνεται ότι εφαρμόστηκε ικανοποιητικά, αλλά μια έρευνα για το θέμα αυτό θα μπορούσε να δείξει τη **σημαντική διαφορά που υπάρχει σε πολλές χώρες όσον αφορά τις επιβαρύνσεις σε μεταφορές πιστώσεων σε ευρώ και σε μεταφορές πιστώσεων σε άλλο νόμισμα**: μια απαράδεκτη διάκριση εις βάρος των πολιτών που διαμένουν εκτός της ευρωζώνης.

4.5 Μια σημαντική καινοτομία εισάγεται στο άρθρο 5: η κατάργηση από 1ης Ιανουαρίου 2010 της **υποχρέωσης παροχής στατιστικών στοιχείων βάσει διακανονισμών** μέχρι το ποσό των 50 000 ευρώ και η πλήρης κατάργηση από 1ης Ιανουαρίου 2012. Αυτός ο διακανονισμός που χρησίμευε στη συλλογή στοιχείων απαραίτητων στις στατιστικές του ισοζυγίου πληρωμών, ήταν πηγή επιπλοκών και δαπανών. Τα κράτη μέλη θα μπορούν να συλλέγουν τα στοιχεία με άλλα συστήματα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με το μέτρο αυτό.

4.6 Το άρθρο 6 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διορίζουν τις αρχές που ευθύνονται για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού: ένας κανόνας που προϋπάρχει και φαίνεται να τηρείται κανονικά. Σημαντικότερος είναι ο κανόνας του άρθρου 7 που προβλέπει την υποχρέωση για τα κράτη μέλη να θεσπίζουν **διαδικασίες για την εξέταση των καταγγελιών** και την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών με την κατάλληλη ενημέρωση του κοινού. Τις λειτουργίες αυτές μπορούν να αναλάβουν νέα όργανα που θα δημιουργηθούν ειδικά για τον

σκοπό αυτό ή άλλα ήδη υφιστάμενα όργανα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, αλλά μόνο στην περίπτωση των χωρών που δεν έχουν ακόμα τέτοιες δομές. Εφιστά, εξ' άλλου, την προσοχή ενάντια στον κίνδυνο δημιουργίας νέων δομών με λειτουργίες που επικαλύπτουν αυτές των υπαρχουσών δομών. Παρατηρεί ότι σε κάθε περίπτωση, λίγα είναι γνωστά για τη λειτουργία αυτών των οργανισμών, αλλά κυρίως για τον αριθμό, τη φύση και την έκβαση των υποθέσεων που χειρίσθηκαν. Η έλλειψη πλήρους και διαφανούς ενημέρωσης βλάπτει την πραγματοποίηση μιας **σοβαρής μελέτης για τη φύση και το πραγματικό μέγεθος των παραλείψεων**.

4.7 Το άρθρο 10 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη επιβάλλουν **«αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις»** σε περίπτωση παράβασης του παρόντος κανονισμού και ανακοινώνουν στην Επιτροπή τα μέτρα που λαμβάνουν. Και σε αυτή την περίπτωση, όπως και προηγουμένως, τα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να λαμβάνουν την **κατάλληλη ενημέρωση**, έστω και για να **αξιολογήσουν τη σημασία που αποδίδει κάθε κράτος μέλος στην τήρηση του κανονισμού**.

4.8 Το άρθρο 11 επεκτείνει στα κράτη μέλη εκτός της ευρωζώνης τη **δυνατότητα επέκτασης της εφαρμογής του κανονισμού στο νόμισμά τους**. Τούτο θα έδετε τέλος στα απρόοπτα και στις διακρίσεις που επισημαίνει η ΕΟΚΕ στο σημείο 4.6· φαίνεται ωστόσο ότι μέχρι στιγμής η αντίδραση των διαφόρων κρατών μελών στην πρόταση αυτή είναι μάλλον χλιαρή, αν όχι μηδενική. Η ΕΟΚΕ αποφεύγει να σχολιάσει αυτήν την πτυχή, αλλά καλεί την Επιτροπή να αναλογισθεί σοβαρά την απήχηση αυτών των προτάσεων.

4.9 Ο κανονισμός προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 2009 η Επιτροπή θα πρέπει να παρουσιάσει μια έκθεση για τη λειτουργία των κωδικών IBAN και BIC έως τις 31 Δεκεμβρίου 2012 και μια έκθεση για την εφαρμογή του κανονισμού έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015. Η ΕΟΚΕ δεν έχει καμιά αντίρρηση και επαναλαμβάνει τα αιτήματα που αναφέρει στα σημεία 4.6 και 4.7 για πληρέστερη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μερών.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της συμμετοχής της Κοινότητας σε ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα μετρολογίας το οποίο έχουν αναλάβει διάφορα κράτη μέλη

COM(2008) 814 τελικό – 2008/0230 COD

(2009/C 228/12)

Στις 21 Ιανουαρίου 2009 το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 169 και 172 παρ. 2 της ΣΕΚ, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

«Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της συμμετοχής της Κοινότητας σε ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα μετρολογίας το οποίο έχουν αναλάβει διάφορα κράτη μέλη»

Το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής την 13η Ιανουαρίου 2009 ανέθεσε την προετοιμασία των σχετικών εργασιών στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση».

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στη διάρκεια της 452ης συνόδου ολομέλειας στις 25 Μαρτίου 2009, όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. PEZZINI και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση αποχές.

1. Συστάσεις και συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει θεμελιώδεις τους στόχους της γνωμοδότησης και παροτρύνει την Επιτροπή να επιδιώξει ένα κοινό σύστημα μέτρησης που να υπερβαίνει τις εθνικές έρευνες και τα αποτελέσματά τους για να αποκτήσει ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, αποδεκτή από όλους.

1.2 Ο απώτερος στόχος, κατά την ΕΟΚΕ, είναι η επίτευξη ενιαίας θέσης σε παγκόσμιο επίπεδο, στην οποία η φωνή της ΕΕ δεν θα υστερεί, αλλά θα προωθεί πρότυπα σχετικά με υλικά, προϊόντα και διαδικασίες που θα αναπτύσσονται στην Ευρώπη και θα ανταποκρίνονται στα βιομηχανικά και εμπορικά συμφέροντα της ΕΕ.

1.3 Σε ένα παγκοσμιοποιημένο πλέον οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο, μια ευρωπαϊκή μετρολογική δομή που επιτυγχάνει άριστες επιδόσεις δεν μπορεί, κατά τη γνώμη ΕΟΚΕ, παρά να έχει θετικές επιπτώσεις στην οικονομία της ΕΕ.

1.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ευρωπαϊκή ερευνητική κοινότητα πρέπει να συμμετέχει ολόενα και περισσότερο στις διαδικασίες σχεδιασμού σύγχρονων συστημάτων, που εφαρμόζουν τη μετρολογία στην αιχμή της φυσικής, της χημείας, της βιολογίας, των περιβαλλοντικών επιστημών, του «οικολογικού αποτυπώματος», των νανοτεχνολογιών, της διατροφής, της υγιεινής και της ασφάλειας στον χώρο εργασίας.

1.5 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, για την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων είναι αναγκαία η επίμονη αναζήτηση μεγαλύτερης συμμετοχής της βιομηχανίας, του εμπορίου και του δημοσίου τομέα στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής μετρολογικής έρευνας (ΕΜΕ) που απαιτούν οι νέες συνθήκες στη διεθνή σκηνή.

1.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό να μην εκλαμβάνεται ο κόσμος της μετρολογικής έρευνας ως κάτι ξεχωριστό και αυτοοριζόμενο.

1.7 Η ρύθμιση και τυποποίηση εκφράζονται μέσω μετρήσιμων συστημάτων που βασίζονται σε μετρολογία εφαρμοστέα και αποδεκτή σε διεθνές επίπεδο. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει να συμμετέχουν εξ' αρχής στην κατάρτιση νέων σχεδίων οι ευρωπαϊκοί φορείς τυποποίησης (CEN, CENELEC, ETSI) και οι αντίστοιχοι εθνικοί, πέραν των φορέων διαπίστευσης.

1.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να καταβληθούν όλες οι δυνατές προσπάθειες για την στενότερη ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής μετρολογικής έρευνας μεταξύ:

— του ερευνητικού κόσμου

— της βιομηχανίας

— των πανεπιστημίων, επιστημονικών φορέων και φορέων ανωτάτης εκπαίδευσης

— των ευρημάτων που παράγουν οι τεχνολογικές πλατφόρμες

— της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών

διότι μόνον έτσι, αποκλείοντας κάθε μορφή «closed shop» (κέντρου κλειστής εξυπηρέτησης), θα επιτευχθούν, κατά την ΕΟΚΕ, αποτελέσματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αποδεκτά διεθνώς.

1.9 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την αξία των προτάσεων της Επιτροπής, που στηρίζουν την πρωτοβουλία EMRP⁽¹⁾ (Ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα μετρολογίας) με τρόπους που προβλέπουν αυξημένο επίπεδο «κοινοτικοποίησης», όσον αφορά:

— τον κοινό προγραμματισμό σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες συμμετοχής, όπως τέθηκαν στο 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο

— το επίπεδο του εκτιμώμενου καταμερισμού των πόρων, πέραν της λογικής των εθνικών παρεμβάσεων.

1.10 Κατά την ΕΟΚΕ, το σύστημα διακυβέρνησης θα πρέπει να ορισθεί καλύτερα. Είναι προφανές ότι ένα εσφαλμένο σύστημα διακυβέρνησης μπορεί να υπονομεύσει την πορεία της έρευνας και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

1.11 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει σχετικά την ανάγκη μεγαλύτερης συμμετοχής των άμεσα ενδιαφερομένων για τα μετρολογικά αποτελέσματα της έρευνας, στην ιεράρχηση, στην κατάρτιση και αξιολόγηση των προσφορών - προς δημοσίευση στο CORDIS και την Επίσημη Εφημερίδα (ΕΕ) - για προτάσεις που περιλαμβάνουν τη συμμετοχή εταιριών, πανεπιστημίων και ερευνητικών και εκπαιδευτικών κέντρων και στην παρακολούθηση και έλεγχο των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και σχεδίων.

1.12 Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο τον εφοδιασμό του Επιστημονικού Συμβουλίου Έρευνας EMRP με τη δυνατότητα ελέγχου, με δεσμευτικές γνωμοδοτήσεις προς την επιτροπή EMRP, των ερευνητικών τυπολογιών προς χρηματοδότηση, του ετήσιου προγράμματος εργασιών και της επιλογής της δεξαμενής των ανεξάρτητων αξιολογητών των προτάσεων. Σκόπιμη κρίνεται και η παρακολούθηση των επιτροπών αξιολόγησης από παρατηρητή της Επιτροπής, όπως στο 7ο ΠΠ.

1.13 Κατά την ΕΟΚΕ, θα ήταν επίσης σκόπιμη η πρόβλεψη, στις προπαρασκευαστικές προτάσεις του επόμενου ΠΠ ETA 2014-2020, ενός πραγματικού μονίμου κοινοτικού προγράμματος, υπό το συντονισμό και τη διαχείριση της Επιτροπής, που θα βασίζεται σε μια συνεχή διαδικασία συμμετοχής των ενδιαφερομένων φορέων και θα λαμβάνει υπόψη πρωτίστως τις απαιτήσεις του κόσμου της βιομηχανίας, των πανεπιστημίων, της έρευνας, της τυποποίησης, καθώς και των διεθνών πτυχών της μετρολογικής έρευνας, ιδίως σε σχέση με τους διεθνείς οργανισμούς όπως οι ISO, ΟΟΣΑ και με άλλους φορείς αναφοράς όπως η IUPAP⁽²⁾.

2. Εισαγωγή

2.1 Η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής, της παροχής υπηρεσιών και του εμπορίου επιβάλλει την ελαχιστοποίηση των τεχνικών φραγμών που μπορούν να παρουσιασθούν

στις συναλλαγές. Στη βάση αυτής της διαδικασίας βρίσκεται ένα αξιόπιστο και κοινά αποδεκτό μετρικό σύστημα.

2.2 Αυξανόμενος αριθμός ρυθμίσεων για τομείς όπως:

— η ασφάλεια,

— η διατροφική σήμανση,

— τα υγειονομικά συστήματα,

— το περιβάλλον,

— η βιοτεχνολογία,

— οι нанοτεχνολογίες και τα προηγμένα υλικά,

— η ενέργεια,

— οι μεταφορές και τηλεπικοινωνίες και τα συστήματα ασφαλείας

απαιτούν ιχνηλασιμότητα και συγκρισιμότητα αναγνωρισμένες σε διεθνές επίπεδο.

2.3 Ημετρολογική έρευνα χαρακτηρίζεται δημόσιο αγαθό, και είναι μία εκ των βασικών υποστηρικτικών δραστηριοτήτων για τη ρύθμιση και την τυποποίηση.

2.3.1 Οι ευρωπαϊκές υποδομές μέτρησης στηρίζονται από ευρωπαϊκούς οργανισμούς όπως ο Ευρωπαϊκός οργανισμός διαπίστευσης (EA), η Ευρωπαϊκή επιτροπή τυποποίησης (CEN), το Ευρωπαϊκό δίκτυο μετρολογίας Euromet⁽³⁾, ενσωματωμένο πλέον στο Euramet, και το Ινστιτούτο υλικών και μετρήσεων αναφοράς (IYMA) του Geel, του Κοινού κέντρου ερευνών, σε συνεργασία με το Διεθνές Γραφείο Μέτρων και Σταθμών (BIPM, Bureau International des Poids et Mesures).

2.4 Σύμφωνα με το BIPM: «Η ανάπτυξη διεπιστημονικών πεδίων όπως η нанοτεχνολογία, τα προηγμένα υλικά και οι ιδιότητες των υλικών θα χρειασθεί άμεσα αριθμό κανόνων, για τα νέα μέτρα αναφοράς, στους τομείς της φυσικής και της χημείας»⁽⁴⁾.

2.5 Στην Ευρώπη, η αειφόρος ανταγωνιστικότητα και καινοτομία απαιτούν, σε όλους τους τομείς, συγκεκριμένα μέτρα και δοκιμές, με ελέγχιμα αποτελέσματα, για την καθιέρωση μακροπρόθεσμων κανόνων ως προς τα μέτρα αναφοράς, όπως ορίζονται από το Διεθνές Σύστημα Μονάδων: SI.

⁽³⁾ Αποτελούμενο από τα Εθνικά ινστιτούτα μετρολογίας 32 χωρών και από το Ινστιτούτο υλικών και μετρήσεων αναφοράς (IYMA) του Geel, του Κοινού κέντρου ερευνών ΕΚ.

⁽⁴⁾ BIPM. *Évolution des besoins dans le domaine de la métrologie pour le commerce, l'industrie et la société et le rôle du BIPM* («Εξελίξεις των αναγκών του κλάδου της μετρολογίας σχετικά με το εμπόριο, τη βιομηχανία και την κοινωνία, και ρόλος του BIPM»), έκδοση 2007. Παρίσι, 2008.

⁽¹⁾ Παλαιό Άρθρο 169 της Συνθήκης.

⁽²⁾ International Union of Pure and Applied Physic.

2.6 Η ευρωπαϊκή έρευνα για τη μετρολογία προωθείται από τα εθνικά προγράμματα μετρολογικής έρευνας και από προγράμματα στα πλαίσια του ERA-NET, που περιλαμβάνεται στο 6^ο πρόγραμμα πλαίσιο, και του ERA-NET-Plus που περιλαμβάνεται στο 7^ο πρόγραμμα πλαίσιο. Πάντοτε εντός των προγραμμάτων πλαισίων αναπτύχθηκαν: τα προγράμματα IMERA (Implementing Metrology in the European Research Area ⁽¹⁾), Imeraplus ⁽²⁾, που αποτέλεσε την πρώτη φάση του EMRP, οι δραστηριότητες του Κοινού κέντρου ερευνών ΚΚΕ ⁽³⁾, και η σημερινή πρόταση «μεταβλητής γεωμετρίας» EMRP.

2.7 Στις ΗΠΑ, για το δημοσιονομικό έτος 2009 διατέθηκε το ποσό των 634 εκατομμυρίων δολαρίων ομοσπονδιακής χρηματοδότησης στα ερευνητικά προγράμματα του Εθνικού Ινστιτούτου Προτύπων και Τεχνολογίας (NIST, National Institute of Standards and Technology).

2.8 Σε αυτήν τη συγκυρία, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την αύξηση των πόρων στη διάθεση της ευρωπαϊκής μετρολογικής έρευνας, ενώνοντας το υπάρχον ερευνητικό δυναμικό των κρατών μελών και αυτό του Κοινού κέντρου ερευνών, για να ενεργοποιηθεί μια ικανή κριτική μάζα σε διεθνές επίπεδο, αποφεύγοντας την επικάλυψη και κατασπατάληση πόρων, με αποτελέσματα σαφώς ανώτερα αυτών που μπορεί να αποφέρει ο συντονισμός ERA-NET-Plus του 7^{ου} ΠΠ 2007-2013.

2.9 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, δεδομένης της σημασίας των μετρολογικών ερευνών στο άμεσο μέλλον, όπως καταμαρτυρούν διάφορες μελέτες ⁽⁴⁾, θα είναι σκόπιμο αυτές οι έρευνες να συμπεριληφθούν στις θεματικές προτεραιότητες του επόμενου ΠΠ 2014-2020, πράγμα που θα τους δώσει μόνιμο καθεστώς και δομή κοινοτικής έρευνας και θα εγγυηθεί τη συντονισμένη και συνεχή ενσωμάτωση των εθνικών προοπτιδών.

3. Η πρόταση του προγράμματος πρώην άρθρο 169

3.1 Σκοπός της πρότασης, η οποία βασίζεται στο άρθρο 169, είναι η θέσπιση Ευρωπαϊκού Ερευνητικού Προγράμματος Μετρολογίας (ΕΕΠΜ) το οποίο θα συνενώνει και συγκεντρώνει 22 εθνικά ερευνητικά προγράμματα μετρολογίας με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας μετρολογικής έρευνας.

3.2 Ανάμεσα στους αναφερθέντες στόχους βρίσκεται και η συμβολή στην οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας μέσω του καλύτερου συντονισμού, έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν κοινές ευρω-

παϊκές προκλήσεις, να αυξηθεί ο αντίκτυπος των προγραμμάτων αυτών και να αρθούν οι φραγμοί μεταξύ των εθνικών προγραμμάτων.

3.3 Το EMRP αποσκοπεί, σύμφωνα με την Επιτροπή, στην ενσωμάτωση των εθνικών προγραμμάτων 22 κρατών, ενώνοντάς τα σε ένα κοινό πρόγραμμα, για να:

— υποστηρίξει, συγκεκριμένα, τους στόχους των ευρωπαϊκών συστημάτων μέτρησης,

— επιταχύνει την ανάπτυξη, την επικύρωση και την αξιοποίηση νέων τεχνικών μέτρησης,

— παράσχει υποστήριξη στην κατάρτιση και εφαρμογή οδηγιών και κανονισμών.

3.4 Το προτεινόμενο μοντέλο διακυβέρνησης βασίζεται στην αποκτηθείσα εμπειρία, με την πρώτη πρωτοβουλία στα πλαίσια του άρθρου 169 της Συνθήκης, που εντάχθηκε στο 6^ο Πρόγραμμα πλαίσιο, δηλαδή την πρωτοβουλία EDCTP ⁽⁵⁾.

3.5 Η πρωτοβουλία EMRP προβλέπει χρηματοδότηση 400 εκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων 200 εκατομμύρια ως συνεισφορά των συμμετεχουσών χωρών για την περίοδο 2009-2016, και άλλα 200 εκατομμύρια από κοινοτική χρηματοδότηση.

3.6 Ο συντονισμός της πρωτοβουλίας ανατέθηκε στην Ευρωπαϊκή ένωση εθνικών ινστιτούτων μετρολογίας (Euramet) που δημιουργήθηκε το 2007 βάσει της γερμανικής νομοθεσίας και αναγνωρίσθηκε ως σύλλογος κοινής ωφέλειας, ενώ η γραμματεία της εδρεύει στο Braunschweig της Κάτω Σαξονίας, και λειτουργεί ως ευρωπαϊκός περιφερειακός μετρολογικός οργανισμός και εκτελεστική υπηρεσία EMRP.

4. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τους κύριους στόχους της πρότασης, στηρίζοντας τις μεθόδους που περιέχονται σε αυτήν και υπενθυμίζει τη σημασία της επικέντρωσης των στόχων:

— στην αριστεία της μετρολογικής δομής,

— σε ερευνητικά προγράμματα κοινά, ανταγωνιστικά και ανοιχτά,

⁽¹⁾ Το πρόγραμμα IMERA περιλαμβάνει 20 εταίρους από 14 χώρες, πέραν του προγράμματος IRMM του ΚΚΕ-ΕΚ.

⁽²⁾ Το πρόγραμμα IMERAplus περιλαμβάνει 45 εταίρους από 20 χώρες, πέραν της ΕΚ.

⁽³⁾ Αυτή είναι η μετρολογική δραστηριότητα του ΚΚΕ: «Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της διαφάνειας της εσωτερικής αγοράς και του εμπορίου της ΕΕ θα επιδιωχθεί με την παραγωγή και διάδοση διεθνώς αποδεκτών βάσεων αναφοράς και την προώθηση κοινού ευρωπαϊκού συστήματος μετρήσεων.»

⁽⁴⁾ Πρβλ. U.S. National Science and Technology Council, *Instrumentation and metrology in nanotechnology*. 2006; και BIMP. Έκθεση 2007.

⁽⁵⁾ *European-Developing Countries Clinical Trials Program* (Σύμπραξη Ευρωπαϊκών και Αναπτυσσομένων Χωρών για τις Κλινικές Δοκιμές).

— στην αύξηση της συμμετοχής της ερευνητικής κοινότητας μέσω της ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων τους,

— σε πραγματική διεθνή συνεργασία που δίνει αξία στο ευρωπαϊκό σύστημα,

— σε μία ενιαία φωνή σε παγκόσμιο επίπεδο,

— πάνω από όλα, σε μεγαλύτερη ενσωμάτωση της βιομηχανίας (σύλλογοι εργοδοτών και εργαζομένων), του εμπορίου και του δημόσιου τομέα στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής μετρολογικής έρευνας.

4.2 Για την ΕΟΚΕ είναι καθοριστικής σημασίας ο κόσμος της μετρολογικής έρευνας να μην θεωρείται ξεχωριστή οντότητα αλλά να περιλαμβάνει τους χρήστες κατά τον καθορισμό των προτεραιοτήτων του προγράμματος, το σύστημα αξιολόγησης και επιλογής προγραμμάτων, τη συμμετοχή στις προτάσεις και κατά την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων, και αυτό σε στενή συνεργασία με τους οργανισμούς τυποποίησης και διαπίστευσης. Η ΕΟΚΕ είναι αντίθετη με κάθε μορφή κέντρου κλειστής εξυπηρέτησης.

4.2.1 Ειδικότερα, κατά την ΕΟΚΕ, οι κανόνες συμμετοχής στο πρόγραμμα EMRP οφείλουν να συμμορφώνονται πλήρως με τον κανονισμό (ΕΚ) 1906/2006, με τον οποίο καθορίζονται οι κανόνες συμμετοχής στο έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο και το σχετικό δημοσιονομικό κανονισμό.

4.2.2 Οι κανόνες συμμετοχής στο EMRP οφείλουν να παρέχουν ένα συνεκτικό και διαφανές πλαίσιο για να διασφαλίσουν την πιο αποτελεσματική δυνατή εφαρμογή, δεδομένης της ανάγκης διευκόλυνσης της πρόσβασης σε όλους τους συμμετέχοντες μέσω απλουστευμένων διαδικασιών. Αυτοί οι κανόνες πρέπει να διευκολύνουν την αξιοποίηση της πνευματικής ιδιοκτησίας κάθε συμμετέχοντος, προστατεύοντας παράλληλα τα νόμιμα συμφέροντα των άλλων συμμετεχόντων και της Κοινότητας.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου ευρωπαϊκού συστήματος μετρολογικής έρευνας, με κοινό προγραμματισμό των συμμετεχόντων εθνικών οργανισμών, θα δώσει ανεπαρκή αποτελέσματα αν δεν προβλέπει τη στενή ολοκλήρωση του κόσμου της έρευνας, της βιομηχανίας, των πανεπιστημίων

και των οργανισμών τυποποίησης και διαπίστευσης, καθώς και ένα δομημένο διάλογο με τις ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες ⁽¹⁾ και με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

4.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΚ δίνει στην Κοινότητα τη δυνατότητα συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα που εκπονούνται από κοινού από πολλά κράτη μέλη, εφόσον οι στόχοι είναι σαφώς καθορισμένοι και σχετικοί με την Κοινότητα και το Πρόγραμμα πλαίσιο, έχουν ικανή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και κρίσιμη μάζα, και καθορίζουν με σαφήνεια το κοινό πρόγραμμα δραστηριοτήτων και τη δομή διακυβέρνησης και εφαρμογής.

4.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί πως οι στόχοι θα πρέπει να καθορισθούν σαφέστερα, όχι μόνο ως προς τη στήριξη των εθνικών συστημάτων μέτρησης, την ενίσχυση των δικτύων των εθνικών και ειδικών ινστιτούτων, και την ολοκλήρωση των τρεχουσών εθνικών δράσεων.

4.5 Λείπει, κατά την ΕΟΚΕ, μια σαφής ένδειξη ιεράρχησης των δράσεων και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων που θα δικαιολογεί απόλυτα:

— την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία της πρότασης,

— μια σαφή και εκτεταμένη τεκμηρίωση του κοινού προγράμματος των ολοκληρωμένων δραστηριοτήτων,

— μια δομή διακυβέρνησης.

4.6 Το ίδιο παρατηρείται από την ΕΟΚΕ όσον αφορά τον ορισμό των επιχορηγήσεων αριστείας για ερευνητικούς ή άλλους οργανισμούς, εθνικά ινστιτούτα μετρολογίας ή ειδικά ινστιτούτα.

4.7 Όσον αφορά το προτεινόμενο σύστημα διακυβέρνησης, αυτό θα πρέπει να ορισθεί σαφέστερα. Σημειώνεται εξ' άλλου ότι, εκτός του Euramet, δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο κα άλλες οργανώσεις, όπως το Eurachem ⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, αν και το Euramet χαρακτηρίζεται ειδικό εκτελεστικό μέσο του EMRP, μεγάλο μέρος του προγράμματος θα έπρεπε να υπάγεται στη διαχείριση του *National Physical Laboratory*, δηλαδή με βρετανό υπεύθυνο, «ως προσωρινή λύση».

⁽¹⁾ Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν τα *microarrays* ή η φασματομετρία προηγμένης μάζας.

⁽²⁾ Το Eurachem είναι δίκτυο ευρωπαϊκών οργανισμών με στόχο τον ορισμό ενός διεθνούς συστήματος ιχνηλασιμότητας για τις μετρήσεις στον τομέα της χημείας και την προώθηση καλών πρακτικών. Το Eurachem Europa περιλαμβάνει 35 κράτη μέλη.

4.8 Τέλος η ΕΟΚΕ επισημαίνει με ανησυχία ότι δεν προβλέπεται, ούτε στην προτεινόμενη νομοθεσία ούτε στα παραρτήματα, η αποτελεσματική συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων για τα μετρολογικά αποτελέσματα της έρευνας: η βιομηχανία στο σύνολό της, το εμπόριο, οι οργανισμοί τυποποίησης και διαπίστευσης, ο δημόσιος τομέας.

4.9 Συμπερασματικά, η ΕΟΚΕ θεωρεί προτιμότερο τον προσανατολισμό προς μια πιλοτική δράση ευρωπαϊκής μετρολογικής έρευνας (ERM) διάρκειας έως το 2013, υπό τη σκέπη του Imeapplus, καθώς και θέση προς μελέτη, στις προπαρασκευαστικές προτάσεις του Ογδόου προγράμματος πλαισίου ETA 2014-2020, ενός πραγματικού μονίμου κοινοτικού προγράμματος, με σαφέστερους και πιο τεκμηριωμένους μηχανισμούς. Το εν λόγω πρόγραμμα, που θα διαχειρίζεται η Επιτροπή για όλα τα κράτη μέλη και συνδεδεμένες χώρες, θα πρέπει να προβλέπει μια επιτροπή διαχείρισης και μια συμβουλευτική επιτροπή, και να επιτρέπει μια δυναμική διαδικασία διαβούλευσης, προσανατολισμού και παρακολούθησης από τους ενδιαφερόμενους πρωτίστως για τις απαιτήσεις της βιομηχανίας φορείς.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την αξία των προτάσεων της Επιτροπής, που στηρίζουν την πρωτοβουλία EMRP⁽¹⁾ με τρόπους που προβλέπουν αυξημένο επίπεδο «κοινοτικοποίησης», όσον αφορά τον κοινό προγραμματισμό, τον εκτιμώμενο καταμερισμό των πόρων στη λογική της «αμοιβαίας εκμάθησης» και τους κανόνες συμμετοχής εταιριών, πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων, καθώς και την αξιολόγηση των προτάσεων στην οποία πρέπει να συμμετέχει, όπως στο 7^ο ΠΠ, παρατηρητής της Επιτροπής.

5.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, εξ' άλλου, ως προς την προτεινόμενη διακυβέρνηση του EMRP, ότι:

α) η επιτροπή του EMRP, αποτελούμενη μόνον από εκπροσώπους των εθνικών ιδρυμάτων μετρολογίας, και με το Ινστιτούτο IRPM σε ρόλο απλού παρατηρητή, θα είναι υπεύθυνη για την εκτέλεση του προγράμματος και ιδίως για:

— αποφάσεις για την ανάπτυξη και ενημέρωση του EMRP·

— δημιουργία και κατάργηση των αναγκαίων επιτροπών για τα υπο-προγράμματα·

— προετοιμασία και απόφαση για τις προϋποθέσεις εκτέλεσης του EMRP, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής των αξιολογητών·

— έγκριση της σύνδεσης της δεξαμενής των αξιολογητών·

— αποφάσεις για τη χρηματοδότηση των ερευνητικών προγραμμάτων και σχεδίων, βάσει των προϋποθέσεων χρηματοδότησης, στο βαθμό ευχέρειας που έχει δοθεί στο EURAMET από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή·

— έγκριση του τμήματος του προϋπολογισμού που αφορά το EMRP, για το επόμενο δημοσιονομικό έτος·

— προετοιμασία και ανακοίνωση των προκηρύξεων δήλωσης ενδιαφέροντος και των προτάσεων που αφορούν το EMRP·

— εποπτεία μέσω ενός κατάλληλου και τακτικού ελέγχου των οικονομικών της γραμματείας του EMRP·

— παρακολούθηση και έλεγχος της προόδου των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και σχεδίων και των αποφάσεων για διορθωτικά μέτρα⁽²⁾.

β) Το ερευνητικό συμβούλιο του EMRP, αποτελούμενο από 16 μέλη εκ των οποίων:

— 1 από το BIPM,

— 1 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

— 1 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας,

— 1 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

— 1 από το EUROLAB,

— 1 από τους Ευρωπαϊκούς οργανισμούς πιστοποίησης,

— 1 από τον ευρωπαϊκό οργανισμό συνεργασίας στη νομική μετρολογία WELMEC⁽³⁾,

— για τη βιομηχανία, την έρευνα και τον ακαδημαϊκό χώρο,

⁽¹⁾ Παλαιό Άρθρο 169 της Συνθήκης.

⁽²⁾ Πρβλ. EURAMET E.V. Byelaws 11.01.2007, άρθρο 14 σημείο 5.

⁽³⁾ WELMEC: Western European Legal Metrology Cooperation.

είναι αμιγώς συμβουλευτικό για τις στρατηγικές πτυχές του EMRP και για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα ειδικά προγράμματα ⁽¹⁾.

5.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει σχετικά την ανάγκη συμμετοχής, με δεσμευτικές γνώμες, του ερευνητικού συμβουλίου EMRP, με αντικείμενο τη συνεργασία με την Επιτροπή του EMRP σε ισότιμη βάση, ειδικά σε ό,τι αφορά: την ανάπτυξη και ενημέρωση του EMRP, τις

επιτροπές των υπο-προγραμμάτων, την επιλογή και σύνθεση της δεξαμενής αξιολογητών, τις αποφάσεις χρηματοδότησης των ερευνητικών προγραμμάτων και σχεδίων, την προετοιμασία και ανακοίνωση των προκηρύξεων δήλωσης ενδιαφέροντος και των προτάσεων προς δημοσίευση στο CORDIS και στην Επίσημη εφημερίδα της ΕΕ, την παρακολούθηση και έλεγχος της προόδου των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και σχεδίων.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Πρβλ. EURAMET E.V. Byelaws 11.01.2007, *Rules and procedures* μέρος Β σημείο III.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της [...] για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την υποστήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, της χρηματοοικονομικής αναφοράς και του λογιστικού ελέγχου

COM(2009) 14 τελικό — 2009/0001 (COD)

(2009/C 228/13)

Στις 3 Φεβρουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της [...] για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την υποστήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, της χρηματοοικονομικής αναφοράς και του λογιστικού ελέγχου»

Το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής αποφάσισε στις 24 Φεβρουαρίου 2009 να αναθέσει στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των σχετικών εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά τη διάρκεια της 452ης συνόδου ολομέλειας της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 2009) όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. BURANI και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 95 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 14 αποχές.

1. Σύνοψη και συμπεράσματα

1.1 Η τρέχουσα κρίση επιβάλλει την επανεξέταση του συνόλου των κανόνων που διέπουν τις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Όσον αφορά την εποπτεία των δραστηριοτήτων, η έκθεση της ομάδας de Larosière περιέχει μία σειρά από συστάσεις που αποτελούν παράλληλα και μία προσεκτική ανάλυση των εγγενών αδυναμιών των κανόνων και της στάσης που τηρήθηκε κατά το του παρελθόν.

1.2 Με την εξεταζόμενη πρόταση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ευθυγραμμίζεται με τις συστάσεις τις οποίες, κατά κάποιο τρόπο, είχε ήδη προβλέψει. Προορίζει κοινοτικά κονδύλια για επιχορηγήσεις στις τρεις τεχνικές και νομικές δομές των εποπτικών αρχών (ΕΣΕΧΑ, ΙΕΔΑΠ, και ΣΕΔΣ). Αυτές οι επιχορηγήσεις αποσκοπούν στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας αυτών των οργάνων από εξωτερικές επιρροές. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση αυτή, αλλά εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι τα τρία όργανα συστάθηκαν από και για συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους και δεν παύουν να έχουν τον ιδιωτικό χαρακτήρα τους ακόμα και όταν τα πρότυπά τους είναι ενσωματωμένα στην κοινοτική ή τη διεθνή νομοθεσία. Καθίσταται έτσι **δύσκολο να διαχωριστεί το δημόσιο συμφέρον από τις δραστηριότητες αυτών των επαγγελματικών κλάδων.**

1.3 Έχουν επίσης προβλεφθεί **οικονομικές ενισχύσεις των συγκεκριμένων δράσεων των εποπτικών οργάνων**, των συμβουλευτικών και επικουρικών οργάνων που σύστησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα οποία απαρτίζονται από αντιπροσώπους των εποπτικών αρχών των κρατών μελών. Οι συγκεκριμένες δράσεις αφορούν την κατάρτιση του προσωπικού των εν λόγω αρχών καθώς και τη διαχείριση έργων τεχνολογίας της πληροφορίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη σύγχυσή της αναφορικά με αυτό σημείο, δεδομένου ότι οι δικαιούχοι των προγραμμάτων κατάρτισης και των έργων είναι τα ίδια τα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, αδυνατεί να καταλάβει γιατί θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κοινοτικά κονδύλια.

2. Εισαγωγή

2.1 Η τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση είχε και συνεχίζει να έχει ολέθριες συνέπειες, το εύρος των οποίων δεν μπορεί ακόμα να εκτιμηθεί, αλλά σε κάθε περίπτωση δεν είναι διόλου αμελητέο. Μαζί όμως με τις σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες, η κρίση επέφερε και ένα θετικό αποτέλεσμα: την επιβολή μίας **αυστηρής επανεξέτασης τόσο των αρχών** στις οποίες βασιζόταν μέχρι τώρα ο παγκόσμιος χρηματοοικονομικός τομέας όσο και **των βεβαιότητων** που δεν μας επέτρεπαν να διακρίνουμε τον εγγενή κίνδυνο όλων των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων.

2.2 Μία τέτοια επανεξέταση συνεπάγεται αυστηρή αυτοκριτική όλων όσων βρέθηκαν στο μάτι του κυκλώνα με τη στάση, τις εκτιμήσεις και τις ενέργειές τους. Είτε πρόκειται για χρηματοοικονομικούς φορείς, νομοθέτες, ελεγκτικές αρχές, είτε πρόκειται για οργανισμούς αξιολόγησης φερεγγυότητας ή οικονομολόγους, όλοι είχαν το δικό τους μερίδιο ευθύνης. Από την άλλη πλευρά, κανένας δεν ευθύνεται απολύτως και αποκλειστικά. Τα τελευταία γεγονότα και η επισκόπηση της στάσης που τηρήθηκε τον προηγούμενο καιρό καταδεικνύουν ότι η κρίση ήταν αποτέλεσμα μίας σειράς αλληλένδετων και συντρεχόντων παραγόντων.

2.3 Μία από τις βαθύτερες αιτίες της κρίσης ήταν η **έλλειψη εποπτείας**. Οι κανόνες ήταν φαινομενικά ορθά σχεδιασμένοι, αποδείχθηκαν όμως ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση –και ακόμα λιγότερο για την πρόληψη– των πλέον πολύ γνωστών συνεπειών. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, η αιτία ήταν η ίδια η έλλειψη εποπτείας. Η ανάλυση της κατάστασης και οι συστάσεις για την κάλυψη αυτού του κενού ελέγχου είναι το αντικείμενο της **έκθεσης της ομάδας de Larosière**. Στο πνεύμα αυτών των συστάσεων, και αρκετά πριν από αυτές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μία πρόταση για τη δημιουργία ενός κοινοτικού προγράμματος **στήριξης δράσεων που θα παράσχουν τα μέσα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελέγχου των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων.**

2.4 Το πρόγραμμα προβλέπει επιχορηγήσεις σε τρεις νομικές δομές παροχής τεχνικών και νομικών μέσων στις εποπτικές αρχές στους τομείς της κεφαλαιαγοράς, των τραπεζικών συναλλαγών καθώς και τον τομέα ασφαλίσεων και επαγγελματικών συντάξεων. Οι τρεις νομικές δομές είναι, για τη μεν **χρηματοοικονομική αναφορά**, η ΕΣΕΧΑ (Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Επιτροπή Χρηματοοικονομικής Αναφοράς) και το ΙΕΔΛΠ (Ίδρυμα της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων) για τον δε **λογιστικό έλεγχο**, το ΣΕΔΣ (Συμβούλιο Εποπτείας Δημοσίου Συμφέροντος).

2.5 Προβλέπονται επίσης **οικονομικές ενισχύσεις σε συγκεκριμένες δράσεις των επιτροπών εποπτικών αρχών**: πρόκειται για ανεξάρτητα συμβουλευτικά όργανα χωρίς να αποτελούν νομικό πρόσωπο, τα οποία έχει συστήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και απαρτίζονται από μέλη των εθνικών εποπτικών αρχών. Τέτοιου είδους όργανα δίνουν το βήμα για διάλογο, διατύπωση προβληματισμών και διαβούλευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συμβάλουν στη συνεπή και έγκαιρη εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στα κράτη μέλη. Οι τρεις εν λόγω επιτροπές δεν αποτελούν νομικό πρόσωπο και συνεπώς, προκειμένου να μπορούν συνάπτουν συμβάσεις με τρίτους, κατέστη αναγκαίο να δημιουργηθεί για καθεμία από αυτές μια **υποστηρικτική δομή** που να αποτελεί νομικό πρόσωπο στη εκάστοτε χώρα όπου βρίσκεται η έδρα της, δηλαδή το Ηνωμένο Βασίλειο για τον τραπεζική εποπτεία (**CEBS**), τη Γαλλία για την κεφαλαιαγορά (**CESR**) και τη Γερμανία για τις ασφαλίσεις και τις συντάξεις (**CEIOPS**).

3. Παρατηρήσεις και σχόλια

3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να παράσχει όλο και πιο κατάλληλα μέσα για την εποπτεία του χρηματοοικονομικού τομέα στο πνεύμα των συστάσεων της ομάδας de Larosière. Σημειώνει, εξάλλου, ότι δεν έχουν υπάρξει καινοτομίες ούτε ως προς το ρόλο και τις λειτουργίες των τριών χρηματοδοτούμενων νομικών δομών ούτε ως προς τις επιτροπές που επίσης πρόκειται να λάβουν οικονομική ενίσχυση. Συνεπώς, η οικονομική ενίσχυση θα χρησιμοποιηθεί μόνο για τη βελτίωση της ήδη υπάρχουσας κατάστασης, στοιχείο ενδεικτικό της ικανοποίησης για τις δομές ως έχουν αλλά και της ανάγκης αναβάθμισης ή βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

3.2 Τα δύο όργανα που δραστηριοποιούνται στον χώρο της **χρηματοοικονομικής αναφοράς**, το ΙΕΔΛΠ και η ΕΣΕΧΑ, ακολουθούν υψηλά λογιστικά πρότυπα διεθνούς επιπέδου, τα οποία εν μέρει είναι ενσωματωμένα και στο κοινοτικό νομικό πλαίσιο. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα όργανα αυτά εγγυώνται στους επενδυτές, τους πιστωτές και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους την πρόσβαση σε έγκαιρες, αξιόπιστες και κατάλληλες πληροφορίες για τη χρηματοοικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων. Τα γεγονότα, όμως, έρχονται να διαψεύσουν αυτές τις δηλώσεις: πριν από την εφαρμογή οποιασδήποτε μεταρρύθμισης, οι αρμόδιοι φορείς καλούνται να δώσουν μία απάντηση στο **ερώτημα κατά πόσο η χρεοκοπία οφείλεται στα ανεπαρκή λογιστικά πρότυπα ή στην επιπόλαια εφαρμογή τους**.

3.2.1 Σε ό,τι αφορά τον τομέα με τις πιο καταφανείς ελλείψεις, τον τομέα της **κεφαλαιαγοράς**, όπου και εφαρμόζονται οι κανόνες της ΕΣΑΧΑ και του ΙΕΔΛΠ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει τη ζωτική σημασία της ανεξαρτησίας τους από «αθέμιτες παρεμβάσεις των ενδιαφερομένων» και από «τη μη διαφοροποιημένη και προαιρετική χρηματοδότηση εκ μέρους των ενδιαφερομένων» ως επιχείρημα υπέρ των επιχορηγήσεων. Το ζήτημα τέθηκε στο παρελθόν στο Συμβούλιο ECOFIN και στο Ευρωκοινοβούλιο ωστόσο τώρα προκύπτει και ένα άλλο ερώτημα: δεδομένου ότι αυτά τα όργανα χρειάζονται πόρους για να συνεχίσουν το ιδιόμορφο έργο τους, αρκεί άραγε μία «επιχορήγηση» για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας τους; Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το συγκεκριμένο ζήτημα χρήζει περαιτέρω ανάλυσης.

3.3 Το ίδιο ισχύει και για τον **λογιστικό έλεγχο** και με την επιχορήγηση που δόθηκε στο ΣΕΔΣ, ένα όργανο επιφορτισμένο με την εποπτεία της διαδικασίας εφαρμογής των διεθνών προτύπων λογιστικού ελέγχου και τις άλλες δραστηριότητες δημόσιου ενδιαφέροντος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (ΔΟΛ). Η ενδεχόμενη εισαγωγή των διεθνών προτύπων λογιστικού ελέγχου στο κοινοτικό δίκαιο (οδηγία 2006/43/EK) συνηγορεί υπέρ της **συνεπείας των κανόνων καθώς** και της εκπροσώπησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από δύο μέλη (επί συνόλου δέκα) στα διοικητικά κλιμάκια του ΣΕΔΣ.

3.4 Κλείνοντας το κεφάλαιο «επιχορηγήσεις», η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανάγκη διάθεσης στα αρμόδια όργανα για τα διεθνή πρότυπα όλων των απαραίτητων μέσων για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας και της ανεξαρτησίας τους. Αυτό το σημείο επαναλαμβάνεται συχνά και κατά τρόπο λίγο ως πολύ άμεσο, στοιχείο ενδεικτικό της σοβαρότητας του προβλήματος. Τα όργανα αυτά δημιουργήθηκαν από επαγγελματικούς κλάδους με σκοπό τη θέσπιση κανόνων και προτύπων για τους ίδιους τους κλάδους. Ο **ιδιωτικός χαρακτήρας** τους δεν αλλάζει ακόμα και όταν αυτοί οι κανόνες και τα πρότυπα ενσωματώνονται στην κοινοτική νομοθεσία. Καθίσταται έτσι δύσκολο να **διαχωριστεί** –εντός του ίδιου του οργάνου– το δημόσιο συμφέρον από τις δραστηριότητες αυτών των επαγγελματικών κλάδων οι οποίοι έχουν και τη νομική του εποπτεία.

3.5 Οι οικονομικές ενισχύσεις των **επιτροπών των εποπτικών αρχών** αποσκοπούν κυρίως στην κατάρτιση του προσωπικού των εθνικών εποπτικών αρχών και τη **διαχείριση έργων τεχνολογίας των πληροφοριών**. Όπως σημειώνεται και παραπάνω, αυτές οι επιτροπές είναι ανεξάρτητα συμβουλευτικά όργανα τα οποία έχει συστήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και απαρτίζονται από μέλη των εθνικών εποπτικών αρχών. Η κατάρτιση του προσωπικού (σύσταση 19 της έκθεσης de Larosière) και η διαχείριση των έργων είναι στοιχεία αναμφισβήτητα μεγάλης σημασίας καθώς και απολύτως θετικά για τα κράτη μέλη. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να κατανοήσει γιατί αυτές οι δράσεις δεν πρέπει να χρηματοδοτούνται από τα ίδια τα κράτη μέλη αντί για τους κοινοτικούς πόρους.

3.6 Στην κατακλείδα της πρότασής της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τάσσεται υπέρ της εφαρμογής ενός κριτηρίου ευελιξίας ως προς τον καθορισμό των δικαιούχων των επιχορηγήσεων. Περεταίρω ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανάγκη δημιουργίας νέων οργάνων ή την επέκταση των αρμοδιοτήτων των ήδη υπαρχόντων. Θα μπορούσε, συνεπώς, να χρειαστεί να προστεθούν νέοι δικαιούχοι στους ήδη υπάρχοντες. Η ΕΟΚΕ δεν έχει καμία αντίρρηση επ' αυτού, εφιστά ωστόσο την προσοχή στην ανάγκη αποφυγής υπερβολικής αύξησης του αριθμού των οργάνων που εμπλέκονται στο πρόγραμμα. Είναι δε προτιμότερο να διευρυνθούν, όσο το δυνατόν, οι αρμοδιότητες των ήδη συσταθέντων οργάνων.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2002/15/ΕΚ για την οργάνωση του χρόνου εργασίας των εκτελούντων κινητές δραστηριότητες οδικών μεταφορών»

COM(2008) 650 τελικό — 2008/0195 (COD)

(2009/C 228/14)

Στις 6 Νοεμβρίου 2008, και σύμφωνα με τα άρθρα 71 και 137 παράγραφος 2 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2002/15/ΕΚ για την οργάνωση του χρόνου εργασίας των εκτελούντων κινητές δραστηριότητες οδικών μεταφορών»

Στις 2 Δεκεμβρίου 2008, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των σχετικών εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε τον κ. MORDANT ως γενικό εισηγητή, κατά την 452^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009) και υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 93 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση της Επιτροπής είναι δύσκολα εφαρμόσιμη και ότι θα έχει ως αποτέλεσμα τεράστιο πρόσθετο κόστος και αύξηση του διοικητικού φόρτου. Επιπλέον, δεν ανταποκρίνεται σε έναν από τους θεμελιώδεις στόχους της οδηγίας 2002/15/ΕΚ, η οποία θεσπίζει ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας με στόχο τη βελτίωση της προστασίας της υγείας και της ασφάλειας των εκτελούντων κινητές δραστηριότητες οδικών μεταφορών, τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας και την προσέγγιση των όρων του ανταγωνισμού. Πράγματι, ένας μετακινούμενος εργαζόμενος δεν μπορεί να εργάζεται άνω των 48 ωρών (κατά μέσον όρο) την εβδομάδα, βάσει του κανονισμού 561/2006 σχετικά με τους χρόνους οδήγησης και ανάπαυσης, ενώ αντιθέτως ο ανεξάρτητος οδηγός μπορεί να εργάζεται 86 ώρες την εβδομάδα, βάσει του ίδιου κανονισμού 561/2006.

1.2 Η προβλεπόμενη ανάπτυξη των οδικών μεταφορών στην Ευρώπη, για τα επόμενα 20 χρόνια, φτάνει το 50 %, ανεξάρτητα από την ανάπτυξη των άλλων μεταφορικών μέσων (σιδηροδρόμων και ναυτιλίας). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν θα είναι το καθεστώς του οδηγού που θα καθορίσει την επίτευξη των στόχων της οδηγίας, αλλά οι συνθήκες εκτέλεσης των μεταφορικών του δραστηριοτήτων.

1.3 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει στην παρούσα γνωμοδότηση τις κύριες θέσεις των συμπερασμάτων της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ με θέμα «Οδικές μεταφορές – χρόνος εργασίας των αυτοαπασχολούμενων οδηγών»⁽¹⁾.

Προς υπενθύμιση, η ΕΟΚΕ είχε υπογραμμίσει στη γνωμοδότηση:

— την ανάγκη να υπάγονται όλοι οι αυτοαπασχολούμενοι οδηγοί στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/15/ΕΚ όπως προβλέπεται στο άρθρο 2 της οδηγίας αυτής (από τις 23 Μαρτίου 2009), για τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας, για την επίτευξη ισότιμων όρων ανταγωνισμού και για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των αυτοαπασχολούμενων και μετακινούμενων

εργαζομένων – ειδικότερα δε της φυσικής και πνευματικής τους υγείας.

— τη σημασία της ορθής μεταφοράς της οδηγίας από τα κράτη μέλη και ειδικότερα του ορισμού του αυτοαπασχολούμενου οδηγού και της τη συνυπευθυνότητας των διαφόρων φορέων στην αλυσίδα μεταφοράς όπως γίνεται με τον κανονισμό για τον χρόνο οδήγησης και ανάπαυσης.

1.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι στόχοι της οδηγίας δεν μπορούν να επιτευχθούν παρά με σαφή εφαρμογή, στον κλάδο των οδικών μεταφορών, των ελάχιστων προτύπων κοινωνικής προστασίας, ανεξαρτήτως καθεστώτος, σε όλους όσους ασκούν μετακινούμενη μεταφορική δραστηριότητα.

1.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η υπαγωγή των αυτοαπασχολούμενων οδηγών στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας πρέπει να γίνει απλουστεύοντας ει δυνατόν το διοικητικό φόρτο. Ο ορισμός του χρόνου εργασίας για τους αυτοαπασχολούμενους εργαζόμενους προϋποθέτει ότι τα γενικά διοικητικά καθήκοντα δεν αποτελούν μέρος του χρόνου εργασίας τους.

1.6 Η υπαγωγή των αυτοαπασχολούμενων προϋποθέτει την έγκριση μιας σειράς μέτρων με στόχο τον έλεγχο της εφαρμογής και της τήρησης της οδηγίας 2002/15.

2. Εισαγωγή

2.1 Η οδηγία 2002/15/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 2002 τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 2005. Αφορά τη ρύθμιση του χρόνου εργασίας των μετακινούμενων εργαζομένων στις οδικές μεταφορές. Οι νέοι κοινοί κανόνες της οδηγίας εξασφαλίζουν ελάχιστα πρότυπα κοινωνικής προστασίας για τους μετακινούμενους εργαζόμενους στον τομέα των οδικών μεταφορών και θεωρούνται σημαντικό βήμα για τη βελτίωση της υγείας και της προστασίας των μετακινούμενων εργαζομένων στον τομέα αυτόν, αυξάνοντας έτσι την οδική ασφάλεια και τον θεμιτό ανταγωνισμό.

⁽¹⁾ EE C 27 της 3.2.2009, σ. 49-51

2.2 Αυτή η οδηγία, που έχει στόχο να προστατέψει τους μετακινούμενους εργαζομένους από τις δυσμενείς επιπτώσεις των υπερβολικά μεγάλων διαδρομών, του ανεπαρκούς χρόνου ανάπαυσης ή του άστατου ρυθμού εργασίας, αποτελεί ειδικό τμήμα της γενικής οδηγίας για το χρόνο εργασίας (Οδηγία 2003/88/ΕΚ). Συμπληρώνει τον Κανονισμό (ΕΚ) 561/2006 που θέτει κοινούς κανόνες για το χρόνο οδήγησης και ανάπαυσης των οδηγών.

2.3 Κατά την υιοθέτηση της οδηγίας, στα πλαίσια της διαδικασίας συνδιαλλαγής, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο αποφάσισαν ότι αυτή θα εφαρμοσθεί αρχικά στους αυτοαπασχολούμενους οδηγούς από τις 23 Μαρτίου 2009 και ότι η Επιτροπή καλούνταν να παρουσιάσει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο δύο χρόνια πριν από αυτήν την ημερομηνία, ενώ η Επιτροπή θα καταθέσει νομοθετική πρόταση, βάσει της έκθεσης, που θα ρυθμίζει τη διαδικασία συμμετοχής ή εξαιρέσης των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

3. Πρόταση της Επιτροπής

3.1 Η Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση της οδηγίας 2002/15/ΕΚ, εξαιρώντας από το πεδίο εφαρμογής της τους αυτοαπασχολούμενους οδηγούς, και αποσαφινίζει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, η οποία θα αφορά όλους τους μετακινούμενους εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων των ψευδοαυτοαπασχολούμενων οδηγών, δηλαδή οδηγών επίσημα αυτοαπασχολούμενων, οι οποίοι στην πραγματικότητα δεν μπορούν να οργανώσουν ελεύθερα την επαγγελματική τους δραστηριότητα.

3.2 Η Επιτροπή επιθυμεί να δώσει τον ορισμό του ψευδοαυτοαπασχολούμενου: «στον “μετακινούμενο εργαζόμενο” συμπεριλαμβάνεται κάθε πρόσωπο που δεν συνδέεται με εργοδότη με σύμβαση εργασίας ή με οποιαδήποτε άλλη μορφή ιεραρχικής εργασιακής σχέσης, αλλά:

- α) το οποίο δεν είναι ελεύθερο να οργανώνει τις σχετικές εργασιακές δραστηριότητες·
- β) του οποίου το εισόδημα δεν εξαρτάται άμεσα από τα πραγματοποιούμενα κέρδη·
- γ) δεν έχει τη δυνατότητα, ατομικά ή μέσω συνεργασίας μεταξύ αυτοαπασχολούμενων οδηγών, να έχει εμπορικές σχέσεις με διάφορους πελάτες».

3.3 Η Επιτροπή προτείνει την προσθήκη μιας προϋπόθεσης για κάθε εργασία που εκτελείται κατά τη διάρκεια της νύχτας. Πράγματι, στην οδηγία 2002/15, κάθε εργασία που εκτελείται κατά τη διάρκεια της νύχτας θεωρείται νυκτερινή εργασία. Στην πρόταση τροποποίησης, η Επιτροπή προτείνει να υπάρχει μια περίοδος εργασίας η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον δύο ώρες κατά τη διάρκεια της νύχτας.

3.4 Η πρόταση τροποποίησης περιλαμβάνει επίσης ένα νέο άρθρο που αφορά τον έλεγχο για τη διασφάλιση της ορθής και συνεκτικής εφαρμογής των κανόνων της οδηγίας 2002/15, διευκρινίζοντας ότι οι εθνικοί φορείς που είναι αρμόδιοι για την επιβολή της οδηγίας διαθέτουν ικανό αριθμό ειδικευμένων ελεγκτών και λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα.

3.5 Για να εξασφαλισθεί αποτελεσματική, αποδοτική και ομοιομορφη ερμηνεία της οδηγίας σε όλη την Κοινότητα, η Επιτροπή θα

υποστηρίξει τον διάλογο μεταξύ των κρατών μελών με τους εξής σκοπούς:

- α) να ενισχυθεί η διοικητική συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών τους·
- β) να προωθηθεί κοινή προσέγγιση·
- γ) να διευκολυνθεί ο διάλογος μεταξύ του τομέα μεταφορών και των αρχών επιβολής.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Όσον αφορά τα προβλήματα που καταγράφονται στην εκτίμηση του αντικτύπου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η πρόληψη των προβλημάτων οδικής ασφάλειας που συνδέονται με την κόπωση των οδηγών συνίσταται στην αυστηρή εφαρμογή των κανόνων που σχετίζονται με τους χρόνους οδήγησης και τις περιόδους ανάπαυσης σε όλους τους οδηγούς, ανεξαρτήτως του εργασιακού καθεστώτος τους. Επομένως, η οδηγία για την οργάνωση του χρόνου εργασίας δεν προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία στην οδική ασφάλεια. Συμπερασματικά, όσον αφορά το έγγραφο εκτίμησης του αντικτύπου, η Επιτροπή προτιμά την επιλογή που συνίσταται στην εξαιρέση των αυτοαπασχολούμενων οδηγών και στην υπαγωγή των ψευδοαυτοαπασχολούμενων διασφαλίζοντας έναν αποτελεσματικότερο έλεγχο. Αυτό θα έχει ως συνέπεια τη μείωση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και θα επιτρέψει την καλύτερη κοινωνική προστασία των εργαζομένων και όσων εξομοιώνονται με αυτούς.

4.2 Η εξαιρέση των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας προκάλεσε, σύμφωνα με πολλούς κοινωνικούς εταίρους, στρέβλωση του ανταγωνισμού στον τομέα των οδικών μεταφορών, πράγμα που οδήγησε πρόσφατα την ΕΟΚΕ να υποβάλει το ακόλουθο αίτημα στη γνωμοδότησή της με θέμα «Ενδιάμεση εξέταση της Λευκής Βίβλου για τις μεταφορές» (TEN 257, εισηγητής ο κ. Barbadillo Lopez) ⁽¹⁾:

«Η κοινωνική νομοθεσία που καλύπτει τις οδικές μεταφορές πρέπει να διασφαλίζει την ισότητα μεταχείρισης των εργαζομένων, είτε αυτοί είναι μισθωτοί είτε αυτοαπασχολούμενοι, και, ως εκ τούτου, η οδηγία 15/2002 της 11ης Μαρτίου 2002, για την οργάνωση του χρόνου εργασίας των εκτελούντων κινητές δραστηριότητες οδικών μεταφορών, πρέπει να ισχύσει άμεσα για τους αυτοαπασχολούμενους εργαζομένους, χωρίς την προβλεπόμενη μεταβατική περίοδο, δεδομένου ότι στόχο της εν λόγω οδηγίας αποτελεί η οδική ασφάλεια, η αποφυγή των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και η προώθηση καλύτερων συνθηκών εργασίας» (σημείο 4.3.1.2).

4.3 Λαμβάνοντας υπόψη την προβλεπόμενη ανάπτυξη κατά 50 % των οδικών μεταφορών στην Ευρώπη, για τα επόμενα 20 χρόνια, ανεξάρτητα από την ανάπτυξη των άλλων μεταφορικών μέσων (σιδηροδρόμων και ναυτιλίας), τις συνθήκες σωματικής και πνευματικής υγείας των οδηγών οχημάτων βάρους 3,5 έως 60 τόνων, την οδική ασφάλεια και τον ισότιμο ανταγωνισμό, οι στόχοι της οδηγίας δεν μπορούν να επιτευχθούν παρά με σαφή καθορισμό ελάχιστων προτύπων κοινωνικής προστασίας, εφαρμοστέων ανεξαρτήτως καθεστώτος σε όλους τους μετακινούμενους εργαζομένους στις οδικές μεταφορές. Η ΕΟΚΕ εκτιμά πως το καθοριστικό στοιχείο δεν είναι το καθεστώς, αλλά το γεγονός της άσκησης μετακινούμενης μεταφορικής δραστηριότητας.

⁽¹⁾ EE C 161 της 13.7.2007, σ. 89.

4.4 Στη γνωμοδότηση TEN/326 «Οδικές μεταφορές- χρόνος εργασίας των αυτοαπασχολούμενων οδηγών», η ΕΟΚΕ εξέφρασε σοβαρές επιφυλάξεις ως προς τα συμπεράσματα της μελέτης και της ανάλυσης αντικτύπου σχετικά με την οδική ασφάλεια, τις συνθήκες ανταγωνισμού και τις κοινωνικές πιυχές.

Επεσήμανε δε ότι «οι υπεράριθμες ώρες εργασίας είναι παράγοντας που συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην κόπωση των οδηγών και άρα στην πιθανότητα να αποκοιμηθούν στο τιμόνι».

Τέλος, σε αυτήν τη γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι «ο δίκαιος ανταγωνισμός εδραιώνεται όταν οι τιμές που πληρώνουν στους υπεργολάβους οι μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες διοργανώνουν την διανομή και την μεταφορά των εμπορευμάτων, αντικατοπτρίζουν τον σεβασμό των κοινωνικών διατάξεων που αφορούν τον τομέα τόσο για τους μετακινούμενους όσο και για τους αυτοαπασχολούμενους εργαζόμενους».

4.5 Δεν είναι ορθό, όπως ισχυρίζεται η έκθεση σχετικά με την εκτίμηση του αντικτύπου, ότι η οδηγία για την οργάνωση του χρόνου εργασίας δεν προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία στην οδική ασφάλεια. Πράγματι, ένας μετακινούμενος εργαζόμενος δεν μπορεί να εργάζεται περισσότερες από 48 ώρες (κατά μέσο όρο), τηρώντας παράλληλα τον κανονισμό 561/2006 σχετικά με τον χρόνο οδήγησης και τις περιόδους ανάπαυσης, ενώ ο αυτοαπασχολούμενος οδηγός θα μπορεί να εργάζεται κάθε εβδομάδα 86

ώρες, τηρώντας παράλληλα τον κανονισμό 561/2006 σχετικά με τον χρόνο οδήγησης και τις περιόδους ανάπαυσης.

4.6 Κατά την πρόταση της Επιτροπής, όταν ένας οδηγός ελέγχεται ως ψευδο-αυτοαπασχολούμενος οφείλει υποχρεωτικώς να τηρεί την οδηγία για την οργάνωση του χρόνου εργασίας. Πλην όμως η πρόταση της Επιτροπής δεν απαντά σε καμία από τις ακόλουθες ερωτήσεις: όταν ένας οδηγός δηλώνεται ως μετακινούμενος εργαζόμενος, οφείλει να διαθέτει σύμβαση εργασίας. Ποιος είναι ο εργοδότης ο οποίος πρέπει να τον προσλάβει; Εάν είναι ιδιοκτήτης του οχήματός του, τι πρέπει να το κάνει; Εάν προέβη σε επενδύσεις υποδομής ή άλλες επενδύσεις, ποιος θα αναλάβει τις συνέπειές τους; Επιπλέον, τι πρέπει να κάνουν οι χώρες που έχουν ήδη υπαγάγει τους αυτοαπασχολούμενους οδηγούς στην οδηγία;

4.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η παρούσα πρόταση κινδυνεύει να επιφέρει όχι μόνον τεράστια πρόσθετα έξοδα, αλλά και αύξηση του διοικητικού φόρτου.

4.8 Ωστόσο για την ΕΟΚΕ, η υπαγωγή των αυτοαπασχολούμενων στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/15/EK προϋποθέτει την ορθή μεταφορά της οδηγίας και ειδικότερα τον ορισμό του αυτοαπασχολούμενου οδηγού. Η οδηγία πρέπει να προβλέπει ότι τα γενικά διοικητικά καθήκοντα δεν αποτελούν μέρος του χρόνου εργασίας του αυτοαπασχολούμενου.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη σήμανση των ελαστικών επισώτρων αναφορικά με την οικονομία καυσίμου και άλλες ουσιαστικές παραμέτρους

COM(2008) 779 τελικό — 2008/0221 (COD)

(2009/C 228/15)

Στις 17 Δεκεμβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη σήμανση των ελαστικών επισώτρων αναφορικά με την οικονομία καυσίμου και άλλες ουσιαστικές παραμέτρους»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RANOCCHIARI.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την επιλογή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία, έχοντας προτείνει κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των οχημάτων, ο οποίος είναι υπό έγκριση, προβλέπει ήδη σύστημα πιστοποίησης των τιμών που θα καθιερωθούν με αυτόν τον κανονισμό ως προς τρεις θεμελιώδεις παραμέτρους των ελαστικών: την κατανάλωση καυσίμων, την ασφάλεια και το θόρυβο.

1.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά επίσης το γεγονός ότι μέσω της πιστοποίησης επιδιώκεται η απευθείας παροχή στον καταναλωτή γνωστικών εργαλείων προκειμένου να προσανατολισθεί προς αγορές με επίγνωση ανταλλακτικών ελαστικών που θα έχουν κατασκευασθεί μετά την έγκριση της παρούσας πρότασης, ελαστικών που καλύπτουν το 78 % της ευρωπαϊκής αγοράς.

1.3 Σε ότι αφορά ωστόσο τα πρωτότυπα ελαστικά, δηλαδή αυτά που τοποθετούνται από τους κατασκευαστές των αυτοκινήτων, η ΕΟΚΕ θεωρεί την πρωτοβουλία περιττή, καθώς οι ισχύουσες διατάξεις επιβάλλουν ήδη στους κατασκευαστές να παρέχουν τις εν λόγω πληροφορίες κατά την έγκριση του οχήματος, και στη συνέχεια μαζί με το προωθητικό τεχνικό υλικό και τα εγχειρίδια χρήσης των οχημάτων.

1.4 Ως προς το μέσο που προτείνει η Επιτροπή για την ενημέρωση των καταναλωτών, δηλαδή μια αυτοκόλλητη επισήμανση πάνω στο ελαστικό, η ΕΟΚΕ προτείνει την πρόβλεψη εναλλακτικής λύσης για την, όχι σπάνια, περίπτωση απώλειας ή καταστροφής της επισήμανσης.

1.5 Τέλος η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, βάσει των όσων προβλέπονται για τη γενική ασφάλεια των αυτοκινήτων, και σε αυτήν την περίπτωση

θα πρέπει να υιοθετηθεί η νομοθετική μορφή του κανονισμού αντί της οδηγίας, εξασφαλίζοντας κοινά χρονοδιαγράμματα και μεθόδους ελέγχου για όλα τα κράτη μέλη.

2. Εισαγωγή

2.1 Το σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση προτείνει, ως γνωστόν, εξοικονόμηση κατά 20 % μέχρι το 2020, μέσω μιας σειράς μέτρων που περιορίζουν την ενεργειακή ένταση, συμβάλλοντας έτσι στον περιορισμό της κατανάλωσης και συνεπώς της περιβαλλοντικής ρύπανσης.

2.2 Σε αυτά τα πλαίσια, δίδεται ιδιαίτερη και συνεχής προσοχή στο σύστημα οδικών μεταφορών, που ευθύνεται για περισσότερο από το 20 % των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

2.3 Εκτός των πολυάριθμων παρεμβάσεων εν ισχύ ή υπό έγκριση που αφορούν το αυτοκίνητο, ο ευρωπαίος νομοθέτης επιδιώκει να παρέμβει στις επιδόσεις των ελαστικών που, αποτελώντας το μόνο σύνδεσμο μεταξύ του οχήματος και του δρόμου, καλούνται να συμβάλλουν πρωτίστως στην ασφάλεια των οδηγών αλλά και στον περιορισμό της κατανάλωσης καυσίμου.

2.4 Προς το σκοπό αυτό, η πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη γενική ασφάλεια των οχημάτων, υπό συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽¹⁾, επιδιώκει, μεταξύ άλλων, να θεσπίσει νέες, αυστηρότερες προδιαγραφές ως προς την έγκριση των ελαστικών, τόσο όσον αφορά στην κατανάλωση καυσίμου και στην ασφάλεια όσο και στο θόρυβο.

⁽¹⁾ COM(2008) 316 τελικό, ως προς την οποία η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τη γνώμη της κατά τη συνεδρίαση ολομέλειας της 14ης Ιανουαρίου 2009 (πρβλ. γνωμοδότηση CESE 37/2009).

2.5 Αναφορικά με την ενεργειακή εξοικονόμηση αξίζει να υπενθυμισθεί ότι τα ελαστικά μπορούν να αυξήσουν κατά 20 % την κατανάλωση καυσίμου του οχήματος λόγω της αντίστασης κύλισης (RR), δηλαδή μέσω της απώλειας ενέργειας που προκαλείται από την αντίσταση της μηχανής, η οποία με τη σειρά της προκαλείται από τη θέρμανση και παραμόρφωση των τροχών κατά την κύλιση. Πρέπει επίσης να προστεθεί ότι η RR καθώς και ο θόρυβος των ελαστικών επηρεάζονται καθοριστικά από τις συνθήκες του οδοστρώματος, συνθήκες που ορισμένες φορές μπορούν να αχρηστεύσουν τις τεχνολογικές βελτιώσεις των ελαστικών.

3. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1 Η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας αποσκοπεί στη διασφάλιση τυποποιημένων πληροφοριών στους χρήστες, πρωτίστως σχετικά με την κατανάλωση καυσίμου που πηγάζει από την αντίσταση κύλισης, αλλά και την πρόσφυση σε υγρό οδόστρωμα και το θόρυβο κύλισης, τρεις από τις παραμέτρους που αποτελούν το αντικείμενο της προαναφερθείσας πρότασης κανονισμού COM (2008) 316.

3.2 Σύμφωνα με τις προθέσεις της Επιτροπής, ο καταναλωτής θα μπορεί όχι απλώς να γνωρίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις που θα προβλέπονται σχετικά με την RR, αλλά κυρίως να επιλέγει ελαστικά με ακόμα μικρότερη RR, με συνεπαγόμενη μείωση κατανάλωσης. Για τα αυτοκίνητα, μάλιστα, η διαφορά κατανάλωσης μεταξύ ελαστικών με διαφορετική RR μπορεί να φτάσει, χάρις στις νέες τεχνολογίες, έως το 10 %.

3.3 Επιπλέον είναι ιδιαίτερα σημαντική για την δευτερεύουσα αγορά που αντιπροσωπεύει το 78 % του συνόλου. Για τα ελαστικά που έχουν τοποθετηθεί οι κατασκευαστές στα νέα οχήματα (22 % της αγοράς), πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με την κατανάλωση δημοσιοποιούνται από τους κατασκευαστές αυτοκινήτων κατά την αγορά και αναφέρονται στα εγχειρίδια χρήσης των οχημάτων. Αντιθέτως, στη δευτερεύουσα αγορά οι καταναλωτές δε διαθέτουν πληροφόρηση προκειμένου να συγκρίνουν τη διαφορά τιμής των ελαστικών σε σχέση με την επίδρασή τους στην κατανάλωση καυσίμων.

3.4 Καθώς οι επιδόσεις των ελαστικών είναι αλληλένδετες αλλά και αλληλοσυγκρουόμενες (η RR με την πρόσφυση σε βρεγμένο έδαφος και η τελευταία με το θόρυβο κύλισης), οι πληροφορίες θα μπορούν να αναφέρουν τις εφικτές τελειοποιήσεις μεταξύ των τριών κυρίων παραμέτρων, οδηγώντας τον καταναλωτή σε μια επιλογή με επίγνωση.

3.5 Η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει επίσης μια «αυτοκόλλητη ενεργειακή επισήμανση» που θα κολλάται στα ελαστικά, με κλίμακα διαβάθμισης από το A ως το G, για τη RR και την πρόσφυση σε βρεγμένο έδαφος, σύμφωνα με το παράδειγμα της σήμανσης των ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, με την προσθήκη της ένδειξης θορύβου σε ντεσιμπέλ.

3.6 Η πρόταση εκχωρεί στα κράτη μέλη τον έλεγχο των διατάξεων που θα διέπουν τη σήμανση, καθώς και τον καθορισμό των κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία της Επιτροπής που στοχεύει από τη μία πλευρά στην εξασφάλιση ενός βιωσιμότερου προτύπου κατανάλωσης και από την άλλη στον εφοδιασμό του καταναλωτή με μεγαλύτερη γνώση που θα τον οδηγήσει σε επιλογή με πληρέστερη επίγνωση ως προς τα δευτερεύοντα ελαστικά, όχι μόνο σε ό,τι αφορά στην κατανάλωση αλλά και άλλες παραμέτρους όπως η πρόσφυση σε βρεγμένο έδαφος και ο θόρυβος. Ο καταναλωτής θα είναι συνεπώς σε θέση να εκτιμήσει αν το μεγαλύτερο κόστος ενός ελαστικού σε σύγκριση με ένα άλλο ισοσκελίζεται από τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι καλύτερες επιδόσεις. Ένας πιο ενημερωμένος καταναλωτής θα συμβάλει στην άνοδο του ανταγωνισμού μεταξύ των κατασκευαστών προκειμένου να τελειοποιήσουν τα προϊόντα τους.

4.2 Η αρχική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφορούσε τον περιορισμό των πληροφοριών σε ό,τι αφορά στην κατανάλωση καυσίμων· η πρόσθεση των άλλων δύο παραμέτρων οφείλεται στα ευρήματα της δημόσιας διαβούλευσης που διεξήχθη για το ζήτημα. Αν και στηρίζει την τελική επιλογή, η ΕΟΚΕ φοβάται ωστόσο ότι αυτή η επιλογή θα καταστήσει δυσχερέστερη τη διαχείριση των δεδομένων και τους σχετικούς ελέγχους.

4.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει ωστόσο, τον προβληματισμό της σχετικά με το προτεινόμενο μέσο ενημέρωσης των καταναλωτών για τα εν λόγω δεδομένα. Με την πρόβλεψη αποκλειστικά και μόνο μιας αυτοκόλλητης επισήμανσης, υπάρχει ο κίνδυνος να μην επιτευχθούν πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα.

4.3.1 Συνήθως ο αγοραστής βλέπει τα δευτερεύοντα ελαστικά αφού αυτά φτάσουν από την αποθήκη του καταστήματος πώλησης και τοποθετηθούν στο όχημα. Εξάλλου, μπορεί να συμβεί, στην ίδια την αποθήκη ή στο σημείο πώλησης η επισήμανση να αποκολληθεί και να χαθεί ή να επανακολληθεί κατά λάθος σε διαφορετικό ελαστικό. Ακόμα πιθανότερο είναι οι επισημάνσεις να απολεσθούν κατά τη μεταφορά ή την αποθήκευση, ειδικά στην περίπτωση των ελαστικών με επένδυση σιλικόνης που καθιστά δυσχερέστερη την επικόλληση. Η εμπειρία ως προς τις επισημάνσεις των παραγωγών που ήδη συνοδεύουν τα ελαστικά δείχνει ότι ένα διόλου αμελητέο ποσοστό χάνεται ή φθαίρεται σημαντικά κατά τη μεταφορά και την μετατόπιση των ελαστικών που – υπενθυμίζεται – δε συσκευάζονται μεμονωμένα, για προφανείς λόγους κόστους⁽¹⁾.

4.3.2 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ είναι συνεπώς απαραίτητη η πρόβλεψη εναλλακτικής λύσης σε περίπτωση μη διαθεσιμότητας της αυτοκόλλητης επισήμανσης. Σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να δύναται ο πωλητής να χορηγεί, μαζί με την απόδειξη, μια επισήμανση/έγγραφο που θα παραθέτει αυτούσια τα δεδομένα που αναφέρονται στην αυτοκόλλητη επισήμανση, δεδομένα που έχει λάβει ωστόσο από τον παραγωγό.

⁽¹⁾ Η ευρωπαϊκή ένωση του κλάδου, ETRMA (European Tyre and Rubber Manufacturer Association) αναφέρει ότι ποσοστό μεταξύ του 10 και του 15 % των επισημάνσεων χάνεται κατά τη μεταφορά και μετατόπιση των ελαστικών.

4.4 Σε ό,τι αφορά τα ελαστικά που τοποθετούνται στα νέα οχήματα, η επισήμανση μοιάζει, ωστόσο, περιττό κόστος. Η υπάρχουσα νομοθεσία ορίζει ήδη πώς οι κατασκευαστές αυτοκινήτων οφείλουν να ενημερώνουν τον αγοραστή για την κατανάλωση και τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κατά την έγκριση του οχήματος. Ανάλογη είναι η κατάσταση όσον αφορά στην πρόσφυση σε βρεγμένο έδαφος και στο θόρυβο, που ρυθμίζονται επίσης κατά την έγκριση των αυτοκινήτων, όπως αναγνωρίζει η ίδια η Επιτροπή στην έκθεση που συνοδεύει την πρόταση.

Είναι άλλωστε προς το συμφέρον των ίδιων των κατασκευαστών να χρησιμοποιούν πάντοτε ελαστικά «τελευταίας τεχνολογικής γενιάς» προκειμένου να μειώσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τα 130 g/km που προβλέπονται στα 120 g/km που μπορούν να επιτευχθούν με τεχνολογίες που δεν αφορούν τον κινητήρα, συμπεριλαμβανομένων και των ελαστικών.

4.4.1 Θα μπορούσε σε αυτήν την περίπτωση να ζητηθεί από τον έμπορο, που συχνά είναι και πωλητής ελαστικών, να παράσχει στον πελάτη ένα πλήρες έγγραφο που θα αναφέρει τις απαιτούμενες από το νόμο προδιαγραφές τις οποίες πληρούν τα ελαστικά του αυτοκινήτου που πωλεί, προτείνοντας παράλληλα, όπου αυτό είναι εφικτό, εναλλακτική επιλογή. Μια τέτοια πρωτοβουλία θα είχε επίσης χαρακτήρα στήριξης στις εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης που θα κληθούν να διεξάγουν τα κράτη μέλη για το ζήτημα.

4.5 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του αιτήματος που προωθεί η βιομηχανία του κλάδου ⁽¹⁾ που επιθυμεί να μετατρέψει την παρούσα πρόταση από οδηγία σε κανονισμό. Η πρόταση μοιάζει ορθή, καθώς ο κανονισμός θα εγγυάτο ομοιογενείς χρόνους εφαρμογής και προδιαγραφές ελέγχου για όλα τα κράτη μέλη, όπως προβλέπεται ήδη για την προαναφερθείσα γενική ασφάλεια των αυτοκινήτων από την οποία πηγάζει η παρούσα πρόταση.

4.5.1 Η ΕΟΚΕ εύχεται συνεπώς η συζήτηση μεταξύ της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου να μπορέσει να καταλήξει σε σχετική συμφωνία, όπως έχει γίνει ήδη σε άλλες περιπτώσεις σχετικά με ευαίσθητα ζητήματα όπως η ασφάλεια και το περιβάλλον.

4.5.2 Μάλιστα, η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να αποκτήσουν τα κράτη μέλη ασφαλείς και κοινούς κανόνες για τον ακριβή έλεγχο της ανταπόκρισης των ελαστικών στις απαιτούμενες προδιαγραφές, έλεγχο ιδιαίτερα σημαντικό σε μια αγορά που καταγράφει σημαντική παρουσία προϊόντων εξωκοινοτικής προέλευσης.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η Επιτροπή εξαίρεσε από την προτεινόμενη νομοθεσία τα αναγομωμένα ελαστικά και τα επαγγελματικά ελαστικά ανωμάλου εδάφους, που η ΕΟΚΕ είχε συστήσει να εξαιρεθούν από τη νέα πρόταση για τη γενική ασφάλεια των οχημάτων στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση, με την προφανή επιφύλαξη ότι τηρούνται οι προβλεπόμενες προδιαγραφές ασφαλείας.

5.2 Πάντοτε σε συμφωνία με τη γνωμοδότησή της για τη γενική ασφάλεια των οχημάτων, η ΕΟΚΕ συστήνει τέλος:

- α) να εξαιρεθούν από τη νομοθεσία τα ελαστικά των οποίων η ημερομηνία κατασκευής είναι προγενέστερη της ημερομηνίας εφαρμογής της νομοθεσίας. Η αλυσίδα διανομής του κλάδου διαθέτει σήμερα στην ευρωπαϊκή αγορά κατά μέσο όρο 80 εκατομμύρια ελαστικά. Η επικόλληση αυτοκόλλητων επισημάνσεων σε αυτά τα ήδη διανεμηθέντα ελαστικά θα ήταν ανέφικτη·
- β) ότι η βιομηχανία έχει ανάγκη προθεσμίας τουλάχιστον 18 μηνών για να εφαρμόσει τα μέτρα που θα υιοθετηθούν.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ ETRMA: European Tyre and Rubber Manufacturer Association.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής — Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη»

COM(2008) 781τελικό

(2009/C 228/16)

Στις 13 Νοεμβρίου 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής – Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη»

Το τίτλο Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας SIRKEINEN.

Κατά την 452η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση :

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση της Επιτροπής, ιδιαίτερα επειδή δίδει την απαραίτητη έμφαση στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα :

— Η πρόσφατη κρίση με το φυσικό αέριο έχει καταδείξει σαφώς ότι χρειάζεται μια κοινή προσέγγιση των κρατών μελών στον χώρο της ενεργειακής πολιτικής, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό·

— το γεγονός ότι η τρίτη δέσμη μέτρων για την ενεργειακή αγορά δεν έχει ακόμη ρυθμιστεί έρχεται σε αντίθεση και με τους τρεις στόχους της ενεργειακής πολιτικής που είναι η ασφάλεια του εφοδιασμού, η ανταγωνιστικότητα και η αειφορία·

— η Επιτροπή δεν δίνει την απαιτούμενη προσοχή στις προκλήσεις που σχετίζονται με το πετρέλαιο και τις μεταφορές·

— στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει παραβλέψει τις κοινωνικές πιυχές της ενεργειακής πολιτικής·

— η ανακοίνωση στερείται αλεσότητας·

— η ανακοίνωση του με θέμα «Εξάλειψη των εμποδίων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ε.Ε.», στην οποία οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ξετάζονται ως μέρος του συνολικού ενεργειακού συστήματος είναι επιτακτικά αναγκαία·

— η πρόθεση της Επιτροπής να παρουσιάσει ένα πολιτικό πλαίσιο -λόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050 έχει κεντρική

σημασία, δεδομένου ότι οι εκτεταμένες τεχνολογικές και συστημικές μεταβολές είναι χρονοβόρες·

— στην επικαιροποίηση που ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος έχουν συνεκτιμηθεί τα σχετικά σχόλια της ΕΟΚΕ.

1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά τα ακόλουθα:

— Όλα τα μέτρα της Ε.Ε. τα οποία μπορούν να περιορίσουν τους κινδύνους για την ασφάλεια του εφοδιασμού πρέπει να χρησιμοποιηθούν αμέσως και με αποτελεσματικό τρόπο·

— Μετά τις αποφάσεις για τις πρόσφατες νομοθετικές προτάσεις, πρέπει να δοθεί έμφαση στην εφαρμογή και να αποφευχθεί η κατάθεση νέων νομοθετικών προτάσεων, έτσι ώστε το νομοθετικό πλαίσιο να είναι όσο το δυνατόν πιο σταθερό και προβλέψιμο·

— από τους πέντε τομείς του σχεδίου δράσης, όπου η ενεργειακή απόδοση έχει κεντρική σημασία, η πρώτη προτεραιότητα πρέπει να είναι ο ενεργειακός εφοδιασμός επειδή προσφέρει μεγάλες δυνατότητες για την υλοποίηση αποτελεσματικών ως προς το κόστος δράσεων·

— η Επιτροπή πρέπει να επιλέξει προτεραιότητες μεταξύ των πολυάριθμων προθέσεων δράσης που έχει·

— πρέπει να εξεταστεί επείγοντως το πρόβλημα των αποβιομένων ενεργειακών αγορών καθώς και των Ολοκληρωμένων Διευρωπαϊκών Δικτύων στον τομέα της ενέργειας·

- πέραν των επενδύσεων στο χώρο των υποδομών, πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή στις μεγάλες επενδυτικές ανάγκες που υπάρχουν στον τομέα της παραγωγής ενέργειας αλλά και της βασικής έρευνας με προοπτική το 2050·
- στις εξωτερικές της σχέσεις, η Ε.Ε. πρέπει να αναπτύξει μια υπεύθυνη και βιώσιμη προσέγγιση του θέματος της ενέργειας στον παγκόσμιο χώρο, παράλληλα με τις πολιτικές για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ίδιας της Ευρώπης·
- χρειάζεται πληθώρα μέτρων για την προαγωγή της εξοικονόμησης ενέργειας, πρέπει όμως να αποφευχθεί ο κίνδυνος των ρυθμιστικών υπερβολών σε επίπεδο Ε.Ε·
- η Ε.Ε. πρέπει να καταστεί πρωτοπόρος στις τεχνολογίες ενεργειακής απόδοσης·
- η Επιτροπή μελετά τη σκοπιμότητα μεμονωμένων στόχων, ει δυνατόν, για διαφορετικούς κλάδους ενεργειακής χρήσεως έτσι ώστε να επιταχίει η ενεργειακή απόδοση, ειδικότερα για υπηρεσίες και προϊόντα που εμπίπτουν στη διάσταση της εσωτερικής αγοράς·
- υπό το φως των μεγάλων επενδύσεων που χρειάζονται στον χώρο της παραγωγής ηλεκτρισμού, πρέπει να ληφθούν επείγοντως αποφάσεις για το μέλλον της πυρηνικής ενέργειας·
- στο όραμα για το 2050 πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και η παγκόσμια κατάσταση η οποία διαμορφώνει τους όρους για τις φιλοδοξίες της Ε.Ε..

2. Εισαγωγή

2.1 Οι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε. είναι η βιωσιμότητα, η ανταγωνιστικότητα και η ασφάλεια του εφοδιασμού. Τον τελευταίο καιρό, η ασφάλεια του εφοδιασμού δεν βρισκόταν στο επίκεντρο της προσοχής, πράγμα το οποίο αποδείχθηκε δυστυχώς από τις επιπτώσεις που είχε η διαφωνία για τη μεταφορά φυσικού αερίου μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, καθώς και από τη σοβαρή ανάσχεση της οικονομικής δραστηριότητας και τις έντονες διακυμάνσεις των τιμών της ενέργειας. Αυτή καθαυτή, η εξάρτηση από μία εξωτερική πηγή ενέργειας δεν αποτελεί πρόβλημα. Όμως, η αυξανόμενη εξάρτηση από συγκεκριμένους προμηθευτές οι οποίοι δεν εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες με την Ε.Ε. καθώς και η ανοδική ζήτηση φυσικού αερίου, αυξάνουν τον κίνδυνο να δημιουργηθούν προβλήματα εφοδιασμού.

2.2 Οι βασικότερες νομοθετικές προτάσεις της Ε.Ε. την τελευταία διετία είναι η τρίτη δέσμη μέτρων για τη νέα αγορά ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου και η δέσμη μέτρων για την ενέργεια και το κλίμα. Η τελευταία δέσμη μέτρων υιοθετήθηκε σε χρόνο ρεκόρ

σε πρώτη ανάγνωση τον Δεκέμβριο του 2008, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθούν πολλές λεπτομέρειες στην επιτροπολογία. Η δέσμη μέτρων για την αγορά δεν έχει ρυθμιστεί ακόμη, παρότι έχουν παρέλθει σχεδόν δύο χρόνια, πράγμα το οποίο έρχεται σε σαφή αντίθεση με την αναγκαιότητα μιας εύρυθμης εσωτερικής αγοράς απαραίτητης για την υλοποίηση των τριών στόχων της ενεργειακής πολιτικής.

2.3 Οι διάφοροι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους και οι πολιτικές για την υλοποίησή τους αλληλοεπηρεάζονται και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Αυτό όμως δεν ισχύει για όλες τις πτυχές. Ο στόχος της ασφάλειας εφοδιασμού πρέπει να τοποθετηθεί στην πρώτη θέση. Με δεδομένες τις σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η διακοπή της τροφοδοσίας ή η ενεργειακή ένδεια, οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις πρέπει κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες να έχουν εξασφαλισμένο τον εφοδιασμό τους σε ενέργεια.

3. Το έγγραφο της Επιτροπής

3.1 Η δεύτερη Επισκόπηση της Ενεργειακής Στρατηγικής (ΕΕΣ) δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή το Νοέμβριο του 2008. Η Επιτροπή προτείνει ένα **σχέδιο δράσης για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη** που επικεντρώνεται στα ακόλουθα πέντε σημεία:

- Ανάγκη υποδομών και διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού
- Εξωτερικές ενεργειακές σχέσεις
- Αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου και μηχανισμοί αντιμετώπισης κρίσεων
- Ενεργειακή απόδοση
- Βέλτιστη χρήση των εγχώριων πηγών ενέργειας της ΕΕ.

3.2 Ένα μέρος της ΕΕΣ είναι η επικαιροποίηση του ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος του 2007. Το επίκεντρο αποτελούν η ασφάλεια του εφοδιασμού, οι επενδυτικές ανάγκες και οι όροι για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

3.3 Σε συνδυασμό με την ΕΕΣ, η Επιτροπή παρουσίασε τα ακόλουθα:

- τη δέσμη μέτρων του 2008 για την ενεργειακή απόδοση·
- πρόταση για την αναθεώρηση της οδηγίας για τα πετρελαϊκά αποθέματα·

— αναθεωρημένη πρόταση οδηγίας στην οποία ορίζεται κοινοτικό πλαίσιο για την πυρηνική ασφάλεια.

3.4 Στο έγγραφο της ΕΕΣ, η Επιτροπή δηλώνει ότι έχει την πρόθεση να προβεί στις ακόλουθες ενέργειες:

— Να προχωρήσει στη βελτίωση της οδηγίας για την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο το 2010·

— να δώσει ώθηση στη συμβατή με τους περιβαλλοντικούς στόχους ανάπτυξη των εγχώριων πόρων ορυκτών καυσίμων της ΕΕ·

— μία ανακοίνωση με τίτλο «Άρση των φραγμών στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην ΕΕ», και

— μία πρωτοβουλία χρηματοδότησης της βιώσιμης ενέργειας ως κοινού έργου Επιτροπής/Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων

3.5 Τέλος, η Επιτροπή θα προτείνει την ανανέωση της ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη το 2010, με σκοπό να καταρτίσει το πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050, που θα υποστηρίζεται από το νέο σχέδιο δράσης.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση της Επιτροπής, κυρίως για την απολύτως αναγκαία έμφαση που δίδεται στο θέμα της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού και για τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή να εφαρμόσει μια περιεκτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων στον χώρο της ενεργειακής πολιτικής. Η Ε.Ε. διαθέτει ίδια μέσα τα οποία μπορεί να περιορίσουν τους κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν σε σχέση με την ασφάλεια του εφοδιασμού. Τα μέσα αυτά έχουν αναγνωριστεί από την Επιτροπή και τώρα πρέπει να εφαρμοστούν με αποτελεσματικό τρόπο.

4.2 Ωστόσο, οι δράσεις της Ε.Ε. στον τομέα της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού δεν πρέπει να οδηγήσουν σε αύξηση των νομοθετικών προτάσεων. Μετά την υιοθέτηση των σημερινών δεσμών μέτρων, πρέπει να δοθεί έμφαση στην εφαρμογή. Το νομικό πλαίσιο πρέπει να διατηρηθεί σταθερό και όσο το δυνατόν πιο προβλέψιμο για τις απαιτούμενες δράσεις.

4.3 Η ανάγκη να υπάρξει μια κοινή προσέγγιση της ενεργειακής πολιτικής εκ μέρους των κρατών μελών καταδεικνύεται για άλλη μια φορά. Έχει ζητηθεί επανειλημμένα να εκφράζεται η Ε.Ε. με μια φωνή, όπως μεταξύ άλλων από την ΕΟΚΕ. Εντούτοις, όσο ορισμένα

κράτη μέλη - ιδιαιτέρως τα μεγάλα - θα συνεχίσουν να φροντίζουν κυρίως τα δικά τους συμφέροντα, η Ε.Ε. θα παραμείνει πιο αδύναμη, ευάλωτη και αναποτελεσματική σε σχέση με τις δυνατότητές της στον τομέα της ενέργειας.

4.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα πέντε σημεία του σχεδίου δράσης, θα έδινε όμως προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση ή μάλλον στην εξοικονόμηση ενέργειας, επειδή στόχος πρέπει να είναι η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας με βασικό εργαλείο την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Ακόμη και αν επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στον τομέα αυτό, δεν πρόκειται να παύσει να υφίσταται η ανάγκη επείγουσας δράσης στους άλλους τομείς. Υπάρχει όμως ένα μεγάλο δυναμικό ανάληψης αποτελεσματικών από άποψης κόστους δράσεων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί, ενώ παράλληλα πρέπει να αποφευχθεί η λήψη άλλων, περισσότερο δαπανηρών μέτρων. Το σημαντικότερο παράδειγμα στον τομέα αυτό είναι το μεγάλο δυναμικό ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.

4.5 Η ΕΟΚΕ θα ανέμενε από την Επιτροπή να δώσει περισσότερη προσοχή στα προβλήματα του πετρελαίου και των μεταφορών. Το 36 % της ενέργειας που καταναλώνει η Ε.Ε. προέρχεται από πετρέλαιο και αφορά κυρίως τις μεταφορές. Παράλληλα, με την αύξηση των οδικών μεταφορών αυξάνονται και οι εκπομπές CO₂. Επιπλέον, οι τιμές του πετρελαίου αναμένεται να παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις και υπάρχει τάση να αυξηθούν σημαντικά. Τον περασμένο Ιανουάριο, η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση με θέμα «Αντιμετώπιση των προκλήσεων του πετρελαίου», μετά από αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ⁽¹⁾.

4.6 Στο έγγραφο της Επιτροπής δεν γίνεται επίσης αναφορά στις κοινωνικές πτυχές της ενεργειακής πολιτικής, οι οποίες ποικίλλουν από την απώλεια θέσεων εργασίας, τη δημιουργία νέων σε μια περισσότερο «πράσινη» οικονομία, την εκπαίδευση και την επαγγελματική την κατάρτιση, μέχρι και την ενεργειακή ένδεια. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ενέργεια αποτελεί ένα ιδιαίτερο αγαθό και ότι η διανομή της στους καταναλωτές πρέπει, επειδή συνιστά δημόσια υπηρεσία, να ανταποκρίνεται στην αρχή της καθολικής πρόσβασης σε προσιτές τιμές.

4.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν τονίζει τον επείγοντα χαρακτήρα του θέματος, παρά το γεγονός ότι αυτό έχει αναδειχθεί από τα προβλήματα του παρελθόντος και του παρόντος σε σχέση με την ασφάλεια του εφοδιασμού. Η ανακοίνωση παρουσιάζει πολυάριθμες (περισσότερες από 45) προθέσεις δράσης - κυρίως ανακοινώσεις - εκ μέρους της Επιτροπής. Για να μη χαθεί η δυναμική που έχει αναπτυχθεί, πρέπει να ορισθούν προτεραιότητες μεταξύ των δράσεων αυτών.

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE 46/2009 της 14.1.2009 με θέμα «Αντιμετώπιση των προκλήσεων του πετρελαίου», εισηγητής : ο κ. Osborn.

4.8 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης την πρόθεση παρουσιασθεί ένα πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050 που θα υποστηρίζονται από ένα νέο σχέδιο δράσης. Η ίδια η ΕΟΚΕ έχει αναφερθεί ήδη στο όραμα αυτό στη γνωμοδότηση που εξέδωσε το 2006 ⁽¹⁾ για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα. Οι μεγάλες τεχνολογικές μεταβολές και οι πραγματικές αλλαγές των ενεργειακών συστημάτων απαιτούν χρόνο λόγω του μακροσκοπικού χαρακτήρα των επενδύσεων στο χώρο των υποδομών. Από αυτό προκύπτει και η καθοριστική σημασία ενός οράματος για το μέλλον που θα υπερβαίνει το περιορισμένο δυναμικό που υπάρχει σήμερα σε ό,τι αφορά τις προσαρμογές της τεχνολογίας και των υποδομών.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 *Ανάπτυξη υποδομής που είναι απολύτως απαραίτητη για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Ευρώπης*

5.1.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δραστηριοποίηση της Επιτροπής στον τομέα αυτό, ιδιαίτερος επειδή επικρατεί ανησυχία για τη συνεχιζόμενη εξάρτηση από εξωτερικές πηγές ενέργειας. Επ'αυτού η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διατυπώσει τα ακόλουθα σχόλια:

5.1.2 Οι έξι προτεραιότητες που παρουσιάζονται από την Επιτροπή (βλ. σημείο 3.1) φαίνονται ιδιαίτερα σημαντικές και για να εφαρμοστούν με αποτελεσματικό τρόπο απαιτείται ορισμός προτεραιοτήτων. Έκτοτε, η Επιτροπή παρουσίασε στα τέλη Ιανουαρίου 2009 συγκεκριμένα σχέδια, τα οποία εντάσσονται σε αυτές τις προτεραιότητες, για την χορήγηση χρηματοδότησης στα πλαίσια του ευρωπαϊκού σχεδίου ανάκαμψης. Είναι δύσκολο να λάβει κανείς θέση επί των εν λόγω σχεδίων προτεραιότητας εάν δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για αυτά και για άλλα δυνητικά σχέδια που να καλύπτουν και την προβλεπόμενη χρηματοδότηση από ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους.

5.1.3 Θεωρείται λυπηρό το γεγονός ότι δεν έχουν ληφθεί ενωρίτερα μέτρα για την κατάσταση των απομονωμένων ενεργειακών αγορών στα κράτη της Βαλτικής. Αυτό πρέπει τώρα να γίνει επεγόντως. Ταυτόχρονα, οι ενεργειακές ανάγκες μικρών και απομονωμένων κρατών μελών πρέπει να καλύπτονται με σχέδια διασύνδεσης με την ευρωπαϊκή ενδοχώρα.

5.1.4 Σε σχέση με τους διαδρόμους αερίου, η ΕΟΚΕ αναφέρει στην πρόσφατη γνωμοδότηση της για την εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής ότι φαίνεται να χρειάζονται διάφορα σχέδια για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών μεταφοράς φυσικού αερίου. Από πολιτική άποψη, τα σχέδια δεν πρέπει να θεωρηθούν ως αμοιβαία ανταγωνιστικές επιλογές. Αυτό που έχει σημασία τώρα είναι να αναληφθεί επείγοντως δράση, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ο εφοδιασμός σε φυσικό αέριο, πράγμα το οποίο επιβάλλει τη συνδυασμένη δράση κρατών μελών και Επιτροπής.

5.1.5 Πρέπει να διασαφηνιστεί η ιδέα της σύστασης αγοραστικού ομίλου για το φυσικό αέριο. Ερωτηματικά θέτει επίσης η αποκλειστική επικέντρωση στην περιοχή της Κασπίας.

5.1.6 Τα προβλήματα της ασφάλειας του εφοδιασμού δεν πρόκειται να επιλυθούν μόνο με την υποδομή μεταφοράς ενέργειας. Πρέπει να αντικατασταθούν μονάδες παραγωγής ενέργειας με επενδυτικό κόστος που φτάνει σχεδόν το 1 τρισεκατομμύριο ευρώ. Αυτό συνεκτιμάται εν μέρει από την Επιτροπή στο κεφάλαιο για τις εγχώριες πηγές ενέργειας, πρέπει όμως να συνεκτιμηθεί και στο πλαίσιο των επενδυτικών αναγκών και της χρηματοδότησής τους.

5.1.7 Ένα βασικό ερώτημα σε σχέση με τις επενδύσεις είναι ο ρόλος των διαφόρων παραγόντων: Της Ε.Ε., των χρηματοδοτικών της οργάνων, των κρατών μελών και των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις επενδύουν όταν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Ακόμα και αν γίνονται λάθη σε μια κλυδωνιζόμενη ενεργειακή αγορά, οι επιχειρήσεις είναι στην καλύτερη δυνατή θέση για να αξιολογήσουν την αγορά και να αναλάβουν κινδύνους. Ο δημόσιος τομέας και η πολιτική μπορούν να ενεργήσουν για να δημιουργήσουν τις κατάλληλες γενικές συνθήκες και, εντός συγκεκριμένων ορίων, να προσφέρουν κίνητρα και πολιτική υποστήριξη. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα την πρόθεση της Επιτροπής να συνεργαστεί με στενότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο με τον ιδιωτικό τομέα και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

5.2 *Μεγαλύτερη επικέντρωση στην ενέργεια στις εξωτερικές σχέσεις της Ε.Ε.*

5.2.1 Η ΕΟΚΕ παρουσίασε τον Ιανουάριο του 2009 τη γνωμοδότησή της για την εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής. Τα σχόλια, τα συμπεράσματα και οι συστάσεις που περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση αυτή διατηρούν τον επίκαιρο χαρακτήρα τους και ευθυγραμμίζονται με τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ τονίζει ιδιαίτερος δύο σημεία: την ανάγκη να αναληφθεί δράση, έτσι ώστε οι χώρες προμηθευτές να εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες με την Ε.Ε., όπως πρόσβαση σε υποδομές, προστασία των επενδύσεων κ.λπ., στην ενεργειακή αγορά, και κυρίως ότι τα κράτη μέλη πρέπει να θέτουν την αποδοχή ενός συμφωνημένου πλαισίου παρόμοιων κανόνων ως προαπαιτούμενο της στήριξης που προσφέρουν στην περίπτωση διαπραγματεύσεων ή εμπορικών συμβάσεων.

5.2.2 Η ΕΟΚΕ παρουσίασε επίσης μια διττή προσέγγιση των εξωτερικών σχέσεων στον τομέα της ενέργειας. Το ένα σκέλος αναφέρεται στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης και το άλλο σε μια υπεύθυνη και βιώσιμη παγκόσμια προσέγγιση του θέματος ενέργειας. Η Επιτροπή αναφέρεται ακροθιγώς σε μερικές πτυχές της παγκόσμιας ευθύνης που φέρει η Ευρώπη. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο στοιχείο της ευθύνης και η υποχρέωση αυτή δεν πρόκειται να καλυφθεί μόνο με την ανάληψη από την ΕΕ της ηγεσίας των διεθνών διαπραγματεύσεων για το κλίμα.

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE με θέμα το Ενεργειακό Μείγμα, εισηγήτρια: η κυρία Sirkeinen, EE C 318 23/12/2006, σ. 185.

5.3 Η βελτίωση των αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου και οι μηχανισμοί αντιμετώπισης κρίσεων

5.3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη που παρουσιάζει η Επιτροπή για το θέμα της ασφάλειας του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο. Η λύση στο πρόβλημα των έκτακτων μέτρων πρέπει και μπορεί να βρεθεί με μέσα διαφορετικά από την πολυδάπανη και υποχρεωτική συσσώρευση αποθεμάτων φυσικού αερίου. Τα εναλλακτικά μέτρα καλύπτουν τη διαφοροποίηση των πηγών και των διαδρόμων προμήθειας, ΥΦΑ, συνεργασία με γειτονικές χώρες, διακοπτόμενες συμβάσεις και αλλαγή των χρησιμοποιούμενων καυσίμων.

5.4 Μια νέα ώθηση για την ενεργειακή απόδοση

5.4.1 Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει διάφορες γνωμοδοτήσεις με αντικείμενο την ενεργειακή απόδοση, στις οποίες περιλαμβάνεται και διεξοδική συζήτηση του θέματος των πρακτικών μέτρων. Συμφωνεί συνεννόηση με την προσέγγιση της Επιτροπής, επιθυμεί όμως να προσθέσει ορισμένες παρατηρήσεις.

5.4.2 Υπάρχει μια τεράστια, σχεδόν απεριόριστη επιλογή μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν για να αυξηθεί η απόδοση της χρήσης και της παραγωγής ενέργειας. Η Επιτροπή παρουσιάζει μια σειρά από νομικά μέσα, όπως αυτά για τα κτίρια, η ενεργειακή επισήμανση, ο οικολογικός σχεδιασμός κ.λπ., φαίνεται δε ότι σχεδιάζονται και άλλα μέτρα. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να δώσει ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην προκληθούν ρυθμιστικές υπερβολές, αλλά να προωθηθεί με τον βέλτιστο τρόπο το δυναμικό για καινοτομίες. Χρειάζονται πολιτικά μέτρα - κανονισμός, κοινωνική υποστήριξη κ.λπ. - για να προαχθεί η εξοικονόμηση ενέργειας. Όμως, τα μέτρα αυτά πρέπει να σχεδιαστούν με προσοχή, έτσι ώστε να είναι αποδοτικά ως προς το κόστος και να επιφέρουν όσο το δυνατόν λιγότερες στρεβλώσεις στην αγορά για κάθε τομέα-στόχο. Τα μέτρα της Ε.Ε. πρέπει να αφορούν μόνο προϊόντα και υπηρεσίες που εμπίπτουν στη διάσταση της εσωτερικής αγοράς. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να δοθεί περισσότερη έμφαση στις δυνατότητες εθελουσίας δράσης, αυτορρύθμισης και συρρύθμισης. Σε αυτά συμπεριλαμβάνεται και η τυποποίηση.

5.4.3 Η Ευρώπη είναι πρωτοπόρος στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης. Πρέπει να είναι πρωτοπόρος και στις τεχνολογίες ενεργειακής απόδοσης. Πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως η δυνατότητα που της παρέχεται και να επωφεληθεί από την πρωτοποριακή θέση που κατέχει. Στα μέτρα που μπορεί να ληφθούν για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός περιλαμβάνονται η χρηματοδότηση της Ε&Α, η ενίσχυση της καινοτομίας και η χρηματοδότηση με κεφάλαια κινδύνου, η κατάλληλη τυποποίηση, το άνοιγμα των αγορών στην Ευρώπη και στον παγκόσμιο χώρο, μια αποτελεσματική διεθνής συμφωνία για το κλίμα και διεθνής συνεργασία για την ενεργειακή απόδοση.

5.4.4 Αν και η ΕΟΚΕ τάσσεται αναφανδόν υπέρ του στόχου της κατά 20 % αύξησης της εξοικονόμησης ενέργειας, διατάζει ωστόσο να συμφωνήσει ότι ο στόχος αυτός πρέπει να καταστεί δεσμευτικός. Η ενεργειακή απόδοση καλύπτει όλες τις πτυχές της ανθρώπινης και της οικονομικής δραστηριότητας, τα δε μέτρα για την ενίσχυσή της είναι σχεδόν απεριόριστα. Πώς θα μπορούσε λοιπόν να σχεδιαστεί στην περίπτωση αυτή ένα δίκαιο σύστημα επιμερισμού των προσπαθειών; Η ΕΟΚΕ συνιστά αντιθέτως στην Επιτροπή να μελετήσει τη σκοπιμότητα μεμονωμένων στόχων, ει δυνατόν, για διαφορετικούς

κλάδους ενεργειακής χρήσεως, έτσι ώστε να επιταχίσει η ενεργειακή απόδοση, ειδικότερα για υπηρεσίες και προϊόντα που εμπίπτουν στη διάσταση της εσωτερικής αγοράς.

5.5 Καλύτερη χρήση των εγχώριων ενεργειακών αποθεμάτων της Ε.Ε.

5.5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε μεγάλη έκταση με τις απόψεις της Επιτροπής σχετικά με τη χρήση των εγχώριων ενεργειακών αποθεμάτων της Ε.Ε.. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει μια ρεαλιστική άποψη για την εξέλιξη της ζήτησης ενέργειας, καθώς και των δυνατοτήτων, των περιορισμών και των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη και τη χρήση διαφόρων πηγών ενέργειας.

5.5.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει ιδιαίτερος την πρόταση της Επιτροπής να εκδώσει ανακοίνωση με θέμα «Άρση των φραγμών στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εντός της ΕΕ» και την καλεί να δραστηριοποιηθεί επειγόντως στο χώρο αυτό. Το σημαντικό θέμα της αύξησης της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι οποίες στο μέλλον θα αποτελούν τους σημαντικότερους και πιο φιλικούς για το περιβάλλον εγχώριους φορείς ενέργειας, θα έπρεπε να έχει ήδη αναλυθεί και να έχει προσεγγιστεί ως μέρος του συνολικού ενεργειακού συστήματος. Όπως αναφέρεται και από την Επιτροπή, τα θέματα που ενδιαφέρουν εδώ είναι οι περιορισμοί στο σύστημα, αλλά και το ζήτημα της εφεδρικής ισχύος. Κατά την εκπόνηση της μελέτης θα πρέπει επίσης να εξετασθεί το ερώτημα αν η ενδεχόμενη ύπαρξη «εφεδρικής ενέργειας» μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να καταστήσει την προσπάθεια που καταβάλλεται στο πεδίο των ανανεώσιμων πηγών αρνητική σε σχέση με τις εκπομπές και την ασφάλεια του εφοδιασμού. Ένα άλλο προβληματικό πεδίο είναι αυτό του σχεδιασμού και της έγκρισης.

5.5.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την άποψη ότι η επιβολή υποχρεωτικών ορίων εκπομπών CO₂ για τους σταθμούς παραγωγής ενέργειας πρέπει να εξεταστεί μόνο μετά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των βιομηχανικών πειραμάτων δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα.

5.5.4 Σε ό,τι αφορά στην πυρηνική ενέργεια, η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει επί μακρόν την άποψη ότι πρέπει να παραμείνουν ανοιχτές όλες οι επιλογές για την παραγωγή ενέργειας, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι της αντίστοιχης πολιτικής. Με δεδομένη την ανάγκη ευρείας κλίμακας επενδύσεων στην παραγωγή ηλεκτρισμού στο άμεσο μέλλον, πρέπει να ληφθούν επειγόντως αποφάσεις για το μέλλον της πυρηνικής ενέργειας σε εκείνα τα κράτη μέλη τα οποία έχουν επιλέξει ή πρόκειται να επιλέξουν να επενδύσουν στη χρήση της. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Επιτροπής, το δυναμικό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς στην Ε.Ε. θα μειωθεί κατά ένα τέταρτο μέχρι το 2020 και εάν δεν αντικατασταθεί από νέους πυρηνικούς σταθμούς, ένα μέρος του θα αντικατασταθεί από σταθμούς παραγωγής ενέργειας που θα λειτουργούν με φυσικό αέριο ή άνθρακα, πράγμα που θα επιδεινώσει τα προβλήματα των εκπομπών και της ασφάλειας του εφοδιασμού. Η πυρηνική ασφάλεια είναι ένα θέμα που χρειάζεται συνεχή προσοχή και από πλευράς δημόσιων αρχών, πρέπει δε να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ θα εκδώσει ξεχωριστή γνωμοδότηση για την αναθεωρημένη πρόταση οδηγίας σχετική με την κατάρτιση του κοινού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια.

5.5.5 Η ΕΟΚΕ διάκειται ευνοϊκά στην πρόθεση της Επιτροπής να υποβάλει έγγραφο με θέμα τις ανάγκες σε δυναμικό παραγωγής ενέργειας, είτε πρόκειται για διύλιση πετρελαίου ή για ηλεκτρισμό. Δεν πρέπει όμως να λησμονείται ότι η Ε.Ε. δεν είναι σε θέση να αποφασίσει για τις επενδύσεις σε δυναμικό παραγωγής ενέργειας, ούτε καν να κάνει συστάσεις, δεδομένου ότι δεν μπορεί να φέρει οποιαδήποτε ευθύνη για τους ενδεχόμενους κινδύνους. Η συγκέντρωση και ανάλυση σχετικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μοντέλων, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη, και στον τομέα αυτό συνιστάται η συνεργασία με την ΔΟΕ.

5.6 Προς την ανάπτυξη ενός οράματος για το 2050

5.6.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να προτείνει μια νέα ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη το 2010, με πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050. Υποστηρίζει επίσης την ιδέα να στηριχθεί η προσπάθεια αυτή σε ευρεία διαβούλευση με αντικείμενο τους πιθανούς μακροπρόθεσμους στόχους.

5.6.2 Πέραν αυτών, η ΕΟΚΕ θεωρεί – σε προκαταρκτικό στάδιο – ότι οι τομείς που παρουσιάζονται από την Επιτροπή, όπως η απαλλαγή της ηλεκτρικής ενέργειας από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, η εξάρτηση των μεταφορών από το πετρέλαιο, η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, το ηλεκτρικό δίκτυο και η υψηλή απόδοση, καθώς και η προώθηση ενός ενεργειακού συστήματος υψηλής απόδοσης και χαμηλής εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα ανά τον κόσμο, αποτελούν πραγματικές μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Για να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις αυτές πρέπει να διατηρηθούν όλες οι τεχνολογικές επιλογές, συμπεριλαμβανομένων της πυρηνικής σύντηξης και της χρήσης του υδρογόνου.

5.6.3 Η κατάσταση και οι εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο πρέπει να συνεκτιμηθούν στο όραμα, δεδομένου ότι διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις στις οποίες εντάσσονται οι φιλοδοξίες της ίδιας της Ε.Ε.. Η ταχέως αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, η κλιματική αλλαγή και – όπως ευελπιστείται – οι διεθνείς συμφωνίες σχετικά με την ανάληψη δράσεων για τον περιορισμό των εκπομπών και την προσαρμογή, η διαθεσιμότητα ορυκτών πηγών ενέργειας κ.λπ. επηρεάζουν ποικιλοτρόπως την κατάσταση και τις επιλογές μας. Ένα πρόσφατο παράδειγμα είναι οι μεταπτώσεις των ανησυχιών για το πετρέλαιο – από τα χθεσινά σοκ για το ύψος ρεκόρ των τιμών του πετρελαίου φτάσαμε σήμερα στον φόβο της παραγωγικής ανεπάρκειας λόγω των χαμηλών τιμών.

5.7 Η επικαιροποίηση του ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος

5.7.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι τα σχόλια που συμπεριέλαβε στη γνωμοδότησή της για το σχέδιο ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος του 2007 ⁽¹⁾ καθώς και στη διερευνητική γνωμοδότηση για τις επενδύσεις στην πυρηνική βιομηχανία ⁽²⁾, συνεκτιμήθηκαν από την Επιτροπή. Αφετηρία αποτελεί ο σημαντικός ρόλος της Ε.Ε. για την περαιτέρω ανάπτυξη του πλέον προηγμένου πλαισίου για την πυρηνική ενέργεια, σε συμφωνία με τα υψηλότερα πρότυπα ασφαλείας, προστασίας και μη διάδοσης. Θέματα όπως η διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων, η εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης του παροπλισμού πυρηνικών σταθμών, η τρομοκρατική απειλή και η ανάγκη καθιέρωσης εναρμονισμένου συστήματος επιμερισμού ευθυνών εξετάζονται σύμφωνα με τις απόψεις της ΕΟΚΕ. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οποιοδήποτε κόστος προκύψει σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να επιβαρύνει αποκλειστικά τους φορείς εκμετάλλευσης των πυρηνικών εγκαταστάσεων.

5.7.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί για πολλοστή φορά με τον σημαντικό ρόλο της πυρηνικής ενέργειας στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ευρώπης στα πλαίσια της προσπάθειας για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και τη διασφάλιση του εφοδιασμού ηλεκτρικής ενέργειας. Συμφωνεί επίσης με την ανάγκη και τις προτάσεις για την αντιμετώπιση των ανησυχιών της κοινής γνώμης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη σύσταση για την καθιέρωση κοινών προτύπων ασφαλείας των πυρηνικών αντιδραστήρων και την εξέταση του ενδεχομένου κατασκευής νέων μόνο αντιδραστήρων σύμφωνα με τρίτης γενιάς επίπεδα ασφαλείας και προστασίας. Ορισμένα μέτρα για τη διευκόλυνση της χρηματοδότησης νέων κατασκευών είναι δικαιολογημένα, ιδίως υπό τις παρούσες οικονομικές συνθήκες, δεν πρέπει όμως να χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτό κρατικές επιχορηγήσεις, ούτε ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη επιδεικνύουν λιγότερο αρνητική στάση έναντι στην κατασκευή πυρηνικών εργοστασίων, η κατασκευή, η χρηματοδότηση και η λειτουργία των εργοστασίων αυτών καθώς και η διαχείριση των αποβλήτων τους θα πρέπει να αναληφθεί από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Το κράτος απλώς θεσπίζει το πλαίσιο. Οι πληροφορίες σχετικά με τα σχέδια κατασκευής νέων πυρηνικών μονάδων θα πρέπει να υποβάλλονται εγκαίρως κατά τρόπο απροκάλυπτο και κατανοητό και με αναφορά του προβλεπόμενου κόστους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η δημόσια συζήτηση και συμμετοχή.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE για το Ενδεικτικό Πυρηνικό Πρόγραμμα, εισηγήτρια : η κυρία Sirkeinen, EE C 256, 27 Οκτωβρίου 2007, σ. 51.

⁽²⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE 1912/2008 της 4.12.2008 με θέμα «Οι μελλοντικές επενδύσεις στην πυρηνική βιομηχανία και ο ρόλος τους στην ενεργειακή πολιτική της ΕΕ», εισηγήτης: ο κ. Iozia.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας και λοιπών πόρων από τα συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα μέσω επισήμανσης και της παροχής ομοιόμορφων πληροφοριών σχετικά με τα προϊόντα (Αναδιατύπωση)»

COM(2008) 778 τελικό/2 – 2008/0222(COD)

(2009/C 228/17)

Στις 30 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας και λοιπών πόρων από τα συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα μέσω επισήμανσης και της παροχής ομοιόμορφων πληροφοριών σχετικά με τα προϊόντα (Αναδιατύπωση)»

Το ειδικευέ νομικό «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίασης της 24ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 180 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση :

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρωτοβουλίας της Επιτροπής για την αναπροσαρμογή της οδηγίας 92/75/ΕΟΚ σχετικά με την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης των οικιακών συσκευών, μιας οδηγίας η οποία έχει πλέον καταστεί ευρέως γνωστή όχι μόνο σε εκατομμύρια καταναλωτές, αλλά και σε ολόκληρο τον κλάδο της βιομηχανίας και της διανομής των εν λόγω προϊόντων.

1.2 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το σύστημα αυτό επέτρεψε:

- στους κατασκευαστές να βελτιώσουν τη θέση των προϊόντων τους στην αγορά, τοποθετώντας τα σε ολιγάδες υψηλότερης ποιότητας και ενεργειακής απόδοσης·
- στους καταναλωτές να κάνουν συνειδητές επιλογές και να διαφοροποιήσουν τις συνήθειές τους και να θέσουν τους κατασκευαστές σε συνθήκες ανταγωνισμού·
- στην κοινωνία να βελτιώσει την ποιότητα του περιβάλλοντος και να προωθήσει τη βιώσιμη χρήση των πόρων, εξασφαλίζοντας συγχρόνως την εποπτεία της εσωτερικής αγοράς.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να επισημάνει τα στοιχεία που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάληψη μιας επιτυχημένης πολιτικής:

- απλά, σαφή και κατανοητά κριτήρια·
- λεπτομερείς, εύστοχες και συγκρίσιμες πληροφορίες για την εκάστοτε συγκεκριμένη ενεργειακή κατανάλωση·
- αποτελεσματικές αναλύσεις κόστους/οφέλους, αποδεκτές από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη·

— αποδεδειγμένα επιστημονικά πορίσματα·

— συγκράτηση των γραφειοκρατικών και διοικητικών επιβαρύνσεων και των λειτουργικών δαπανών στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο·

— συμβατότητα και συνοχή μεταξύ δεσμευτικών νομοθετικών πράξεων και εθελούσιων μέσων·

— δυναμικά, ευέλικτα συστήματα τα οποία πρέπει να αφήνουν περιθώρια για καινοτομία και τεχνολογική πρόοδο·

— απλή και εύκολα κατανοητή από όλους πληροφόρηση·

— προαγωγή της βιωσιμότητας στην παγκόσμια αγορά, χωρίς δημιουργία παράνομων εμποδίων στο διεθνές εμπόριο.

1.4 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι μια πρωτοβουλία η οποία αποσκοπεί στην επανεξέταση του συστήματος επισήμανσης οφείλει να διαφυλάξει τα χαρακτηριστικά της επιτυχίας της: απλότητα, διαφάνεια, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα· να διασφαλίσει την αναπροσαρμογή της μέσω ευέλικτων και δυναμικών μηχανισμών ταξινόμησης των επιδόσεων των προϊόντων· και να επιδιώξει τη συνετή επιλογή αποδοτικότερων και ανθεκτικότερων προϊόντων και αξιόπιστων προτύπων εκ μέρους των καταναλωτών.

1.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά, πριν την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σε νέες ολιγάδες «συνδεδεμένων με την ενέργεια προϊόντων», τη διενέργεια εκτίμησης επιπτώσεων και ανάλυσης κόστους/οφέλους ανά τοίχο, η οποία να χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και διαφάνεια, να είναι αποδεκτή από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και να βασίζεται σε επιστημονικές αποδείξεις.

1.6 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να διαφυλαχθεί η ορθή εφαρμογή της οδηγίας 92/75/ΕΟΚ ⁽¹⁾, με την παράλληλη βελτίωση της, καθώς και με την τελειοποίηση των δυναμικών μηχανισμών εκ νέου ταξινόμησης ⁽²⁾.

1.7 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της επέκτασης του συστήματος ενεργειακής επισήμανσης (Energy Label) και σε άλλα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια διότι το μήνυμα είναι σαφές και πρόδηλο, μπορεί εύκολα να υποβληθεί σε σύγκριση στην αγορά και έχει τη δυνατότητα να καταστεί επιτυχημένο μέσο εμπορίας (marketing).

1.8 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, στην περίπτωση άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών που δεν καταναλώνουν ενέργεια παρότι συνδέονται με την ενεργειακή κατανάλωση, μπορούν να εξευρεθούν άλλα καταλληλότερα περιβαλλοντικά μέσα και μέσα ενημέρωσης.

1.9 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι αναγκαίο να αποφευχθεί οποιαδήποτε επικάλυψη συχνά αποκλινουσών ή/και αντικρουόμενων κανονιστικών ρυθμίσεων που επιφέρει πρόσθετες δαπάνες και γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις και να επικρατήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ανά τομέα η οποία να συνδυάζει τους τρεις πυλώνες της βιωσιμότητας.

1.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί η δυνατότητα παροχής κινήτρων, χωρίς παραβίαση του κοινοτικού καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων.

1.11 Όσον αφορά τις απαιτήσεις που προτείνονται για τις δημόσιες συμβάσεις, η ΕΟΚΕ συνιστά να επιδειχθεί σύνεση κατά την επιβολή δεσμευτικών μέτρων διότι θεωρεί σημαντικό να εξασφαλιστεί η παροχή ευελιξίας στα κράτη μέλη για την ανάληψη δράσης, καθώς και η επίτευξη ορθού συνδυασμού με τις εθελοντικές δράσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο των Πράσινων Δημόσιων Συμβάσεων (Green Public Procurement).

2. Εισαγωγή

2.1 Η οδηγία 92/75/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 1992, για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας και λοιτών πόρων των οικιακών συσκευών με την επισήμανση αποτελεί οδηγία-πλαίσιο, η οποία αποσκοπεί στον προσανατολισμό των ηλεκτρικών συσκευών προς ενεργειακά αποδοτικότερα προϊόντα χάρη στην παροχή χρήσιμων και συγκρίσιμων πληροφοριών στους καταναλωτές και στους παράγοντες της αγοράς.

2.2 Τα βασικότερα πλεονεκτήματα της ενεργειακής επισήμανσης (Energy Label) είναι τα εξής:

- ο δεσμευτικός χαρακτήρας της·
- η προβολή της·
- η απλότητα του μηνύματός της·
- η δυνατότητα άμεσης σύγκρισης μεταξύ προϊόντων της ίδιας οικογένειας.

2.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σύστημα αυτό, παρότι περιορίζεται σε ορισμένους τομείς και υπόκειται σε διεξοδικές τομεακές αναλύσεις και μελέτες, επέτρεψε:

- στους κατασκευαστές να βελτιώσουν τη θέση των προϊόντων τους στην αγορά, τοποθετώντας τα σε ομάδες υψηλότερης ποιότητας και ενεργειακής απόδοσης, προβαίνοντας σε απόσβεση των επενδύσεων που πραγματοποιήσαν για την εισαγωγή καλύπτρων και πιο καινοτόμων οικιακών προϊόντων στην αγορά·
- στους καταναλωτές να κάνουν συνειδητές επιλογές και να διαφοροποιήσουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες·
- στην κοινωνία να βελτιώσει την ποιότητα του περιβάλλοντος και να προωθήσει τη βιώσιμη χρήση των πόρων, μειώνοντας την κατανάλωσή τους.

2.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να επισημάνει ότι η ισχύουσα οδηγία για την ενεργειακή επισήμανση αποτελεί ένα από τα πιο επιτυχημένα κοινοτικά μέσα διότι βασίζεται σε:

- απλά, σαφή και κατανοητά κριτήρια·
- λεπτομερείς, εύστοχες και συγκρίσιμες πληροφορίες για την εκάστοτε συγκεκριμένη ενεργειακή κατανάλωση·
- αποτελεσματικές αναλύσεις κόστους/οφέλους, αποδεκτές από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη·
- αποδεδειγμένα επιστημονικά πορίσματα·
- συγκράτηση των γραφειοκρατικών και διοικητικών επιβαρύνσεων και των λειτουργικών δαπανών στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο·
- συμβατότητα, συνοχή και αποφυγή επικαλύψεων μεταξύ αποκλινουσών δεσμευτικών νομοθετικών πράξεων και εθελούσιων μέσων·
- δυναμικά, ευέλικτα συστήματα τα οποία πρέπει να αφήνουν περιθώρια για καινοτομία και τεχνολογική πρόοδο·
- απλή, ευχερώς αντιληπτή και κατανοητή πληροφόρηση από όλους τους ενδιαφερόμενους, και κυρίως από τους καταναλωτές·
- προαγωγή των αρχών της βιωσιμότητας στην παγκόσμια αγορά.

2.5 Στους στοχευόμενους τομείς, οι οποίοι έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, συμπεριλήφθηκαν τα εξής: ψυγεία, καταψύκτες και συνδυασμοί τους· πλυντήρια ρούχων, στεγνωτήρια και συνδυασμοί τους· πλυντήρια πιάτων· φούρνοι· θερμοσίφωνες· φωτιστικές πηγές· και συσκευές κλιματισμού. Στους εν λόγω τομείς, οι ενεργειακές ετικέτες προβλέπεται να αναπροσαρμοστούν κατά το 2009 και το 2010.

⁽¹⁾ Η οποία αποτελεί αντικείμενο της παρούσας επανεξέτασης

⁽²⁾ Πρβλ. «Σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση» COM(2006) 545 τελικό.

2.6 Οι προκαταρκτικές μελέτες σχετικά με τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια, οι οποίες δρομολογήθηκαν από την Επιτροπή, κατέδειξαν ότι το στάδιο της χρήσης των εν λόγω προϊόντων ευθύνεται για την πρόκληση ποσοστού υψηλότερου του 80 % των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

2.7 Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 92/75/ΕΟΚ σε περισσότερα είδη οικιακού εξοπλισμού και σε όλα τα «συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα», εκτός των μεταφορών που αποτελούν ήδη αντικείμενο ιδιαίτερων κανονιστικών ρυθμίσεων, επιφέρει μια εκτεταμένη αλλαγή που προϋποθέτει την ανάληψη σημαντικής δέσμευσης. Ανάλογη δέσμευση επιδεικνύεται επίσης επί του παρόντος όσον αφορά την εν εξελίξει αναθεώρηση της οδηγίας 2005/32/ΕΚ για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού.

2.8 Η προβλεπόμενη εφαρμογή του στόχου περί «εξοικονόμησης ενέργειας» σε «κάθε προϊόν που, κατά τη χρήση του, έχει αντίκτυπο στην κατανάλωση ενέργειας και διατίθεται στην αγορά ή/και τίθεται σε λειτουργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένων των εξαρτημάτων τα οποία προορίζονται να ενσωματωθούν σε συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα» σημαίνει ότι ο εν λόγω στόχος δεν περιορίζεται μόνον στα προϊόντα με άμεση κατανάλωση ενέργειας, αλλά συμπεριλαμβάνει και εκείνα που επηρεάζουν, κατά τη χρήση τους, άμεσα ή έμμεσα την ενεργειακή κατανάλωση, όπως παραδείγματος χάρι οι πόρτες και τα παράθυρα, τα δομικά υλικά και οι επιστρώσεις.

2.9 Η ενσωμάτωση των εν λόγω νέων προϊόντων και τομέων στο πεδίο εφαρμογής μιας οδηγίας που έχει ήδη τροποποιηθεί θα μπορούσε να επιφέρει τροποποίηση των παραμέτρων που χρήζουν συνεκτίμησης για την «ενεργειακή» επισήμανση, παράλληλα με την τροποποίηση της ίδιας της ετικέτας, έτσι ώστε να προστεθούν διάφορες παράμετροι ανάλογα με τον τομέα και το προϊόν.

2.10 Η αναδιατύπωση της οδηγίας για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης εξαγγέλθηκε ως προτεραιότητα του σχεδίου δράσης για την ενεργειακή απόδοση ⁽¹⁾ και του σχεδίου δράσης για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή και τη βιώσιμη βιομηχανική πολιτική (ΒΚΠ/ΒΒΠ) ⁽²⁾, επί του οποίου η ΕΟΚΕ είχε την ευκαιρία να εκφραστεί στη σχετική γνωμοδότησή της ⁽³⁾. Σε αυτό το πλαίσιο δεν εμπίπτει μόνον η ενεργειακή επισήμανση (Energy Label), αλλά και το οικολογικό σήμα (EcoLabel), το σήμα «Energy Star», οι τεχνικές προδιαγραφές οικολογικού σχεδιασμού, τα πρότυπα ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων (Building Efficiency Standards), το πρότυπο αριστείας του EMAS και άλλες περιβαλλοντικές πληροφορίες, όπως οι περιβαλλοντικές δηλώσεις προϊόντων (EPD -Environmental Product Declarations), καθώς και πολυάριθμες ετικέτες που έχουν τομεακό χαρακτήρα, ιδιαίτερα στον τομέα των ειδών διατροφής ⁽⁴⁾.

2.11 Κατά τον ίδιο τρόπο, η ΕΟΚΕ είχε τη δυνατότητα να συστήσει «να προωθηθεί η ανάπτυξη των οικολογικών (πράσινων) δημόσιων συμβάσεων (GPP) με τον ορισμό των τεχνικών χαρακτηριστικών των προϊόντων», ξεκινώντας από τα προϊόντα με τις βέλτιστες περιβαλλοντικές επιδόσεις, και πρότεινε ειδικότερα τα εξής:

- τη συμπερίληψη του κόστους κύκλου ζωής του προϊόντων ή των υπηρεσιών στις προδιαγραφές τους·
- τη δημιουργία ειδικής τράπεζας δεδομένων με επιγραμμική πρόσβαση (on-line)·
- την προσαρμογή των κοινοτικών οδηγιών σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις με την προσθήκη μιας αναφοράς σε κοινώς αποδεκτά πρότυπα·
- την επέκταση της πιστοποίησης κατά EMAS·
- την απονομή οικολογικού σήματος (Ecolabel)·
- την προώθηση του οικολογικού σχεδιασμού ⁽⁵⁾.

3. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

3.1 Η υπό εξέταση πρόταση αποσκοπεί στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας ⁽⁶⁾ – το οποίο περιορίζεται προς το παρόν στις οικιακές συσκευές – σε όλα τα συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των κλάδων των οικιακών προϊόντων, του εμπορίου και της βιομηχανίας, καθώς και ορισμένων προϊόντων που δεν καταναλώνουν ενέργεια, όπως τα παράθυρα, τα οποία παρουσιάζουν σημαντικό δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας κατά τη χρήση ή μετά την εγκατάστασή τους.

3.2 Γενικός στόχος της πρότασης είναι η εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων και η βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης.

3.3 Η προτεινόμενη οδηγία-πλαίσιο για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης προκύπτει από την αναδιατύπωση της οδηγίας 92/75/ΕΟΚ και περιλαμβάνει επίσης διατάξεις σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την παροχή κινήτρων· κατά την άποψη της Επιτροπής, η εν λόγω οδηγία θα αποτελέσει τον μοχλό μιας εννοποιημένης αειφόρου περιβαλλοντικής πολιτικής για τα προϊόντα, με την οποία θα προωθείται και θα τονώνεται η ζήτηση για καλύτερα προϊόντα και θα υποβοηθούνται οι καταναλωτές να επιλέγουν καλύτερα.

⁽¹⁾ COM(2006) 545 τελικό

⁽²⁾ COM(2008) 397 τελικό

⁽³⁾ Βλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, CESE 337/2009 της 25.2.2009 με θέμα: *Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή*, εισηγητής: ο κ. ESPUNY MOYANO.

⁽⁴⁾ Πρβλ. την έρευνα του National Consumer Council (HB, 2003) με θέμα «Green Choice: What Choice?», σύμφωνα με την οποία το υφιστάμενο σύστημα περιβαλλοντικών πληροφοριών μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στους καταναλωτές.

⁽⁵⁾ Πρβλ. τη γνωμοδότηση CESE με θέμα «Οικολογικές μέθοδοι παραγωγής», εισηγήτρια: η κ. DARMANIN, ΕΕ C 224 της 30.8.2008, σελ. 1.

⁽⁶⁾ Οδηγία 92/75/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 1992, για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας και λοιπών πόρων των οικιακών συσκευών με την επισήμανση και την παροχή ομοιόμορφων πληροφοριών σχετικά με τα προϊόντα. ΕΕ L 297 της 13.10.1992, σελ. 16.

3.4 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η προτεινόμενη οδηγία-πλαίσιο αποτελεί συμπληρωματικό μέσο άλλων ήδη υφιστάμενων κοινοτικών νομοθετικών πράξεων, όπως είναι η οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό⁽¹⁾, ο κανονισμός Energy Star⁽²⁾ και ο κανονισμός για το οικολογικό σήμα⁽³⁾.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρωτοβουλίας της Επιτροπής για την αναπροσαρμογή της οδηγίας 92/75/ΕΟΚ σχετικά με την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης των οικιακών συσκευών, η οποία έχει πλέον καταστεί ευρέως γνωστή στους καταναλωτές και σε ολόκληρο τον κλάδο της βιομηχανίας και της διανομής των εν λόγω προϊόντων.

4.2 Μια πρωτοβουλία η οποία αποσκοπεί στην επανεξέταση του συστήματος επισήμανσης οφείλει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να διαφυλάξει τα βασικά χαρακτηριστικά που συνέβαλαν στην επιτυχία της, δηλαδή την απλότητα, τη διαφάνεια, την αξιοπιστία και τη συγκρισιμότητα, και συγχρόνως να διασφαλίσει την αναπροσαρμογή της μέσω ευέλικτων και δυναμικών μηχανισμών για την ταξινόμηση των επιδόσεων των προϊόντων με την πάροδο του χρόνου, προκειμένου να διαβεβαιωθεί ο κλάδος της βιομηχανίας σχετικά με την προσαρμογή τους στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο και να παρασχεθεί στους καταναλωτές δυνατότητα επιλογής αποδοτικότερων και ανθεκτικότερων προϊόντων, από την άποψη της ενεργειακής κατανάλωσης και των επιδόσεών τους, σύμφωνα με ολοένα και πιο αξιόπιστα πρότυπα.

4.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά, πριν την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σε νέες ομάδες «συνδεδεμένων με την ενέργεια προϊόντων», τη διενέργεια εκτίμησης επιπτώσεων και ανάλυσης κόστους/οφέλους ανά τομέα, η οποία να χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και διαφάνεια, να είναι αποδεκτή από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και να βασίζεται σε επιστημονικές αποδείξεις.

4.4 Ενδεικνύεται να αποφευχθεί η επικάλυψη συχνά αποκλινουσών κανονιστικών ρυθμίσεων που επιφέρει πρόσθετες δαπάνες και γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις και να συνεκτιμηθεί πλήρως «μια ολοκληρωμένη τομεακή προσέγγιση ... που θα διαρθρώνεται γύρω από τους τρεις άξονες της περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις θα πρέπει να συνεκτιμώνται από το στάδιο του σχεδιασμού με μια προσέγγιση όλου του κύκλου ζωής, με συνεχή βελτίωση από απόψεως στόχων ποιότητας, καινοτομίας και ικανοποίησης του καταναλωτή.»⁽⁴⁾

4.5 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι οι εν λόγω παρατηρήσεις σχετικά με την ανάλυση κόστους/οφέλους και την εκτίμηση επιπτώσεων πρέπει να συνοδεύονται από αναλύσεις σχετικά με την ικανότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας και των επιχειρήσεων να αναλάβουν πρόσθετες δαπάνες, χωρίς να χρειαστεί να επέλθει μείωση των παραγωγικών μονάδων, συρρίκνωση του ποσοστού απασχόλησης ή

μετατόπιση της παραγωγής εκτός Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως τονίσει την ανάγκη πλήρους διασφάλισης της βιωσιμότητας των βιομηχανικών μεταλλαγών ανά τομέα.

4.6 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, εξάλλου, ότι απαιτείται αποσαφήνιση και διαφάνεια όσον αφορά τη φύση της ενεργειακής επισήμανσης (Energy Label):

— πρόκειται για ετικέτα η οποία προσδιορίζει με σαφήνεια και απλότητα την ενεργειακή κατανάλωση των προϊόντων κατά τη χρήση, σύμφωνα με μονοσήμαντες παραμέτρους οι οποίες διασφαλίζουν την πλήρη συγκρισιμότητα και τη δυναμική εκ νέου ταξινόμηση κατά τη δέουσα αναπροσαρμογή της ενεργειακής επισήμανσης – εναλλασσόμενα πρότυπα / απροσδιόριστη διάρκεια κλίμακα επισήμανσης + σταδιακή κατάργηση των προϊόντων με τις χειρότερες επιδόσεις (rolling standards / open-ended labelling scale + phasing out).

— πρόκειται για ετικέτα η οποία, συγχρόνως με την κατανάλωση ενέργειας, αξιολογεί τις επιδόσεις από πλευράς ενεργειακής απόδοσης, κατανάλωσης ύδατος, θορύβου, πρόσφυσης κλπ· πράγμα που δυσχεραίνει τόσο τη δυνατότητα σύγκρισης για την πραγματοποίηση αντικειμενικής επιλογής μεταξύ ενός προϊόντος που φέρει ετικέτα και κάποιου άλλου προϊόντος όσο και τα περιθώρια δυναμικού επαναπροσδιορισμού. Η εν λόγω ετικέτα θα μπορούσε να συμπεριληφθεί καλύτερα σε ένα σήμα οικολογικού σχεδιασμού των προϊόντων, στο πλαίσιο της αναθεώρησης της οδηγίας 2005/32/ΕΚ.

— ειδάλλως μπορεί να θεσπισθεί μια ειδική τομεακή οδηγία, όπως έπραξε η Επιτροπή με τη δημοσίευση πρότασης οδηγίας σχετικά με τη σήμανση των ελαστικών επισώτρων αναφορικά με την οικονομία καυσίμου⁽⁵⁾.

4.7 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν εποικοδομητικότερο να διαφυλαχθεί η ορθή εφαρμογή της οδηγίας 92/75/ΕΟΚ, με παράλληλη βελτίωσή της και με τελειοποίηση των δυναμικών μηχανισμών εκ νέου ταξινόμησης, ακόμη και με την καθιέρωση επακριβέστερων προτύπων δοκιμών, διατηρώντας ωστόσο αναλλοίωτα τα βασικά χαρακτηριστικά της εν λόγω οδηγίας.

4.8 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της επέκτασης του συστήματος ενεργειακής επισήμανσης (Energy Label) και σε άλλα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια, από τη στιγμή που το μήνυμα είναι σαφές και πρόδηλο, μπορεί εύκολα να υποβληθεί σε σύγκριση στην αγορά και έχει τη δυνατότητα να καταστεί επιτυχημένο μέσο εμπορίας (marketing). Στην περίπτωση άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών που δεν καταναλώνουν ενέργεια, παρότι συνδέονται με την ενεργειακή κατανάλωση, θεωρούνται ενδεδειγμένα άλλου είδους μέσα ενημέρωσης όπως τα εθελοντικά συστήματα που εφαρμόζονται ήδη σε κοινοτικό επίπεδο για ορισμένα προϊόντα.

4.9 Σχετικά με τις προβλέψεις που αφορούν τη δυνατότητα παροχής κινήτρων χωρίς παραβίαση του κοινοτικού καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων, η ΕΟΚΕ είχε ήδη την ευκαιρία να εκφέρει θετική γνώμη⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Οδηγία 2005/32/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2005, για θέπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια και για την τροποποίηση της Οδηγίας 92/42/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των Οδηγιών 96/57/ΕΚ και 2000/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. ΕΕ L 191 της 22.7.2005, σελ. 29.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 106/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με το κοινοτικό πρόγραμμα επισήμανσης της ενεργειακής απόδοσης του εξοπλισμού γραφείου (αναδιατύπωση). ΕΕ L 39 της 13.2.2008, σελ. 1.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1980/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, περί αναθεωρημένου κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού, σήματος. ΕΕ L 237 del 21.9.2000, σελ. 1.

⁽⁴⁾ Πρβλ. το σημείο 1.3 της γνωμοδότησης CESE με θέμα «Οικολογικές μέθοδοι παραγωγής», εισηγήτρια: η κ. DARMANIN, ΕΕ C 224 της 30.8.2008, σελ. 1.

⁽⁵⁾ Πρβλ. το έγγραφο COM(2008) 779 τελικό και τη γνωμοδότηση CESE 620/2009 της 25.3.2009 με θέμα «Σήμανση των ελαστικών επισώτρων αναφορικά με την οικονομία καυσίμου», εισηγήτρια: RANOCCH-IARI.

⁽⁶⁾ Πρβλ. τη γνωμοδότηση CESE 337/2009, NAT/413, με θέμα «Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή», εισηγήτρια: ο κ. ESPUNY MOYANO – Σημείο 3.5: «Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής»

4.10 Όσον αφορά τις απαιτήσεις που προτείνονται για τις δημόσιες συμβάσεις, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι οι δεσμευτικές νομοθετικές πράξεις που προτάθηκαν χρήζουν προσεκτικότερης αξιολόγησης προκειμένου να αποφευχθεί η πρόκληση υπερβολικά υψηλών δαπανών εφαρμογής.

4.10.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει εν προκειμένω σκόπιμο να εξασφαλισθούν κατάλληλα περιθώρια ευελιξίας στα κράτη μέλη με την καθιέρωση ενδεικτικών επιδόσεων ενεργειακής απόδοσης των προϊόντων, καθώς και με την επίτευξη ορθής ισορροπίας μεταξύ εθελοντικών δράσεων – σύμφωνα με τις συστάσεις που διατυπώνονται στο πλαίσιο των Πράσινων Δημόσιων Συμβάσεων (Green Public Procurement) – και δεσμευτικών διατάξεων, με στόχο την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχονται ήδη από την οδηγία 2004/18/EK για την εισαγωγή περιβαλλοντικών απαιτήσεων στο πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση για Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. .../2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1692/2006 σχετικά με τη θέσπιση του δεύτερου προγράμματος Marco Polo για τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής με σκοπό τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών ("Marco Polo II")»

COM(2008) 847 τελικό — 2008/0239 (COD)

(2009/C 228/18)

Στις 12 Φεβρουαρίου 2009, και σύμφωνα με τα άρθρα 71(1) και 80(2) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Πρόταση για κανονισμό (ΕΚ) αριθ. .../2008 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1692/2006 σχετικά με τη θέσπιση του δεύτερου προγράμματος Marco Polo για τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής με σκοπό τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών ("Marco Polo II")»

Στις 13 Ιανουαρίου 2009, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών που πρέπει να διεκπεραιωθούν, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε τον κ. ΛΙΟΛΙΟ ως γενικό εισηγητή κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 2009), και υιοθέτησε με 97 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ δηλώνει την υποστήριξη στην πολιτική που έχει χαράξει η Επιτροπή προκειμένου να καταστεί δυνατή η μετατόπιση της αναπόφευκτης και προβλέψιμης αύξησης των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων, από το οδικό δίκτυο προς άλλα μέσα μεταφορών, τονίζοντας ταυτόχρονα την έλλειψη, ορισμένες φορές, φιλόδοξων σχεδίων ή την ανεπάρκεια των διαθέσιμων πόρων.

1.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα προτεινόμενα μέτρα τροποποίησης του κανονισμού, δηλαδή:

1.2.1 Της ανάθεσης διαχείρισης του προγράμματος στον Εκτελεστικό Οργανισμό για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (EACI).

1.2.2 Την μείωση και απλούστευση των ορίων επιλεξιμότητας έργων.

1.2.3 Τον διπλασιασμό της μέγιστης έντασης χρηματοδότησης από 1 σε 2 ευρώ ανά 500 τονοχιλιόμετρα αποφυγής ή μετατόπισης από το οδικό δίκτυο.

1.2.4 Τον ορισμό εξαιρετικά χαμηλού ορίου για έργα μεταφορών εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

1.2.5 Την δυνατότητα σε μεμονωμένες επιχειρήσεις να υποβάλουν αίτηση για χρηματοδοτική στήριξη.

1.2.6 Την κατάργηση του συγκεκριμένου ορίου 10 % για έργα αποφυγής της κυκλοφορίας.

1.2.7 Τον συνυπολογισμό του στοιχείου μεταφορών στους υπολογισμούς αλλαγής του τρόπου εκτέλεσης των μεταφορών.

1.2.8 Την απλούστευση των όρων χρηματοδότησης για επικουρική υποδομή.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πρόγραμμα Marco Polo δεν πετυχαίνει πλήρως τους αρχικώς τιθέμενους σκοπούς του με αποτέλεσμα να υπολειπουργεί. Ειδικά θεωρεί ότι ο προϋπολογισμός που έχει διατεθεί (σ.σ. € 60εκ) είναι δυνατόν να μην επαρκέσει για την μεταστροφή 25 δις τονοχιλιομέτρων. Λαμβάνοντας υπ όψιν το σημαντικό όφελος ύψους € 9,15 Εξωτερικού Κόστους, θεωρεί ότι αξίζει μεγαλύτερης προσοχής η εξεύρεση των αναγκαίων πόρων για την μεταστροφή όσο το δυνατόν περισσότερων τονοχιλιομέτρων και η επίτευξη των αρχικώς τεθέντων στόχων. Σε κάθε περίπτωση γίνεται αντιληπτό ότι το Κόστος Ευκαιρίας προς το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο είναι πολλαπλάσιο της άμεσης χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις. Όπως τόνισε και στη γνωμοδότηση 842/2002 και στην 247/2005, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει κατά τη διάρκεια του προγράμματος αναθεώρηση αυτού του προϋπολογισμού προς τα άνω για να υπάρχουν συμπληρωματικοί χρηματοδοτικοί πόροι εάν τα κατάλληλα σχέδια δράσεων που θα υποβληθούν είναι περισσότερα απ' όσα προβλέπονται.

1.4 Η ΕΟΚΕ διαπίστωσε προς έκπληξη της ότι η υποστήριξη και η αποζημίωση των μικρών επιχειρήσεων στην υποβολή προτάσεων αν και προτάθηκε και αναφέρεται στην Εκτίμηση των Επιπτώσεων, εν τούτοις δεν προβλέπεται στον νέο Κανονισμό. Εκφράζει την λύπη της για την μη υιοθέτηση της σύστασης αυτής και παράλληλα προτείνει την επέκταση του μέτρου αυτού και στις μικρές επιχειρήσεις καθώς θεωρεί ότι συντρέχουν οι ίδιοι λόγοι και η προετοιμασία τέτοιων προτάσεων αποτελεί σημαντική δαπάνη για αυτές τις εταιρείες.

1.5 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την διάθεση μείωσης του χρόνου έγκρισης και χρηματοδότησης των προτάσεων που η Επιτροπή φαίνεται να έχει. Εν τούτοις θεωρεί ότι σε ένα γρήγορα εξελισσόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον, όπου ο χρόνος αντίδρασης στις εξελίξεις της αγοράς είναι καθοριστικής σημασίας, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία για την περαιτέρω μείωση της διάρκειας αξιολόγησης, έγκρισης και ενίσχυσης του κάθε έργου μέσα από διάφορες ενέργειες, όπως της προ-αξιολόγησης προτάσεων, της προτυποποίησης μέρους της αξιολόγησης.

1.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η γεωγραφική κατανομή των προτάσεων που έχουν κατατεθεί και χρηματοδοτηθεί δεν ήταν άριστη με αποτέλεσμα να μην συμβάλει τόσο στους σκοπούς της Ε.Ε. όσο και στην αναγκαία προώθηση των διατροφικών μεταφορών ισόρροπα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Γι' αυτόν τον λόγο προτείνει την περαιτέρω προώθηση του έργου λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα των χωρών του Νότου και των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν υπ όψιν οι εγγενείς αδυναμίες ορισμένων χωρών (όπως η έλλειψη εκτενούς σιδηροδρομικού δικτύου, η μεγάλη ακτογραμμή, η νησιωτικότητα, κλπ) ούτως ώστε να δοθεί η δυνατότητα στις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες να υποβάλλουν προτάσεις.

1.7 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρότερη τοποθέτηση της και πιστεύει ότι πρέπει να διενεργηθεί μελέτη σχετικά με τις πολιτικές Μηδενικών Αποθεμάτων και Κυκλοφορούντων Αποθεμάτων ούτως ώστε να αναλυθούν οι επιπτώσεις αυτών στην προώθηση ή μη βιώσιμων μέσων μεταφοράς. Η πρακτική του μηδενικού αποθέματος ευνοεί τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές το οποίο έχει επιπτώσεις στην κατανάλωση ενέργειας και στην προστασία του περιβάλλοντος. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να εξεταστεί ολόκληρη η Εφοδιαστική Αλυσίδα.

1.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η γνώση των επιχειρήσεων οδικών εμπορευματικών μεταφορών μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους σε αντίστοιχα προγράμματα μεταφοράς φορτίων από τον δρόμο σε άλλα μέσα. Προς αυτό, προτείνεται η συνεχής ενημέρωση αυτών των φορέων και η ενίσχυση τους για αλλαγή των χρησιμοποιούμενων μοντέλων παραγωγικής διαδικασίας που έχουν υιοθετήσει.

1.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στον βαθμό που δεν έχουν αξιοποιηθεί όλοι οι διαθέσιμοι πόροι, θα πρέπει η Επιτροπή να εξετάσει την αύξηση του ανώτατου ορίου χρηματοδότησης (από το υφιστάμενο 35 % για Δράσεις Μετατόπισης μεταφορών, Εσωτερικών Πλωτών Μεταφορών, Καταλυτικές, Θαλασσιών Αρτηριών και Αποφυγής Κυκλοφορίας και 50 % για Κοινή διδαχή σε 50 % και 75 % αντίστοιχα). Αυτό θεωρείται αναγκαίο για τις μικρές επιχειρήσεις οι οποίες έχουν μεγαλύτερα σταθερά κόστη σε σχέση με τα μεταβλητά έξοδα έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων. Ειδικά δε για τις Καταλυτικές Δράσεις, η ΕΟΚΕ προτείνει την αύξηση της ενίσχυσης από 2 € / tkm σε 3 €/tkm, μια και αποτελούν καινοτόμες λύσεις και θα επηρεάσουν θετικά την μεταφορά εμπορευμάτων από τον δρόμο σε άλλα μέσα και θα επηρεάσουν την κοινή γνώμη.

1.10 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταρτίσει για όλους τους χρήστες περισσότερους του ενός «ευρωπαϊκών οδών» σε

όλες τις γλώσσες της ΕΕ όλων των πολυτροπικών σταθμών (inter-modal terminals) της ΕΕ με τα χαρακτηριστικά τους αλλά και να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για να αυξήσει την αναγνωρισιμότητα τόσο του χρηματοδοτικού μηχανισμού όσο και των αποτελεσμάτων των έργων και των ωφελειών για τους ενδιαμέσους και για τους τελικούς χρήστες. Επιπρόσθετα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή πρέπει να καταρτίσει συγκεκριμένα σχέδια προώθησης και αύξησης της αναγνωρισιμότητας του Προγράμματος. Προς αυτό το στόχο, η ΕΟΚΕ προτείνει την συνδιοργάνωση με την Επιτροπή συνεδρίων, ημερίδων ευαισθητοποίησης και roadshows.

1.11 Η ΕΟΚΕ συστήνει να διερευνηθεί η δυνατότητα να λαμβάνονται υπόψη στα επιλέξιμα έργα του προγράμματος «Marco Polo» δράσεις που συμπεριλαμβάνουν τις μεταφορές ρευστών υλών μέσω σωληναγωγού ή αγωγού αερίου, προς σταθμούς μεταφόρτωσης / σταθμούς συνδυασμένων μεταφορών.

1.12 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να αναλυθεί διεξοδικότερα η υφιστάμενη κατάσταση στον τομέα των Θαλασσιών Μεταφορών (Πλωτές και Εσωτερικών Υδάτων), μια και η υιοθέτηση διατροφικών συστημάτων κρίνεται δυσχερής λόγω του κατακερματισμού της αγοράς. Ενδεικτικό αυτής της κατάστασης είναι ότι οι Δράσεις Θαλασσιών Διαδρόμων δεν αποτέλεσαν σημαντικό πόλο έλξης (9 % των προτάσεων το 2007 και 4 % των προτάσεων το 2008) με αποτέλεσμα να εγκριθούν λίγες ή/και καμία απολύτως πρόταση (όπως το 2008).

1.13 Η ΕΟΚΕ. Εμμένει στην άποψη ότι η συγκεκριμένη προθεσμία των 36 μηνών είναι υπερβολικά σύντομη για τις δράσεις στροφής προς άλλα μεταφορικά μέσα και προτείνει την αύξηση του κατώτατου ορίου στους 48 μήνες.

1.14 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα ενίσχυσης έργων εθνικής εμβέλειας με σκοπό την βελτίωση της αποδοχής της διατροφικότητας και την μεταφοράς φορτίων από τον δρόμο προς άλλες οδούς. Πράγματι, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ενδέχεται να υπάρξουν τοπικές δράσεις που να αφορούν ένα μόνο κράτος, αλλά των οποίων ο αντίκτυπος θα ωφελούσε κάθε χρήστη των σχετικών τρόπων μεταφοράς που διέρχεται από το συγκεκριμένο κράτος.

1.15 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την επιδοκίμασία σχετικά με την διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής προς τρίτες χώρες (είτε πρόκειται για υποψήφια ή μη υποψήφια κράτη μέλη) και παρατηρεί ότι οι δαπάνες των δράσεων που πραγματοποιούνται πάνω στις επικράτειες αυτές δεν θα πρέπει να καλύπτονται από το πρόγραμμα παρά μόνο στις περιπτώσεις που οι ωφέλειες είναι άμεσες και μετρήσιμες προς συγκεκριμένη χώρα μέλος της ΕΕ.

1.16 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να δημοσιοποιηθεί ένας απολογισμός των σχεδίων που υλοποιήθηκαν με επιτυχία και των πόρων που εξοικονομήθηκαν πραγματικά μέσα από τα ενισχυόμενα έργα το συντομότερο δυνατό. Αυτή η ενέργεια θα δώσει την δυνατότητα προώθησης του προγράμματος και διάχυσης των μέχρι τούδε αποτελεσμάτων.

1.17 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψη της ότι η Επιτροπή πρέπει να καλέσει τα κράτη μέλη να προβούν στην καταγραφή όλων των δυνατοτήτων αποκατάστασης των υφιστάμενων, εγκαταλειμμένων δικτύων ή δικτύων με μειωμένη χρήση, ώστε να αξιοποιηθούν για τη μεταφορά εμπορευμάτων. Το αίτημα αυτό αφορά ιδιαίτερα το σιδηροδρομικό δίκτυο, αλλά και το δίκτυο θαλάσσιων και πλωτών μεταφορών, ώστε να καταστεί δυνατή, στο μέτρο του δυνατού, η εφαρμογή συντομότερων και ευνοϊκότερων λύσεων από τις οδικές μεταφορές, όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2. Γενικές Παρατηρήσεις

2.1 Υπενθύμιση των συμπερασμάτων της ΕΟΚΕ για τα Προγράμματα Marco Polo I και Marco Polo II

2.1.1 Στη γνωμοδότηση 842/2002 της 17ης και 18ης Ιουλίου 2002 και στην γνωμοδότηση 247/2005 της 9ης Μαρτίου 2005 για την πρόταση κανονισμού «Marco Polo I» και «Marco Polo II», είχε επισημάνει τις αδυναμίες και είχε κρίνει ότι το πρόγραμμα δεν θα επιτρέψει να επιτευχθεί ο στόχος της στροφής προς άλλα μέσα μεταφοράς που έχει ορίσει η Επιτροπή και πρότεινε να συμπληρωθεί το πρόγραμμα με συγκεκριμένα μέτρα. Μεταξύ άλλων, στις γνωμοδοτήσεις 842/2002 και 247/2005 περιλαμβάνονται οι εξής προτάσεις:

2.1.1.1 Χρηματοδότηση με δημόσιους πόρους των υποδομών για τη στροφή προς άλλα μέσα μεταφοράς (τερματικοί σταθμοί, προσβάσεις κλπ.).

2.1.1.2 Ανάθεση σε μία διαχειριστική επιτροπή της συνεχούς παρακολούθησης των ανειλημμένων δράσεων, ώστε στο ενδιάμεσο της διάρκειας του προγράμματος «Marco Polo» να γίνουν οι κατάλληλες προσαρμογές.

2.1.1.3 Καθιέρωση της δυνατότητας χρηματοδότησης έργων που περιλαμβάνουν τοπικές δράσεις ακόμη και στην επικράτεια ενός μόνο κράτους μέλους, εφόσον ο αντίκτυπός τους θα είναι επωφελής σε όλους τους χρήστες διεθνών μεταφορών που διέρχονται από την περιοχή αυτή.

2.1.1.4 Πρόβλεψη της δυνατότητας να λαμβάνονται υπόψη στα επιλέξιμα έργα του προγράμματος «Marco Polo» δράσεις που συμπεριλαμβάνουν επικουρικά αεροπορικές μεταφορές και τις μεταφορές μέσω σωληναγωγού, αν συνδέονται με άλλους τρόπους μεταφοράς.

2.1.1.5 Μείωση του ελαχίστου ορίου παρέμβασης για κάθε δράση.

2.1.1.6 Αύξηση της ανώτατης προθεσμίας για τις δράσεις στροφής προς άλλα μεταφορικά μέσα

2.1.1.7 Να καταρτιστεί για όλους τους χρήστες ένας «ευρωπαϊκός οδηγός» όλων των πολυτροπικών σταθμών της ΕΕ με τα χαρακτηριστικά τους.

2.1.1.8 Να δημιουργηθεί μια ειδική κατηγορία με ελάχιστο όριο ύψους 500 000 ευρώ μια και οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές δεν

μπορούν να συγκριθούν με τις θαλάσσιες μεταφορές για τις οποίες απαιτούνται επενδύσεις ύψους ανάλογου με το μέγεθος των πλοίων.

2.1.2 Η ΕΟΚΕ είχε επίσης δηλώσει την επιθυμία της να συμμετάσχει από κοινού με την Επιτροπή σε μια μελέτη σχετικά με την σταδιακή εγκατάλειψη της πρακτικής του «μηδενικού αποθέματος» και την υιοθέτηση της πρακτικής του «κυκλοφορούντος αποθέματος», όταν η παράδοση δεν είναι απολύτως επείγουσα.

2.2 Έκθεση Αξιολογήτη

Η ΕΟΚΕ είδε με ικανοποίηση την αξιολόγηση που ανέθεσε η Επιτροπή σε ανεξάρτητο εκτιμητή⁽¹⁾ και επιθυμεί να καταγράψει ορισμένα σημεία τα οποία δεν αναφέρθηκαν σε έκταση στην Αιτιολογική Έκθεση.

— Οι προτάσεις που υποβάλλονται είναι συνεχώς μειούμενες (από 92 το 2003 σε 63 το 2004, 62 το 2005 και 48 το 2006) ενώ οι προτάσεις που εγκρίνονται και χρηματοδοτούνται είναι σχεδόν σταθερές στις 12 – 15.

— Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι από τα χρηματοδοτούμενα έργα υλοποιείται τελικώς το 75 % της αρχικώς εκτιμώμενης από αυτών μετατόπισης των μεταφορών, με τα έργα που αφορούν τον σιδηρόδρομο να έχουν επιτυχία στο 99 % ενώ τα έργα σχετιζόμενα με εσωτερική ναυσιπλοΐα επιτυγχάνουν σε ποσοστό μόλις 45 % του αρχικού στόχου.

— Η πραγματοποίηση 64 % μετατόπισης εμπορευμάτων του προγράμματος Marco Polo I από τον δρόμο αποτελεί μόλις το 5,8 % του συνολικά διακινούμενου οδικώς φορτίου σε επίπεδο διεθνών οδικών μεταφορών της Ένωσης, το οποίο αποτελεί αρκετά μικρή αλλαγή συνολικά.

— Η διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων έως και την φάση υπογραφής της σύμβασης θεωρήθηκε πολύπλοκη, μη διαφανής και αρκετά χρονοβόρα (ειδικά το διάστημα μεταξύ διαπραγματεύσεων και υπογραφής σύμβασης). Σημειώνεται ότι πολλοί θεωρούν ότι τα κριτήρια επιλογής των έργων είναι ξεκάθαρα και διαφανή σε αντίθεση με την διαδικασία του καθορισμού της βαθμολογίας επί των κριτηρίων και της τελικής πρότασης περί των επιλεχθέντων έργων.

— Τα ελάχιστα όρια είναι ιδιαίτερα υψηλά για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και δεν είναι ελκυστικά για την έναρξη νέων διατροπικών μεταφορών. Αποτέλεσμα αυτής τη κατάστασης είναι να ευνοούνται λίγα μεγάλα έργα μεγάλων επιχειρήσεων, έναντι πολλών έργων μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Επομένως μια στοχευμένη προσέγγιση για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις είναι δυνατόν να συνεισφέρει στην καταπολέμηση της οδικής συμφόρησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

— Λόγω της απουσίας προτεινόμενων έργων στην πρόσκληση για Θαλάσσιες Αρτηρίες, προτείνεται η παρακολούθηση τέτοιων έργων και η υποστήριξη συμμετοχής σε αυτά.

— Το σκέλος της συνεισφοράς της μείωσης της οδικής κυκλοφοριακής συμφόρησης, προτείνεται να γίνει πιο εμφανής.

⁽¹⁾ Evaluation of the Marco Polo Programme (2003-2006), Ecorys, Πηγή (μόνο στην Αγγλική γλώσσα): http://ec.europa.eu/transport/evaluations/annual_en.htm

3. Παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ λυπάται για το ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπ όψιν τις περισσότερες των προτάσεων που έγιναν στις δύο σχετικές γνωμοδοτήσεις της και οι οποίες θα είχαν συνεισφέρει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος όπως προκύπτει και από τη εξωτερική αξιολόγηση και χαιρετίζει την υποστήριξη των προτάσεων της αυτών έστω και καθυστερημένα. Ειδικότερα η ΕΟΚΕ τοποθετείται ως εξής:

3.1 «Από την 1.3.2008 η διαχείριση του προγράμματος έχει ανατεθεί στον Εκτελεστικό Οργανισμό για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (EACI), όπως και άλλα κοινοτικά προγράμματα»: Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτήν την δράση αυτήν, η οποία όμως θα πρέπει να συνοδεύεται από όλες εκείνες τις δραστηριότητες και πρωτοβουλίες οι οποίες θα μειώσουν την γραφειοκρατία και θα προσελκύσουν δυναμικούς φορείς προς ενίσχυση.

3.2 «Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο παράρτημα I, σημείο 2, στοιχείο δ) του κανονισμού 1692/2006, η Επιτροπή θα διπλασιάζει τη μέγιστη ένταση χρηματοδότησης από 1 σε 2 ευρώ ανά 500 τονοχιλιόμετρα αποφυγής ή μετατόπισης από το οδικό δίκτυο. » Η ΕΟΚΕ θεωρεί τον διπλασιασμό της ενίσχυσης αναγκαίο για την περαιτέρω προώθηση του προγράμματος, στον βαθμό που το κοινωνικό όφελος από την μείωση του εξωτερικού κόστους και των κοινωνικών & περιβαλλοντικών συνεπειών υπερβαίνει πολλαπλάσια του ύψους της χρηματοδότησης αυτής.

3.3 «Δυνατότητα σε μεμονωμένες επιχειρήσεις να υποβάλουν αίτηση για χρηματοδοτική στήριξη. Η δυνατότητα υποβολής έργων από μία μεμονωμένη επιχείρηση αποσαφηνίζει και απλουστεύει τους όρους επιλεξιμότητας των δικαιούχων». Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτήν την δράση και επαναλαμβάνει ότι πρέπει να δοθεί η

δυνατότητα ένταξης έργων που περιλαμβάνουν ένα μόνο κράτος στον βαθμό που αυτό θα επιφέρει μείωση των οδικών μεταφορών.

3.4 «Ορισμός εξαιρετικά χαμηλού ορίου για έργα μεταφορών εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Δημιουργείται ένα συγκεκριμένο χαμηλό -τερο όριο για έργα που έχουν στόχο τη μετατόπιση των εμπορευμάτων από τις οδικές αρτηρίες στην εσωτερική ναυσιπλοΐα ως εξής:

Τύπος Έργου	Υφιστάμενα Όρια	Προτεινόμενα Όρια
Εσωτερικές Πλωτές Μεταφορές	Δ/Υ	Δ/Υ
		17 εκ tkm

Η ΕΟΚΕ χαιρέτα που επιτέλους γίνονται αποδεκτές οι προτάσεις της για την μείωση των ορίων επιλεξιμότητας ειδικά δε για τις Εσωτερικές Πλωτές Μεταφορές και θεωρεί ότι αυτό θα συμβάλει στην προσέλκυση περισσότερων προτάσεων.

3.5 «Επιστροφή των δαπανών προετοιμασίας της πρότασης στις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Για την ενίσχυση των αιτήσεων από πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι χαρακτηριστικές για τον τομέα των οδικών μεταφορών και των εσωτερικών πλωτών μεταφορών, θα παρέχεται κατ' αποκοπή απόδοση των δαπανών προετοιμασίας της πρότασης». Η ΕΟΚΕ διαπίστωσε προς έκπληξη της ότι η υποστήριξη των μικρών επιχειρήσεων στην υποβολή προτάσεων αν και προτάθηκε και αναφέρεται στην Εκτίμηση των Επιπτώσεων, εν τούτοις δεν προβλέπεται στον νέο Κανονισμό.

3.6 «Μείωση και απλούστευση των ορίων επιλεξιμότητας έργου. Η απλούστευση και μείωση ορισμένων ορίων θα αποφέρει πρόσθετα μικρότερα έργα και θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Τύπος Έργου	Υφιστάμενα Όρια		Προτεινόμενα Όρια
Μετατόπιση των μεταφορών	250 εκ tkm	€ 500 000	80 εκ tkm
Εσωτερικές Πλωτές Μεταφορές	Δ/Υ	Δ/Υ	17 εκ tkm
Καταλυτική	Δ/Υ	€ 2 εκ	30 εκ tkm
Κοινή διδαχή	Δ/Υ	€ 250 000	€ 250 000
Θαλάσσιες αρτηρίες	1.25 δις tkm	€ 2 5 εκ	250 εκ tkm
Αποφυγή της κυκλοφορίας	500 εκ tkm	€ 1 εκ	80 εκ tkm

Η ΕΟΚΕ είχε προτείνει και κατ' επέκταση συμφωνεί με την μείωση των ορίων επιλεξιμότητας των προτεινόμενων έργων καθώς και με την υιοθέτηση των τονοχιλιόμετρων ως βάση σύγκρισης των διαφόρων προτάσεων.

3.7 «Κατάργηση του συγκεκριμένου ορίου 10 % για έργα αποφυγής της κυκλοφορίας»: Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άρση του ως άνω ορίου και εκτιμά ότι θα προσελκύσει περισσότερες σχετικές προτάσεις.

3.8 «Συνυπολογισμός του στοιχείου μεταφορών στους υπολογισμούς αλλαγής του τρόπου εκτέλεσης των μεταφορών»: Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμη την πρόταση συνυπολογισμού των διανυόμενων αποστάσεων του μεταφορικού έξου. Πρέπει εν τούτοις να ελετηθεί πως θα ευνοηθούν οι προτάσεις αυτές οι οποίες αξιοποιούν

καλύτερα τις διατροπικές μεταφορές όπως για παράδειγμα με την αποστολή ασυνόδευτων φορτίων με Ro-Ro.

3.9 «Παροχή έκτακτης παράτασης 6 μηνών της διάρκειας έργου με επαρκή αιτιολόγηση από τον δικαιούχο». Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την παραπάνω πρόταση καθώς το έτρο αυτό μπορεί να καθιστά τους δικαιούχους ότι οι απώλειες που αντιμετωπίσαν κατά το ξεκίνημα θα αποζημιωθούν από την κοινοτική συνεισφορά.

3.10 «Απλούστευση των όρων χρηματοδότησης για επικουρική υποδομή». Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άρση των ορίων ολοκλήρωσης των έργων επικουρικής υποδομής και εκτιμά ότι αυτή η απλούστευση αναρρεί τους περιορισμούς που είχαν τεθεί χωρίς χρησιμότητα και αιτιολόγηση.

3.11 «Απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών του προγράμματος»: Η ΕΟΚΕ επικροτεί όλες τις ενέργειες που βελτιώνουν τις διαδικασίες και μειώνουν τους χρόνους ολοκλήρωσης των διοικητικών θεμάτων κάθε ενίσχυσης καθώς η μέχρι σήμερα εμπειρία είναι αρνητική. Παρ' όλ' αυτά αναμένει σχετική ανατροφοδότηση από την εμπειρία των συμμετεχόντων για να εκφέρει ασφαλέστερη άποψη.

3.12 «Στο Άρθρο 5, παράγραφος 2, διαγράφεται η δεύτερη πρόταση ... "Οι όροι χρηματοδότησης για βοηθητικές υποδομές κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο η) καθορίζονται στο παράρτημα II"»: Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτήν την πρόταση και θεωρεί ότι η συγκεκριμένη πρακτική δημιουργούσε προβλήματα στην επιτυχή υλοποίηση προτάσεων ειδικά αυτών που στόχευαν στην χρήση Θαλασσίων Μέσων Μεταφοράς.

3.13 «Η συνολική ενίσχυση η οποία χορηγείται υπό μορφή κρατικής ενίσχυσης και κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής για

βοηθητικές υποδομές δεν υπερβαίνει το 50 % του επιλέξιμου κόστους» καταργείται. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ορθή την συγκεκριμένη δράση και εκτιμά ότι οι εθνικές κυβερνήσεις θα αναλάβουν πιο ενεργό μέρος σε σχετικά έργα.

3.14 «Στο άρθρο 14, η παράγραφος 2 αντικαθίσταται ακολούθως: "Η Επιτροπή υποβάλλει, έως τις 30 Ιουνίου 2011, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών έκθεση αξιολόγησης των αποτελεσμάτων που θα έχουν επιτευχθεί με το πρόγραμμα Marco Polo κατά την περίοδο 2003-2009"»: Η ΕΟΚΕ εκφράζει επιφυλάξεις με την ως άνω προτεινόμενη ημερομηνία καθώς θεωρεί ότι στο βαθμό που η ως άνω έκθεση δεν θα χρησιμοποιηθεί για την λήψη διορθωτικών μέτρων στο υφιστάμενο πρόγραμμα θα ήταν πιο σωστό να υπάρχει περισσότερος χρόνος για πληρέστερη αξιολόγηση του τροποποιημένου κανονισμού.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος MEDIA Mundus για την οπτικοακουστική συνεργασία με επαγγελματίες από τρίτες χώρες»

COM(2008) 892 τελικό — 2008/0258 (COD)

(2009/C 228/19)

Στις 2 Φεβρουαρίου 2009 και σύμφωνα με το άρθρο 150 παράγραφος 4 και το άρθρο 157 παράγραφος 3 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος MEDIA Mundus για την οπτικοακουστική συνεργασία με επαγγελματίες από τρίτες χώρες»

Στις 24 Φεβρουαρίου 2009, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 425η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου), όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. HERNÁNDEZ BATALLER και υιοθέτησε με 79 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση απόφασης και συμμερίζεται την ανάγκη προάσπισης των αξιών και των αρχών της δημοκρατικής κοινωνίας και του κράτους δικαίου, εφόσον η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σκόπιμο και αναγκαίο να εξουσιοδοτηθεί η Επιτροπή προκειμένου, κατά την εκτέλεση του προγράμματος αυτού, να μπορέσει να καθορίσει τους γενικούς προσανατολισμούς εφαρμογής του προγράμματος, καθώς και τα κριτήρια επιλογής, δεδομένου ότι τα σημεία αυτά δεν τροποποιούν ουσιώδη στοιχεία της πρότασης απόφασης και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απόφασης 1999/468/ΕΚ.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους γενικούς στόχους του προγράμματος (ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας, δυνατότητες επιλογής των καταναλωτών και πολιτιστική πολυμορφία), αν και θα έπρεπε να διευκρινιστεί περαιτέρω η σκοπιμότητα των επιμέρους στόχων του προγράμματος – οι οποίοι είναι υπερβολικά γενικόλογoi – με ιδιαίτερη έμφαση στο διασυνοριακό και το διακρατικό πλαίσιο.

1.3.1 Ιδιαίτερης υποστήριξης αξίζει η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή, τη διανομή και την εμπορία των οπτικοακουστικών έργων με τις διαφορετικές τους ψηφιακές εφαρμογές, καθώς και στην κυκλοφορία των οπτικοακουστικών έργων (συμπεριλαμβανομένων και των νέων μέσων, όπως το βίντεο κατά παραγγελία και η τηλεόραση μέσω IP).

1.4 Το προβλεπόμενο δημοσιονομικό πλαίσιο των 15 εκατομμυρίων ευρώ αποδεικνύεται εξαιρετικά φειδωλό για τους φιλόδοξους γενικούς στόχους του προγράμματος και, επομένως, θα πρέπει να αυξηθεί σημαντικά, προκειμένου να ενισχύσει με αποτελεσματικότερο τρόπο την ευρωπαϊκή οπτικοακουστική βιομηχανία, με την επιφύλαξη της αυστηρής εφαρμογής της δημοσιονομικής πειθαρχίας και της αρχής της χρηστής οικονομικής διαχείρισης.

1.5 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξασφαλίσει, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, τη συνοχή και τη συμπληρωματικότητα κατά την υλοποίηση του προγράμματος με άλλες συναφείς κοινοτικές πολιτικές, προγράμματα και δράσεις.

2. Ιστορικό

2.1 Στις 9 Ιανουαρίου 2009 η Επιτροπή δημοσίευσε την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος MEDIA Mundus για την οπτικοακουστική συνεργασία με επαγγελματίες από τρίτες χώρες.

2.2 Η εν λόγω πρόταση αναφέρεται στον καίριο ρόλο που διαδραματίζει ο ευρωπαϊκός οπτικοακουστικός τομέας στην επίτευξη των στόχων της ατζέντας της Λισαβόνας και της πρωτοβουλίας i2010 στο πλαίσιο της ατζέντας αυτής. Επίσης, αναφέρεται στη Σύμβαση της UNESCO για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας της πολιτιστικής έκφρασης, η οποία επικυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με 13 κράτη μέλη στις 18 Δεκεμβρίου 2006. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο βιομηχανικός αυτός κλάδος απασχολεί τουλάχιστον 5,8 εκατομμύρια άτομα, δηλαδή το 3,1 % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ των 25.

2.3 Το έγγραφο επισημαίνει τις διαρθρωτικές δυσκολίες που εξακολουθούν να πλήττουν την κυκλοφορία των οπτικοακουστικών έργων στις αγορές τρίτων χωρών, παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για την ενίσχυση αυτού του κλάδου (τεχνολογική ανάπτυξη, εμφάνιση νέων φορέων και μέσων διανομής, ενθάρρυνση της παραγωγής περιεχομένου).

2.4 Σκοπός του προγράμματος MEDIA Mundus είναι, επομένως, να συμπληρώσει τις δράσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο άλλων πρωτοβουλιών, οι οποίες επικεντρώνονται περισσότερο στη συνεργασία εντός της ίδιας της ΕΕ (προγράμματα Media 2007, Euromed Audiovisual II, πρόγραμμα ΕΕ-ΑΚΕ), και τη χρηματοδότηση από τα υφιστάμενα διεθνή ταμεία για την παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών.

3. Η πρόταση απόφασης

3.1 Η πρόταση απόφασης για τη θέσπιση του προγράμματος MEDIA Mundus για την οπτικοακουστική συνεργασία με επαγγελματίες από τρίτες χώρες έχει τα εξής κύρια χαρακτηριστικά:

3.1.1 Πρόκειται για ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης έργων διεθνούς συνεργασίας με τρίτες χώρες για την περίοδο μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 2011 και 31ης Δεκεμβρίου 2013. Ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός για την εκτέλεση του προγράμματος κατά την εν λόγω περίοδο ανέρχεται σε 15 εκατομμύρια ευρώ.

3.1.2 Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος συνίστανται στην προώθηση της δημιουργίας δικτύων σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος της Ευρώπης στον οπτικοακουστικό τομέα από βιομηχανική, πολιτιστική και πολιτική οπτική γωνία και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και η κυκλοφορία και προβολή των οπτικοακουστικών έργων.

3.1.3 Κάθε έργο θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρεις εταίρους και να συντονίζεται από έναν ευρωπαίο επαγγελματία, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την υποβολή της πρότασης, για τη διαχείριση του έργου και για τη διαχείριση και εκτέλεση των οικονομικών.

3.1.4 Μια σημαντική πτυχή του προγράμματος αφορά τη συνεχή κατάρτιση και ενίσχυση των ικανοτήτων των επαγγελματιών από την Ευρώπη και τις τρίτες χώρες που προβλέπεται να συμμετάσχουν στο έργο, με ιδιαίτερη προσοχή στις πτυχές της παραγωγής, της διανομής, της προβολής, της κυκλοφορίας, της διάθεσης στην αγορά και της αποθήκευσης των οπτικοακουστικών έργων, καθώς και σε ό,τι αφορά τα νομικά πλαίσια και τα χρηματοδοτικά συστήματα.

3.1.5 Επιπλέον, προβλέπεται η ανάπτυξη εκδηλώσεων και πρωτοβουλιών που ως στόχο έχουν να προωθήσουν τις οπτικοακουστικές γνώσεις του κοινού, ιδίως του νεανικού, με ιδιαίτερη έμφαση

στην αύξηση της ζήτησης του κοινού για πολιτιστικά πολύμορφο οπτικοακουστικό περιεχόμενο.

3.1.6 Μία από τις σημαντικότερες πτυχές του προγράμματος, που άπτεται της κυκλοφορίας των έργων, συνίσταται στην προώθηση του προγραμματισμού και της προβολής τόσο των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων σε τρίτες χώρες όσο και των έργων αυτών των χωρών στα κράτη μέλη. Αυτό περιλαμβάνει συμφωνίες με κινηματογραφικά δίκτυα που διαθέτουν αίθουσες στην ΕΕ και σε τρίτες χώρες και ενθάρρυνσή τους να βελτιώσουν τις συνθήκες προγραμματισμού και προβολής, από την άποψη τόσο του αριθμού των προβολών όσο και της διάρκειας και της προώθησής τους.

3.1.7 Προβλέπεται, επίσης, υποστήριξη των εταιρικών σχέσεων ανάμεσα στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς (ή τις πλατφόρμες διάθεσης βίντεο κατά παραγγελία [VOD]) και στους κατόχους δικαιωμάτων, προκειμένου να συντάξουν καταλόγους έργων για διάθεση από τις εν λόγω πλατφόρμες.

3.1.8 Το πρόγραμμα περιλαμβάνει, ανάμεσα στις δράσεις προς υλοποίηση, την υποστήριξη της μεταγλώττισης και του υποτίτλισμού για τη διανομή και τη διάδοση των οπτικοακουστικών έργων της Ευρώπης και των τρίτων χωρών διαμέσου όλων των διαθέσιμων διαύλων και προς όφελος των παραγωγών, των διανομέων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών.

3.2 Σε κάθε περίπτωση, η χρηματοδότηση που χορηγείται βάσει του προγράμματος δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50 % του τελικού κόστους του προς χρηματοδότηση έργου εκτός από ρητώς προβλεπόμενες εξαιρέσεις, στις οποίες το ποσοστό αυτό μπορεί να φθάσει το 80 %.

3.2.1 Η συνεισφορά των δικαιούχων μπορεί να παρασχεθεί εξ ολοκλήρου ή εν μέρει σε είδος, εάν η αξία της δεν υπερβαίνει το πραγματικό κόστος όπως τεκμηριώνεται από λογιστικά έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων των χώρων που τέθηκαν στη διάθεση του προγράμματος για σκοπούς εκπαίδευσης ή προώθησης.

3.2.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρουσιάσει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών μια ανακοίνωση σχετικά με τη συνέχιση του προγράμματος μέχρι τις 30 Ιουνίου 2012 και μία έκθεση εκ των υστέρων αξιολόγησης το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2015.

3.2.3 Η απόφαση αναφέρει ρητά τις διάφορες οριζόντιες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στην ενίσχυση των οποίων θα συμβάλει το πρόγραμμα MEDIA Mundus:

— στη συζήτηση και στην ενημέρωση για την Ευρωπαϊκή Ένωση ως χώρου ειρήνης, ευημερίας και ασφάλειας,

-
- στην προαγωγή της ελευθερίας έκφρασης ως θεμελιώδους αρχής,
 - στην βελτίωση της γνωσιακής βάσης της ευρωπαϊκής οικονομίας και στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της ΕΕ και
 - στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση ως προς τη σημασία της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της πολυπολιτισμικότητας στον κόσμο,
 - στη συμβολή στην καταπολέμηση κάθε διάκρισης λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1927/2006 σχετικά με τη σύσταση του ευρωπαϊκού ταμείου προσαρμογής στην παγκοσμιοποίηση»

COM(2008) 867 τελικό – COD 2008/0267

(2009/C 228/20)

Στις 20 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 159 παρ. 3 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1927/2006 σχετικά με τη σύσταση του ευρωπαϊκού ταμείου προσαρμογής στην παγκοσμιοποίηση»

Στις 13 Ιανουαρίου 2009, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στη Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου), όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS και υιοθέτησε με 152 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 12 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και Συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να διευρύνει προσωρινά το πεδίο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) προκειμένου να βοηθήσει τους εργαζόμενους που απολύθηκαν εξαιτίας της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης.

1.2 Το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει οπωσδήποτε να προωθήσουν επείγοντως τις διαπραγματεύσεις, έτσι ώστε ο νέος κανονισμός να υιοθετηθεί το συντομότερο δυνατό και πάντα εντός της τρέχουσας νομοθετικής περιόδου.

1.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει να διενεργηθεί αξιολόγηση του ΕΤΠ δώδεκα μήνες μετά την δημοσίευση του κανονισμού στην επίσημη εφημερίδα, προκειμένου να αναλυθούν οι διαδικασίες και η διαχείριση του ταμείου και να εξεταστεί η κατάσταση της οικονομίας και των αγορών εργασίας. Η ΕΟΚΕ θα συνεργαστεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την υλοποίηση του έργου αυτού.

1.4 Η ΕΟΚΕ κρίνει ανεπαρκές το αποθεματικό των 500 εκατομμυρίων ευρώ και προτείνει να αυξηθεί σε 1 δις. €, ποσό το οποίο θα πρέπει να μπορεί να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια, ανάλογα με την τροπή που θα πάρει η οικονομική κρίση.

1.5 Σήμερα, χρειάζεται να παρέλθουν επτά εβδομάδες από την υποβολή των αιτήσεων έως την πραγματοποίηση των πληρωμών από την Επιτροπή. Δεδομένου ότι το διάστημα αυτό είναι υπερβολικό για να βοηθηθούν οι απολυθέντες εργαζόμενοι, η ΕΟΚΕ προτείνει να προικοδοτηθεί ευθύς εξαρχής το ΕΤΠ με ίδιους χρηματοδοτικούς πόρους.

1.6 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ των ακόλουθων τροποποιήσεων: α) μείωση του ορίου σε 500 απολυμένους εργαζόμενους, προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα χρήσης του ΕΤΠ, β) χρήση της χρηματοδότησης για 24μηνη διάρκεια και γ) αύξηση της χρηματοδοτικής συνδρομής της ΕΕ έως το 75 %.

1.7 Η ΕΟΚΕ προτείνει ένα πιο ενεργό ρόλο για τους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα στάδια της εξέτασης των φακέλων με τις αιτήσεις για ενίσχυση από το ΕΤΠ, σε επίπεδο επιχείρησης, περιφέρειας, εθνικό και ευρωπαϊκό.

2. Ιστορικό

2.1 Το Μάρτιο του 2006, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για τη σύσταση Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής (ΕΤΠ) στην Παγκοσμιοποίηση⁽¹⁾ με στόχο τη χορήγηση ενιαίων και εξειδικευμένων ενισχύσεων και προκειμένου να διευκολυνθεί η εργασιακή επανένταξη των εργαζομένων σε τομείς που πλήττονται λόγω των σοβαρών οικονομικών διαταραχών που προκαλούνται από τις μετεγκαταστάσεις σε τρίτες χώρες, τη μαζική αύξηση των εισαγωγών ή την προοδευτική μείωση της κοινοτικής ποσόστωσης σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Η Επιτροπή κατάρτισε πρόταση κανονισμού και το Συμβούλιο ζήτησε τη γνώμη της ΕΟΚΕ.

2.2 Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε στις 13 Δεκεμβρίου 2006 τη γνωμοδότηση CCMI/036⁽²⁾. Εισηγητής ήταν ο κ. VAN IERSEL, συνεισηγητής: ο κ. GIBELLIERI. Σε αυτήν, εξέφραζε την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής και τη συμφωνία της με τους στόχους του ΕΤΠ. Η ΕΟΚΕ διατύπωνε επίσης διάφορα σχόλια και προτάσεις για την πιο αποτελεσματική λειτουργία του κανονισμού του Ταμείου⁽³⁾.

2.3 Ο κανονισμός αριθ. 1927/2006⁽⁴⁾ σχετικά με τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση ισχύει από την 1 Ιανουαρίου 2007 έως το έτος 2013. Οι ενισχύσεις του ΕΤΠ μπορούν να ανέλθουν σε σύνολο 500 εκατ. ευρώ ετησίως και είναι συμπληρωματικές με τα Διαρθρωτικά Ταμεία και, συγκεκριμένα, με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Η διαχείριση του ΕΤΠ αποτελεί αρμοδιότητα της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽¹⁾ COM(2006) 91 τελικό - 2006/0033 (COD).

⁽²⁾ EE C 318 της 23.12.2006, σελ. 38-41.

⁽³⁾ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε το ψήφισμά του στις 13 Δεκεμβρίου 2006 (I PE A6-0385/2006). EE L 406 της 30.12.2006, σ. 1· διορθωτικό EE L 048 της 22.02.2008, σ.082. Η Επιτροπή των Περιφερειών εξέδωσε επίσης γνωμοδότηση (CDR 137/2006 fin, εισηγήτρια η κ. Oldfather), EE C 51 της 06.03.2007.

⁽⁴⁾ EE L 406 της 30.12.2006, σ. 1. Κανονισμός όπως διορθώθηκε στην EE L 48 της 22.2.2008, σ. 82 και, για την αγγλική γλώσσα, στην EE L 202 της 31.7.2008, σ. 74.

2.4 Οι αιτήσεις πρέπει να υποβάλλονται από τα κράτη μέλη και όχι από τις επιχειρήσεις ή τους εργαζόμενους που έχουν πληγεί.

2.5 Τον Ιούλιο 2008, η Επιτροπή συνέταξε Ανακοίνωση ⁽¹⁾ αξιολόγησης του ΕΤΠ κατά τους πρώτους μήνες λειτουργίας του ⁽²⁾ και ανέλυσε τις προοπτικές και τις προτάσεις τροποποίησης για το μέλλον.

2.6 Η αξιολόγηση της Επιτροπής είναι θετική, αν και η χρήση του ταμείου είναι περισσότερο περιορισμένη από την αναμενόμενη· επίσης, η Επιτροπή ανακοινώνει ότι θα απλουστεύσει τις διαδικασίες, θα ενθαρρύνει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και θα προβάλλει καλύτερα στη δημοσιότητα το ΕΤΠ. Επίσης, δεσμεύεται να παρουσιάσει προτάσεις για την τροποποίηση του Κανονισμού πριν από τη δημοσίευση της επόμενης ετήσιας έκθεσης που θα καταρτιστεί στα μέσα του 2009.

2.7 Εξάλλου, λόγω της διεθνούς χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, πολλοί εργαζόμενοι απολύονται και πολλές επιχειρήσεις κλείνουν, είτε προσωρινά, είτε οριστικά.

2.8 Στο ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας ⁽³⁾, η Επιτροπή γνωστοποίησε την πρόθεσή της να καταστήσει το ΕΤΠ ένα αποτελεσματικότερο μέσο έγκαιρης παρέμβασης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ανταπόκρισης στην κρίση. Συνεπώς, η Επιτροπή οφείλει να επανεξετάσει τον κανονισμό του ΕΤΠ, ώστε αυτό να μπορεί να παρεμβαίνει πιο γρήγορα σε κρίσιους τομείς, δηλ. να συγχρηματοδοτεί την κατάρτιση και την επαναπρόσληψη όσων έχουν χάσει τη δουλειά τους εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

3. Πρόταση τροποποίησης του κανονισμού ΕΤΠ

3.1 Σκοπός της υπό εξέταση πρότασης είναι να επιτραπεί στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση («το ΕΤΠ») να αντιδρά αποτελεσματικότερα για τη στήριξη των εργαζομένων που έχουν απολυθεί εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης, να διευρύνει προσωρινά το πεδίο δραστηριότητων του, ώστε να καλύπτει τις απολύσεις που οφείλονται στον αντίκτυπο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, και να προσαρμόσει τη λειτουργία του στο στόχο του περί αλληλεγγύης. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει να τροποποιηθούν ορισμένες διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1927/2006 σχετικά με τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση.

3.2 Πριν από την κατάρτιση της πρότασης, η Επιτροπή διαβουλεύτηκε με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους και διοργάνωσε διάσκεψη στις Βρυξέλλες στις 4 Σεπτεμβρίου 2008.

3.3 Η τροποποίηση του κανονισμού ΕΤΠ πρέπει να χρησιμεύσει προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το ΕΤΠ ανταποκρίνεται πλήρως στον στόχο της αλληλεγγύης προς τους εργαζόμενους που έχουν χάσει τη δουλειά τους εξαιτίας σημαντικών μεταβολών που οφείλονται στην παγκοσμιοποίηση· στην τροποποίηση θα συμπεριληφθεί προσωρινή διάταξη για τη στήριξη των εργαζομένων που απολύθηκαν εξαιτίας της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης.

3.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει επίσης διάφορες τροποποιήσεις στον κανονισμό με σκοπό να καταστήσει πιο ευέλικτες και

απλούστερες τις διαδικασίες και απαιτήσεις για την υποβολή αιτήσεων καθώς επίσης και να διευρύνει την κάλυψη του ΕΤΠ.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Τους τελευταίους μήνες, η διεθνής οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση είχε ως αποτέλεσμα την απόλυση χιλιάδων ευρωπαίων εργαζομένων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, παράλληλα με τις οικονομικές και χρηματοπιστωτικές πολιτικές που υιοθετούνται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας ⁽⁴⁾, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να προωθήσει επίσης ειδικές πολιτικές ενίσχυσης των εργαζομένων που απολύονται.

4.2 Σε αυτές τις στιγμές κρίσης και αβεβαιότητας, οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να λάβουν ένα σαφές μήνυμα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πρόθυμη να βοηθήσει εκείνους που περιέρχονται σε κατάσταση ανεργίας.

4.3 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να διευρύνει προσωρινά το πεδίο εφαρμογής, προκειμένου να βοηθηθούν οι εργαζόμενοι που απολύθηκαν εξαιτίας της τρέχουσας διεθνούς οικονομικής κρίσης.

4.4 Στο άρθρο 28 της διοργανικής συμφωνίας που συνάφθηκε μεταξύ Κοινοβουλίου, Συμβουλίου και Επιτροπής αναφέρεται ότι το αποθεματικό του προϋπολογισμού για το ΕΤΠ δεν θα υπερβαίνει τα 500 εκατομμύρια ευρώ.

4.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, το αποθεματικό του προϋπολογισμού ενδέχεται να αποδειχθεί ανεπαρκές για την υλοποίηση των εν λόγω στόχων. Έτσι, συνιστά την προσωρινή αύξηση του αποθεματικού για όσο διάστημα διαρκέσει η σημερινή σοβαρή κρίση και συνεχίσουν να καταργούνται θέσεις εργασίας και να απολύονται εργαζόμενοι. Τέλος, προτείνει να αυξηθεί το αποθεματικό του Ταμείου για το 2009 σε 1 δισ. € και να προβλεφθεί ακόμη μεγαλύτερο ποσό το 2010, εφόσον προκύψει αύξηση των αιτήσεων για την παροχή βοήθειας.

4.6 Σήμερα, χρειάζεται να παρέλθουν επτά εβδομάδες από την υποβολή των αιτήσεων έως την πραγματοποίηση των πληρωμών από την Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το διάστημα αυτό είναι υπερβολικό για να βοηθηθούν οι απολυθέντες εργαζόμενοι, γι αυτό και προτείνει να προικοδοτηθεί ευθύς εξαρχής το ΕΤΠ με ίδιους χρηματοδοτικούς πόρους.

4.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής να μειωθεί το όριο των απολύσεων που απαιτούνται για την προσφυγή στο ΕΤΠ από 1 000 σε 500 εργαζόμενους, δεδομένου ότι ο δεύτερος αριθμός ανταποκρίνεται περισσότερο στο μέγεθος των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

4.8 Λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης, η ΕΟΚΕ ⁽⁵⁾ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι πρέπει να συνεκτιμηθούν όχι μόνο οι απολύσεις που οφείλονται στις διαρθρωτικές αλλαγές του διεθνούς εμπορίου αλλά και άλλοι τύποι διαρθρωτικών αλλαγών που σχετίζονται με την τεχνολογία, τα προϊόντα, τις μεταβολές της οργάνωσης της παραγωγής καθώς και την πρόσβαση σε πρώτες ύλες και την τιμή τους.

⁽¹⁾ COM(2008) 421 τελικό.

⁽²⁾ Το 2007 υποβλήθηκαν δέκα αιτήσεις και το 2008 μόνο πέντε.

⁽³⁾ COM(2008) 800 της 26.11.2008.

⁽⁴⁾ COM(2008) 800.

⁽⁵⁾ Η αλληλεγγύη αντιμετώπι με την αλλαγή: Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ) το 2007- Απολογισμός και προοπτικές COM(2008) 421 τελικό

4.9 Δεδομένου ότι σε συχνές περιπτώσεις η αρχική προθεσμία των δώδεκα μηνών που προβλέπεται στον κανονισμό δεν επαρκεί για να εξεύρουν οι απολυμένοι νέα απασχόληση, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να παραταθεί η περίοδος χρηματοδότησης από το ΕΤΠ σε 24 μήνες.

4.10 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να αυξηθεί το όριο συμμετοχής του ΕΤΠ από 50 σε 75 %, δεδομένου ότι υπό τις παρούσες έκτακτες συνθήκες, η Ε.Ε. πρέπει να δείξει περισσότερη αλληλεγγύη έναντι των ανθρώπων που έχασαν τη δουλειά τους και των κρατών μελών της.

4.11 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι για κατά τον υπολογισμό του αριθμού των απολυμένων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η χρονική στιγμή στην οποία ο εργοδότης πληροφορεί κάποιον εργαζόμενο ότι απολύεται όσο και η πρόωρη καταγγελία μίας σύμβασης εργασίας.

4.12 Κατά την ΕΟΚΕ, και το άρθρο 2 καλύπτει την απόλυση εργαζομένων σε οποιαδήποτε επιχείρηση ή περιφέρεια της ΕΕ που οφείλεται σε μετεγκατάσταση σε άλλες περιφέρειες στο εσωτερικό της ΕΕ. Πράγματι, εάν όλες οι περιφέρειες της ΕΕ αποτελούν μια ενιαία εσωτερική αγορά, οι πιέσεις που ασκεί η παγκοσμιοποίηση στις επιχειρήσεις για να είναι ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο μεταφράζεται συχνά στη μετεγκατάσταση σε περιοχές με χαμηλότερο κόστος παραγωγής, είτε εντός, είτε εκτός ΕΕ.

4.13 Στην προηγούμενη γνωμοδότηση ⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ είχε προτείνει να συμμετέχουν κατά το δέοντα τρόπο στις διαδικασίες οι κοινωνικοί εταίροι από διάφορους τομείς (επιχείρηση ή περιφέρεια). Το άρθρο 5 του κανονισμού προβλέπει ότι, στην αίτηση, τα κράτη μέλη παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες που τηρούνται για τη διενέργεια διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις διαδικασίες που τηρούνται σε επιχειρησιακό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, πρέπει να αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποδοχή της αίτησης.

4.14 Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθεί ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τη διοικητική και τεχνική υποστήριξη προς τα κράτη μέλη, προκειμένου να τα βοηθήσει στην κατάρτιση των αιτήσεων, έτσι ώστε να βελτιωθεί η συνοχή αυτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Παράλληλα, συνιστά στην Επιτροπή να αναλάβει προληπτική δράση έναντι των κρατών μελών και των κοινωνικών εταίρων.

4.15 Το ΕΤΠ πρέπει να δρα συμπληρωματικά με τα διαρθρωτικά ταμεία και, ιδίως, με το ΕΚΤ, εφόσον πρέπει να αποφεύγονται οι επικαλύψεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι περιφερειακές αρχές, οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών μπορούν να συνεργαστούν για τη σωστή χρήση των πόρων μέσω των διαδικασιών συμμετοχής στο ΕΚΤ.

4.16 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτείνει να **διενεργηθεί αξιολόγηση** του ΕΤΠ 12 μήνες μετά τη δημοσίευση του νέου κανονισμού στην Επίσημη Εφημερίδα, με στόχο την ανάλυση των διαδικασιών του κανονισμού και της διαχείρισης του ΕΤΠ, και την εξέταση της κατάστασης της οικονομίας και της αγοράς εργασίας. Στην αξιολόγηση αυτή πρέπει να εξεταστούν τα ακόλουθα σημεία:

4.16.1 Εάν παραταθεί η οικονομική κρίση και επιδεινωθεί η ανεργία, η δράση του ΕΤΠ πρέπει να συνεχιστεί και μετά το 2011.

4.16.2 Ανάλογα με την εξέλιξη που θα προκύψει σε σχέση με τις αιτήσεις και την τροπή που θα πάρει η σοβούσα κρίση, πρέπει να εξεταστεί εάν θα ήταν σκόπιμο να αυξηθεί περαιτέρω το αποδεματικό του προϋπολογισμού πέραν του ενός δισεκατομμυρίου ευρώ.

4.16.3 Πρέπει να εξεταστεί εάν χρειάζεται να μειωθεί το όριο των 500 απολυμένων για την υποβολή αίτησης για ενίσχυση από το ΕΤΠ, ενόψει των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μικρότερες επιχειρήσεις σε ορισμένους κλάδους και σε ορισμένες περιφέρειες.

4.16.4 Ακόμη, με βάση την ανάλυση των εξεταζόμενων φακέλων, θα πρέπει αξιολογηθούν το ποσοστό παρέμβασης έως και 75 % που προβλέπεται στην τροποποίηση του κανονισμού, καθώς και η 24μηνη διάρκεια της περιόδου παρέμβασης.

5. Ειδικές παρατηρήσεις επί των άρθρων του κανονισμού

5.1 Άρθρο 1 (1): Με δεδομένο τον αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης, η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι, αντί να καλύπτονται απλώς οι απολύσεις οι οποίες δεν απορρέουν άμεσα από αλλαγές επιχειρησιακών προτύπων, πρέπει να καλύπτονται και οι απολύσεις οι οποίες είναι το άμεσο αποτέλεσμα άλλων διαρθρωτικών αλλαγών που σχετίζονται με τεχνολογίες, προϊόντα, την οργάνωση της παραγωγής και την πρόσβαση σε πρώτες ύλες (βλ. σημεία 4. 7 και 4. 11)

5.2 Άρθρο 2. Κριτήρια παρέμβασης: η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι το όριο παρέμβασης του ΕΤΠ πρέπει να μειωθεί σε 500, θεωρεί ωστόσο ότι στην επόμενη αξιολόγηση πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα να μειωθεί ακόμη περισσότερο το όριο των 500 απολυμένων, ανάλογα με τον τομέα και την περιφέρεια που πλήττονται (βλ. σημείο 4. 6).

5.3 Άρθρο 2. Υπολογισμός των απολύσεων: Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής (βλ. σημείο 4.10).

5.4 Άρθρο 5 παρ. 2 στοιχείο α). Η ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη με την τροποποίηση που προτείνεται από την Επιτροπή και συνιστά να προστεθεί η πρόταση που αναφέρεται παραπάνω σχετικά με το άρθρο 1, παράγραφος 1. Ωστόσο, συνιστά να τροποποιηθεί το εδάφιο στ) ως εξής: «Δεδομένου ότι η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματική χρήση του ΕΤΠ, οι αιτήσεις θα περιλαμβάνουν αναφορά στις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για τη διαβούλευση και τη διαπραγμάτευση με τους κοινωνικούς εταίρους» (βλ. σημείο 4. 12).

5.5 Άρθρο 8. Η ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη με την τροποποίηση των παραγράφων 1, 2 και 3· ωστόσο προτείνει να συμπεριληφθεί και η ακόλουθη νέα παράγραφος 4: «Η τεχνική στήριξη της Επιτροπής πρέπει να έχει ενεργητικό χαρακτήρα, να συμπεριλαμβάνει τα κράτη μέλη και τις ευρωπαϊκές και τις εθνικές οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων στη χρήση, παρακολούθηση και αξιολόγηση του ΕΤΠ» (βλ. σημείο 4. 13).

5.6 Άρθρο 10 παράγραφος 1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να αυξηθεί το ύψος της χρηματοδοτικής συνδρομής του ΕΤΠ έως το 75 % του αναμενόμενου κόστους (βλ. σημείο 4. 9).

(¹) ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σελ. 38-41

5.7 Άρθρο 13 παράγραφος 2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να γίνεται χρήση της χρηματοδοτικής συνδρομής για διάστημα έως και 24 μηνών (βλ. σημείο 4. 8).

5.8 Άρθρο 17. Η ΕΟΚΕ προτείνει την τροποποίηση του εδαφίου α) ως εξής: «Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους, θα προβεί σε ενδιάμεση αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας του ΕΤΠ, δώδεκα

μήνες μετά τη δημοσίευση του κανονισμού στην Επίσημη Εφημερίδα» (βλ. σημείο 4. 14).

5.9 Άρθρο 20. Η ΕΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί η πρόταση της Επιτροπής ως εξής (νέα παράγραφος 2): «Με βάση την αξιολόγηση που προβλέπεται στο άρθρο 17, και κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μπορούν να επανεξετάσουν τον εν λόγω κανονισμό, καθώς και την προσωρινή παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1^α».

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα και την κατάργηση της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ»

COM(2008) 636 τελικό — 2008/0192 (COD)

(2009/C 228/21)

Στις 24 Νοεμβρίου 2008 το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα και την κατάργηση της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. SHARMA.

Κατά την 452η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 101 ψήφους υπέρ, 29 ψήφους κατά και 26 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συστάσεις

1.1 Γενικές συστάσεις

1.1.1 Η Επιτροπή είναι αξιέπαινη για τις προσπάθειες που καταβάλλει τόσο για την επίτευξη μεγαλύτερης ισότητας των γυναικών στην αγορά εργασίας όσο και για τη δημιουργία ευκαιριών για τις γυναίκες που επιθυμούν να ασκήσουν μισθωτή, αυτοτελή επαγγελματική ή επιχειρηματική δραστηριότητα. Ωστόσο, κατά την άποψη της κοινωνίας των πολιτών, ο τίτλος της υπό εξέταση αναδιατυπωμένης οδηγίας⁽¹⁾ είναι παραπλανητικός, υπό την έννοια ότι δεν καλύπτει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα, καθώς επικεντρώνεται κυρίως στις παροχές μητρότητας από τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης για τις αυτοαπασχολούμενες γυναίκες, στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τις/τους συμβοηδούσες/ντες συζύγους και στην άδεια για την περιθαλψη μελών της οικογένειας. Η ισότητα πρέπει να εξεταστεί με ολιστικό τρόπο, πρέπει δηλαδή να εξεταστεί και ο αντίκτυπος της σε άλλους τομείς όπως τα κοινωνικά δικαιώματα, η ισότητα ευκαιριών, τα δικαιώματα του παιδιού και τα οικογενειακά δικαιώματα.

1.1.2 Η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει ξεχωριστά καθένα από τους τρεις τομείς που ρυθμίζονται με την παρούσα οδηγία, προκειμένου να διασφαλίσει ότι λαμβάνονται δεόντως υπόψη στο πλαίσιο της ισότητας. Αν και η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι η ΓΔ Απασχόληση είναι αρμόδια για την εξέταση της κοινωνικής προστασίας, θα ήθελε εντούτοις να τονίσει ότι το καθεστώς του αυτοαπασχολούμενου δεν πρέπει να εξετάζεται στο ίδιο πλαίσιο με το καθεστώς του μισθωτού.

1.1.3 Για να ρυθμιστούν πραγματικά τα δικαιώματα, κάθε μέτρο ή μέσο που προτείνεται πρέπει να είναι πρακτικό και εφαρμόσιμο.

Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις στην παρούσα οδηγία αναμφισβήτητα βελτιώνουν σε επίπεδο ευρωπαϊκής νομοθεσίας την κατάσταση των αυτοαπασχολούμενων γυναικών και των συμβοηθουσών συζύγων που έχουν ένα τέκνο, και συνεπώς θα είναι επωφελείς για τα τέκνα τους. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητη η αναδιατύπωση της οδηγίας

1.1.4 Η καλύτερη τήρηση εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας σε θέματα ισότητας των φύλων θα προήγαγε την άρση των ανισοτήτων, εάν οι σχετικοί κανόνες εφαρμόζονταν σε περισσότερες περιπτώσεις. Η Επιτροπή θα πρέπει, επομένως, να εξακριβώσει τους λόγους της περιορισμένης εφαρμογής τους.

1.1.5 Στην προσπάθειά της να αυξήσει τον αριθμό των επιχειρηματιών και ιδίως των γυναικών ανάμεσά τους, η ΕΕ θα πρέπει να λάβει υπόψη της τις αξίες που είναι σημαντικές για εκείνους που επιθυμούν να ξεκινήσουν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα. Έτσι, σε συνδυασμό με μια γενική αλλαγή νοοτροπίας έναντι της επιχειρηματικότητας στην Ευρώπη, θα προσδιοριστούν οι τομείς στους οποίους θα πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες των Διευθύνσεων της Επιτροπής.

1.1.6 Κάθε αύξηση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και κάθε διοικητική επιβάρυνση, όχι μόνο για το κράτος, αλλά και για τις επιχειρήσεις, πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά.

1.1.7 Πρέπει να τεθεί το ερώτημα του κόστους της αναθεώρησης της παρούσας οδηγίας για την Ευρώπη. Η εκτίμηση των επιπτώσεων που παραθέτει η Επιτροπή δείχνει καθαρά ότι το όφελος για τα κράτη μέλη είναι οριακό.

⁽¹⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα και την κατάργηση της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ COM(2008) 636 τελικό - 2008/0192 (COD).

1.2 Συστάσεις σχετικά με τους αυτοαπασχολούμενους και τους επιχειρηματίες

1.2.1 Η αυτοτελής επαγγελματική δραστηριότητα έχει εκ φύσεως πολλά ιδιότυπα χαρακτηριστικά και δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπίζονται οι αυτοαπασχολούμενοι με τον ίδιο τρόπο όπως οι μισθωτοί, ούτε να θεωρείται ο «αυτοαπασχολούμενος» γενικότερος όρος για τον «επιχειρηματία».

1.2.2 Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτό πώς θα μπορούσαν να λειτουργούν οι παροχές μητρότητας για τις αυτοαπασχολούμενες γυναίκες. Η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι ευθύνες που συνδέονται με την αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα σημαίνουν ότι δεν είναι δυνατό να ληφθεί ~~με~~ μακροχρόνια άδεια χωρίς εκτενή προγραμματισμό, οικονομική εξασφάλιση ή κατάλληλο προσωπικό για τη διαχείριση της εργασίας. Μια τέτοια άδεια μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη λύση συμβάσεων ή την απώλεια εργασιών, ιδίως όταν πρόκειται για πολύ μικρές επιχειρήσεις, εάν δεν υπάρχει σωστή διαχείριση.

1.2.3 Σε όλα τα προτεινόμενα μέτρα πρέπει να ληφθούν υπόψη ο χρόνος που απαιτείται για την ομαλή εξέλιξη της εγκυμοσύνης και τη φυσική αποκατάσταση της μητέρας μετά τον τοκετό, ο χρόνος που απαιτείται για την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ της μητέρας και του βρέφους και η ευημερία του βρέφους.

1.2.4 Δυστυχώς, η Επιτροπή δεν παρέχει καμία λύση για οποιοδήποτε από τα προαναφερθέντα διλήμματα, αφήνοντας την εξέταση των θεμάτων αυτών σε κάθε κράτος μέλος χωριστά. Οι περισσότερες αυτοαπασχολούμενες γυναίκες θα πρέπει να εκπαιδεύσουν κάποιον για να καλύψει τη θέση τους, να κλείσουν την επιχείρησή τους ή να συνεχίσουν να εργάζονται καθ' όλη την περίοδο της μητρότητας, όπως συμβαίνει με όλες τις αυτοαπασχολούμενες βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας.

1.3 Συστάσεις σχετικά με τις/τους συμβοηθούσες/ντες συζύγους

1.3.1 Γενικά, στην οδηγία δεν εξετάζονται η έλλειψη αναγνώρισης των «συμβοηθουσών/ντων συζύγων», η ποιότητα και η ποσότητα της συνεισφοράς τους σε μια επιχείρηση, ούτε προβλέπονται μέτρα πολιτικής για τη στήριξη των συγκεκριμένων γυναικών. Δεν προτείνεται κανένα μέτρο το οποίο θα βελτιώσει την κοινωνική ή οικονομική κατάσταση ή την κοινωνική προστασία των συμβοηθουσών/ντων συζύγων.

1.3.2 Η ΕΕ θα πρέπει να σεβαστεί την αρμοδιότητα των κρατών μελών σε αυτόν τον τομέα και να τους αφήσει την ευχέρεια να αναπτύξουν τα ίδια τρόπους ένταξης αυτών των «εργαζομένων» στις υπάρχουσες ρυθμίσεις τους για την απασχόληση και την ασφάλιση και, μέσω αυτών, στα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Η καλύτερη προστιθέμενη αξία που μπορεί να παράσχει εδώ η ΕΕ είναι η

υποστήριξη της ανταλλαγής πληροφοριών και ορθών πρακτικών μέσω της ανοικτής μεθόδου (!).

1.3.3 Η Επιτροπή θα πρέπει να διερευνήσει τα αίτια της μη συμμετοχής των συμβοηθουσών/ ούντων συζύγων στην επίσημη οικονομία ή τα συστήματα εθελοντικής κοινωνικής προστασίας, καθώς και τις δυσκολίες στις περιπτώσεις που οι συμβοηθούσες/ ούντες σύζυγοι είναι χωρισμένοι, αλλά εξακολουθούν να είναι συνεταιροί σε επιχειρήσεις.

2. Ιστορικό

2.1 Οι γυναίκες διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην κοινωνική και την οικονομική ζωή, συχνά χωρίς αναγνώριση, ανταμοιβή ή νομική κατοχύρωση. Η ΕΕ, ειδικότερα, πρέπει να επικεντρωθεί στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας και ένα μέσο για τον σκοπό αυτό είναι η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας καθώς και ~~η αύξηση~~ του αριθμού των επιχειρηματιών και ιδίως των γυναικών ανάμεσά τους.

2.2 Η νέα οδηγία που προτείνεται για την αντικατάσταση της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ ~~επιδίδει να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις~~ αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των ελλείψεων στον τομέα της αυτοτελούς επαγγελματικής δραστηριότητας και των συμβοηθουσών/ ούντων συζύγων στις οικογενειακές επιχειρήσεις, με το εξής τρόπο:

— Τη βελτίωση της προστασίας σε περίπτωση μητρότητας, με την πρόβλεψη παροχών ~~προβλεπόντας παροχές~~ μητρότητας για τις αυτοαπασχολούμενες γυναίκες·

— Την παροχή άδειας για την περιθαλψη μελών της οικογένειας·

— την αναγνώριση της συνεισφοράς των συμβοηθουσών/ντων συζύγων, με την παροχή σε αυτούς κοινωνικής προστασίας αντίστοιχης με εκείνη των αυτοαπασχολούμενων συντρόφων τους·

— την αναγνώριση αρμοδιότητας στον εν λόγω τομέα σε φορείς για την ισότητα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η Επιτροπή είναι αξιέπαινη για τις προσπάθειες που καταβάλλει τόσο για την επίτευξη μεγαλύτερης ισότητας για τις γυναίκες στην αγορά εργασίας όσο και για τη δημιουργία ευκαιριών για τις γυναίκες που επιθυμούν να ασκήσουν μισθωτή, αυτοτελή επαγγελματική ή επιχειρηματική δραστηριότητα. Ωστόσο, όπου γίνονται αλλαγές, θα πρέπει να εξετάζεται ο οικονομικός τους αντίκτυπος, από άποψη χρόνου και πόρων, για όλους τους ενδιαφερομένους.

(!) Το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Γαλλία έχουν, και τα τρία, αποτελεσματικούς τρόπους ενσωμάτωσης των συμβοηθουσών/ντων συζύγων.

3.2 Για να ~~δεν επηρεαστεί~~ ρυθμιστεί πραγματικά οποιοδήποτε είδους δικαίωμα, τα προτεινόμενα μέτρα πρέπει να είναι σαφή, πρακτικά και εφαρμόσιμα. Δυστυχώς, η παρούσα οδηγία δεν φαίνεται να παρέχει ουσιαστικά εκτελεστά ή εφαρμόσιμα μέτρα για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων ανισοτήτων. Επιπλέον, η πρόταση προκαλεί σύγχυση, στον βαθμό που επισημαίνει τρία διαφορετικά θέματα για εξέταση στο ίδιο έγγραφο, επιπροσθέτως των φορέων για την ισότητα.

3.3 Η Ευρώπη διαθέτει ένα νομικό πλαίσιο το οποίο απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φύλου μέσω ~~ενός φάσματος~~ μιας σειράς νομοθετικών μέτρων. Ωστόσο, όλες οι ευρωπαϊκές στατιστικές δείχνουν ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες, να υποεκπροσωπούνται σε πολιτικό επίπεδο, στο εργατικό δυναμικό, στις διευθυντικές θέσεις και ως επιχειρηματίες. Απαιτείται καλύτερη εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας σε όλους αυτούς τους τομείς και η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει πρώτα τη μη εφαρμογή του ισχύοντος πλαισίου για την ισότητα.

3.4 Στην προσπάθειά της να αυξήσει τον αριθμό των επιχειρηματιών και ιδίως των γυναικών ανάμεσά τους, η ΕΕ θα πρέπει να συνεκτιμήσει ~~λάβει υπόψη της~~ τις αξίες που είναι σημαντικές για εκείνους που επιθυμούν να ξεκινήσουν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα ⁽¹⁾. Η προσφορά παροχών μητρότητας μπορεί να μην έχει κανέναν αντίκτυπο στον αριθμό των γυναικών που εξετάζουν το ενδεχόμενο να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Τα στοιχεία της ίδιας της Επιτροπής δείχνουν μείωση του αριθμού των νεοσύστατων επιχειρήσεων από άνδρες και γυναίκες και αυτό οφείλεται στην αρνητική στάση απέναντι στην αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα στην Ευρώπη. Για να επιτευχθεί σημαντική αλλαγή, απαιτείται αλλαγή νοοτροπίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο νέος «Νόμος για τις μικρές επιχειρήσεις» (Small Business Act) ⁽²⁾ της Ευρώπης θα μπορούσε να παρέχει περισσότερα μέτρα για τη στήριξη των γυναικών επιχειρηματιών.

3.5 Η κοινωνική προστασία εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η νέα οδηγία που προτείνεται δεν υποστηρίζεται επί του παρόντος από όλα τα κράτη μέλη, με κίνδυνο να αποβεί αναποτελεσματική σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να αποτελέσει άσκοπη προσπάθεια. Για να είναι πραγματικά αποτελεσματική, η προτεινόμενη οδηγία

για χρειάζεται σημαντικές βελτιώσεις με ~~ελάχιστο~~ βασικά πρότυπα προστασίας και εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη. Γενικά, τα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή είναι επιτακτικά και αγνοούν τόσο την ποικιλομορφία των συστημάτων κοινωνικής προστασίας των κρατών μελών όσο και τις αρχές για τη βελτίωση της νομοθεσίας.

3.6 Γενικά, οι μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι, ιδίως στους τομείς της γεωργίας, της βιοτεχνίας και των ΜΜΕ, συχνά υφίστανται οικονομικές πιέσεις και κάθε πρόσθετη επιβάρυνση μπορεί να εκληφθεί αρνητικά, παρόλο που η κοινωνική προστασία θα μπορούσε να παράσχει ένα δίχτυ ασφάλειας για τις δυνητικές μητέρες ή τις/τους συμβοηθούσες/ντες συζύγους. Κάθε αύξηση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και κάθε διοικητική επιβάρυνση, όχι μόνο για το κράτος, αλλά και για τις επιχειρήσεις, πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά.

3.7 Στόχος της νέας οδηγίας είναι να λάβει υπόψη τα θέματα της ισότητας στις αλλαγές που προτείνει· ωστόσο, κάνει ελάχιστη αναφορά στη γονική άδεια ή στους αυτοαπασχολούμενους άνδρες σε σχέση με την άδεια πατρότητας.

3.8 Σύμφωνα με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού ⁽³⁾, η Επιτροπή θα πρέπει να διενεργήσει μια παράλληλη διαδικασία, η οποία να εξετάζει τον αντίκτυπο των προτεινόμενων μέτρων στο παιδί. Το παιδί πρέπει να ανατρέφεται σωστά και να διασφαλίζεται η προσωπική του ευημερία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η Επιτροπή προέβη σε σφαιρική εκτίμηση των επιπτώσεων της παρούσας οδηγίας διεξάγοντας διαβουλεύσεις με πολλούς ενδιαφερομένους. ~~Κατόπιν της εξέτασης αυτής της εκτίμησης επιπτώσεων~~ Μετά από την πράξη αυτή, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά αναπάντητα ερωτήματα, ιδίως όσον αφορά την πραγματική αποτελεσματικότητα, τη σαφήνεια και την εφαρμογή της προτεινόμενης αναδιάρθρωσης.

4.2 Η αυτοτελής επαγγελματική δραστηριότητα μπορεί να υποδιαιρείται σε περισσότερες κατηγορίες: επιχειρηματίες, ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, ανεξάρτητοι συνεργάτες, εργαζόμενοι κατ' οίκον και «ψευδο-αυτοαπασχολούμενοι», δηλαδή άτομα τα οποία συνάπτουν σύμβαση υπεργολαβίας με τους αρχικούς εργοδότες τους και αναλαμβάνουν πλέον εργασία ως αυτοαπασχολούμενοι. Είναι σημαντικό, ωστόσο, να αφηθεί η επιλογή της προστασίας της μητρότητας στους αυτοαπασχολούμενους και στις/τους συμβοηθούσες/ντες συζύγους τους, επειδή έτσι γίνεται σεβαστή η επιλογή της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας που χαρακτηρίζουν εξ ορισμού το καθεστώς του αυτοαπασχολούμενου. Η θέσπιση της υποχρέωσης να

⁽¹⁾ Βλ., για παράδειγμα, τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με την εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, όπως:

- με θέμα «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα – Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου», εισηγήτρια: ο κ. J.M. Pariza Castañes (ΕΕ C 256 της 27.10.2007)·
- με θέμα «Επιχειρηματικό πνεύμα και Ατζέντα της Λισσαβώνας», εισηγήτρια: η κ. Sharma, συνεισηγήτρια: ο κ. J. Olsson (ΕΕ C 44 της 16.2.2008)·
- με θέμα «Πρώιμη του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών στην περιοχή EUROMED», εισηγήτρια: η κ. G. Attard (ΕΕ C 256 της 27.10.2007)·
- με θέμα «Πρώιμη της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», εισηγήτρια: η κ. I. Jerneck (ΕΕ C 309 της 16.12.2006).

⁽²⁾ Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις – Μια «Small Business Act» για την Ευρώπη, COM(2008) 394 τελικό (25.6.2008).

⁽³⁾ Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία εγκρίθηκε με το ψήφισμα 44/25 της Γενικής Συνέλευσης της 20ής Νοεμβρίου 1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990, σύμφωνα με το άρθρο 49. Βλ. στη διεύθυνση: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

παίρνουν οι αυτοαπασχολούμενες γυναίκες μεγαλύτερη άδεια δεν θα είναι συμβατή με την ομαλή εξέλιξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας και πολύ συχνά θα αντιβαίνει στη βιωσιμότητα της επιχείρησής τους. Κατά συνέπεια, στην παρούσα οδηγία θα πρέπει να αποφευχθεί κάθε άμεση αναφορά στην οδηγία 92/85/ΕΟΚ σχετικά με την άδεια μητρότητας. Δεν θα ήταν, δηλαδή, ενδεδειγμένη η προσπάθεια ευθυγράμμισης του συστήματος της άδειας μητρότητας των αυτοαπασχολούμενων γυναικών και των συμβοηθουσών συζύγων με το σύστημα που ισχύει για τις μισθωτές.

4.3 Θα πρέπει να διασαφηνιστεί πώς θα εφαρμόζουν τα κράτη μέλη το σύστημα που περιγράφεται στο άρθρο 7 παράγραφος 1 για την άδεια μητρότητας στις γυναίκες που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα. Οι εργαζόμενες αυτές αποφασίζουν οι ίδιες πώς θα οργανώσουν την εργασία τους και μπορούν να επιλέξουν πότε θα πάρουν άδεια. Δεν χρειάζονται «δικαίωμα» σε άδεια μητρότητας.

4.4 Εξάλλου, τα κράτη μέλη δεν θα έχουν να διευθετήσουν μόνο το θέμα του επιδόματος, αλλά και την παροχή βοήθειας με τη μορφή προσωρινής αντικατάστασης. Για τις αυτοαπασχολούμενες γυναίκες και τις συμβοηθούσες συζύγους τα συστήματα βοήθειας μέσω προσωρινής αντικατάστασης είναι εξίσου σημαντικά με τα χρηματικά επιδόματα. Στην οδηγία δεν θα πρέπει να τεθεί οποιαδήποτε σειρά προτεραιότητας μεταξύ αυτών των παροχών. Επιπροσθέτως, το ύψος του επαρκούς επιδόματος θα πρέπει να αποφασιστεί σε εθνικό επίπεδο, με συνεκτίμηση της αντικειμενικής διαφοράς μεταξύ αυτοαπασχολούμενων γυναικών και συμβοηθουσών συζύγων.

4.5 Θα πρέπει να εξεταστούν οι συνέπειες του άρθρου 7 παράγραφος 4, που προβλέπει ειδική υποστήριξη για την εξεύρεση αντικαταστάτη για τη διάρκεια της άδειας μητρότητας, στην περίπτωση των συμβοηθουσών συζύγων. Δεν υφίσταται τέτοια υποχρέωση για τις εργαζόμενες πλήρους απασχόλησης σε μια επιχείρηση και η πρόβλεψή της στην περίπτωση των συμβοηθουσών συζύγων θα συνιστούσε περίπλοκη και δαπανηρή διοικητική επιβάρυνση, που –εκτός από το κράτος– θα έπληττε κυρίως τις μικρές επιχειρήσεις.

4.6 Απαιτούνται διευκρινίσεις όσον αφορά το άρθρο 7 παράγραφος 2, που προβλέπει την εξασφάλιση επαρκούς επιδόματος μητρότητας άνευ όρων, σε αντίθεση με το άρθρο 6, που ορίζει ότι οι παροχές κοινωνικής προστασίας πρέπει να χορηγούνται στις συμβοηθούσες/ντες συζύγους «υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους αυτοαπασχολούμενους εργαζόμενους», και με το άρθρο 11 παράγραφος 4 της οδηγίας για τις εγκύους εργαζόμενες, που επιτρέπει στα κράτη μέλη να εξαρτούν από ορισμένες προϋποθέσεις την επιλεξιμότητα για τις παροχές μητρότητας.

4.7 Γενικά, οι ώρες εργασίας των αυτοαπασχολούμενων συνήθως υπερβαίνουν αυτές των μισθωτών, πράγμα που προσθέτει στα προβλήματα των αυτοαπασχολούμενων γυναικών τα ζητήματα της φροντίδας των παιδιών. Ούτε στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή διατυπώνει συστάσεις σχετικά με διατάξεις για τη φροντίδα των παιδιών ή

γενικά τις ευθύνες φροντίδας που βαρύνουν τους αυτοαπασχολούμενους. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν πρακτικά και οικονομικά προσιτή παιδική μέριμνα υψηλής ποιότητας, που θα συμβάλλει στον καλύτερο συνδυασμό του επαγγελματικού και του οικογενειακού βίου για τις αυτοαπασχολούμενες και τις συμβοηθούσες συζύγους με τον ίδιο τρόπο όπως για τις μισθωτές.

4.8 Γενικός στόχος της οδηγίας είναι η βελτίωση της ισότητας των φύλων για τους αυτοαπασχολούμενους εργαζόμενους και για τις/τους συμβοηθούσες/ντες συζύγους. Επιπλέον, η Επιτροπή ευελπιστεί ότι η παρούσα οδηγία θα αυξήσει τον αριθμό των αυτοαπασχολούμενων γυναικών, θα παράσχει στις/στους συμβοηθούσες/ντες συζύγους αναγνωρισμένο καθεστώς, θα αυξήσει τον αριθμό των συμβοηθουσών/ούντων συζύγων που καλύπτονται από την κοινωνική ασφάλιση και θα παράσχει αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας στους αυτοαπασχολούμενους και στις/στους συμβοηθούσες/ντες συζύγους. Παρ' όλα αυτά,

— η ισότητα των φύλων για όλους καλύπτεται επί του παρόντος από το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για την ισότητα·

— είναι απίθανο να αυξηθεί ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων γυναικών με ήσσονος σημασίας μέτρα κοινωνικής προστασίας, όταν σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη οι αυτοαπασχολούμενες γυναίκες μπορούν ήδη να διαθέτουν κοινωνική προστασία καταβάλλοντας εθελοντικά εισφορές·

— οι συμβοηθούσες/ντες σύζυγοι θα εξακολουθήσουν να μην διαθέτουν νομικό καθεστώς ή αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας, παρότι καταβάλλουν εθελοντικά, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

4.9 Τα 18 από τα 27 κράτη μέλη παρέχουν ήδη στις/στους συμβοηθούσες/ντες συζύγους και στους αυτοαπασχολούμενους τη δυνατότητα καταβολής εθελοντικών εισφορών για την εξασφάλιση επιδομάτων μητρότητας. Το μέτρο αυτό πρέπει να επεκταθεί σε όλα τα κράτη μέλη, διασφαλίζοντας την παροχή κοινωνικής ασφάλισης όταν η γυναίκα επιθυμεί να συμμετάσχει στο καθεστώς. Είναι απαραίτητο να μπορεί οποιοδήποτε κράτος μέλος να προβαίνει σε διακρίσεις κατά οποιουδήποτε προσώπου που καταβάλλει εισφορές για την προστασία του στο πλαίσιο ενός κρατικού καθεστώτος, ανεξάρτητα από το αν το εν λόγω πρόσωπο απασχολείται, αυτοαπασχολείται ή ακόμη και δεν απασχολείται, όπως συμβαίνει με το ισχύον αναγνωρισμένο καθεστώς των συμβοηθουσών/ούντων συζύγων.

4.10 Το άρθρο 6 προτείνει τη δημιουργία μιας εντελώς νέας κατηγορίας κοινωνικής ασφάλισης (ούτε μισθωτοί, ούτε αυτοαπασχολούμενοι, ούτε εθελοντικά ασφαλισμένοι). Η ΕΟΚΕ πιστεύει, ωστόσο, ότι δεν συντρέχει λόγος να δημιουργηθεί μια εντελώς νέα τάξη κοινωνικής ασφάλισης ή για την κάλυψη των παροχών μητρότητας.

4.11 Οι συμβοηθούσες/ντες σύζυγοι αποτελούν τμήμα της «αόρατης» οικονομίας, η οποία συνεισφέρει στην Ευρώπη και παραμένει αθέατη. Πρέπει να εξετασθεί το νομικό καθεστώς των προσώπων αυτών, είτε ως αυτοαπασχολούμενων είτε ως μισθωτών. Η παρούσα οδηγία, η οποία δεν έχει αναθεωρηθεί από το 1986, ζητεί από τα κράτη μέλη «να εξετάσουν υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να προωθηθεί η αναγνώριση της εργασίας που παρέχουν οι σύζυγοι οι αναφερόμενοι στο άρθρο 2 στοιχείο β) και, υπό το φως της εξέτασης αυτής, ποιες είναι οι ενδεικνυόμενες πρωτοβουλίες που θα την προωθήσουν». Λίγες μόνο χώρες ⁽¹⁾ τήρησαν αυτή την υποχρέωση, λόγω της ασάφειας του νομικού καθεστώτος· επομένως, η οδηγία δεν πρέπει να αναδιατυπωθεί μέχρις ότου συμφωνηθεί συγκεκριμένο καθεστώς. Όταν θεσπισθεί το νομικό καθεστώς, πρέπει να υπάρξει ένας μηχανισμός διάδοσης πληροφοριών για την ενημέρωση των συμβοηθουσών/ντων συζύγων σχετικά με τα νόμιμα δικαιώματά τους.

4.12 Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι αρκετά κράτη μέλη έχουν αμφισβητήσει τη νομική βάση και, ιδιαίτερα, την έκταση και την επάρκεια του άρθρου 141 της ΣΕΚ μεμονωμένα, ιδίως σε σχέση με το άρθρο 6 της οδηγίας. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μελετήσει προσεκτικά τη γνωμοδότηση των Νομικών Υπηρεσιών του Συμβουλίου πριν από την εφαρμογή της προτεινόμενης οδηγίας.

4.13 Η μη λήψη των προαναφερόμενων μέτρων θα έχει αναμφίβολα παρόμοια έκβαση με εκείνη του 1994, όταν η Επιτροπή ενέκρινε έκθεση ⁽²⁾ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ, στην οποία διαπίστωνε ότι: «Από καθαρά νομική άποψη, φαίνεται ότι η οδηγία 86/613/ΕΟΚ έχει εφαρμοστεί στα κράτη μέλη. Ωστόσο, το πρακτικό αποτέλεσμα δεν είναι εντελώς ικανοποιητικό σε σύγκριση με τους κύριους στόχους της οδηγίας, το οποίο ήταν μια γενική βελτίωση της κατάστασης των συμβοηθουσών/όντων συζύγων». Η έκθεση τόνιζε επίσης την απουσία συνολικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της κατάστασης των συμβοηθουσών/ντων συζύγων και επεσήμαινε ότι «από την άποψη αναγνώρισης της εργασίας των συζύγων (...), ο μόνος τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να επιτευχθεί ο εν λόγω στόχος είναι να χορηγούνται στις συζύγους αυτοδύναμα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης».

4.14 Η αναδιατύπωση του άρθρου 2 συγκεντρώνει όλους τους ορισμούς των όρων που χρησιμοποιούνται στην οδηγία. Οι ορισμοί «αυτοαπασχολούμενοι εργαζόμενοι» και οι «συμβοηθούσες/ντες σύζυγοι» είναι οι ίδιοι με αυτούς του άρθρου 2 της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ. Ο ορισμός «συμβοηθούσες/ντες σύζυγοι» τροποποιείται: προστίθενται οι λέξεις «συμβοηθούσες/ντες» και «ή σύντροφοι συμβίωσης». Η τροποποίηση αποσκοπεί στην κάλυψη όλων των προσώπων που αναγνωρίζονται ως «σύντροφοι συμβίωσης» από το εθνικό δίκαιο και συμμετέχουν τακτικά στις δραστηριότητες της οικογενειακής επιχείρησης, ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση τους. Προκειμένου να αποφευχθεί η αμφισημία, ο όρος, «εταίρος» αντικαθίσταται από τον όρο «συνέταρος στην επιχείρηση» ⁽³⁾. Ωστόσο, εάν οι συμβοηθούσες/ντες σύζυγοι δεν διαθέτουν αυτοτελές νομικό καθεστώς, η αμφισβήτηση της συμμετοχής τους στην επιχείρηση ενώπιον ενός δικαστηρίου μπορεί να παραμείνει δύσκολη και η προστασία τους σε περίπτωση θανάτου, χωρισμού ή διαφοράς μπορεί να είναι ανύπαρκτη.

4.15 Η παροχή άδειας για την περιήλωση μελών της οικογένειας αναφέρεται στην αναδιατυπωμένη οδηγία χωρίς να γίνεται αναφορά σε πρακτικά μέτρα εφαρμογής. Αυτό είναι απαράδεκτο σε μια Ευρώπη με γηράσκοντα πληθυσμό. Πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε και τα δύο φύλα να μπορούν να φροντίζουν εξίσου τους ηλικιωμένους συγγενείς και τα νεαρά εξαρτώμενα άτομα· αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις οικογένειες με ανάπηρα παιδιά.

4.16 Η Επιτροπή πρέπει να επανεξετάσει τα θέματα αυτά εκτός του πλαισίου της αναδιατύπωσης της παρούσας οδηγίας, λόγω της ολοένα και υψηλότερης προτεραιότητας που αποκτά σήμερα η δημογραφική κατάσταση της Ευρώπης. Ο αριθμός των ημερών που θα απολέσει η οικονομία, τόσο από τους μισθωτούς όσο και από τους αυτοαπασχολούμενους, είναι βέβαιο ότι θα αυξηθεί στις επόμενες γενεές, εάν δεν διεξαχθεί σοβαρός διάλογος, όχι μόνο σχετικά με την ανατροφή των παιδιών, αλλά και με τη φροντίδα των ηλικιωμένων.

4.17 Κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων με την κοινωνία των πολιτών στο πλαίσιο της ΕΟΚΕ, τονίστηκε η έννοια της «ψευδο-αυτοαπασχόλησης». Ενώπιον των αυξανόμενων ανησυχιών που εγείρει αυτό το θέμα, απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση από τα αρμόδια όργανα της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την προθυμία της να υποστηρίξει την Επιτροπή στις εργασίες της σε αυτό το πεδίο.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Συγκεκριμένα, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Γαλλία.

⁽²⁾ Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 1986 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν ανεξάρτητη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής, καθώς και για την προστασία της μητρότητας - COM(94) 163 (Μέρος II: Συμπεράσματα, παράγραφοι 1 και 4.).

⁽³⁾ COM(2008) 636 τελικό, Αιτιολογική έκθεση, παράγραφος 5.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

της Γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες συγκέντρωσαν μεν τουλάχιστο το 25 % των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκαν όμως κατά τη διάρκεια της συζήτησης (άρθρο 54, παρ. 3 του Εσωτερικού Κανονισμού).

Σημείο 1.12

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει ατομικά καθένα από τους τρεις τομείς που ρυθμίζονται με την παρούσα οδηγία, προκειμένου να διασφαλίσει ότι λαμβάνονται δεόντως υπόψη στο πλαίσιο της ισότητας. Αν και η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι η ΓΔ Απασχόληση είναι αρμόδια για την εξέταση της κοινωνικής προστασίας θα ήθελε εντούτοις να τονίσει ότι το καθεστώς του αυτοαπασχολούμενου δεν πρέπει να εξετάζεται στο ίδιο πλαίσιο με το καθεστώς του μισθωτού. Η πρόταση της Επιτροπής συνυπολογίζει επίσης αυτή τη διαφορά, δεδομένου ότι οι γυναίκες που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα λαμβάνουν άδεια μητρότητας της ίδιας χρονικής περιόδου με αυτήν που προβλέπεται στην οδηγία 92/85/ΕΚ σχετικά με την άδεια μητρότητας, μόνον εφόσον υποβάλουν σχετική αίτηση. Αυτό σημαίνει ότι, κατ' αρχήν, δεν υφίσταται καμία απαγόρευση απασχόλησης και ότι οι γυναίκες που υπάγονται σε αυτό το καθεστώς απασχόλησης έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν ανάμεσα στην προσωρινή αντικατάσταση και τη χορήγηση επιδόματος.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 72 Κατά: 73 Αποχές: 8

Σημείο 4.11

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Οι συμβοηθούσες/ντες σύζυγοι αποτελούν τμήμα της “αόρατης” οικονομίας, η οποία συνεισφέρει στην Ευρώπη και παραμένει αθέατη. Πρέπει να εξετασθεί το νομικό καθεστώς των προσώπων αυτών, είτε ως αυτοαπασχολούμενων είτε ως μισθωτών. Η παρούσα οδηγία, η οποία δεν έχει αναθεωρηθεί από το 1986, ζητεί από τα κράτη μέλη “να εξετάσουν υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να προωθηθεί η αναγνώριση της εργασίας που παρέχουν οι σύζυγοι οι αναφερόμενοι στο άρθρο 2 στοιχείο β) και, υπό το φως της εξέτασης αυτής, ποιες είναι οι ενδεικνύμενες πρωτοβουλίες που θα την προωθήσουν”. Λίγες μόνο χώρες τήρησαν αυτή την υποχρέωση, λόγω της ασάφειας του νομικού καθεστώτος ⁽¹⁾ επομένως, η οδηγία δεν πρέπει να αναδιατυπωθεί μέχρις ότου συμφωνηθεί συγκεκριμένο καθεστώς. Όταν θεσπισθεί το νομικό καθεστώς, πρέπει να υπάρξει ένας μηχανισμός διάδοσης πληροφοριών για την ενημέρωση των συμβοηθουσών/ντων συζύγων σχετικά με τα νόμιμα δικαιώματά τους.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 68 Κατά: 73 Αποχές: 11

(1) Συγκεκριμένα, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Γαλλία.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την ασφάλεια των ασθενών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης και του ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη»

COM(2008) 837 τελικό/2 — 2009/0003 (CNS)

(2009/C 228/22)

Στις 21 Ιανουαρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την ασφάλεια των ασθενών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης και του ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη»

Στις 24 Φεβρουαρίου 2009, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009), να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. Lucien BOUIS ⁽¹⁾ και υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 135 ψήφους υπέρ και 4 αποχές.

1. Παρατηρήσεις και συστάσεις

1.1 Εκτιμάται ότι στα κράτη μέλη της ΕΕ ποσοστό 8 % έως 12 % των ασθενών που εισάγονται σε νοσοκομεία προσβάλλονται από ανεπιθύμητες λοιμώξεις κατά τη λήψη υγειονομικής περίθαλψης ⁽²⁾, χωρίς να είναι φορείς συναφών λοιμώξεων τη στιγμή της εισαγωγής τους στο νοσοκομείο.

1.2 Εάν συγκρίνουμε τα ποσοστά θνησιότητας των ασθενών που προσβλήθηκαν από μια τέτοια λοίμωξη με τον αριθμό των μη προσβληθέντων ασθενών που πάσχουν από την ίδια νόσο, παρότι είναι λίγες οι μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί επί του θύματος, φαίνεται ότι οι λοιμώξεις που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη τριπλασιάζουν τον κίνδυνο θανάτου.

1.3 Οι λοιμώξεις που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη επιφέρουν σημαντικό πρόσθετο κόστος, κυρίως λόγω της παρατεταμένης παραμονής στο νοσοκομείο, της αντιλοιμώδους θεραπείας, των εργαστηριακών εξετάσεων και του ελέγχου της λοίμωξης, της κάλυψης των δαπανών που προκύπτουν από επακόλουθες παθολογικές καταστάσεις, ακόμη και της αποζημίωσης των οικογενειών των θυμάτων σε περίπτωση θανάτου.

1.4 Η μείωση κατά 10 % των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη θα συνέβαλε σε εξοικονόμηση πόρων περισσότερο από πέντε φορές μεγαλύτερη του κόστους των προσπαθειών πρόληψης που καταβάλλονται από τα νοσηλευτικά ιδρύματα ⁽³⁾.

1.5 Η προτεινόμενη σύσταση για την ασφάλεια των ασθενών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης και του ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη περιλαμβάνει επείγοντα μια ηθική, μια κοινωνική και μια οικονομική διάσταση. Η σπουδαιότητα της καταπολέμησης των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με πρόταση οδηγίας.

1.6 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την παρούσα πρόταση, η οποία είναι σύμφωνα με το Άρθρο 152 της Συνθήκης που προβλέπει ότι η δράση της Κοινότητας συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές στον τομέα της δημόσιας υγείας και της πρόληψης των ασθενειών.

1.7 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι προτεινόμενες δράσεις στήριξης είναι σκόπιμες και διατυπώνει ορισμένες παρατηρήσεις και προτάσεις για λόγους αποσαφήνισης και ενίσχυσης της ασφάλειας των ασθενών, διαίεσου της πρόληψης και του ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη.

1.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται κυρίως να προαχθεί η ανάλυση των συνθηκών οι οποίες συμβάλλουν στην εμφάνιση λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη και ανεπιθύμητων συμβάντων. Προς το σκοπό αυτό και λαμβανομένου υπόψη του ενδεχόμενου προσφυγής στη δικαιοσύνη, η ΕΟΚΕ κρίνει επιθυμητή την αποσαφήνιση του καθεστώτος των συλλεγόμενων δεδομένων, προκειμένου να καθίστανται σεβαστά τα δικαιώματα των ασθενών και συγχρόνως να διευκολύνονται οι πρακτικές ανάλυσης εκθέσεων των επαγγελματιών και των φορέων που ασχολούνται με τη διαχείριση των κινδύνων.

1.9 Η ΕΟΚΕ δίδει ιδιαίτερη έμφαση στην επιβεβλημένη διαύρωση και επέκταση εθνικών πολιτικών και προγραμμάτων, στις ανάγκες ενημέρωσης των πολιτών και των ασθενών, στον συντονισμό των συστημάτων υποβολής εκθέσεων, καθώς και στην κατάρτιση του προσωπικού σε επίπεδο κρατών και ιδρυμάτων υγειονομικής περίθαλψης.

1.10 Καθώς διαπιστώνει ότι η ανάπτυξη λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη πλήττει τόσο τους νοσηλευόμενους όσο και τους εξωτερικούς ασθενείς, η ΕΟΚΕ επιθυμεί, συνεπώς, να επιδειχθεί η ίδια επαγρύπνηση για την αντιμετώπιση και την πρόληψη των ανεπιθύμητων συμβάντων σε όλα τα ιδρύματα περίθαλψης.

2. Σύνοψη της σύστασης της Επιτροπής

2.1 Πλαίσιο της προσέγγισης

2.1.1 Το άρθρο 152 της Συνθήκης προβλέπει ότι η δράση της Κοινότητας, η οποία συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές, αποβλέπει στη βελτίωση της δημόσιας υγείας, καθώς και στην πρόληψη της ανθρώπινης ασθένειας σε όλες τις μορφές της και στην αποτροπή των πηγών κινδύνου για την ανθρώπινη υγεία.

⁽¹⁾ Με την επιφύλαξη της έγκρισης από την Ολομέλεια.

⁽²⁾ Τεχνική έκθεση με τίτλο «Βελτίωση της ασφάλειας των ασθενών στην ΕΕ» που καταρτίστηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και δημοσιεύθηκε το 2008 από τη RAND Corporation.

⁽³⁾ Έκθεση με θέμα «Πολιτική για την καταπολέμηση των ενδονοσοκομειακών λοιμώξεων» της κοινοβουλευτικής επιτροπής (αξιολόγησης των πολιτικών υγείας (Office parlementaire d'évaluation des politiques de santé), 2006.

2.1.2 Εκτιμάται ότι στα κράτη μέλη της ΕΕ ποσοστό 8 % έως 12 % των ασθενών που εισάγονται σε νοσοκομεία προσβάλλονται από ανεπιθύμητες λοιμώξεις κατά τη λήψη υγειονομικής περίθαλψης⁽⁴⁾.

2.1.3 Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο όσον αφορά τη χάραξη και την εφαρμογή αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων στρατηγικών για την ασφάλεια των ασθενών.

2.2 Ηπροσέγγιση που ακολουθείται στη σύσταση

2.2.1 Τα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπίζουν ή να βελτιώνουν τα συστήματα υποβολής εμπεριστατωμένων εκθέσεων προκειμένου να εντοπίζουν την έκταση και τις αιτίες των ανεπιθύμητων συμβάντων και να εφαρμόζουν αποτελεσματικές λύσεις και παρεμβάσεις.

2.2.2 Θα πρέπει να συγκεντρώνονται συγκρίσιμα και συνολικά στοιχεία σε κοινοτικό επίπεδο και να διαδίδονται οι βέλτιστες πρακτικές μεταξύ των κρατών μελών.

2.2.3 Η πρόληψη και ο έλεγχος των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη θα πρέπει να αποτελούν μακροπρόθεσμες προτεραιότητες για τα ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης και όλες οι υπηρεσίες και τα επίπεδα ιεραρχίας θα πρέπει να συνεργάζονται προς τον σκοπό αυτό.

2.2.4 Οι ασθενείς θα πρέπει να ενημερώνονται και να συμμετέχουν στις διαδικασίες που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της ασφαλείας τους.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι λοιμώξεις που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη προσβάλλουν τους ασθενείς που εισάγονται σε ένα νοσηλευτικό ίδρυμα, χωρίς αυτοί να είναι φορείς τέτοιου είδους λοιμώξεων κατά την εισαγωγή τους στο συγκεκριμένο ίδρυμα, καθώς και ότι οι προαναφερθείσες λοιμώξεις μπορεί είτε να σχετίζονται με την παρεχόμενη περίθαλψη είτε να προκύπτουν απλά κατά τη διάρκεια της νοσηλείας, ανεξαρτήτως θεραπευτικής αγωγής.

3.1.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα υψηλό επίπεδο προτύπων υγιεινής για το απασχολούμενο προσωπικό, πρέπει να υφίστανται οι απαραίτητες προϋποθέσεις. Αυτό αφορά κυρίως τις συνθήκες εργασίας του προσωπικού, σε ό,τι αφορά τον χρόνο εργασίας που διατίθεται για τη φροντίδα των ασθενών, την αναγκαία βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης και το επίπεδο ικανοποίησης σχετικά με τους όρους εργασίας. Ως εκ τούτου, οι φορείς του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης καλούνται να εξασφαλίσουν τους αναγκαίους δημοσιονομικούς και οργανωτικούς πόρους.

3.2 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι τρόποι μετάδοσης των λοιμώξεων μπορεί να είναι ενδογενούς αλλά και εξωγενούς προέλευσης, όπως η μετάδοσή τους από τον έναν ασθενή στον άλλο κατά την παροχή περίθαλψης από τα μέλη του προσωπικού ή μέσω του εξοπλισμού που χρησιμοποιεί το ιατρικό ή το παραϊατρικό προσωπικό κατά την εργασία του· όμως η λοίμωξη μπορεί επίσης να σχετίζεται με κάποιο είδος μόλυνσης του περιβάλλοντος (νερό, αέρας, υλικά ή εξοπλισμοί, διατροφή, κ.ά.).

3.2.1 Ασχέτως του τρόπου μετάδοσης, η εκδήλωση μιας λοίμωξης μπορεί να ευνοηθεί από τη γενική κατάσταση της υγείας ενός ασθενούς, λαμβανόμενων υπόψη των εξής:

— της ηλικίας του και της νόσου από την οποία πάσχει·

— κάποιων θεραπευτικών αγωγών (ιδιαίτερα σε περίπτωση υπερβολικής χρήσης αντιβιοτικών)·

— της εκτέλεσης ορισμένων νοσηλευτικών πράξεων που είναι αναγκαίες για τη θεραπεία του ασθενούς.

3.3 Δεδομένου επίσης ότι η πρόοδος της ιατρικής καθιστά δυνατή την περίθαλψη ολόένα και πιο ευπαθών ασθενών, γεγονός το οποίο αυξάνει αναπόφευκτα τους παράγοντες κινδύνου, η ποιότητα της υγειονομικής περίθαλψης, αλλά και η ασφάλεια του συνόλου των θεραπευτικών ενεργειών και το περιβάλλον της δομής υποδοχής, πρέπει να αποτελούν – στο πλαίσιο αυστηρής οργάνωσης – αντικείμενο καθορισμένων και ελεγχόμενων πρακτικών, αυξημένης επαγρύπνησης, καθώς και δράσεων ενημέρωσης και κατάρτισης.

3.4 Η μείωση της αποφευκτής παραμέτρου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη, όπως οι ενδοноσοκομειακές λοιμώξεις, αποτελεί ζωτική συνιστώσα της ασφάλειας των ασθενών από τη στιγμή που η νοσηλεία εμπεριέχει και άλλους κινδύνους, όπως οι πτώσεις, οι παρενέργειες των φαρμάκων, κλπ· επομένως, η πρόληψη των λοιμώξεων πρέπει να αποτελέσει τμήμα μιας ευρύτερης προσέγγισης η οποία θα καλύπτει όλα τα ανεπιθύμητα συμβάντα.

3.5 Για όλους αυτούς τους λόγους, η ΕΟΚΕ επικροτεί το σχέδιο σύστασης που υποβλήθηκε από την Επιτροπή.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Θέματα που αφορούν τη γενική ασφάλεια των ασθενών

4.1.1 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εξάρει την ανάγκη σύστασης, σε κάθε κράτος μέλος, μιας επιτροπής ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη, επιφορτισμένης – σε συνεργασία με τις επιχειρησιακές ομάδες για την υγιεινή – με την εκπόνηση ενός εθνικού στρατηγικού προγράμματος δυνάμενου να εφαρμοστεί σε περιφερειακή κλίμακα αλλά και στο επίπεδο κάθε νοσηλευτικού ιδρύματος· ένα τέτοιο πρόγραμμα χρήζει τακτικής αξιολόγησης.

4.1.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ενίσχυση των δομών ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη και η ενθάρρυνση των ιδρυμάτων υγειονομικής περίθαλψης για την υιοθέτηση μιας πολιτικής πρόληψης και ελέγχου των λοιμώξεων αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Η ίδια επαγρύπνηση απαιτείται να επιδιωχθεί και για την περίθαλψη που παρέχεται στα εξωτερικά ιατρεία.

4.1.3 Η ΕΟΚΕ χαίρεται τη βούληση που επιδεικνύεται για τη συμμετοχή των οργανώσεων και των εκπροσώπων των ασθενών στην ανάπτυξη πολιτικών και προγραμμάτων για την ασφάλεια των ασθενών σε όλα τα επίπεδα, γεγονός το οποίο προϋποθέτει πραγματική διαφάνεια κατά τις εργασίες της επιτόπιας παρατήρησης, σε συνδυασμό με τη δέουσα εκλαΐκευση.

4.1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο τον καθορισμό του νομικού καθεστώτος των συλλεγόμενων ποιοτικών και των ποσοτικών δεδομένων σχετικά με τις λοιμώξεις που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη και με άλλα ανεπιθύμητα συμβάντα, δεδομένου άλλωστε ότι σε περίπτωση προσφυγής η δικαιοσύνη αποκτά ούτως ή άλλως πρόσβαση σε ορισμένα από τα εν λόγω δεδομένα· το ζητούμενο είναι η εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ του σεβασμού των δικαιωμάτων των ασθενών και της παροχής κινήτρων για την εμπεριστατωμένη ανάλυση των ανεπιθύμητων συμβάντων εκ μέρους των επαγγελματιών και των φορέων που ασχολούνται με τη διαχείριση των κινδύνων.

⁽⁴⁾ Ομοίως, υποσημείωση 1

4.1.5 Επιδεικνύοντας ζωηρό ενδιαφέρον για την απτή υλοποίηση των πρακτικών της αξιολόγησης σε κλίμα εμπιστοσύνης, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι κάθε σύστημα υποβολής εκθέσεων πρέπει να διαφοροποιείται από τα συστήματα και τις διαδικασίες κυρώσεων που ισχύουν για τους εργαζομένους στον ιατρικό, παραϊατρικό και διοικητικό κλάδο, καθώς και στον τομέα των υπηρεσιών.

4.1.6 Με μέλημα την ενδεδειγμένη ενημέρωση των ασθενών σχετικά με τους δυνητικούς κινδύνους και τα επίπεδα ασφάλειας, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη την έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων υποδοχής για την προβολή των συστάσεων που αφορούν τις βέλτιστες πρακτικές υγιεινής και των συναφών μέτρων που λαμβάνονται.

4.1.7 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η προαγωγή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης του προσωπικού που μεριμνά για την ασφάλεια των ασθενών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο οποιασδήποτε στρατηγικής πρόληψης και θεωρεί, κατά συνέπεια, ότι η κατάρτιση του προσωπικού που ειδικεύεται στον τομέα της υγιεινής μπορεί να εδραιωθεί μέσω του ορθότερου προσδιορισμού του περιεχομένου της κατάρτισης των γιατρών, των νοσηλευτών, αλλά και του συνόλου του νοσηλευτικού προσωπικού.

4.1.8 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εξάγει την ανάγκη αποδοχής, εκ μέρους των επαγγελματιών του κλάδου, των παρατηρήσεων που διατυπώνονται από τους ασθενείς ή/και από τα άτομα του περιβάλλοντός τους σχετικά με τις ελλείψεις στον τομέα της υγιεινής. Η ευαισθητοποίηση των ασθενών σχετικά με τους κανόνες της νοσοκομειακής υγιεινής πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών του κλάδου προκειμένου να ακούν και να λαμβάνουν υπόψη τους τις παρατηρήσεις και τις επιθυμίες που διατυπώνονται από τους ασθενείς και τους οικείους τους.

4.2 Πρόληψη και έλεγχος των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη

4.2.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, για την εξάλειψη των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη επιβάλλονται επίσης τα εξής:

— έλεγχος του περιβάλλοντος από βιολόγο υγιεινολόγο τεχνικό για την επεξεργασία του αέρα, τον έλεγχο του νερού, την απολύμανση των υλικών και τη μικροβιολογική ποιότητα των επιφανειών·

— αυστηρή τήρηση των πρωτοκόλλων για την υγιεινή των χεριών του νοσηλευτικού προσωπικού, των ασθενών και των ατόμων του περιβάλλοντός τους·

— εποπτεία του τομέα των τροφίμων με τη διενέργεια μικροβιολογικών ελέγχων για την εξακρίβωση της συμμόρφωσης των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων, της αλυσίδας κρύων και ζεστών ειδών διατροφής, των εγκαταστάσεων επεξεργασίας τροφίμων και αποβλήτων, καθώς και των πρακτικών υγιεινής που εφαρμόζει το προσωπικό κουζίνας και σερβιρίσματος·

— επαγρύπνηση όσον αφορά την καθαριότητα των θαλάμων νοσηλείας, των χειρουργείων και των χώρων θεραπείας που μπορεί να απαιτεί την τακτική ανανέωση των προϊόντων καθαρισμού·

— επίδειξη ιδιαίτερης προσοχής όσον αφορά τον έλεγχο του ανεφοδιασμού κρύου και ζεστού νερού από το δημόσιο δίκτυο διανομής, καθώς και των υδάτων που έχουν υποστεί ειδική επεξεργασία προς ιατρική χρήση.

4.2.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η σύσταση της Επιτροπής δεν αναφέρεται επαρκώς στην υποχρέωση ανάλυσης των ανεπιθύμητων συμβάντων. Η τακτική εφαρμογή συγκεκριμένων μεθόδων, όπως η έκδοση μιας Επιθεώρησης νοσηρότητας-θνησιμότητας, στις ενδιαφερόμενες υπηρεσίες μπορεί να βελτιώσει την ασφάλεια της παρεχόμενης υγειονομικής περίθαλψης.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανταλλαγή πληροφοριών, βάσει των παρατηρήσεων και των βέλτιστων πρακτικών που ακολουθούνται ενόψει της επίτευξης συντονισμού μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, αποτελεί ενδεδειγμένο μέτρο το οποίο καθιστά δυνατή την ταξινόμηση, την κωδικοποίηση, αλλά και την τυποποίηση ορισμένων πρακτικών, και παρέχει επιπλέον τη δυνατότητα να διαμορφωθούν συστήματα αναφοράς τα οποία είναι εξαιρετικά χρήσιμα για την αναβάθμιση ήδη υπάρχουσών εγκαταστάσεων ή για την κατασκευή νέων.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Επιτροπή προτρέπει τα κράτη μέλη να εξετάσουν, εντός προθεσμίας ενός έτους, τη δημιουργία ενός διατομεακού μηχανισμού προς τον σκοπό αυτό και δηλώνει ότι θα παρακολουθήσει με προσοχή την υλοποίηση της συγκεκριμένης βούλησης.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα — EMU@10: επιτυχίες και προκλήσεις μετά από δέκα έτη λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης

COM(2008) 238 τελικό — SEC(2008) 553

(2009/C 228/23)

Στις 7 Μαΐου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα — EMU@10: επιτυχίες και προκλήσεις μετά από δέκα έτη λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης»

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 5 Μαρτίου 2009, με βάση την έκθεση του εισηγητή κ. BURANI.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 79 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 17 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη και συμπεράσματα

1.1 Στο παρόν έγγραφο η ΕΟΚΕ διατυπώνει ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για τις επιτυχίες της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) — δέκα χρόνια μετά την καθιέρωσή της και εκθέτει τις μελλοντικές προκλήσεις. Η ανακοίνωση εκπονήθηκε προτού γίνει αισθητή σε όλο το εύρος της η σημερινή κρίση. Η ΕΟΚΕ αποφεύγει, όσο είναι δυνατόν, να στηριχτεί στα σημερινά γεγονότα για να διατυπώσει σχόλια πάνω σε θέματα που βρίσκονται εκτός της ανακοίνωσης της Επιτροπής. Τα θέματα της επικαιρότητας εξετάζονται σε άλλες γνωμοδοτήσεις.

1.2 Οι αρχικές προσδοκίες δεν επαληθεύθηκαν διόλου: η αισιοδοξία που χαρακτήριζε την εναρκτήρια φάση της ΟΝΕ μετριάσθηκε λόγω της μη ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας, λόγω δηλαδή αντικειμενικών συνθηκών που κατά μεγάλο μέρος δεν εξαρτώντο από το ενιαίο νόμισμα. Η κοινή γνώμη, τις περισσότερες φορές χωρίς να είναι καλά ενημερωμένη και υπό το κράτος της μόνιμης καχυποψίας της έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεώρησε το ευρώ υπεύθυνο για τα φαινόμενα οικονομικής ύφεσης που στην πραγματικότητα δεν είχαν να κάνουν τίποτε με τα νομισματικά θέματα.

1.3 Μία από τις αδιαμφισβήτητες επιτυχίες της ΟΝΕ ήταν ότι σταθεροποίησε τις μακροχρόνιες προβλέψεις για τον πληθωρισμό σε επίπεδο πλησίον εκείνου που αντιστοιχεί στον ορισμό της σταθερότητας των τιμών. Επιπλέον, η γενική μείωση των επιτοκίων συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη. Η ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών συνέβαλε κατόπιν στην εισαγωγή μιας οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη που ερχόταν από αλλού.

1.4 Παρόλον ότι το ευρώ είναι το δεύτερο διεθνές νόμισμα, εντούτοις η Ευρωζώνη και η ΕΚΤ δεν διαθέτουν θεσμική παρουσία στους διεθνείς οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς: υπάρχουν διάφοροι λόγοι που εξηγούν το φαινόμενο, και μεταξύ

αυτών είναι ασφαλώς το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη της ευρωζώνης συμμετέχουν στους εν λόγω οργανισμούς, ενώ άλλα όχι. Θεωρητικά θα ήταν εφικτή μία καλύτερη οικονομική διακυβέρνηση, εάν τα δύο όργανα διέθεταν μία φωνή στους κόλπους των διεθνών αρχών.

1.5 Στο εσωτερικό της Ευρώπης, οι μελλοντικές προκλήσεις απορρέουν κατά κύριον λόγο από τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα που σημειώθηκαν κατά τα δέκα τελευταία χρόνια, ως προς τις ανισότητες μεταξύ των χωρών της ΟΝΕ από την άποψη του πληθωρισμού και του κόστους εργασίας, καθώς και ως προς την μερική ακόμη ολοκλήρωση της αγοράς αγαθών και υπηρεσιών. Η επίτευξη του πρώτου στόχου θα πρέπει να επιδιωχθεί στο πλαίσιο ενός συνόλου εθνικών προγραμμάτων τα οποία, με βάση την τήρηση του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, θα αποβλέπουν στη σύγκλιση κατόπιν διαβουλεύσεως μεταξύ κυβερνήσεων και κοινωνικών εταίρων. Ο δεύτερος στόχος πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης στην οποία θα καθορίζονται τα φυσιολογικά όρια της ολοκλήρωσης, πέραν των οποίων αποβαίνει ανέφικτη ή υπερβολικά δαπανηρή.

1.6 Στο παγκόσμιο επίπεδο, η ΟΝΕ έχει να αντιμετωπίσει προκλήσεις πολιτικής και ανταγωνιστικής φύσεως, τις οποίες και θα πρέπει να δαμάσει με τη βοήθεια εσωτερικών προγραμμάτων όσον αφορά την πολιτική του προϋπολογισμού και την καλύτερη ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, με την ενδυνάμωση του διεθνούς ρόλου που έχει το ευρώ και τέλος μέσω μιας αποτελεσματικής οικονομικής διακυβέρνησης. Ως προς αυτή την τελευταία πτυχή, ιδιαίτερη προσοχή χρειάζονται οι δημόσιες δαπάνες, η ανταγωνιστικότητα και τα κοινωνικά συστήματα, τρεις τομείς στους οποίους είναι δύσκολο να υπάρξουν ενιαίες παρεμβάσεις, λόγω της ανομοιότητας των καταστάσεων που υφίστανται στα κράτη μέλη.

1.7 Σε ό,τι αφορά τη διακυβέρνηση του χρηματοπιστωτικού τομέα, η ΕΟΚΕ εύχεται να γίνει εμπεριστατωμένη αναθεώρηση των πολιτικών που κατεύθυναν μέχρι σήμερα τις χρηματοπιστωτικές αγορές: η χρηματοπιστωτική κρίση που προκλήθηκε από τα sub-primes, και η οποία επηρεάστηκε με τη σειρά της από την οικονομική κρίση, οφείλεται στο γεγονός ότι τέθηκαν σε κυκλοφορία προϊόντα εκ φύσεως τοξικά. Η αιτία της κατάστασης είναι η κακή αντίληψη της οικονομίας της αγοράς, σύστημα που δεν πρέπει βεβαίως να καταργηθεί, αλλά να πλαισιωθεί με συγκεκριμένους κανόνες.

2. Εισαγωγή

2.1 Τον Μάιο του 2008 η Επιτροπή δημοσίευσε μια ανακοίνωση στην οποία προβαίνει σε απολογισμό των πρώτων δέκα ετών λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και εκθέτει τις γενικές γραμμές του θεματολογίου άσκησης πολιτικής για τη δεύτερη δεκαετία ⁽¹⁾. Το εν λόγω έγγραφο δημοσιεύτηκε στο δεύτερο τεύχος του «European Economy» ⁽²⁾, συνοδευόμενο από αναλυτική μελέτη (πάνω από 300 σελίδες) των υπό εξέταση θεμάτων. Η ΕΟΚΕ συμπεριλαμβάνεται στους αποδέκτες της ανακοίνωσης και ευχαριστεί την Επιτροπή που της έδωσε την ευκαιρία να εκφράσει την άποψή της: ελπίζει ότι οι παρατηρήσεις της θα γίνουν δεκτές για αυτό που είναι, δηλαδή ότι θα εκληφθούν ως μια προσπάθεια εποικοδομητικής συμβολής στον τρέχοντα προβληματισμό.

2.2 Η αναλυτική μελέτη συνιστά πολύτιμο βοήθημα τόσο για την κατανόηση των φαινομένων που περιγράφονται στην ανακοίνωση όσο και για την αποκωδικοποίηση των δηλώσεων της Επιτροπής: πρόκειται εξάλλου για οικονομετρική και χρηματοοικονομική ανάλυση που απευθύνεται σε ένα περιορισμένο και εξειδικευμένο αναγνωστικό κοινό. Η ΕΟΚΕ έλαβε γνώση του εν λόγω εγγράφου και αναφέρεται σε ορισμένα από τα θέματα που πραγματεύεται τα οποία απαιτούν περαιτέρω εμβάθυνση.

2.3 Κατά τη διατύπωση των παρατηρήσεών της σχετικά με ορισμένα σημεία της ανακοίνωσης η ΕΟΚΕ ακολουθεί τη σειρά με την οποία τα σημεία αυτά εξετάζονται από την Επιτροπή στην ανακοίνωσή της, με την ελίδα ότι οι παρατηρήσεις της θα αποδειχθούν χρήσιμες και θα εκληφθούν ως πρόθυμη συμβολή των κοινωνικών εταίρων που εκπροσωπούνται από την ΕΟΚΕ.

3. Η ανακοίνωση: ένα ιστορικό βήμα

3.1 Στον πρόλογο του εν λόγω εγγράφου αναφέρεται ότι η ΟΝΕ «έστειλε στους Ευρωπαίους πολίτες και στον υπόλοιπο κόσμο ένα **χηρρότατο πολιτικό μήνυμα**, ότι δηλαδή η Ευρώπη ήταν σε θέση να λάβει αποφάσεις μακρόπνοες ...» και ότι το ευρώ «μετά από δέκα έτη ζωής, **σημειώνει εντυπωσιακή επιτυχία**». Οι δηλώσεις αυτές μοιάζουν **μη ενδεδειγμένες υπό το πρίσμα της ανακοίνωσης**: η εκδήλωση ικανοποίησης μπορεί να είναι πειστική όταν αποτελεί διαπίστωση ενός αδιαμφισβήτητου γεγονότος, αλλά θεωρείται μη αποδοτική όταν προβάλλεται ως ήδη αποδεδειγμένο θεώρημα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επί της ουσίας με το περιεχόμενο αυτών των δηλώσεων, αλλά θα προτιμούσε τη διατύπωσή τους στα τελικά συμπεράσματα και όχι στον πρόλογο του εγγράφου.

⁽¹⁾ COM(2008) 238 τελικό

⁽²⁾ European Economy 2/2008, «EMU@10, επιτυχίες και προκλήσεις μετά από 10 έτη οικονομικής και νομισματικής ένωσης», Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Χρηματοδοτικών Υποθέσεων.

3.2 Η Επιτροπή, μετριάζοντας κάπως τις δηλώσεις της, παρατηρεί ότι **«το ευρώ δεν έχει, μέχρι τώρα, ανταποκριθεί σε ορισμένες από τις αρχικές προσδοκίες»** και προβάλλει ως αιτία τα εξής: την ανεπαρκή άνοδο της παραγωγικότητας, την παγκοσμιοποίηση και τη σπανιότητα των φυσικών πόρων, την κλιματική αλλαγή και τη γήρανση του πληθυσμού, προβλήματα τα οποία στο σύνολό τους «θα επιβαρύνουν ακόμη περισσότερο την ικανότητα ανάπτυξης των οικονομιών μας». Εκ πρώτης όψεως, οι δηλώσεις αυτές φαίνεται να εδραιώνουν την ύπαρξη ενός συσχετισμού — παρότι βεβαίως αυτό δεν αποτελεί την πρόθεση της Επιτροπής — μεταξύ των συνολικών κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων και των μη επιτευχθέντων αποτελεσμάτων του ευρώ.

3.2.1 Κατωτέρω (σελ. 7) η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι **«το ευρώ χρησιμοποιείται συχνά [Σημείωση του Συντάκτη (Σ.Σ.): από τους πολίτες] ως άλλοθι για τις ανεπαρκείς οικονομικές επιδόσεις που οφείλονται στην πραγματικότητα σε ακατάλληλες εθνικές οικονομικές πολιτικές»**, προβαίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο σε ορθή διάκριση μεταξύ της πορείας της οικονομίας και της εξέλιξης του ευρώ. Θα ήταν επωφέλεστο για το ευρώ εάν διευκρινιζόταν ότι το ενιαίο νόμισμα πληττείται — όπως, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, και τα περισσότερα άλλα νομίσματα — από μια **διεθνή οικονομική συγκυρία που επηρεάζει τις νομισματικές πολιτικές**.

3.2.2 Οι νομισματικές πολιτικές, και ειδικότερα η ΟΝΕ, δεν μπορούν να διευθετήσουν από μόνες τους τα προβλήματα των **παγκόσμιων και ολοκληρωμένων αγορών**, όπου τα προβλήματα μεταδίδονται από τη μια αγορά στην άλλη ως φαινόμενο χιονοστιβάδας και σε πραγματικό χρόνο. Η λειτουργία των αγορών εκτός Ευρώπης εμπνεύστηκε για υπερβολικά μεγάλο διάστημα από μια εξαιρετικά φιλελεύθερη ερμηνεία της οικονομίας της αγοράς, τόσο στον οικονομικό όσο και στον χρηματοοικονομικό τομέα. Μια ελεύθερη αγορά χρειάζεται **κανόνες** οι οποίοι να θέτουν αναπόδραστους περιορισμούς και να καθιερώνουν αποτελεσματικούς **ελέγχους** για τη διασφάλιση της τήρησής τους: η Ευρώπη έχει σε μεγάλο βαθμό σεβαστεί αυτές τις δύο προϋποθέσεις, αλλά δεν μπορεί δυστυχώς να ειπωθεί το ίδιο και για τους υπολοίπους ενδιαφερομένους.

4. Οι σημαντικότερες επιτυχίες των δέκα πρώτων ετών

4.1 Η Επιτροπή σωστά επισημαίνει ότι η νομισματική πολιτική **«σταθεροποίησε τις μακροχρόνιες προσδοκίες για τον πληθωρισμό σε επίπεδο πλησίον εκείνου που αντιστοιχεί στον ορισμό της ΕΚΤ για τη σταθερότητα τιμών»**. Αναγνωρίζει ότι ο πληθωρισμός έχει αυξηθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών «κυρίως λόγω των εκτίναξης των τιμών του πετρελαίου και των βασικών αγαθών», αλλά προβλέπει «επιστροφή σε χαμηλό πληθωρισμό ... μόλις χαλαρώσουν αυτές οι εξωτερικές πιέσεις», όπως και συνέβη προσφάτως. Όσον αφορά τα **επιτόκια**, οι αυστηρότεροι όροι δανεισμού για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις αποδίδονται στην αναστάτωση που παρατηρείται στις χρηματοπιστωτικές αγορές και αναμένεται — και σε αυτή την περίπτωση — «επιστροφή σε ... πλέον φυσιολογικά επίπεδα πιστωτικών όρων ... μολονότι οι τιμές του πετρελαίου και των βασικών αγαθών μπορεί να εξακολουθήσουν να έχουν ανοδικές τάσεις ...».

4.1.1 Η μεγάλη πλειοψηφία των παρατηρητών προβλέπει μακροχρόνια κρίση και δεν κάνει προγνωστικά για τον χρόνο ανάκαμψης των εθνικών οικονομιών, ιδιαίτερα δε εκείνων των δυτικών χωρών· η ρευστή κατάσταση που επικρατεί στην παγκόσμια γεωπολιτική σκηνή περιορίζει τις οικονομετρικές προβλέψεις σε μια απλή αντιπαράθεση απόψεων. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσσει ειδικότερα την προσοχή σε ένα συγκεκριμένο σημείο της ανακοίνωσης: ενώ επικρίνεται το γεγονός ότι ο πληθωρισμός επέφερε αυστηρότερους όρους δανεισμού για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, εντούτοις **δεν γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι τα νοικοκυριά δεν είναι μόνο δανειολήπτες αλλά και αποταμιευτές**, οι οποίοι με τις επενδύσεις τους συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και, σε τελική ανάλυση, στη χρηματοδότηση του δημοσίου χρέους και των επιχειρήσεων.

4.1.2 Τα **ποσοστά απόδοσης της αποταμίευσης**, είτε πρόκειται για τραπεζικές καταθέσεις είτε για επενδύσεις σε κινητές αξίες, **έχουν αυξηθεί λιγότερο από ό,τι το ποσοστό του πληθωρισμού**: αφού αφαιρεθούν οι φορολογικές εισφορές, το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει μια εκτεταμένη **διάβρωση της αγοραστικής δύναμης από πλευράς εισοδημάτων του κεφαλαίου**, με παράλληλη απώλεια της αξίας του επενδυμένου κεφαλαίου. Οι τεράστιες απώλειες που υπέστησαν τα χρηματιστήρια ώθησαν ωστόσο τα νοικοκυριά να αναζητήσουν πιο σίγουρες επενδύσεις στις παραδοσιακές καταθέσεις ταμειωτηρίου, παρά τη χαμηλή απόδοση και τη διάβρωση του κεφαλαίου.

4.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή όσον αφορά την προβολή των οφελών που απέφερε το ευρώ: το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο μεταρρυθμίστηκε το 2005, ώθησε τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν φορολογικές πολιτικές σύμφωνες προς το στόχο της μακροοικονομικής σταθερότητας στην ΟΝΕ, τόνωνοντας την ενοποίηση της οικονομίας και των αγορών και ενεργώντας «**ως ισχυρές καταλύτρες για την ολοκλήρωση της χρηματαγοράς**». Εντούτοις, η ενοποίηση αυτή η οποία «βελτίωσε την ανθεκτικότητα της ζώνης του ευρώ έναντι των δυσμενών εξωτερικών εξελίξεων» χρήζει περαιτέρω εξέτασης.

4.2.1 Είναι αλήθεια ότι η ΟΝΕ κατέστησε δυνατή την οικοδόμηση μιας ισχυρής ολοκληρωμένης χρηματαγοράς, η οποία είναι ασφαλώς περισσότερο σε θέση να αντισταθεί σε δυσμενή εξωτερικά γεγονότα από ό,τι ένα σύνολο μεμονωμένων εθνικών αγορών, αλλά πρέπει συγχρόνως να ληφθεί υπόψη ότι η ολοκλήρωση στο εσωτερικό της ΟΝΕ συνδυάζεται επίσης με την ύπαρξη στενής **διασύνδεσης με τις παγκόσμιες αγορές**. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι «η ευρωζώνη φαίνεται προστατευμένη από τις χειρότερες συνέπειες της παρούσας παγκόσμιας οικονομικής αναταραχής», αλλά αυτή η αναταραχή, πρωτίστως στον τομέα των *subprimes* (στεγαστικά ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου), εισήχθη από εξωτερικές αγορές και προκλήθηκε από καταστάσεις ανεξάρτητες προς την ΟΝΕ.

4.2.2 Έπειτα από την εν λόγω εισαγωγική παρουσίαση, προκύπτει το ακόλουθο ζήτημα που θίγεται από την Επιτροπή πιο κάτω στην ανακοίνωσή της: **η εξωτερική επιρροή της Ευρωζώνης, όχι**

μόνο όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση αλλά και τα θεσμικά όργανα που ρυθμίζουν κανονιστικά τις χρηματαγορές. Η κρίση των *subprimes* ξέσπασε εξαιτίας μη ενδεδειγμένων ακατάλληλων πιστωτικών πρακτικών και αμφιλεγόμενων συστημάτων τιτλοποίησης που είναι εν μέρει εξωγενή προς την ευρωπαϊκή πρακτική: κρίνεται επομένως εύλογο να αναρωτηθεί κανείς εάν το κακό θα μπορούσε να αποφευχθεί ή να μετριαστεί σε περίπτωση που η Ευρωζώνη (ή η ΕΚΤ) διέθετε **θεσμική παρουσία στους διεθνείς οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς**.

4.2.3 Η πεποίθηση αυτή επιτείνεται λόγω των κρατικών μέτρων στήριξης και της πτώχευσης σημαντικών αμερικανικών χρηματοπιστωτικών ομίλων με υποκαταστήματα στην Ευρώπη που εγείρουν ευαίσθητα ζητήματα από πλευράς ανταγωνισμού και εποπτείας. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ δεν είναι η μόνη που ισχυρίζεται κάτι τέτοιο: η ίδια η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για την «απουσία ισχυρής φωνής στα διεθνή βήματα», αλλά δεν αναφέρει — ούτε βεβαίως σχολιάζει τι — ή πόσο λίγα — έκανε το Συμβούλιο προκειμένου να αποκτήσει έμπρακτα η Ευρώπη αυτήν την «ισχυρή φωνή».

4.3 Όσον αφορά τα «σημαντικά οφέλη στις χώρες μέλη της που βρίσκονται σε διαδικασία κάλυψης της υστέρησης» δεν υπάρχει λόγος να εξεταστούν εν προκειμένω: η Επιτροπή ασχολήθηκε με το ζήτημα αυτό σε προγενέστερη ανακοίνωσή της ⁽¹⁾, επί της οποίας η ΕΟΚΕ εξέφρασε την άποψή της στη σχετική γνωμοδότησή της ⁽²⁾.

4.4 Το ευρώ «**έχει καθιερωθεί ... ως το δεύτερο διεθνές νόμισμα ...**» και αντιστοιχεί στο ένα τέταρτο των παγκόσμιων αποθεμάτων· τα τραπεζικά δάνεια που εξέδωσαν τράπεζες της ευρωζώνης προς δανειζόμενους εκτός της ευρωζώνης αποτελούν το 36 % του συνόλου, έναντι ποσοστού 45 % σε δολάρια ΗΠΑ. Δεν αρκεί ωστόσο να επαναπαυόμαστε στις δάφνες μας: η σημασία του ευρώ, η οποία σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις αναμένεται να αυξηθεί, πρέπει να μετρωσθεί σε **απτά αποτελέσματα και οφέλη**, πρωτίστως σε συνάρτηση με τη **διαμόρφωση της τιμής του πετρελαίου**. Η εξάρτηση από την εν λόγω πηγή ενέργειας αποτελεί μια από τις τροχοπέδες που παρακλύουν την οικονομία των χωρών της ευρωζώνης, και μάλιστα πολύ σοβαρά στην περίπτωση ορισμένων εξ αυτών. Οι διακυμάνσεις των τιμών δεν οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στις μονοπωλιακές πολιτικές των χωρών-παραγωγών: εξαρτώνται επίσης από την κερδοσκοπία και τις διακυμάνσεις της τιμής του δολαρίου, το οποίο δεν αποτελεί πλέον αξιόπιστο νόμισμα από πλευράς σταθερότητας. Θα ήταν σκόπιμο να αρχίσουμε να εξετάζουμε το ενδεχόμενο μιας στρατηγικής για τη **διαμόρφωση της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ**, τουλάχιστον όσον αφορά τις συναλλαγές με τις χώρες της ΟΝΕ: αναγνωρίζεται ωστόσο ότι μια τέτοια ενέργεια δεν είναι άνευ προβλημάτων και πρέπει επομένως να τύχει προσεκτικής αξιολόγησης. Εν πάση περιπτώσει, η επιτυχία δεν θα εξαρτηθεί απλώς και μόνο από τη θέση του ευρώ, αλλά και από τη διαπραγματευτική δύναμη της Ευρώπης στο σύνολό της.

(1) Πρβλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η οικονομία της ΕΕ: επισκόπηση 2006 — Ενίσχυση της ζώνης ευρώ: βασικές πολιτικές προτεραιότητες», COM(2006) 714 τελικό.

(2) Πρβλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η οικονομία της ΕΕ: επισκόπηση 2006 — Ενίσχυση της ζώνης ευρώ: βασικές πολιτικές προτεραιότητες», ΕΕ C 10 της 15.1.2008, σελ. 88.

4.5 Η Επιτροπή στρέφει εν συνεχεία την προσοχή της στην **οικονομική διακυβέρνηση** που έχει πλέον καταστεί δυνατή χάρη στη δράση της Ευρωμάδας, η αποτελεσματικότητα της οποίας έχει ενισχυθεί χάρη στο γεγονός ότι μπορεί πλέον να βασιστεί στην ύπαρξη μιας **μόνιμης προεδρίας**. Εντούτοις, η εσωτερική διακυβέρνηση του νομίσματος δεν είναι αρκετή για τη διασφάλιση της σταθερότητας και του γοήτρου του ευρώ: οι παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν προηγουμένως εξάγουν την ανάγκη «εξωτερικής διακυβέρνησης» η οποία θα καταστεί δυνατή μόνον (βλ. σημεία 4.2.2 και 4.4 ανωτέρω) **εάν η Ευρωμάδα και η ΕΚΤ αποκτήσουν θεσμικό ρόλο στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών**, και ειδικότερα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Δεν είναι πλέον αποδεκτό να μην διαθέτει δικαίωμα ψήφου η αρχή που εκπροσωπεί συνολικά το ενιαίο νόμισμα.

5. Εναπομένουσες προκλήσεις της ONE

5.1 Η οικονομία στη ζώνη της ONE βρίσκεται σε περίοδο υφέσεως, και το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της αμερικανικής οικονομίας και των οικονομιών των άλλων ευρωπαϊκών χωρών εκτός της ζώνης της ONE. Είναι μια κατάσταση κοινή για ολόκληρο το δυτικό κόσμο και θα ήταν εσφαλμένο να αποδοθεί σε μια άμεση ή έμμεση επίδραση του ευρώ. Μια ενδελεχέστερη ανάλυση καταδεικνύει, εντούτοις, ότι υπάρχουν «**ουσιώδεις και επίμονες διαφορές** μεταξύ χωρών από πλευράς πληθωρισμού και μοναδιαίου κόστους εργασίας». Για την εξήγηση των διαφορών αυτών η Επιτροπή προβάλλει αίτια τα οποία είναι πλέον ευρέως γνωστά: έλλειψη ανταπόκρισης των τιμών και των αμοιβών· ανεπάρκεια των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων· περιορισμένη ολοκλήρωση των αγορών· και ατελής ανάπτυξη της διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών.

5.1.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι δυνατότητες παρέμβασης σε καθέναν από τους προαναφερθέντες τομείς εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους. Συγχρόνως, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προωθήσει τη διενέργεια μελέτης σχετικά με τη **δυνατότητα να υλοποιηθεί εν καιρώ η ολοκλήρωση των αγορών αγαθών και υπηρεσιών**, τόσο στη ζώνη του ευρώ όσο και σε ολόκληρη την Κοινότητα. Πέραν των δηλώσεων αρχής, υπάρχει ένα **φυσικό όριο ολοκλήρωσης** το οποίο δεν θα μπορέσει ποτέ να ξεπεραστεί: παρά την απαιτούμενη προσπάθεια εναρμόνισης και άρσης των εμποδίων που τίθενται από την άποψη του ανταγωνισμού και της νομοθεσίας, θα εξακολουθήσουν πάντοτε να υφίστανται ανυπέρβλητες διαφορές όσον αφορά το κοινωνικό πλαίσιο, τη φορολογία, τις αγορές εργασίας, τη γλώσσα κ.ά.

5.1.2 Σκοπός της προαναφερθείσας μελέτης πρέπει να είναι ο προσανατολισμός του έργου της Επιτροπής και των κρατών μελών προς τη διαμόρφωση μιας πολιτικής με γνώμονα τη **διαρκή αξιολόγηση της σχέσης κόστους-οφέλους της εναρμόνισης**: η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς και η ανταγωνιστικότητα δεν μπορούν να αποτελούν το μόνο στόχο. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές και οικονομικές αντιδράσεις στις επιμέρους χώρες και η ικανότητά τους για προσαρμογή.

5.2 Οι υπόλοιπες συνιστώσες — εκτός του πληθωρισμού — που συντείνουν σε μειωμένη οικονομική ανάπτυξη **επηρεάζονται μόνον έμμεσα από τη νομισματική πολιτική**, και εν πάση περιπτώσει εκφεύγουν των δυνατοτήτων παρέμβασης της Ευρωμάδας. Επομένως, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν εσφαλμένο να καταλογιστεί στο ευρώ η ευθύνη για μια **οικονομική κατάσταση που είναι κοινή στις χώρες τόσο εντός όσο και εκτός της ευρωζώνης**: επιπλέον, σε καμία από τις χώρες εκτός της ευρωζώνης η κοινή γνώμη δεν έχει καταλογίσει στο εθνικό νόμισμα τα σφάλματα που ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης εντός της ευρωζώνης προσάπτει αντίθετα στο ενιαίο νόμισμα.

5.3 Εντούτοις, παρά το γενικώς θετικό και αισιόδοξο σκηνικό, ανησυχία προκαλεί η ακόλουθη φράση της Επιτροπής⁽¹⁾: «Πέραν όμως της εκπλήρωσης των αρχικών προσδοκιών, το θεματολόγιο πολιτικής της ONE για την επόμενη δεκαετία θα χαρακτηρίζεται από την **εμφάνιση νέων παγκόσμιων προκλήσεων οι οποίες θα έχουν διευρύνουν τις** ανωτέρω περιγραφείσες **αδυναμίες της ONE**». Αντί για τις «αδυναμίες της ONE», θα ήταν προτιμότερο να γίνει λόγος για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες της ευρωζώνης από πλευράς ανταγωνισμού: αντικατάσταση των τομέων που βρίσκονται σε παρακμή, έρευνα, καινοτομία, ανθρώπινο δυναμικό, στις οποίες προστίθεται η αύξηση της τιμής των τροφίμων, της ενέργειας και ορισμένων πρώτων υλών, με φόντο την κλιματική αλλαγή, τη γήρανση του πληθυσμού και τη μετανάστευση. Κατά συνέπεια το πρόβλημα είναι πρωτίστως οικονομικής και κοινωνικής φύσεως.

5.3.1 Όλες αυτές οι πτυχές αντικατοπτρίζονται σε αυτό που, κατά τα λεγόμενα της Επιτροπής, αποτελεί «**ιδιαίτερα επιτακτικές προκλήσεις άσκησης πολιτικής για την ευρωζώνη**». Παρότι συμφωνεί με την ανάλυση της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μπορεί να ερμηνεύσει τη δήλωση αυτή ως εξής: τα προαναφερθέντα προβλήματα μπορεί να επηρεάζουν τις πολιτικές της ONE, αλλά χρήζουν επίλυσης μάλλον σε κοινοτικό επίπεδο παρά σε επίπεδο Ευρωμάδας. Με άλλα λόγια, οι προς ανάπτυξη πολιτικές έχουν «ευρωπαϊκό» χαρακτήρα, ενώ η αποστολή της Ευρωμάδας πρέπει να περιοριστεί σε άμεσες (και συντονισμένες) παρεμβάσεις σχετικά μόνο με νομισματικά ζητήματα που αφορούν το ευρώ.

6. Άξονες πολιτικής για τη δεύτερη δεκαετία

6.1 Η Επιτροπή εκθέτει τους εν λόγω άξονες πολιτικής στο έγγραφό της επισημαίνοντας ότι «η εμπειρία από την πρώτη δεκαετία της ONE, ενώ συνολικά υπήρξε ιδιαίτερα θετική, αποκαλύπτει ορισμένες αδυναμίες που χρειάζεται να αντιμετωπιστούν». Πέρα από την **παγίωση της μακροοικονομικής σταθερότητας**, θα πρέπει επίσης «να επιταχυνθεί η δυναμική ανάπτυξη», «να αυξηθεί η ευημερία των πολιτών της ευρωζώνης», «να προστατευθούν επιτυχώς τα συμφέροντα της ευρωζώνης στην παγκόσμια οικονομία» και να διασφαλιστεί η «ομαλή ικανότητα προσαρμογής» των νέων μελών στην ONE.

⁽¹⁾ COM(2008) 238 τελικό — EMU@10: επιτυχίες και προκλήσεις μετά από δέκα έτη λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, Κεφάλαιο με τίτλο: Εναπομένουσες προκλήσεις της ONE εντεινόμενες από τις νέες παγκόσμιες τάσεις, τέλος της 5ης παραγράφου.

6.2 Για την επίτευξη των εν λόγω στόχων, η Επιτροπή προτείνει ένα **τρίπτυχο πολιτικών**:

- έναν άξονα **εσωτερικής πολιτικής**: με στόχο, μεταξύ άλλων, την ενδυνάμωση του συντονισμού και της εποπτείας των δημοσιονομικών πολιτικών και τη βελτίωση της ενοποίησης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο συνολικό συντονισμό της πολιτικής που ασκείται στην ΟΝΕ·
- έναν άξονα **εξωτερικής πολιτικής**: με στόχο την ενίσχυση του ρόλου της ευρωζώνης στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση·
- ένα σύστημα οικονομικής διακυβέρνησης που αποτελεί προαπαιτούμενο για την υλοποίηση των δύο προαναφερθέντων αξόνων.

6.3 Όσον αφορά την **εσωτερική πολιτική**, ουσιαστικά δεν τίθενται κάποιες νέες αρχές, αλλά επαναλαμβάνονται οι κατευθυντήριες γραμμές υγιούς διακυβέρνησης που έχουν επανειλημμένως διατυπωθεί κατά το παρελθόν: βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και βελτίωση της ποιότητάς τους με ορθολογική χρήση των δαπανών και των φορολογικών εοδών και διοχέτευσή τους σε δραστηριότητες που ευνοούν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Πέραν αυτού, στην ανακοίνωση τονίζεται η «ανάγκη **διεύρυνσης της εποπτείας για την αντιμετώπιση μακροοικονομικών ανισορροπιών**», όπως η αύξηση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και οι αποκλίσεις ως προς το ποσοστό του πληθωρισμού. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ολοκλήρωση, κυρίως των χρηματαγορών, υπήρξε επωφελής για την εδραίωση της ΟΝΕ, αλλά — εάν δεν συνοδεύεται από ενδεδειγμένες πολιτικές — μπορεί επίσης να ενισχύσει τις αποκλίσεις μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών.

6.3.1 Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει με αυτή την ανάλυση, αλλά εφιστά την προσοχή στη σκοπιμότητα μιας συνετής αξιολόγησης των πραγματικών συνθηκών ή, με άλλα λόγια, στην ανάγκη συνεκτίμησης των δυσκολιών που θέτει ο συνδυασμός της διατύπωσης αρχών, αφενός, και της δυνατότητας απτής εφαρμογής των εν λόγω αρχών, αφετέρου.

6.3.2 Οι **δημόσιες δαπάνες** είναι μια από τις βασικές συνιστώσες: η Επιτροπή συνιστά «καλά σχεδιασμένους κανόνες δαπανών, οι οποίοι θα επιτρέπουν στους αυτόματους δημοσιονομικούς σταθεροποιητές να λειτουργήσουν εντός των ορίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), προσαρμόζοντας τη σύνθεση των δημόσιων δαπανών στις διαρθρωτικές και κυκλικές ανάγκες της οικονομίας»· η σύσταση αυτή είναι δύσκολο να τεθεί έμπρακτα σε εφαρμογή σε περιόδους χαρακτηριζόμενες από διαταραχές των οποίων η διάρκεια δεν μπορεί μέχρι στιγμής να προβλεφθεί. Οι **πληθωριστικές πιέσεις** επηρεάζουν αισθητά την κατανομή του εισοδήματος, τους μισθούς και τις επενδύσεις και, σε τελική ανάλυση, την **ανταγωνιστικότητα και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης**, αλλά σε βαθμό που ποικίλλει ευρέως μεταξύ των διαφόρων χωρών της ΟΝΕ. Πράγματι, η σύνθεση του πρωτογενούς ελλείμματος διαφέρει από χώρα σε χώρα, το εμπορικό ισοζύγιο επηρεάζεται όλο και περισσότερο από το ύψος, μεγαλύτερο ή

μικρότερο, των ενεργειακών δαπανών και υφίστανται σημαντικότες διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των συνταξιοδοτικών συστημάτων που είναι δύσκολο να εξαλειφθούν υπό φυσιολογικές συνθήκες και ακόμη δυσκολότερο όταν επικρατούν μη φυσιολογικές συνθήκες.

6.3.3 Λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής κατάστασης, η προσδοκώμενη **σύγκλιση** θα πρέπει να τεθεί ως μεσομακροπρόθεσμος στόχος. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι υπάρχει «σαφής ανάγκη **διεύρυνσης της εποπτείας για την αντιμετώπιση μακροοικονομικών ανισορροπιών**» με βάση τα υφιστάμενα μέσα, αλλά κρούει τον κώδωνα του κινδύνου όσον αφορά την επίδειξη «εύκολης» αισιοδοξίας σχετικά με τη βραχυπρόθεσμη αποτελεσματικότητά τους.

6.3.4 Όσον αφορά τις **υποψήφιες για ένταξη στην ευρωζώνη χώρες**, η Επιτροπή προτίθεται να ασκήσει στενότερη εποπτεία επί των οικονομικών εξελίξεών τους, ιδίως στις χώρες που συμμετέχουν στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II (ΜΣΙ II). Και σε αυτήν την περίπτωση δεν τίθεται ζήτημα καινοτομίας, αλλά βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των ήδη υφισταμένων μηχανισμών. Εν προκειμένω πρέπει να καταστεί σαφές ότι μόλις μια χώρα εκπληρώσει τα κριτήρια που απαιτούνται για την ένταξή της στην ΟΝΕ, η ένταξη αυτή παύει να είναι προαιρετική· διότι προβλέπεται από τη Συνθήκη Προσχώρησης. Άλλωστε, λόγω της παρούσας κρίσης μπορεί να αναβληθεί επί μακρόν η επίτευξη των μεγεθών. Ο πρωταρχικός στόχος, να υπάρχει δηλαδή ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, μπορεί να απαιτήσει ορισμένη ευελιξία όσον αφορά την αξιολόγηση των μεγεθών ή την προσαρμογή τους.

6.3.5 Σχετικά με την **ολοκλήρωση των αγορών προϊόντων, υπηρεσιών και εργασίας**, η Επιτροπή επισημαίνει τη συνεχιζόμενη ύπαρξη κανονιστικών φραγμών και ανομοιογενούς προσόδου αναλόγως των χωρών. Οι εν λόγω παράμετροι δεν αποτελούν εξάλλου χαρακτηριστικό γνώρισμα της ζώνης της ΟΝΕ και πρέπει, ως εκ τούτου, να εξεταστούν υπό το ευρύτερο πρίσμα της Ένωσης στο σύνολό της. Όπως έχει ήδη προαναφερθεί στο σημείο 5.1.1, υπάρχουν φυσικά όρια ολοκλήρωσης, καθώς και άλλα όρια που επιβάλλονται από τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των διαφόρων χωρών: τα όρια αυτά χρήζουν εξέτασης κατά περίπτωση και πρέπει, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, να γίνονται σεβαστά.

6.3.6 Όσον αφορά τις **χρηματοπιστωτικές αγορές**, αναφέρεται ότι «η ευρωζώνη μπορεί να αποκομίσει συγκριτικά μεγάλη οφέλη από την προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης της ΕΕ», καθώς και ότι «χρειάζονται και άλλες προσπάθειες για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών της ευρωζώνης». Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πολιτική που ασκεί η ΕΚΤ στον εν λόγω τομέα είναι υποδειγματική και εμπνέει πραγματική εμπιστοσύνη ότι θα μπορέσει να αντισταθεί σε οξείες κρίσεις, όπως έχει πράξει έως τώρα. Η μετάδοση της αμερικανικής κρίσης θα μπορούσε να έχει πολύ χειρότερες επιπτώσεις εάν δεν είχε συγκρατηθεί από μια πολιτική εδραζόμενη στην **προστασία της ευρωστίας και της ρευστότητας των αγορών**. Όσον αφορά τις δομές ελέγχου, οι οποίες φαίνεται ότι δεν μπόρεσαν να προβλέψουν, και ακόμη λιγότερο να αποφύγουν την κατάρρευση διαφόρων μεγάλων ιδρυμάτων, η ΕΟΚΕ θεωρεί φρόνιμο να απέχει προς το παρόν από την διατύπωση κρίσεων, εν αναμονή περισσότερων πληροφοριών που η αγορά και η κοινή γνώμη δικαίως απαιτούν.

6.3.6.1 Σχετικά με αυτό το θέμα, και υπενθυμίζοντας όσα αναφέρθηκαν στο προηγούμενο σημείο, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η αμερικανική κρίση εκδηλώθηκε σε μια αγορά με ανεπαρκείς κανόνες και ελλιπή επιτήρηση. Παραδόξως, η κρίση αυτή ανάγκασε την κατ'εξοχήν οικονομία της ελεύθερης αγοράς να καταφύγει στις δημόσιες αρχές προκειμένου να αναζητήσει βοήθεια για την αντιμετώπιση της καταστροφής με κρατικές ενισχύσεις και αθρόες «ενέσεις» ρευστότητας, καταφέροντας πλήγμα στην οικονομία, στον κρατικό προϋπολογισμό και στους αμερικανούς πολίτες, αλλά προπαντός στην αξιοπιστία του συγκεκριμένου συστήματος.

6.4 Στον τομέα της **εξωτερικής πολιτικής**, η Επιτροπή εξαγγέλλει μια ατζέντα χάρη στην οποία αναμένεται **να ενισχυθεί ο διεθνής ρόλος της ευρωζώνης** με τη χάραξη μια διεθνούς στρατηγικής «ανάλογης με το διεθνές κύρος του νομίσματός της». Επιπλέον, η Επιτροπή επαναλαμβάνει την ευχή που έχει ήδη εκφράξει σε πολυάριθμες περιπτώσεις κατά το παρελθόν, προκειμένου «να υιοθετεί ενιαία στάση» στους διεθνείς νομισματικούς οργανισμούς. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει για άλλη μια φορά ότι υποστηρίζει πλήρως αυτή την ατζέντα: η απουσία των αρχών που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση του ευρώ από τους διεθνείς νομισματικούς οργανισμούς συνιστά απαράδεκτη παρέκκλιση τόσο από λειτουργική όσο και από πολιτική άποψη.

6.4.1 Η Επιτροπή κάνει μνεία στην αντίσταση που προβάλλουν «άλλες χώρες», κατά τις οποίες «η ΕΕ και η ευρωζώνη συχνά θεωρούνται ... ως υπέρμετρα εκπροσωπούμενες σε διεθνείς οργανισμούς (από πλευράς τόσο εδρών όσο και ψήφων)»: η σπανιότητα των διαθέσιμων πληροφοριών και η απροθυμία παροχής τους δημιουργούν την εντύπωση ότι πράγματι προβάλλεται μια τέτοιου είδους αντίσταση και ότι οι πιέσεις που ασκούνται για μεγαλύτερη εκπροσώπηση των χωρών της ΕΕ — είτε είναι μέλη της ΟΝΕ είτε όχι — δεν είναι ούτε ισχυρές ούτε συντονισμένες. **Η Ευρωομάδα θα πρέπει να υψώσει την ηχηρή φωνή της πρωτίστως στο Συμβούλιο.**

6.4.2 Προκειμένου να καμφθεί η αντίσταση των χωρών που δεν ανήκουν στην ΕΕ, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι χώρες της ΟΝΕ θα μπορούσαν να κάνουν **ένα βήμα το οποίο θα είχε τεράστια συμβολική αξία, αποποιούμενες** όχι την έδρα τους, αλλά **το ατομικό τους δικαίωμα ψήφου**: εφόσον η διαχείριση του ευρώ ως νομίσματος πραγματοποιείται από μια ενιαία αρχή, η λογική υπαγορεύει ότι **μόνον η εν λόγω αρχή θα πρέπει να έχει δικαίωμα ψήφου**. Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν δικαίωμα στην πληροφόρηση και σχετικά με αυτό το θέμα: η απροθυμία παροχής πληροφοριών οφείλεται ασφαλώς σε ευαίσθητα πολιτικά ζητήματα, αλλά η σιωπή και η έλλειψη διαφάνειας δεν συμβάλλουν στην αποδοχή της Ευρώπης, και ακόμη λιγότερο του ευρώ.

6.5 Το έγγραφο της Επιτροπής ολοκληρώνεται με το κεφάλαιο που είναι ίσως το πλέον μεσοτό από πλευράς περιεχομένου και επιπτώσεων, τη **διακυβέρνηση της ΟΝΕ**. Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται λόγος για «ισχυρή εμπλοκή όλων των κρατών μελών της ΕΕ στο Συμβούλιο ECOFIN» στον τομέα της οικονομικής πολιτικής, «εντάσσοντας πληρέστερα στις εργασίες του τα ζητήματα της ΟΝΕ», καθώς και για «συνεπέστερη προσέγγιση στα πεδία των αρμοδιοτήτων του» Συμβουλίου ECOFIN: μακροοικονομική πολιτική, χρηματογορές και φορολογία.

6.5.1 Δεν χρειάζεται κανένα σχόλιο σχετικά με την προσέγγιση αυτή, εκτός από την αποδοχή της. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι στις αποφάσεις του Συμβουλίου ECOFIN πολύ σπάνια αναφέρεται η ΟΝΕ ως άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερόμενη πλευρά στο πλαίσιο των εν λόγω αποφάσεων. Μεταξύ της οικονομικής και της νομισματικής πολιτικής υπάρχει μια σχέση αμοιβαίας αλληλεξάρτησης: το ευρώ δεν είναι το μοναδικό νόμισμα εντός της ΕΕ, αλλά είναι το σημαντικότερο, όχι μόνον επειδή εκπροσωπεί μια σημαντική ομάδα χωρών αλλά και λόγω των προοπτικών ένταξης επιπλέον κρατών μελών.

6.5.2 Ο ρόλος της Επιτροπής στη διακυβέρνηση της ΟΝΕ είναι ζωτικής σημασίας, όχι μόνον επειδή χρησιμεύει ως στήριγμα για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της, αλλά και λόγω του έργου που επιτελεί για τη δημοσιονομική και μακροοικονομική εποπτεία. Η Επιτροπή προτίθεται να ενισχύσει και να καταστήσει αποτελεσματικότερο το έργο της και συγχρόνως να επιδιώξει την ενδυνάμωση του ρόλου που διαδραματίζει τους διεθνείς οργανισμούς. Τα καθήκοντα αυτά αναμένεται να διευρυνθούν και να ενισχυθούν περαιτέρω με τη **νέα Συνθήκη**, δυνάμει της οποίας η Επιτροπή έχει δυνατότητα «θέσπισης μέτρων» για τα κράτη μέλη της ΟΝΕ σχετικά με τη δημοσιονομική πειθαρχία και τις κατευθυντήριες γραμμές οικονομικής πολιτικής, πέραν των καθηκόντων της από πλευράς εποπτείας και επιτήρησης. Επιπλέον, το άρθρο 121 της νέας Συνθήκης παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αποστέλλει «προειδοποιήσεις» στα κράτη μέλη τα οποία αποκλίνουν από τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές.

6.5.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δέσμευση της Επιτροπής και ευελπιστεί ότι με τη νέα Συνθήκη θα έχει τη δυνατότητα να ασκήσει — τόσο τα συνήθη όσο και τα νέα — καθήκοντά της με τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα και το κύρος που της αρμόζει. Ειδικότερα, ωστόσο, ελπίζει να αντλήσουν όλες οι οικονομικές και νομισματικές αρχές διδάγματα από την αμερικανική κρίση των *subprimes* και να συμφωνήσουν να προβούν σε **εις βάθος αναθεώρηση των πολιτικών που κατηύθυναν έως τώρα τη λειτουργία των χρηματαγορών.**

6.5.4 Τα γεγονότα που συντελέστηκαν στις ΗΠΑ προκάλεσαν **ουστημική κρίση** σε παγκόσμια κλίμακα. Η Ευρώπη έχει ήδη δεχθεί σημαντικό πλήγμα και δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο νέων κραδασμών. Κατά την εξέταση της κρίσης θα ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητικό να συνδυαστεί η μακροοικονομική προσέγγιση με μια ιστορική ανάλυση των μικροοικονομικών παραμέτρων: μια τέτοιου είδους διττή προσέγγιση θα μπορούσε να φέρει στο φως τις βαθιές αιτίες του εν λόγω φαινομένου οι οποίες ελλόχευαν εδώ και καιρό.

6.5.5 Στις Ηνωμένες Πολιτείες τα ενυπόδηκα δάνεια καλύπτουν ανέκαθεν το 100 % της αξίας του ακινήτου, η οποία αυξάνεται αισθητά με τις συνακόλουθες δαπάνες. Στην Ευρώπη, αντίθετα, έως και πριν από μια εικοσαετία περίπου, οι περισσότερες χώρες ακολουθούσαν κριτήρια υπαγορευόμενα από την επίδειξη σύνεσης και τα χορηγούμενα δάνεια **κάλυπταν κατ' ανώτατο όριο το 70-80 % της αξίας του ακινήτου** για προφανείς λόγους: η ενδεχόμενη πτώση των τιμών στην αγορά ακινήτων θα επέφερε μείωση της αξίας των παρεχόμενων εγγυήσεων.

6.5.6 Υπό την ώθηση της ελευθέρωσης των αγορών — και κυρίως λόγω του υπέρμετρου ανταγωνισμού που εκδηλώθηκε ενόψει της ολοκλήρωσης των εν λόγω αγορών — η τήρηση του «κανόνα του 70 %» εγκαταλείφθηκε και στην Ευρώπη, χωρίς ωστόσο να προκληθούν έως τώρα μείζονα προβλήματα. Εντούτοις, ο **«κανόνας του 100 %» εξακολουθεί να αντίκειται προς τις επιταγές της σύνεσης και της ηθικής της αγοράς**. Το σύστημα της «εύκολης δανειοδότησης» προτρέπει τους πάντες στην αγορά ενός ακινήτου: εάν όμως στη συνέχεια εκδηλωθεί κρίση τότε η πληρωμή των δανείων από τους οικονομικά αδύναμους οφειλέτες διακόπτεται, με αποτέλεσμα να κάνει την εμφάνισή του ένα φαινόμενο γενικευμένης υπέρμετρης χρέωσης. Από τη δική του πλευρά, ο εκάστοτε πιστωτής αποκτά μια υποθηκευμένη ακίνητη ιδιοκτησία, της οποίας η αξία συχνά δεν καλύπτει το ποσό της χρηματοδότησης, και κατά συνέπεια αποφασίζει να προβεί στην πώλησή της: ωστόσο, η διάθεση του εν λόγω ακινήτου στην αγορά επιτείνει περαιτέρω την πτωτική πορεία της αγοράς.

6.5.7 Η αλληλεπίδραση μεταξύ της οικονομικής κρίσης και της κρίσης στην αγορά ακινήτων είναι προφανής: όμως όταν η χρήση της τιτλοποίησης, των τραπεζικών «πακέτων» και των *subprimes* γενικεύεται ως πρακτική, τότε το φαινόμενο μεταδίδεται σε ολόκληρη τη χρηματαγορά, προκαλώντας μια διασυστημική κρίση πρωτοφανών διαστάσεων. Υφίσταται επίσης ο εύλογος φόβος ότι το ζήτημα δεν θα λήξει εδώ: το υψηλό επίπεδο της χρέωσης των

νοικοκυριών που σχετίζεται με την καταναλωτική πίστη και τις πιστωτικές κάρτες, δημιουργούν φόβους για ενδεχόμενη έκρηξη άλλης μιας «φυσαλίδας» απόρροιας διαστάσεων.

6.5.8 Στην Ευρώπη, οι πολιτικές και νομισματικές αρχές κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για την αποτροπή ακόμη χειρότερων καταστροφών, προβαίνοντας σε «ενέσεις» ρευστότητας και εξαγορές χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων: πρόκειται για κατάσταση εκτάκτου ανάγκης που επιβάλλει την παροχή κρατικών ενισχύσεων και επομένως αντιδιαστέλλεται προς την θεωρία της ελεύθερης αγοράς, χωρίς κανόνες και με ελάχιστη επιτήρηση.

6.5.9 Εκτός από την αντιμετώπιση της παρούσας συγκυρίας, υπάρχει πλέον επιτακτική ανάγκη **διερεύνησης των αιτιών που βρίσκονται στη ρίζα της κρίσης**: απαιτούνται σαφείς κανόνες για την παροχή ενυπόθηκων δανείων και πιστωτικών καρτών, αποτελεσματικότερα συστήματα εποπτείας, τα οποία να καλύπτουν συγχρόνως και το σύνολο του πολυδιάστατου και αρκετά αδιαφανούς τομέα των «μη τραπεζών», καθώς και επανεξέταση της σκοπιμότητας αποδοχής στην αγορά κινητών αξιών μιας σειράς ελάχιστα διαφανών προϊόντων, σχετικά με τη φύση και την αξιοπιστία των οποίων ακόμη και οι ειδικοί αδυνατούν να αποφανθούν. Δεν τίθεται ζήτημα εγκατάλειψης της οικονομίας της αγοράς, αλλά μάλλον θέσπισης ορισμένων κανόνων εφαρμογής του.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Πράσινη Βίβλος για την εδαφική συνοχή: Μετατροπή της εδαφικής ποικιλομορφίας σε προτέρημα»

COM(2008) 616 τελικό

(2009/C 228/24)

Στις 6 Οκτωβρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - Πράσινη Βίβλος για την εδαφική συνοχή: Μετατροπή της εδαφικής ποικιλομορφίας σε προτέρημα»

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. OLSSON.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειας, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 88 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1 Από την ίδρυσή της, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέλαβε την αποστολή να διασφαλίσει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομιών μειώνοντας τις περιφερειακές διαφορές ⁽¹⁾.

1.2 Το καθήκον αυτό, το οποίο παρέμεινε στο περιθώριο κατά τις πρώτες δεκαετίες της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, απέκτησε ιδιαίτερη σημασία με τη μεταρρύθμιση του 1988 που δρομολόγησε ο Jacques Delors, μετά την θέσπιση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, η οποία καθιέρωσε ρητά την πολιτική της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

1.3 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία υπογράφηκε το 1997, συνέδεσε την κοινωνική και εδαφική συνοχή με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος στη διατύπωση των ευρωπαϊκών αξιών ⁽²⁾.

1.3.1 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ προσδιορίζει ότι «η Κοινότητα αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών».

1.4 Εάν η διαδικασία κύρωσης της Συνθήκης της Λισσαβόνας ολοκληρωθεί, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αποκτήσει έναν νέο στόχο: την πρόωψη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής ⁽³⁾.

1.5 Ιδιαίτερη προσοχή θα αποδοθεί στις «αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυννοριακές και ορεινές περιοχές» ⁽⁴⁾.

1.6 Τον Μάιο του 2007, κατά τη διάρκεια του άτυπου Συμβουλίου των αρμόδιων υπουργών χωροταξικής ανάπτυξης και εδαφικής συνοχής, εγκρίθηκε η Εδαφική Ατζέντα. Στο εν λόγω έγγραφο, τα 27 κράτη μέλη δεσμεύονται να συνεργασθούν μεταξύ τους, με την Επιτροπή και με τα λοιπά ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα ώστε να ενθαρρύνουν την πολυκεντρική εδαφική ανάπτυξη της ΕΕ και την καλύτερη χρήση των διαθέσιμων πόρων στις περιφέρειες ⁽⁵⁾. Όρισαν επίσης το πρόγραμμα εργασίας τους έως το 2011.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 6 Οκτωβρίου 2008 την «Πράσινη Βίβλο για την εδαφική συνοχή: Μετατροπή της εδαφικής ποικιλομορφίας σε προτέρημα» ⁽⁶⁾. Στο σύντομο αυτό έγγραφο, παρουσιάζει αρχικά την οικονομική και κοινωνική συνοχή από εδαφική άποψη· στη συνέχεια, προσδιορίζει τα πλεονεκτήματα και τις προκλήσεις της ευρωπαϊκής εδαφικής ποικιλομορφίας, σε σχέση με τρεις κύριες πολιτικές αποκρίσεις —συγκέντρωση, διασύνδεση και συνεργασία— στις οποίες προστίθενται τα ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, όπως ο ορεινός χαρακτήρας, ο νησιωτικός χαρακτήρας και η χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού. Ως βέλτιστη προσέγγιση για την επίτευξη του στόχου της εδαφικής συνοχής εισηγείται τον συνδυασμό της βελτίωσης του συντονισμού των τομεακών πολιτικών με τη διεύρυνση της πολυεπίπεδης εταιρικής σχέσης.

2.1.1 Η διαβούλευση ολοκληρώνεται με έναν κατάλογο 15 ερωτήσεων που κατανομούνται σε 6 θέματα. Η ΕΟΚΕ θα ακολουθήσει τη σειρά των τιθέμενων ερωτήσεων. Ωστόσο, σημειώνει ότι οι ερωτήσεις εισάγονται συστηματικά από μια φράση, η οποία θα άξιζε σε ορισμένες περιπτώσεις να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης.

2.1.2 Η Πράσινη Βίβλος παρέχει την ευκαιρία στην ΕΟΚΕ να διατυπώσει με σαφήνεια τους προβληματισμούς της σχετικά με την εδαφική συνοχή, βασιζόμενη στον συγκεκριμένο ρόλο που της ανατίθεται από τις Συνθήκες καθώς και στη σύνθεσή της και στην εμπειρογνωμοσύνη των μελών της.

⁽¹⁾ Προοίμιο της Συνθήκης της Ρώμης.

⁽²⁾ Μελλοντικό άρθρο 14 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

⁽³⁾ Μελλοντικό άρθρο 3.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).

⁽⁴⁾ Μελλοντικό άρθρο 174 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

⁽⁵⁾ Προς μια πιο ανταγωνιστική και βιώσιμη Ευρώπη διαφορετικών περιφερειών, Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Άτυπο Συμβούλιο των υπουργών χωροταξικής ανάπτυξης και εδαφικής συνοχής, Λειψία, 25 Μαΐου 2007.

⁽⁶⁾ COM(2008) 616 τελικό.

2.1.3 Επομένως, προκειμένου να εμπλουτίσει τον διάλογο, η ΕΟΚΕ θα δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη συμπλήρωση, παρά στη στήριξη, των προβληματισμών που αναπτύχθηκαν από τα άλλα κοινοτικά όργανα.

2.1.4 Πρέπει να σημειωθεί ότι η εδαφική διάσταση της κοινοτικής δράσης και των τομεακών πολιτικών, καθώς και η εδαφική προσέγγιση της πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, έχουν εξετασθεί σε αρκετές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, οι οποίες αποτελούν πολύτιμη πηγή έμπνευσης.

2.1.5 Κατά την άποψη, λοιπόν, της ΕΟΚΕ, η εδαφική συνοχή πρέπει να συνιστά κοινό στόχο, στον οποίο συμβάλλουν όλα τα γεωγραφικά επίπεδα, με τήρηση της αρχής της επικουρικότητας, ο οποίος όμως δεν μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικά παρά μόνον εάν όλα τα επίπεδα αναλάβουν τις ευθύνες τους κατά τρόπο συντονισμένο και συμπληρωματικό.

2.2 Η ΕΟΚΕ καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση μεγαλύτερης προσήλωσης και συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στο ευρωπαϊκό όραμα και, στην προκειμένη περίπτωση, στη διευκόλυνση της υλοποίησης των πολιτικών και των δράσεων προώθησης της εδαφικής συνοχής. Υπογραμμίζει ότι η **συμμετοχική δημοκρατία**, η οποία αναγνωρίζεται ως συστατικό στοιχείο των δημοκρατικών αρχών λειτουργίας της Ένωσης ⁽¹⁾, αποτελεί αναπόδραστη προϋπόθεση για την επίτευξή της.

2.2.1 Πράγματι, η τάση αύξησης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων, οι οποίες εκδηλώνονται συχνά σωρευτικά σε ορισμένα εδάφη, αποτελεί μη αμελητέο στοιχείο πολιτικού κινδύνου. Μπορεί να ενισχύσει την επιφυλακτικότητα των πολιτών απέναντι στους κυβερνώντες, γενικά, και απέναντι στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση, ειδικότερα.

2.2.2 Αντιστρόφως, η εδαφική συνοχή μπορεί να επιτρέψει τη διατήρηση ή την **ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου**. Πράγματι, ο πλούτος των σχέσεων μεταξύ των μελών μιας ομάδας ή μιας κοινότητας σε τοπικό επίπεδο, ο οποίος αποτελεί εγγύηση δυναμισμού και καινοτομίας σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις αρμονικές συνθήκες διαβίωσης και τις δυνατότητες ανταλλαγών με τα άλλα εδάφη.

2.3 Η ΕΟΚΕ αποδίδει ιδιαίτερη προτεραιότητα σε μια προσέγγιση η οποία έχει ως αφετηρία τους πολίτες, τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους. Οι συνθήκες διαβίωσης των ατόμων, και ιδίως **των πλέον μειονεκτούντων**, πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των προβληματισμών και να αποτελούν θεμελιώδη στόχο της εδαφικής συνοχής. Η κοινωνική πρόοδος, στηριζόμενη από την οικονομική ανάπτυξη, αποτελεί τη θεμελιώδη βάση για τη μείωση των ανισοτήτων που υφίστανται είτε μεταξύ των πολιτών είτε μεταξύ των εδαφών.

2.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι **ο άνθρωπος και ο πολίτης** πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των κοινοτικών πολιτικών και δράσεων· επιμένει, λοιπόν, στην εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ως απαραίτητου εργαλείου για την εδαφική συνοχή.

2.4.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εδαφική συνοχή πρέπει να βασίζεται σε **ένα νέο συμβόλαιο με τους πολίτες και την οργανωμένη**

κοινωνία των πολιτών, το οποίο θα καθιστά εφικτή την αλληλεπίδραση μεταξύ συμμετοχικών διαδικασιών από κάτω προς τα πάνω — συμπεριλαμβανομένου και του διαλόγου των πολιτών — και πρωτοβουλιών της ΕΕ.

2.4.2 Κατά συνέπεια, συνιστά να εφαρμόζεται η αρχή «Σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα» («Think small first»), ώστε οι τομεακές πολιτικές να χαράσσονται με βάση τις ανάγκες των πολιτών και των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων στο μικρότερο εδαφικό επίπεδο.

2.5 Η ΕΟΚΕ προωθεί ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο το οποίο βασίζεται σε **κοινές ευρωπαϊκές αξίες και στόχους** που συνδυάζουν οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο. Η κοινωνική πολιτική και η οικονομική πολιτική είναι αλληλεξαρτώμενες· ενισχύονται αμοιβαία και εκφράζονται συνήθως συγκεκριμένα σε ένα έδαφος.

2.5.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η έννοια της εδαφικής συνοχής περιλαμβάνεται στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδώ και περισσότερα από δέκα έτη, σε συνδυασμό με τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Ζητά, λοιπόν, από την Επιτροπή τη διενέργεια, όσο το δυνατόν συντομότερα, ενός **νομικού και οικονομικού απολογισμού** της πρακτικής εφαρμογής του συγκεκριμένου άρθρου, καθώς και απολογισμού της σχετικής νομολογίας, από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ έως σήμερα.

2.5.2 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η έννοια του εδάφους δεν είναι αποκλειστικά γεωγραφική· περιλαμβάνει επίσης μια διάσταση ταυτότητας. Για τον λόγο αυτό, η εδαφική συνοχή παραπέμπει στο αίσθημα του ανήκειν, συμπεριλαμβανομένων όλων των συνιστωσών της ατομικής και συλλογικής ζωής.

2.5.3 Για ορισμένους, το έδαφος παράγει θετικά συναισθήματα και είναι πηγή υπερηφάνειας, όταν πρόκειται για ένα χωριό, μια πόλη ή μια περιοχή με ένδοξο παρελθόν ή με αξιοθαύμαστη φυσική κληρονομιά ή διάσημο για τον πολιτιστικό ή οικονομικό δυναμισμό του. Αντίθετα, για άλλους, παράγει αρνητικά συναισθήματα, τα οποία συνδέονται με τη συσσώρευση μειονεκτημάτων, με οικονομικά προβλήματα, στερήσεις και κοινωνική βία, όταν πρόκειται, για παράδειγμα, για υποβαθμισμένες αστικές συνοικίες.

2.5.4 Επομένως, η δράση υπέρ της εδαφικής συνοχής πρέπει να είναι ταυτόχρονα **πολλαπλών διαστάσεων και πολλαπλών κατευθύνσεων**· στοχεύει άλλοτε τη διευκόλυνση και τη στήριξη των θετικών πτυχών και άλλοτε την αποκατάσταση ή την πρόληψη των αρνητικών πτυχών.

2.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο στόχος της εδαφικής συνοχής πρέπει να αποκτήσει συγκεκριμένη μορφή και να κατασταθεί **λειτουργικός**, μέσω του σαφούς καθορισμού ενός **χάρτη πορείας**. Πράγματι, στο παρελθόν, η τεχνική του χάρτη πορείας αποδείχθηκε πάντοτε εξαιρετικά αποτελεσματική, όπως για παράδειγμα με τον στόχο του 1992 για την ενιαία αγορά, τα στάδια της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης ή ακόμη τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Συνιστά, επομένως, μετά το πέρας των διαβουλεύσεων, να καταρτιστεί χρονοδιάγραμμα και να διατυπωθούν προτάσεις σχετικά με τα εργαλεία και τις μεθόδους παρέμβασης.

⁽¹⁾ Μελλοντικό άρθρο 11 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).

2.6.1 Ως προς αυτό, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι ο ευρωπαϊκός προϋπολογισμός, ως έχει σήμερα, δεν επιτρέπει την πρόβλεψη εξασφάλιση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στην Ευρώπη ⁽¹⁾. Εξάλλου, εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι πολύ συχνά οι επαχθείς και πολύπλοκες διαδικασίες καθιστούν δυσχερή την πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τους τελικούς αποδέκτες – πολίτες και επιχειρήσεις.

2.6.2 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την Πράσινη βίβλο ως ένα περαιτέρω βήμα στην πορεία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δρομολόγηση ενός τέτοιου διαλόγου. Αναγνωρίζει ότι ο νέος αυτός στόχος μπορεί να προκαλέσει υλικά εμπόδια και πολιτικές αντιρρήσεις. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το εν λόγω έγγραφο παρέχει ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τις ήδη υπάρχουσες δράσεις συντονισμού και συνεργασίας και δεν επιδεικνύει αρκετή φιλοδοξία κατά την πρόταση αξόνων δράσης.

3. Απαντήσεις στις ερωτήσεις

3.1 Ποιος είναι ο καταλληλότερος ορισμός της εδαφικής συνοχής;

3.1.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν παρουσίασε στην Πράσινη Βίβλο τους προβληματισμούς που έχουν ήδη αναπτυχθεί επί του θέματος, ενώ έχει ήδη προτείνει ορισμούς στις εκδόσεις της σχετικά με τη συνοχή.

3.1.2 Συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής στην τρίτη έκθεσή της για τη συνοχή, δηλαδή ότι «από τη σκοπιά της πολιτικής, ο στόχος είναι να διευκολυνθεί η επίτευξη μιας πιο ισόρροπης ανάπτυξης, μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες, αποτρέποντας τις εδαφικές ανισορροπίες και καθιστώντας πιο συνεκτικές τόσο τις τομεακές πολιτικές που έχουν μια χωρική επίπτωση όσο και την περιφερειακή πολιτική. Το μέλημα είναι, επίσης, να βελτιωθεί η εδαφική ολοκλήρωση και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ περιφερειών» και «παρά τις δυσκολίες ορισμένων περιφερειών, η ισότητα πρόσβασης σε βασικές διευκολύνσεις, σε ζωτικές υπηρεσίες και στη γνώση —σε αυτά που αποκαλούνται “υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος”— για όλους, οπουδήποτε τυγχάνει να ζουν, αποτελεί προϋπόθεση-κλειδί για την εδαφική συνοχή».

3.1.3 Στηριζόμενη στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η εδαφική συνοχή πρέπει να επιτρέπει την υιοθέτηση μιας συνολικής θεώρησης του ευρωπαϊκού χώρου ⁽²⁾. Εκτιμά ότι η ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη των εδαφών της ΕΕ ⁽³⁾ πρέπει να εξυπηρετεί τον συνδυασμό της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, των επιδόσεων της οικονομίας της γνώσης ⁽⁴⁾ με τους στόχους της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ισότητας ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Τετάρτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή», ΕΕ C 120 της 16.5.2008, σ. 73, σημείο 2.1.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εδαφική Ατζέντα», ΕΕ C 168 της 20.7.2007, σ. 16.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δεύτερος πυλώνας της ΚΙΠ: οι προοπτικές προσαρμογής της πολιτικής για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Η συνέχεια της Διάσκεψης του Salzbourg)», ΕΕ C 302 της 7.12.2004, σ. 53, σημείο 2.4.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή», ΕΕ C 302 της 7.12.2004, σ. 41, σημείο 1.3.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ με θέμα το «Σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου (ΣΑΚΧ) – Πρώτο επίσημο σχέδιο», ΕΕ C 407 της 28.12.1998, σ. 85, σημείο 2.5.

3.1.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι πολίτες θα ενστερνισθούν τον στόχο της εδαφικής συνοχής μόνον όταν αυτή αποκτήσει ένα συγκεκριμένο νόημα γι' αυτούς και όταν οι ίδιοι θα μπορούν να συμμετέχουν στον καθορισμό και την εφαρμογή της σχετικής πολιτικής. Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ προκρίνει έναν ορισμό της εδαφικής συνοχής ο οποίος αναδεικνύει τα οφέλη της για τους πολίτες και τους επιτόπιους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες: **η εδαφική συνοχή πρέπει να εγγυάται ισότητα ευκαιριών και ισότιμες συνθήκες διαβίωσης για όλους τους Ευρωπαίους, παντού στην ΕΕ.**

3.2 Ποια συμπληρωματικά στοιχεία θα προσφέρει η εδαφική συνοχή στην ισχύουσα προσέγγιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής όπως εφαρμόζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση;

3.2.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εδαφική συνοχή αναδεικνύει εκ νέου την αναγκαιότητα διασφάλισης της οικονομικής συνοχής και της κοινωνικής συνοχής μέσα σε μία σχέση συνέργειας. Υπό τις παρούσες συνθήκες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από διαδοχικές κρίσεις —χρηματοπιστωτική, οικονομική, επισιτιστική, της αγοράς ακινήτων, κλιματική κλπ.— η ΕΟΚΕ επισημαίνει τον μη βιώσιμο χαρακτήρα του προτύπου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε κατά την τελευταία πεντηκονταετία.

3.2.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι **τρεις διαστάσεις, κοινωνική, οικονομική και εδαφική, πρέπει να προωθηθούν ταυτόχρονα**, ώστε να προαχθεί η ανάδειξη ενός περισσότερο βιώσιμου προτύπου ανάπτυξης.

3.2.3 Υπενθυμίζει ότι, στην τρίτη έκθεση για τη συνοχή, η Επιτροπή σκιαγραφεί τρεις διαστάσεις για την πολιτική εδαφικής συνοχής, εκ των οποίων καμία δεν υπερτερεί της άλλης: η πρώτη είναι διορθωτική, «μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες», η δεύτερη προληπτική «καθιστώντας πιο συνεκτικές [...] τις τομεακές πολιτικές που έχουν μια χωρική επίπτωση» και η τρίτη προτρεπτική και αποσκοπεί στο «να βελτιωθεί η εδαφική ολοκλήρωση και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ περιφερειών».

3.2.4 Το εν λόγω τρίπτυχο φαίνεται εύλογο στην ΕΟΚΕ, η οποία επιθυμεί ωστόσο να υπογραμμίσει ότι η εδαφική συνοχή δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να περιοριστεί στην προσθήκη ενός σκέλους στην παρούσα πολιτική οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Πράγματι, η εδαφική συνοχή πρέπει να αφορά όλες τις πολιτικές, στο πλαίσιο μιας εδαφικής στρατηγικής, η οποία θα καθοριστεί σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό, ακόμη και τοπικό επίπεδο ⁽⁶⁾.

3.2.5 Όσον αφορά τις διαρθρωτικές πολιτικές της Ένωσης (όπως αυτές καθορίζονται στην Πράσινη βίβλο), η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της καλύτερης ενοποίησης των ταμείων, η οποία πρέπει να υπερβαίνει κατά πολύ τον αναγκαίο συντονισμό.

3.3 Κλίμακα και πεδίο της εδαφικής δράσης

3.3.1 Η ΕΟΚΕ εκπλήσσεται από το γεγονός ότι η Επιτροπή παρουσιάζει την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση απλώς ως ενδεχόμενο ή δυνατότητα, ενώ η ίδια εκτιμά ότι πρόκειται για μια αναγκαιότητα, η αποτελεσματικότητα της οποίας έχει αποδειχθεί και η οποία αναδεικνύεται σταδιακά σε αρχή διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εδαφική Ατζέντα», ΕΕ C 168 της 20.7.2007, σ. 16.

3.3.2 Υποστηρίζει την πρόταση για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, αλλά θεωρεί —όπως προαναφέρθηκε— ότι αυτή πρέπει να μετρουσιωθεί στην πράξη σε συγκεκριμένα μέτρα, όπως η ενοποίηση των ταμείων που συνδέονται με τις διαρθρωτικές πολιτικές της Ένωσης. Υπογραμμίζει, μετά λύπης, ότι η παρούσα πρακτική υστερεί σημαντικά σε σύγκριση με τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού. Οι λογιστικοί και δημοσιονομικοί κανόνες και οι κανόνες ελέγχου έχουν γίνει πιο επαχθείς, γεγονός που συνεπάγεται πιο πολύπλοκες διαδικασίες για τους τελικούς δικαιούχους.

3.4 Υπάρχει ρόλος για την Ευρωπαϊκή Ένωση στην προώθηση της εδαφικής συνοχής; Πώς θα μπορούσε ένα τέτοιος ρόλος να καθοριστεί στο πλαίσιο της αρχής της επικουρικότητας;

3.4.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ο ακρογωνιαίος λίθος της αποτελεσματικής υλοποίησης της εδαφικής συνοχής συνίσταται πρωτίστως στον προσδιορισμό κατάλληλων συστημάτων διακυβέρνησης για την επακόλουθη μετάβαση σε μια ολοκληρωμένη διαχείριση πολύπλοκων καταστάσεων, με συνυπολογισμό των ακόλουθων στοιχείων:

- των διαφόρων εδαφικών επιπέδων τα οποία αφορούν οι παρεμβάσεις και οι λαμβανόμενες αποφάσεις,
- των διαφόρων κέντρων λήψης αποφάσεων τα οποία έχουν τις δικές τους ιδιαιτερότητες και τους δικούς τους στόχους προτεραιότητας.

3.4.2 Μια προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω, η οποία ερείδεται σε ενεργούς πολίτες, ευνοεί την ενοποίηση των κοινοτικών και των εθνικών πολιτικών, ιδίως επειδή η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών έχει, κατά κανόνα, μια ολιστική προσέγγιση των πολιτικών και των δράσεων, σε αντίθεση με τις αρχές που είναι επιφορτισμένες με τις τομεακές πολιτικές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η προσέγγιση αυτή είναι απολύτως συνεκτική με την επικουρικότητα σε όλες τις μορφές της.

3.4.3 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της για ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, το οποίο θα περιγράφει αναλυτικά τους στόχους και τις δράσεις βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα⁽¹⁾ και θα περιλαμβάνει τις προθεσμίες και τις δράσεις που έχουν ήδη δρομολογηθεί ή προγραμματίζονται από τα θεσμικά όργανα και τους ενδιαφερομένους, ιδίως σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

3.5 Πόσο μπορεί να ποικίλει η εδαφική κλίμακα της πολιτικής παρέμβασης ανάλογα με τη φύση των προβλημάτων που εξετάζονται;

3.5.1 Για την ΕΟΚΕ, μία από τις πλέον συγκεκριμένες και πρωταρχικές εκφάνσεις της εδαφικής συνοχής είναι η **διασφάλιση της πρόσβασης στις οικονομικού χαρακτήρα υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και στις κοινωνικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας**⁽²⁾ για όλους τους ευρωπαίους πολίτες, ανεξαρτήτως του τόπου διαμονής ή εργασίας τους. Πρόκειται, συγκεκριμένα, για έναν τομέα που απαιτεί την επίτευξη έντονης συνεκτικότητας μεταξύ των πολιτικών και μια αποδοτική πολυεπίπεδη διακυβέρνηση. Η παρούσα κατάσταση απέχει πολύ από το να είναι ικανοποιητική, ιδίως για τα πιο ευάλωτα εδάφη και τους κατοίκους τους ή τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντές τους.

3.5.2 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της να καθοριστούν σε κοινοτικό επίπεδο «κοινοί κανόνες οι οποίοι θα πρέπει να ισχύουν για όλες τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (οικονομικές και μη οικονομικές), συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών υπηρεσιών, και να συγκεντρωθούν σε μια οδηγία-πλαίσιο, η οποία θα μπορούσε να υιοθετηθεί σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης, με στόχο την καθιέρωση μιας κοινοτικής πλαισίωσης προσαρμοσμένης στις ιδιομορφίες τους»⁽³⁾.

3.6 Απαιτούνται ειδικά μέτρα πολιτικής για τις περιοχές με συγκεκριμένα γεωγραφικά χαρακτηριστικά; Σε αυτή την περίπτωση, ποια είναι τα μέτρα;

3.6.1 Για την καθιέρωση πραγματικής ισότητας ευκαιριών μεταξύ των εδαφών, η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση μιας ειδικής πολιτικής για τις περιφέρειες που παρουσιάζουν μόνιμα μειονεκτήματα, συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απομακρυσμένων περιοχών, η οποία θα βασίζεται στις αρχές της σταθερής εφαρμογής (μακροπρόθεσμα προβλέψιμα μέτρα), της θετικής διάκρισης (όσον αφορά τους δημοσιονομικούς πόρους και ορισμένες νομοθετικές αποκλίσεις από τις κοινές αρχές) και της αναλογικότητας (η κλίμακα και η εμβέλεια του εκάστοτε μέτρου πρέπει να είναι ανάλογες προς τη συγκεκριμένη περίπτωση), προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των καταστάσεων⁽⁴⁾.

3.6.2 Στις περιοχές αυτές, που απαιτούν πρόσθετες προσπάθειες όσον αφορά τις τεχνικές ανάπτυξης και τη διαμόρφωση χρηματοδοτικών προγραμμάτων, ο ρόλος της ΕΕ δεν πρέπει να είναι να υποκαθιστά τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τους τοπικούς και περιφερειακούς κοινωνικο-οικονομικούς εταίρους, αλλά να προωθήει τη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ τους.

3.7 Καλύτερη συνεργασία

3.7.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η συνεργασία είναι ένα από τα θεμέλια του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου και αποτελεί απαραίτητο εργαλείο ολοκλήρωσης.

3.7.2 Θεωρεί ότι η εδαφική συνεργασία προσκρούει σε εμπόδια λόγω της απροθυμίας των διαφόρων επιπέδων των δημόσιων αρχών να συνεργασθούν και να μοιρασθούν τις αρμοδιότητές τους. Η ΕΕ οφείλει να προωθήσει ένα πνεύμα συνεργασίας στις περιφέρειες, διευκολύνοντας και απλουστεύοντας την χρήση των υφιστάμενων μηχανισμών, όπως η εταιρική σχέση.

3.7.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη συμβολή των δύο πρώτων σκελών του στόχου της εδαφικής συνεργασίας, δηλαδή τη διασυνοριακή συνεργασία και τη διεθνική συνεργασία. Επιμένει, ωστόσο, στη σημασία της διαπεριφερειακής συνεργασίας —που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λησμόνησε στην Πράσινη βίβλο—, η οποία αποτελεί αξιόλογο εργαλείο ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών μεταξύ μη όμορων εδαφών που αποβλέπουν σε κοινούς στόχους.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον», ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 86, σημείο 2.3.7.

⁽²⁾ Αντιστοίχως: οικονομικού χαρακτήρα ΥΚΩ και κοινωνικές ΥΚΩ.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Τετάρτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή», ΕΕ C 120 της 16.5.2008, σ. 73, σημείο 3.4.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η εξασφάλιση καλύτερης ολοκλήρωσης για τις περιφέρειες που παρουσιάζουν μόνιμα φυσικά και διαρθρωτικά μειονεκτήματα», ΕΕ C 221 της 8.9.2005, σ. 141.

3.8 Ποιος είναι ο ρόλος που θα έπρεπε να διαδραματίσει η Επιτροπή ως προς την ενθάρρυνση και την υποστήριξη της εδαφικής συνεργασίας;

3.8.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εδαφική συνοχή πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για τους παράγοντες και τα άτομα των λιγότερο ευνοημένων εδαφών ώστε να αναπτύξουν τη δική τους στρατηγική ανάπτυξης και όχι να τεθούν απλώς σε μια κατάσταση εξάρτησης και προσδοκίας σε σχέση με μια ενδεχόμενη οικονομική αντιστάθμιση. Προκειμένου να ενθαρρυνθούν να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματά τους και να οικοδομήσουν τα σχέδιά τους, πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ειδικά δίκτυα καινοτομίας και ανταλλαγής ορθών πρακτικών, μαζί με άλλους παράγοντες προερχόμενους από εδάφη που αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις από άποψη γεωγραφικών, κλιματικών ή δημογραφικών συνθηκών.

3.8.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί, επομένως, από την Επιτροπή να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην εδαφική, κοινωνική και πολιτική καινοτομία στο σκέλος της διαπεριφερειακής συνεργασίας INTERREG IV C, να ενισχύσει τη συνεργασία στο πλαίσιο του άξονα 4 του ΕΙΤΑΑ που είναι αφιερωμένος στο πρόγραμμα LEADER και να εισάγει προσαρμογές ώστε να διευκολύνεται η αξιοποίηση των διαθέσιμων κονδυλίων.

3.9 Υπάρχει ανάγκη για νέες μορφές εδαφικής συνεργασίας;

3.9.1 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της (επανα)θέσπισης των προγραμμάτων κοινοτικής πρωτοβουλίας, μόλις διεξαχθεί η ενδιάμεση αναθεώρηση των διαρθρωτικών πολιτικών. Η κατάργηση προγραμμάτων όπως τα URBAN, EQUAL, Interprise και άλλα, υπήρξε απώλεια για τη θεματική εδαφική συνεργασία, καθώς και για την κοινωνική καινοτομία, στον βαθμό που ο ρόλος αυτός δεν ανακτιήθηκε μέσα από την ενοποίηση των ταμείων ή με οιονδήποτε άλλο τρόπο.

3.9.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, για ορισμένες περιφέρειες που βρίσκονται σε ιδιαίτερη γεωγραφική θέση, λόγω της εγγύτητάς τους με άλλες μεγάλες περιοχές του κόσμου, όπως είναι οι εξόχως απομακρυσμένες περιφέρειες στην Καραϊβική ή στον Ινδικό και οι περιφέρειες των ανατολικών συνόρων της Ένωσης, οι συνήθεις μορφές εδαφικής συνεργασίας πρέπει να υποστούν προσαρμογές.

3.10 Υπάρχει ανάγκη για την ανάπτυξη νέων νομοθετικών εργαλείων και εργαλείων διαχείρισης για τη διευκόλυνση της συνεργασίας, μεταξύ άλλων κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων;

3.10.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τη δημιουργία Ευρωπαϊκών Ομίλων Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ). Ζητεί την προσαρμογή των εθνικών νομικών πλαισίων ώστε να καταστεί εφικτή η χρήση του μηχανισμού αυτού σε ολόκληρη την ΕΕ. Καθώς η θέσπιση τους έχει μόλις ξεκινήσει, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι ακόμη πολύ νωρίς για την αξιολόγησή τους και για την ανάπτυξη περαιτέρω νέων εργαλείων. Η δράση αυτή θα μπορούσε να αναληφθεί στο πλαίσιο του χάρτη πορείας που προτείνεται παραπάνω.

3.11 Καλύτερος συντονισμός

3.11.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η βελτίωση της εδαφικής συνοχής προϋποθέτει μια **στρατηγική** προσέγγιση της ανάπτυξης των εδα-

φών μέσω μεγαλύτερης συνεκτικότητας των παρεμβάσεων, καθώς καμία πολιτική δεν μπορεί να αντιμετωπίζει μόνη της όλες τις εδαφικές ανισότητες που προκαλούν οι τομεακές πολιτικές καθώς και οι ανεξέλεγκτες τάσεις του παρόντος προτύπου ανάπτυξης.

3.12 Πώς μπορεί να βελτιωθεί ο συντονισμός μεταξύ των εδαφικών και των τομεακών πολιτικών;

3.12.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι όλες οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να προωθούν τον στόχο της κοινωνικής συνοχής καθώς και την πιο ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη στα εδάφη ⁽¹⁾.

3.12.2 Η εδαφική συνοχή απαιτεί την διενέργεια προηγούμενων ιεραρχήσεων που θα αφορούν το σύνολο των τομεακών πολιτικών και τα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, από το τοπικό επίπεδο έως το επίπεδο της ΕΕ.

3.13 Ποιες τομεακές πολιτικές θα έπρεπε να δώσουν περισσότερη προσοχή κατά το σχεδιασμό στον εδαφικό αντίκτυπο τους; Ποια εργαλεία θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σχετικά;

3.13.1 Η ΕΟΚΕ, όπως και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκτιμά ότι απαιτείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των κοινοτικών πολιτικών, όπου η εδαφική διάσταση θα συνυπολογίζεται, ιδίως, στην πολιτική των μεταφορών, του περιβάλλοντος, της γεωργίας, της ενέργειας, του ανταγωνισμού και της έρευνας.

3.13.2 Όσον αφορά την κοινή γεωργική πολιτική, επειδή κατέχει πρωτεύουσα σημασία στο ευρωπαϊκό έδαφος υπό τις διάφορες πτυχές της — την οικονομική, την κοινωνική, την περιβαλλοντική και του τοπίου — η ΕΟΚΕ συνιστά ο προβληματισμός για το μέλλον της πολιτικής αυτής να συνυπολογίζει τις προκλήσεις της εδαφικής συνοχής.

3.13.3 Η νομοθεσία, οι πολιτικές και τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να αναλύονται υπό το πρίσμα των συνεπειών τους για την εδαφική συνοχή. Η Επιτροπή φέρει ιδιαίτερη ευθύνη για τη συγκεκριμένη αξιολόγηση αντικτύπου, στην οποία θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά όλοι οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες. Θα πρέπει να θεσπισθούν κριτήρια ποιότητας για την αναγκαία ανάλυση και αξιολόγηση ⁽²⁾.

3.14 Πώς μπορεί να ενισχυθεί η συνεκτικότητα των εδαφικών πολιτικών;

3.14.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά την ενίσχυση της εν λόγω συνεκτικότητας και προτείνει στο Συμβούλιο Υπουργών την **εφαρμογή μιας ανοικτής μεθόδου συντονισμού** ⁽³⁾ για την εδαφική συνοχή, με συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές, τις οποίες θα ακολουθήσουν συγκριτική αξιολόγηση, αξιολογήσεις από ομοτίμους, ανταλλαγή ορθών πρακτικών, δείκτες, καθώς και η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων παραγόντων. Συνιστά την αναγνώριση, μεταξύ άλλων, της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και του διατομεακού συντονισμού ως κατευθυντήριων γραμμών της εν λόγω μεθόδου, όταν θα υλοποιηθεί.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εδαφική Ατζέντα», ΕΕ C 168 της 20.7.2007, σ. 16, σημείο 7.2.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ένα νέο ευρωπαϊκό πρόγραμμα κοινωνικής δράσης», ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 99.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εδαφική Ατζέντα», ΕΕ C 168 της 20.07.2007, σ. 16.

3.14.2 Η εφαρμογή της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού θα μπορούσε επίσης να συμπεριληφθεί στον προαναφερθέντα χάρτη πορείας.

3.15 Πώς μπορούν να συνδυαστούν καλύτερα οι κοινοτικές και εθνικές πολιτικές προκειμένου να συμβάλουν στην εδαφική συνοχή;

3.15.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις προόδους που σημείωσαν τα κράτη μέλη κατά τις άτυπες συνόδους των αρμόδιων υπουργών για τη χωροταξική ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή στη Λειψία, στις Αζόρες και στη Μασσαλία. Συνιστά τη δρομολόγηση του εθελούσιου συντονισμού των εθνικών πολιτικών και την ενοποίηση των τομεακών πολιτικών, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της Εδαφικής Ατζέντας, καθώς και την ενδάρρυνση των περιφερειακών και τοπικών αρχών προκειμένου να αναπτύξουν τέτοιες πρακτικές στο επίπεδο τους. Υπενθυμίζει ότι, ακόμη και απουσία ρητών αρμοδιοτήτων, η φυσική και πολιτισμική κληρονομιά συνιστά κρίσιμο ζήτημα για τον ευρωπαϊκό χώρο, το οποίο απαιτεί συντονισμένη προσέγγιση.

3.16 Νέες εδαφικές συνεργασίες

3.16.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια **ευρύτερη συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων** —κατά την επεξεργασία και την υλοποίηση των πολιτικών— αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της εδαφικής συνοχής.

3.16.2 Ο **κοινωνικός διάλογος** πρέπει να αποτελέσει έναν από τους βασικούς πυλώνες της εδαφικής διακυβέρνησης. Προκειμένου να ενισχυθεί η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αναδείξει και να προωθήσει τον εδαφικό κοινωνικό διάλογο.

3.16.3 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη θέση των αρμόδιων υπουργών, οι οποίοι, στο πρώτο πρόγραμμα δράσης ⁽¹⁾, τόνισαν την πεποίθησή τους ότι η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση αποτελεί θεμελιώδες εργαλείο για τη διασφάλιση ισόρροπης χωροταξικής ανάπτυξης στην ΕΕ και πρότειναν να συνεδριάσουν με μια επιτροπή ενδιαφερομένων παραγόντων και τοπικών και περιφερειακών αρχών προκειμένου να συζητήσουν την υλοποίηση των προτεραιοτήτων που παρουσιάζονται στην Εδαφική Ατζέντα.

3.17 Η **επιδίωξη της εδαφικής συνοχής απαιτεί τη συμμετοχή νέων φορέων στη χάραξη της πολιτικής**, όπως οι εκπρόσωποι της κοινωνικής οικονομίας, οι τοπικοί συμμετοχοί, οι εθελοντικές οργανώσεις και οι ΜΚΟ;

3.17.1 Τα εδαφικά σύμφωνα ανάπτυξης παρέχουν μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση στον βαθμό που η ποικιλία των καταστάσεων και των συγκεκριμένων προκλήσεων επιβάλλει την κινητοποίηση διαφορετικών μέσων και ικανοτήτων, και ιδίως **όλων των ενδιαφερομένων και πρωτίτως των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνικής**

οικονομίας και των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε κοινωνικά θέματα, σε θέματα περιβάλλοντος, τοπικής ανάπτυξης, ισότητας ανδρών και γυναικών και διά βίου μάθησης.

3.17.2 Λόγω των αναδιαρθρώσεων που προκαλούνται από την χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση, καθίσταται ακόμη πιο σημαντικό, και μάλιστα επείγον, να εφαρμοστούν τέτοια σύμφωνα στα ενδιαφερόμενα εδάφη.

3.17.3 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ιδέα που διατύπωσε η ΕΤΠ ότι οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ αφενός τοπικών και περιφερειακών αρχών και αφετέρου οργανώσεων της κοινωνικής οικονομίας μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο για την αποτελεσματική κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των χωριών, των πόλεων και των περιφερειών και άλλων εδαφικών επιπέδων, καθώς και για την προώθηση της εδαφικής συνοχής. Αυτή η προσέγγιση σύμπραξης θα πρέπει να διευρυνθεί ώστε να συμπεριληφθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι νέοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

3.17.4 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη σημασία του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, στον οποίο υπολογίζεται ότι δραστηριοποιείται το 10 % των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Τονίζει, επίσης, τον ρόλο του τομέα αυτού για τη συνοχή και τη βιώσιμη ανάπτυξη, υπό την έννοια ότι διατηρεί την απασχόληση στο συγκεκριμένο έδαφος, ενεργοποιεί τις αγροτικές περιοχές, δημιουργεί κοινωνικό κεφάλαιο και συμμετέχει στις διαδικασίες τομεακής και εδαφικής αναδιάρθρωσης ⁽²⁾.

3.18 Πώς μπορεί να εξασφαλιστεί το επιθυμητό επίπεδο συμμετοχής;

3.18.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι καλά δομημένες διαβουλευσεις μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα εποικοδομητικές εταιρικές σχέσεις με μη κυβερνητικούς φορείς και με τους κοινωνικούς εταίρους, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας της εδαφικής συνοχής (ορισμός, παρακολούθηση και αξιολόγηση) ⁽³⁾.

3.18.2 Η χρηστή πολυεπίπεδη διακυβέρνηση περιλαμβάνει, επίσης, εταιρικές σχέσεις με την αντιπροσωπευτική οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Με τη δράση τους, οι οργανώσεις αυτές μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη ενός προτύπου συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των πολιτικών, το οποίο θα ενισχύει την εδαφική συνοχή ⁽⁴⁾.

3.18.3 Ως εκ τούτου, πρέπει να παρασχεθεί η δυνατότητα στην αντιπροσωπευτική οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο να συμμετέχει με υπευθυνότητα και διαφάνεια στον καθορισμό και στην υλοποίηση των πολιτικών και των δράσεων της εδαφικής συνοχής ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Βλ. την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κοινωνική οικονομία (εισηγήτρια: η κ. Patrizia Toia, 2008/2250(INI)) και το έντυπο *Η Κοινωνική Οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, που δημοσίευσε η ΕΟΚΕ το 2007.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων», ΕΕ C 10 της 14.1.2004, σ. 21· γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για τη «Διακυβέρνηση και σύμπραξη σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και βάση για σχέδια στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής», ΕΕ C ..., σημεία 1.9 και 1.10 (ΕΟΚ/228).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για τη «Διακυβέρνηση και σύμπραξη σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και βάση για σχέδια στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής», ΕΕ C ..., σημείο 1.2 (ΕΟΚ/228).

⁽⁵⁾ Η έννοια των «κοινωνικά υπεύθυνων εδαφών», που εισήγαγε το REVES (Réseau Européen des Villes et Régions de l'Économie Sociale – Ευρωπαϊκό δίκτυο δήμων και περιφερειών της κοινωνικής οικονομίας) αποτελεί πρότυπο αυτού του είδους ενεργού συμμετοχής.

⁽¹⁾ «Πρώτο πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή της Εδαφικής Ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης», 23 Νοεμβρίου 2007.

3.19 Βελτίωση της κατανόησης της εδαφικής συνοχής

3.19.1 Για τη βελτίωση της κατανόησης της εδαφικής συνοχής από τους πολίτες, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της οργάνωσης **μόνιμου διαλόγου**, σε όλα τα επίπεδα, για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων και των στρατηγικών επιλογών που αφορούν την εδαφική συνοχή. Στόχος του εν λόγω διαλόγου πρέπει να είναι η συμβολή στην ανάδειξη μιας νέας συναίνεσης σχετικά με την εδαφική συνοχή, βασισμένης στην κοινή δέσμευση όλων των ενδιαφερομένων, ιδίως με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

3.20 Ποιοι ποσοτικοί/ποιοτικοί δείκτες πρέπει να αναπτυχθούν σε επίπεδο ΕΕ για την παρακολούθηση των χαρακτηριστικών και των τάσεων που αφορούν την εδαφική συνοχή;

3.20.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να θεσπισθούν νέοι δείκτες «ευημερίας», οι οποίοι δεν θα συνδέονται πλέον αποκλειστικά με το ΑΕγχΠ/ΑΕΠ, αλλά θα επιτρέπουν την ανάδειξη της προόδου που επιτυγχάνεται όσον αφορά την ποιότητα ζωής ανάλογα με το εδαφικό επίπεδο ⁽¹⁾.

3.20.2 Εκτιμά ότι πρέπει να δημιουργηθεί επείγοντως μια νέα δέσμη κριτηρίων αξιολόγησης, προκειμένου να καταρτιστεί ένας νέος χάρτης της ευρωπαϊκής συνοχής για τον καθορισμό των επιλέξιμων για ενισχύσεις κοινοτικών περιφερειών, καθώς το αποκλειστικό κριτήριο του ΑΕΠ/κάτοικο αποτελεί πηγή σχετικών διακρίσεων κατά την υλοποίηση των διαρθρωτικών πολιτικών. Τα επίπεδα των προσόντων των ανθρώπινων πόρων, η ανισότητα του εισοδήματος, οι ελλείψεις σε υποδομές — συμπεριλαμβανομένων του βαθμού πρόσβασης στις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και της έκτασης της κοινωνικής προστασίας — η απόσταση από το επίκεντρο της ευρωπαϊκής οικονομίας, η δημογραφική διάρθρωση κλπ. είναι σημαντικοί παράγοντες, οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ⁽²⁾. Η Eurostat, το Δικτυακό Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Χωροταξίας (ESPON) και τα εθνικά αντίστοιχά τους πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες για την παγίωση διεξοδικότερων και ακριβέστερων στατιστικών εργαλείων. Αυτά τα κριτήρια αξιολόγησης και τα στατιστικά εργαλεία θα χρησιμεύσουν ως βάση για τους δείκτες στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού που προτείνεται παραπάνω.

3.20.3 Πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι μέθοδοι και να διαδίδονται οι ορθές πρακτικές που θεσπίζουν οι ίδιες οι περιφέρειες ⁽³⁾.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ένα νέο ευρωπαϊκό πρόγραμμα κοινωνικής δράσης», ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 99, σημείο 7.11.1.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Έκθεση για τον αντίκτυπο και τις συνέπειες των διαρθρωτικών πολιτικών όσον αφορά τη συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΕΕ C 93 της 27.4.2007, σ. 6, σημείο 1.3.

⁽³⁾ Για παράδειγμα, η έννοια των κοινωνικά υπεύθυνων εδαφών του δικτύου REVES (ευρωπαϊκό δίκτυο δήμων και περιφερειών της κοινωνικής οικονομίας).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 92/79/ΕΟΚ, 92/80/ΕΟΚ και 95/59/ΕΚ όσον αφορά τη δομή και τους συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης που επιβάλλεται στα βιομηχανοποιημένα καπνά»

(COM(2008) 459 τελικό — 2008/0150 (CNS))

(2009/C 228/25)

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2008 και σύμφωνα με το άρθρο 93 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 92/79/ΕΟΚ, 92/80/ΕΟΚ και 95/59/ΕΚ όσον αφορά τη δομή και τους συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης που επιβάλλεται στα βιομηχανοποιημένα καπνά»

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Μαρτίου με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. CHREN.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 32 ψήφους υπέρ και 2 ψήφους κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Ενώ ο κύριος στόχος των πρώτων ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβλήθηκαν στον καπνό ήταν αποκλειστικά φορολογικός, η λειτουργία τους μεταβάλλεται στον σημερινό κόσμο και καθίστανται όλο και περισσότερο εργαλείο δημόσιας υγείας και κοινωνικών πολιτικών. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την προσπάθεια που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνυπολογίσει στις πολιτικές της για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και άλλες –πέρα από τις αμιγώς φορολογικές– επιπτώσεις των προϊόντων καπνού. Αυτή η νέα πολιτική προσέγγιση εστιάζεται ιδιαίτερα στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής για την υγεία που προβλέπονται στη σύμβαση-πλαίσιο για τον έλεγχο των καπνών, η οποία υιοθετήθηκε επισήμως από την ΕΕ το 2005 και, ως εκ τούτου, δεσμεύει τη μελλοντική πολιτική της.

1.2 Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν άλλοι πολιτικοί στόχοι της επανεξέτασης του καθεστώτος των ειδικών φόρων κατανάλωσης, στους οποίους συμπεριλαμβάνεται ο πρωτεύουσας σημασίας στόχος της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 της οδηγίας για τον ειδικό φόρο κατανάλωσης στα καπνά, που δεν πρέπει ούτε να λησμονηθούν ούτε να παραγνωριστούν. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δυσκολότερη αποστολή για τους φορείς που είναι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής σε αυτόν τον τομέα είναι να βρεθεί η βέλτιστη ισορροπία μεταξύ των στόχων των διαφόρων πολιτικών: της οικονομικής, της κοινωνικής, της ασφαλιστικής και της φορολογικής. Πρέπει να ληφθούν υπόψη διάφορες πτυχές και αξίες.

1.3 Επικροτείται η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εναρμονιστούν σταδιακά οι ελάχιστοι συντελεστές για τον λεπτοκομμένο καπνό με τους συντελεστές για τα τσιγάρα και να θεσπιστούν πιο αυστηροί ορισμοί για τα τσιγάρα, τα πούρα και τον καπνό πίπας, προκειμένου να αποφεύγονται οι παραποιήσεις της ονομασίας των προϊόντων καπνού που αποσκοπούν στην εφαρμογή χαμηλότερου ειδικού φόρου κατανάλωσης.

1.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία παρέχει μεγαλύτερη ελευθερία στα κράτη μέλη να λαμβάνουν αποφάσεις σύμφωνα με τους δικούς τους στόχους πολιτικής, όπως, λόγω χάρη, ευρύτερο φάσμα για το ιδιαίτερο βάρος της φορολογίας που επιβάλλεται στα τσιγάρα ή πιο γενναιόδωροι κανόνες για τον καθορισμό κατώτατου ορίου φορολογίας για τα τσιγάρα.

1.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά να μειωθεί το προτεινόμενο ποσό των 90 EUR του ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης ή/και να μετατραπεί η τετραετής περίοδος σε οκταετή (1η Ιανουαρίου 2018). Εάν ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές παραδόσεις και οι κοινωνικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών μελών, πρέπει να σημειωθεί ότι, σε ορισμένες από αυτές, ιδίως σε εκείνες που προσχώρησαν μόλις πρόσφατα στην ΕΕ, η αύξηση του ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης από 64 σε 90 ευρώ ανά 1 000 τσιγάρα θα μπορούσε να επιφέρει ορισμένες δυσμενείς συνέπειες. Ορισμένες από αυτές τις χώρες δεν κατόρθωσαν ακόμη να φτάσουν ούτε το επίπεδο του ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης που προβλέπουν οι ισχύουσες οδηγίες. Το ποσό των 90 EUR ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης για όλες τις λιανικές τιμές ισοδυναμεί με αύξηση κατά 41 % εντός τεσσάρων ετών και είναι τουλάχιστον κατά 300 % υψηλότερο από την αναμενόμενη αύξηση των τιμών καταναλωτή στην ΕΕ. Υπάρχει πιθανότητα ένα τέτοιο δραστικό βήμα να μειώσει σε αμελητέο βαθμό την κατανάλωση, να υπονομεύσει τα δυνητικά έσοδα του προϋπολογισμού και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και να ενισχύσει, παράλληλα, το λαθρεμπόριο και τις παράνομες δραστηριότητες και να αυξήσει τον πληθωρισμό.

1.6 Πρέπει να επισημανθεί ότι ελάχιστες από τις προτεινόμενες δράσεις θα προαγάγουν τη μεγαλύτερη εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με δεδομένα τα μέτρα που προτείνονται, είναι πολύ πιθανόν να μην εξαφανιστούν οι απόλυτες και οι σχετικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών σε ό,τι αφορά τη φορολογία.

1.7 Για παράδειγμα, μολονότι ο ιστορικός λόγος ύπαρξης της αναλογικής απαίτησης είναι η εναρμόνιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης στην ΕΕ, η απαίτηση αυτή δεν συνέβαλε καθόλου στην εναρμόνιση κατά το παρελθόν και ενδέχεται μάλιστα να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα. Η προτεινόμενη αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης από 57 % σε 63 % θα οδηγήσει σε περαιτέρω απόκλιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης σε απόλυτες τιμές και θα μπορούσε να έχει σοβαρές πληθωριστικές επιπτώσεις, όπως προκύπτει και από την έκθεση της Επιτροπής για την εκτίμηση των επιπτώσεων. Με δεδομένες αυτές τις αμφιλεγόμενες επιδράσεις της αναλογικής φορολογικής επιβάρυνσης, πρέπει να αναλυθεί και να επανεξεταστεί με σοβαρότητα, όχι μόνο η προτεινόμενη αύξηση, αλλά και οι ίδιοι οι λόγοι ύπαρξής της.

1.8 Η αντικατάσταση της δημοφιλέστερης κατηγορίας τιμών (ΔΚΤ) με τη σταθμισμένη μέση τιμή (ΣΜΤ), που θα αποτελέσει σημείο αναφοράς για την ελάχιστη αναλογική επιβάρυνση, δεν πρόκειται ούτε να αυξήσει τη διαφάνεια στην αγορά ούτε να βελτιώσει την πρόβλεψη των κυβερνητικών εσόδων ή να προαγάγει την εναρμόνισή της στην αγορά τσιγάρων. Έτσι, προκύπτει το ερώτημα της περαιτέρω απλούστευσης της προτάσεως της Επιτροπής.

1.9 Το θέμα του βέλτιστου είδους φόρου που πρέπει να επιβάλλεται στα προϊόντα καπνού παραμένει ανοιχτό. Η έμφαση που αποδίδεται στον αναλογικό φορολογικό συντελεστή ενδέχεται να έχει θετικό αντίκτυπο στην κατάργηση της μαύρης αγοράς· αυτό, ωστόσο, εξαρτάται από διάφορους παράγοντες και, επομένως, δεν είναι κατηγορηματικό. Η προτίμηση ενός αμιγώς πάγιου φορολογικού συντελεστή μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη υψηλότερων φορολογικών εσόδων και να οδηγήσει σε αύξηση του κατώτατου ορίου φορολογίας, για να διευκολυνθεί η υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί σε σχέση με την υγεία και τη φορολογική προσέγγιση στην εσωτερική αγορά.

1.10 Η απαίτηση υποχρεωτικής επιβολής πάγιου ειδικού φόρου κατανάλωσης (σε ποσοστά 38 % και 42 % αντιστοίχως) για τον λεπτοκομμένο καπνό, αντί του σημερινού ελάχιστου φόρου που εκφράζεται ως ποσοστό της λιανικής τιμής ή ως ποσό ανά χιλιόγραμμα, θα οδηγήσει σε μια υποχρεωτική διάρθρωση του κατ' αξίαν ειδικού φόρου κατανάλωσης και θα καταργήσει την ελεύθερη διάρθρωση που ισχύει για τον λεπτοκομμένο καπνό. Συνεπώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί.

1.11 Η σχέση μεταξύ της φορολογικής πολιτικής και της πολιτικής για την υγεία εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τη σύνδεση των εσόδων από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης που επιβάλλονται στον καπνό με δραστηριότητες που στοχεύουν στην εξάλειψη των αρνητικών συνεπειών της κατανάλωσης καπνού. Παρόλα αυτά, δεδομένης της συνολικής χρηματοδότησης τέτοιων δραστηριοτήτων, σήμερα είναι αρκετά σαφές ότι τα περισσότερα έσοδα από τον φόρο κατανάλωσης καπνού επενδύονται σε δραστηριότητες και πολιτικές που δεν σχετίζονται με αυτούς τους στόχους της πολιτικής για την υγεία. Ως εκ τούτου, είναι αρκετά σαφές ότι οι φορολογικοί στόχοι εξακολουθούν να αποτελούν τους πρωταρχικούς στόχους των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα προϊόντα καπνού.

2. Εισαγωγή

2.1 Βάσει των οδηγιών για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης στον καπνό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάζει κάθε τέσσερα χρόνια την ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, την πραγματική αξία των συντελεστών ειδικού φόρου κατανάλωσης και τους ευρύτερους στόχους της Συνθήκης. Οι κανόνες της ΕΕ για τον καπνό πρέπει να εγγυώνται την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, ενώ, ταυτόχρονα, πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τον στόχο της ΕΕ για αποθάρρυνση της κατανάλωσης καπνού.

2.2 Η παρούσα έκδοση είναι η τέταρτη έκδοση επανεξέτασης και προτείνει ορισμένες σημαντικές τροποποιήσεις της κείμενης κοινοτικής νομοθεσίας για τον εκσυγχρονισμό των ισχυόντων κανόνων

και την παροχή ισότιμων όρων ανταγωνισμού στους εμπλεκόμενους φορείς. Η μεταρρύθμιση συνίσταται σε διάφορες προτάσεις:

2.3 Παρότι ο ειδικός φόρος κατανάλωσης είναι κατά κύριο λόγο ένα μέσο για τη δημιουργία εσόδων σε εθνικό επίπεδο, η πολιτική που χαράσσεται σε αυτόν τον τομέα πρέπει να καλύπτει και τους ευρύτερους στόχους της Συνθήκης⁽¹⁾. Επιπλέον, το θέμα της προστασίας της δημόσιας υγείας κατέχει δεσπόζουσα θέση στην παρούσα επανεξέταση, επειδή στις 30 Ιουνίου 2005 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα κατέστη συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης-πλαίσιου του ΠΟΥ για τον έλεγχο του καπνού και ορισμένα κράτη μέλη απαιτούν υψηλότερο επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας και, κατά συνέπεια, υψηλότερα ευρωπαϊκά ελάχιστα όρια για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης του καπνού.

2.4 Στην πρότασή της, η Επιτροπή προβλέπει τον καθορισμό ελάχιστου πάγιου φόρου και την καθιέρωση «κατώτατου φορολογικού ορίου» για όλα τα τσιγάρα που πωλούνται στην ΕΕ, ώστε να υπάρξει κοινή αντιμετώπιση του θέματος της υγείας για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων. Η πρόταση προβλέπει αύξηση των ελάχιστων απαιτήσεων και αποσκοπεί στη μείωση της κατανάλωσης καπνού τα επόμενα πέντε χρόνια, εμποδίζοντας ιδίως την υπονόμηση των πολιτικών ελέγχου του καπνού ορισμένων κρατών μελών από τα κατά πολύ χαμηλότερα επίπεδα άλλων κρατών μελών. Επιπλέον, με την πρόταση εξασφαλίζεται στα κράτη μέλη μεγαλύτερη ευελιξία όσον αφορά την επιβολή πάγιων φόρων και ελάχιστων φόρων κατανάλωσης στα τσιγάρα για την επίτευξη στόχων σχετικών με την υγεία. Τέλος, η πρόταση ευθυγραμμίζει τους ελάχιστους συντελεστές και τη δομή για τον λεπτοκομμένο καπνό που προορίζεται για το στρίψιμο τσιγάρων με τους συντελεστές και τη δομή για τα τσιγάρα, ώστε να αποθαρρυνθεί η υποκατάσταση των τσιγάρων από τον λεπτοκομμένο καπνό.

3. Περίληψη των μέτρων που προτείνει η Επιτροπή

3.1 Να αντικατασταθεί η ΔΚΤ (δημοφιλέστερη κατηγορία τιμών) με τη σταθμισμένη μέση τιμή (ΣΜΤ) ως σημείο αναφοράς για τις ελάχιστες απαιτήσεις. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η ΔΚΤ, ως σημείο αναφοράς για τους ελάχιστους συντελεστές, δεν συμβαδίζει με τους στόχους της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου ότι οδηγεί σε κατάτμηση των αγορών καπνού στα κράτη μέλη.

3.2 Να αυξηθεί ο ελάχιστος φόρος κατανάλωσης για τα τσιγάρα σύμφωνα με τους στόχους για εναρμόνιση των τιμών στην εσωτερική αγορά και τα θέματα υγείας. Προτείνεται αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης από την 1η Ιανουαρίου 2014 από 64 σε 90 ευρώ ανά 1 000 τσιγάρα και αύξηση του αναλογικού ελάχιστου συντελεστή από το 57 % στο 63 % της σταθμισμένης μέσης τιμής. Ωστόσο, τα κράτη μέλη που επιβάλλουν φόρο κατανάλωσης τουλάχιστον 122 ευρώ ανά 1 000 τσιγάρα βάσει της σταθμισμένης μέσης τιμής λιανικής πώλησης δεν είναι αναγκαίο να συμμορφώνονται με την απαίτηση του 63 %. Επίσης, οι χώρες για τις οποίες προβλέπονται μεταβατικές περιοδοί μέχρι την επίτευξη των σημερινών ελάχιστων ορίων φορολογίας για τα τσιγάρα, έχουν περιθώρια ενός ή δύο ετών για να συμμορφωθούν με αυτές τις υψηλότερες νέες απαιτήσεις.

⁽¹⁾ Στο άρθρο 152 της Συνθήκης, προβλέπεται ότι κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και των δράσεων της Κοινότητας, εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας του ανθρώπου.

3.3 Η ελάχιστη απαίτηση για τον ειδικό φορολογικό συντελεστή που καθορίζεται στην οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα ισχύει όχι μόνο για τα τσιγάρα της ΔΚΤ (όπως προβλέπεται επί του παρόντος), αλλά για όλα τα τσιγάρα που πωλούνται σε ένα κράτος μέλος. Σύμφωνα με την Επιτροπή, αυτό θα καθιέρωνε ένα «κατώτατο όριο φορολογίας» για τα τσιγάρα που πωλούνται στην ΕΕ, αντιμετωπίζοντας έτσι τα θέματα της εσωτερικής αγοράς και της υγείας για όλες τις κατηγορίες τσιγάρων.

3.4 Να επιτραπεί στα κράτη μέλη να διευρύνουν την ποσοστιαία συμμετοχή του πάγιου φόρου κατανάλωσης στη συνολική φορολογική επιβάρυνση από 5 % - 55 % σε 10 % - 75 %, προκειμένου να καταστεί πιο ευέλικτη η δομή των ειδικών φόρων κατανάλωσης.

3.5 Να εναρμονιστούν προοδευτικά οι ελάχιστοι συντελεστές για τον λεπτοκομμένο καπνό που προσρίζεται για το στρίψιμο τσιγάρων με τον συντελεστή για τα τσιγάρα. Η φορολογική αναλογία που έχει επιλεγεί μεταξύ λεπτοκομμένου καπνού και τσιγάρων είναι δύο τρίτα. Ως εκ τούτου, ο ελάχιστος φόρος κατανάλωσης για τον λεπτοκομμένο καπνό πρέπει να καθοριστεί στα 43 ευρώ ανά χιλιόγραμμο και ο αναλογικός ελάχιστος συντελεστής στο 38 % της σταθμισμένης μέσης τιμής. Με την εφαρμογή της προαναφερόμενης σχέσης των 2:3 στις προτεινόμενες αυξήσεις για τα τσιγάρα, οι ελάχιστοι συντελεστές για τον λεπτοκομμένο καπνό θα αυξάνονταν στα 60 ευρώ και στο 42 %. Επίσης, με την εν λόγω πρόταση, η προαιρετική σήμερα εφαρμογή είτε της αναλογικής επιβάρυνσης είτε ενός ελάχιστου πάγιου φόρου για τον λεπτοκομμένο καπνό θα καταργηθεί, γεγονός το οποίο θα οδηγήσει σε μια υποχρεωτική δομή του κατ' αξία φόρου για αυτό το είδος προϊόντων καπνού.

3.6 Να προσαρμοστούν βάσει του πληθωρισμού οι ελάχιστες απαιτήσεις για τα πούρα, τα πουράκια και τον καπνό καπνίσματος. Αυτό είναι απαραίτητο για να ληφθεί υπόψη ο πληθωρισμός της περιόδου 2003-2007, ο δείκτης του οποίου ήταν 8 % βάσει των στοιχείων της Eurostat για το ετήσιο ποσοστό μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών κατανάλωσης. Προτείνεται να αυξηθεί ο ελάχιστος συντελεστής σε 12 EUR για τα πούρα και τα πουράκια και σε 22 EUR για τον άλλο καπνό καπνίσματος..

3.7 Να τροποποιηθούν και να καταστούν πιο αυστηροί οι ορισμοί των τσιγάρων, των πούρων και του καπνού πίπας, προκειμένου να αποφευχθούν παραποιήσεις της ονομασίας των προϊόντων καπνού που αποσκοπούν στην εφαρμογή του χαμηλότερου ειδικού φόρου κατανάλωσης.

3.8 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι πάγιοι και οι ελάχιστοι φόροι έχουν σαφή πλεονεκτήματα από πλευράς εσωτερικής αγοράς, από δημοσιονομικής πλευράς, καθώς και από πλευράς υγείας. Ως εκ τούτου, προτείνει να παραχωρηθεί μεγαλύτερη ευελιξία στα κράτη μέλη που στηρίζονται περισσότερο σε πάγιους φόρους κατανάλωσης ή σε ελάχιστους φόρους.

3.9 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει τακτικά τη δομή και τους συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα κράτη μέλη και, για τον σκοπό αυτό, χρησιμοποιεί πληροφορίες για τις ποσότητες και τις τιμές των προϊόντων καπνού που προσφέρονται για κατανάλωση. Για να εξασφαλιστεί η αποδοτική και αποτελεσματική συλ-

λογή των εν λόγω πληροφοριών από όλα τα κράτη μέλη, προτείνονται νέοι κανόνες σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τη φορολογία του καπνού, καθώς και για τον καθορισμό των αναγκαίων στατιστικών στοιχείων.

4. Οι διάφορες προσεγγίσεις του συντελεστή ειδικού φόρου κατανάλωσης

4.1 Κατά τη διάρκεια του ενάμιση αιώνα από τότε που εισήχθη στην αγορά το πρώτο τσιγάρο, στο Λονδίνο το 1861, ο καπνός και τα προϊόντα καπνού αποτέλεσαν αντικείμενο εκτενών ρυθμίσεων και φορολογίας. Η καθιέρωση των ειδικών φόρων κατανάλωσης αποτέλεσε ορόσημο σε αυτόν τον τομέα. Ενώ ο κύριος στόχος των πρώτων ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβλήθηκαν στον καπνό ήταν αποκλειστικά φορολογικός, η λειτουργία τους μεταβάλλεται στον σημερινό κόσμο και καθίστανται όλο και περισσότερο εργαλείο πολιτικών δημόσιας υγείας και κοινωνικών πολιτικών.

4.2 Αυτή η κατάσταση ανοίγει πολλά δεοντολογικά, οικονομικά και άλλα θέματα. Το πλέον σύνηθες ανάμεσά τους είναι το θέμα των καταλληλότερων μορφών φορολογίας, ιδίως στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς. Επίσης, ανακύπτουν τα ζητήματα του τρόπου χρήσης των εσόδων από τη φορολογία του καπνού και εάν, μέσω της φορολογικής πολιτικής, μπορούν να επιτευχθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι στόχοι της πολιτικής για την υγεία και της κοινωνικής πολιτικής.

4.3 Η Ευρώπη προσπαθεί να εναρμονίσει τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης του καπνού εδώ και περισσότερα από 30 χρόνια. Στόχος αυτής της διαδικασίας ήταν η εναρμόνιση πρώτα της δομής της φορολογίας και έπειτα και των φορολογικών συντελεστών. Αν και η ΕΟΚΕ είναι σαφώς υπέρ της εναρμόνισης σε αυτόν τον τομέα, θεωρεί λυπηρό το γεγονός ότι πραγματική σύγκλιση δεν επιτεύχθηκε ποτέ. Οι εθνικές παραδόσεις και οι μακροχρόνιες ιστορικές διαφορές στα εθνικά φορολογικά συστήματα συνιστούν τους κύριους λόγους για τους οποίους εξακολουθούν να υφίστανται αποκλίσεις μεταξύ των επιμέρους κρατών μελών.

4.4 Σήμερα μπορούν να χρησιμοποιηθούν τρία συστήματα ειδικού φόρου κατανάλωσης για τον καπνό και τα προϊόντα καπνού –ο πάγιος, ο κατ' αξία και ο μικτός φορολογικός συντελεστής. Επί του παρόντος, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εφαρμόζουν τον μικτό συντελεστή για τα τσιγάρα και είναι ελεύθερα να επιλέξουν ποιο από αυτά τα τρία συστήματα ειδικών φόρων κατανάλωσης θα χρησιμοποιούν για τα άλλα προϊόντα καπνού.

4.4.1 Ο κατ' αξία φορολογικός συντελεστής ορίζεται ως ποσοστό της τιμής λιανικής πώλησης του συγκεκριμένου προϊόντος καπνού. Για φορολογικούς λόγους, σε μια κατάσταση υψηλού πληθωρισμού, ο κατ' αξία φορολογικός συντελεστής είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για την κυβέρνηση, δεδομένου ότι τα έσοδα από τη φορολογία αυξάνονται αυτόματα με κάθε αύξηση των τιμών των προϊόντων καπνού. Πάρα ταύτα, ο κατ' αξία φορολογικός συντελεστής ενδέχεται να αποθαρρύνει τους παραγωγούς να βελτιώσουν την ποιότητα των προϊόντων, εάν αυτό συνεπάγεται υψηλότερες τιμές και, συνεπώς, υψηλότερες φορολογικές εισφορές.

4.4.2 Ο πάγιος φορολογικός συντελεστής ορίζεται ως ένα πάγιο ποσό ανά χιλιόγραμμο ή ανά τεμάχιο (όσον αφορά τα πούρα και τα πουράκια). Ο πάγιος φορολογικός συντελεστής είναι το πλέον αποτελεσματικό εργαλείο για τη μείωση της κατανάλωσης προϊόντων καπνού. Ωστόσο, έχει και τα μειονεκτήματά του. Οι παραγωγοί καπνού δεν διαθέτουν καμία επιρροή επί των ειδικών φόρων κατανάλωσης που βασίζονται στον πάγιο συντελεστή· αφετέρου, ούτε η ποιότητα ή η τιμή των προϊόντων καπνού επηρεάζουν τα φορολογικά έσοδα του κράτους.

4.4.3 Ο μικτός φορολογικός συντελεστής αποτελεί συνδυασμό του πάγιου και του κατ' αξία φορολογικού συντελεστή. Τα κράτη μέλη οφείλουν να χρησιμοποιούν αυτό το είδος φορολογικού συντελεστή στην περίπτωση των τσιγάρων. Εντούτοις, μπορεί να καθοριστεί και ένας ελάχιστος ειδικός φόρος κατανάλωσης –στην περίπτωση αυτή η σημασία του αυξάνεται παράλληλα με την

αύξηση της κατ' αξία αναλογίας του συνολικού συνδυασμένου φορολογικού συντελεστή.

4.4.4 Πέρα από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, στην ΕΕ τα προϊόντα καπνού φορολογούνται και με τον φόρο προστιθέμενης αξίας. Βάσει της νομοθεσίας, ο βασικός συντελεστής ΦΠΑ πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα προϊόντα καπνού σε όλα τα κράτη μέλη.

4.5 Στη λήψη απόφασης σχετικά με τη δομή των ειδικών φόρων κατανάλωσης καπνού πρέπει να αντικατοπτριστούν όλοι οι συναφείς παράγοντες. Κατά την επιλογή μεταξύ των διαφορετικών ειδών φορολογίας, πρέπει να συνυπολογιστεί ο αντίκτυπος από τη σκοπιά των καταναλωτών, της κυβέρνησης και των παραγωγών. Δεν μπορεί να υπάρξει μια ενιαία βέλτιστη φορολογική δομή για όλους, καθώς ο βέλτιστος συνδυασμός πάγιου και κατ' αξία φορολογικού συντελεστή εξαρτάται από τους στόχους πολιτικής κάθε χώρας ή κυβέρνησης.

Table 1: Comparison of Specific and Ad Valorem Taxes on Tobacco Market Participants

Participant/Concern	Impact	Specific Tax	Ad Valorem Tax
Consumer: Quality and Variety	Provide an incentive for higher quality and greater variety of products	Yes (upgrading effect).	No.
	Effect of tax increase on price.	Higher prices (overshifting).	Lower prices (under-shifting).
Government: Revenue and Administration	Maintain revenue value under high inflation.	No (should be adjusted by CPI).	Yes.
	Minimize evasion/avoidance and realize expected revenues.	Manufacturer can manipulate cigarette length or pack size to reduce tax payment.	May need to set minimum price to counter abusive transfer pricing.
	Administration and Enforcement.	Easy.	Must define the base for ad valorem in a way that minimizes the industry's ability to avoid taxes.
Domestic Producer: Profits and Marketshare	Protect domestic brands against international brands.	No.	Yes (the higher the price, the higher the absolute amount of tax paid per unit since tax is a percentage of price).

Πηγή: The World Bank, www1.worldbank.org/tobacco/pdf/Taxes.pdf

5. Οι διάφορες προσεγγίσεις της βάσης του ειδικού φόρου κατανάλωσης

5.1 Στην προσπάθεια να εναρμονιστούν οι φορολογικές πολιτικές των κρατών μελών της ΕΕ, επιλέχθηκε ως μηχανισμός υπολογισμού των ελάχιστων φορολογικών απαιτήσεων για τα προϊόντα καπνού η λεγόμενη «δημοφιλέστερη κατηγορία τιμών» (ΔΚΤ).

5.2 Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα της ΔΚΤ ως μηχανισμού είναι αμφισβητήσιμη. Μεταξύ των πιο συνηθισμένων επιφυλάξεων σχετικά με τη χρήση της ΔΚΤ συμπεριλαμβάνονται οι εξής:

— Δεν υπάρχουν συνεκτικοί ή εναρμονισμένοι κανόνες για τον ορισμό της ΔΚΤ, γεγονός που οδηγεί σε μεγάλες αποκλίσεις ανάμεσα στα κράτη μέλη (βλ. εικόνα 1 και διάγραμμα 1).

- Σε σχέση με την κατάσταση πριν από 30 χρόνια, όταν εισήχθη η ΔΚΤ, οι συνθήκες της αγοράς άλλαξαν και η ποικιλία των προϊόντων αυξήθηκε σημαντικά·
- Οι παραγωγοί που κατέχουν δεσπόζουσα θέση μπορούν να αυξήσουν την φορολογική επιβάρυνση των ανταγωνιστών τους μεταβάλλοντας την τιμή των προϊόντων τους με στόχο την αλλαγή της ΔΚΤ·
- Οι τιμές της ΔΚΤ μπορεί να μεταβάλλονται χρόνο με το χρόνο, γεγονός που δυσχεραίνει την εκτίμηση των μελλοντικών εσόδων από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης, κλπ.

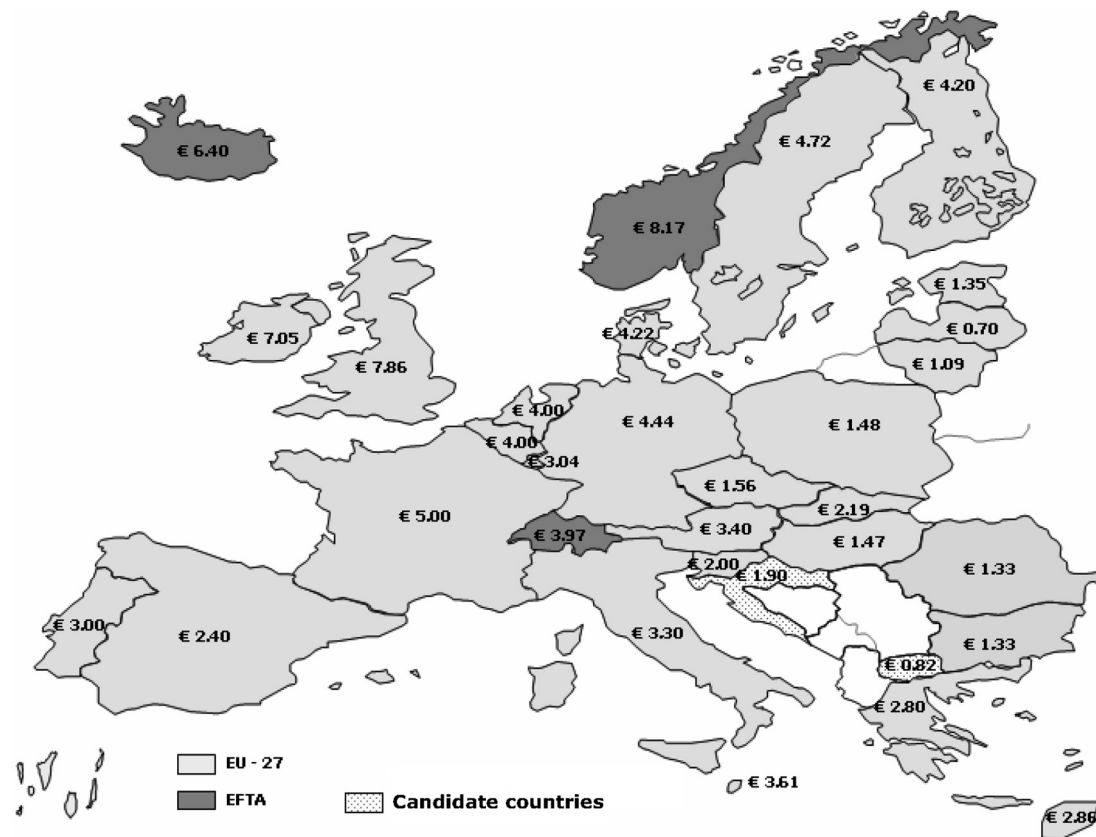
5.3 Για όλους τους λόγους που περιγράφονται παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να αντικατασταθεί η ΔΚΤ με τη σταθμισμένη μέση τιμή (ΣΜΤ) ως το σημείο αναφοράς για την αναλογική ελάχιστη απαίτηση. Επίσης, λόγω αυτής της αλλαγής, η ελάχιστη απαίτηση για τον ειδικό φορολογικό συντελεστή που καθορίζεται στην οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εφαρμόζεται όχι μόνο στα τσιγάρα της ΔΚΤ (όπως προβλέπεται επί του παρόντος), αλλά σε όλα τα είδη τσιγάρων που πωλούνται σε ένα κράτος μέλος. Η σταθμισμένη μέση τιμή υπολογίζεται διαιρώντας το απο-

τέλεσμα που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του αριθμού επί της τιμής των πωλούμενων τσιγάρων διά του συνολικού αριθμού των πωλούμενων τσιγάρων. Συνεπώς, ο αντίκτυπος στο ύψος του ειδικού φόρου κατανάλωσης μπορεί να είναι διττός. Αν σε ένα κράτος τα σχετικά ακριβά τσιγάρα είναι πιο δημοφιλή, τότε ο ελάχιστος φόρος κατανάλωσης που υπολογίζεται με τη χρήση της σταθμισμένης μέσης τιμής ως σημείου αναφοράς είναι χαμηλότερος από ό,τι ο ειδικός φόρος κατανάλωσης που υπολογίζεται βάσει της ΔΚΤ. Και αντιστρόφως: αν τα σχετικά φθηνότερα τσιγάρα είναι πιο δημοφιλή, τότε ο ειδικός φόρος κατανάλωσης που υπολογίζεται βάσει της σταθμισμένης μέσης τιμής είναι μεγαλύτερος σε σύγκριση με τον αντίστοιχο φόρο που υπολογίζεται βάσει της ΔΚΤ. Αν τα πλέον δημοφιλή τσιγάρα βρίσκονται στη μέση κατηγορία τιμής, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης είναι ο ίδιος ανεξάρτητα από τη μέθοδο που χρησιμοποιείται.

5.4 Τόσο η ΔΚΤ όσο και η ΣΜΤ αποδεικνύονται ιδιαίτερα περίπλοκες για τον κρατικό φορολογικό προγραμματισμό, επειδή μεταβάλλονται κάθε χρόνο και δεν μπορούν να προβλεφθούν εύκολα. Ελλείψει σαφούς και ενιαίας μεθοδολογίας για τον υπολογισμό της ΣΜΤ, υπάρχει κίνδυνος να εξελιχθεί σε άλλο ένα περίπλοκο και αδιαφανές μέτρο. Στην προκειμένη περίπτωση, τίθεται το ερώτημα μήπως οι προτάσεις της Επιτροπής θα έπρεπε να απλουστευθούν περαιτέρω.

Picture 1:

Different prices of the MPPC across Europe (as of 2006)

6. Πιθανές επιπτώσεις και πολιτικές που πρέπει να εξεταστούν

6.1 Στόχοι της πολιτικής για την υγεία

6.1.1 Μετά τη συνάντηση των χωρών μελών του το 2003, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας εξέδωσε τη σύμβαση-πλαίσιο για την καταπολέμηση του καπνίσματος (FCTC), στην οποία περιγράφονται τρόποι για τη μείωση της κατανάλωσης των προϊόντων καπνού. Η FCTC υιοθετήθηκε επισημώς από την ΕΕ στις 30 Ιουνίου 2005 και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή την συμπεριέλαβε στην ισχύουσα νομοθεσία για όλα τα κράτη μέλη.

6.1.2 Η στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της κατανάλωσης καπνού αναλύεται στο έγγραφο της Επιτροπής με τίτλο «Καπνός ή υγεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Σε αυτό το έγγραφο εκτιμάται ότι ο ειδικός φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται στον καπνό συνιστά το κύριο μέσο για την καταπολέμηση της κατανάλωσης καπνού. Στο έγγραφο αναφέρεται ρητά ότι οι στόχοι της πολιτικής για την υγεία θα πρέπει να προτάσσονται των στόχων της φορολογικής πολιτικής, στην περίπτωση των ειδικών φόρων κατανάλωσης για τον καπνό. Η Επιτροπή προτείνει, μεταξύ άλλων, να εξαιρεθεί ο καπνός από τον δείκτη τιμών καταναλωτή.

6.1.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μια σταδιακή, αλλά σημαντική αύξηση των συντελεστών του ειδικού φόρου κατανάλωσης καπνού, με έμφαση στην εναρμόνιση των συντελεστών του ειδικού φόρου κατανάλωσης μεταξύ των κρατών μελών. Στην περίπτωση του λεπτοκομμένου καπνού, προτείνεται σημαντική αύξηση της φορολογίας του, δεδομένου ότι, σήμερα, τα στριφτά τσιγάρα κατέχουν αξιόλογο μερίδιο αγοράς. Περαιτέρω, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να δώσουν έμφαση στον έλεγχο του λαθρεμπορίου και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων που συνδέονται με τα προϊόντα καπνού.

6.1.4 Το κόστος της παραγωγής καπνού στην ΕΕ εκτιμάται σε περίπου 100 δισεκατομμύρια ευρώ. Υπολογίζεται ότι περίπου 650 000 ευρωπαίοι πολίτες πεθαίνουν κάθε χρόνο λόγω των βλα-

βερών συνεπειών της κατανάλωσης καπνού και 13 εκατομμύρια πολίτες υποφέρουν από χρόνιες παθήσεις που συνδέονται με το κάπνισμα.

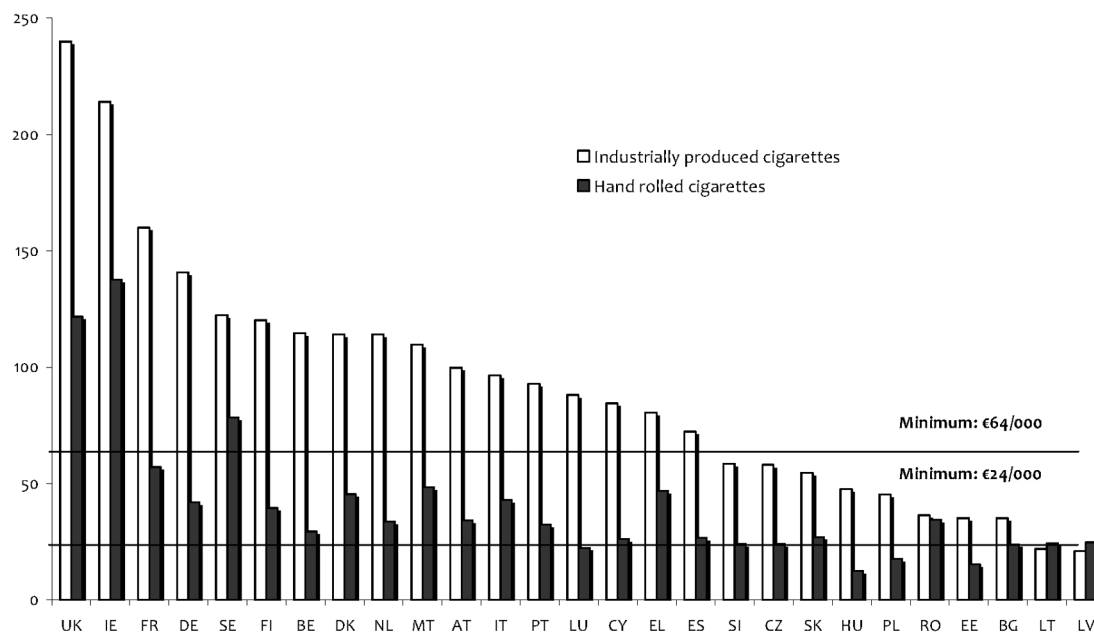
6.1.5 Μια άλλη πτυχή που πρέπει να τονιστεί όσον αφορά την φορολογία του καπνού είναι η διαφορά στη φορολόγηση των τσιγάρων και του καπνού καπνίσματος, η οποία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά του καταναλωτή. Μελέτες του ΠΟΥ⁽¹⁾ που εξετάζουν αυτό το θέμα υποστηρίζουν ότι έως ότου επιβληθεί η ίδια φορολογία σε όλα τα προϊόντα καπνού, οι καπνιστές θα υποκαθιστούν μια μορφή προϊόντων καπνού με άλλη. Συνεπώς, ο ΠΟΥ συνιστά να επιβληθούν σε όλα τα προϊόντα καπνού –τσιγάρα, καπνός, πούρα και άλλα προϊόντα καπνού– ισοδύναμοι φορολογικοί συντελεστές.

6.1.6 Πέραν της αύξησης των φόρων, ορισμένες χώρες καθιέρωσαν επίσης κατώτατες τιμές για τα τσιγάρα, δεδομένου ότι η απλή αύξηση της φορολογίας δεν οδηγούσε πάντα στο επιθυμητό αποτέλεσμα της αύξησης των τιμών προκειμένου να μειωθεί η κατανάλωση καπνού. Σήμερα, τέσσερις χώρες (Ιταλία, Ιρλανδία, Αυστρία και Γαλλία, ενώ η πορτογαλική νομοθεσία παρέχει δικαίωμα προαίρεσης) έχουν θεσπίσει παρόμοια μέτρα για τις τιμές, λόγος για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προσφύγει εναντίον και των τεσσάρων αυτών χωρών στο ΔΕΚ, επειδή θεωρεί ότι οι ρυθμίσεις αυτές παραβιάζουν την ελευθερία διαμόρφωσης των τιμών την οποία εγγυώνται οι οδηγίες της ΕΕ για τη φορολογία και η ίδια η Συνθήκη. Μια άλλη κοινή πρακτική των κυβερνήσεων των χωρών μελών της ΕΕ είναι η ρύθμιση του αριθμού των τσιγάρων που περιέχονται σε κάθε πακέτο. Από την 1η Μαΐου 2006, σε 17 χώρες της ΕΕ ισχύουν κανόνες για τον ελάχιστο αριθμό τσιγάρων που περιέχονται σε κάθε πακέτο. Στις περισσότερες από τις χώρες αυτές, οι ρυθμίσεις αυτές υιοθετήθηκαν την τελευταία πενταετία. Έτσι, διαπιστώνεται ότι τα κράτη μέλη συμπληρώνουν το φορολογικό τους πλαίσιο με τη θέσπιση μέτρων που σχετίζονται με τις τιμές και το ελάχιστο περιεχόμενο των πακέτων, που αποτελούν πρόσθετα εργαλεία για την εξασφάλιση της δέουσας ισορροπίας μεταξύ των στόχων της φορολογικής πολιτικής και της πολιτικής για τη δημόσια υγεία. Η παρούσα επανεξέταση προσφέρει τη δυνατότητα να ρυθμιστούν πλέον τα εθνικά μέτρα αυτού του είδους σε επίπεδο ΕΕ, με απώτερο στόχο την εναρμόνιση.

⁽¹⁾ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, *Guidelines for Controlling and Monitoring The Tobacco Epidemic* (Κατευθυντήριες γραμμές για τον έλεγχο και την παρακολούθηση της επιδημίας του καπνίσματος), 1998.

Chart 1:

Comparison of excise duty on cigarettes (min. EUR 64 per 1 000) and hand rolled cigarettes (fine cut, min. EUR 24 per 1 000 hand rolled cigarettes) as of 1 January 2007 ⁽¹⁾

Πηγή: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco – TIRSP 2007 for fine cut as per the EU Commission Impact Assessment, accompanying document to the Proposal for a Council Directive – SEC(2008) 2266.

6.2 Στόχοι της κοινωνικής πολιτικής

6.2.1 Με βάση την πείρα των προηγούμενων ετών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι είναι αναγκαία για αύξηση της φορολογίας στα τσιγάρα κατά 25 % προκειμένου να μειωθεί κατά 10 % η κατανάλωση τσιγάρων στα 22 κράτη μέλη. Ωστόσο, αυτός ο αντίκτυπος μπορεί να διαφέρει δεδομένων των διαφορετικών επιπέδων φορολογίας μεταξύ των κρατών μελών· οι επιπτώσεις μπορεί να αποκλίνουν στις επίλεκτες χώρες, ιδίως στην περίπτωση των νέων κρατών μελών.

6.2.2 Οι αυξήσεις στις τιμές των τσιγάρων λόγω των υψηλότερων ειδικών φόρων κατανάλωσης θα μειώσουν την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών. Αυτή η συνέπεια ενδέχεται να είναι εντονότερη στις φτωχότερες χώρες, ιδίως σε ορισμένα από τα νέα κράτη μέλη της ΕΕ. Σε σύγκριση με τα παλαιά κράτη μέλη της ΕΕ, το βιοτικό επίπεδο σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης παραμένει χαμηλό και οι άνθρωποι δαπανούν μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους σε βασικά αγαθά. Μολονότι οι τιμές των τσιγάρων σε αυτές τις χώρες είναι πολύ χαμηλότερες από ό,τι στα παλαιά κράτη μέλη της ΕΕ, αν αξιολογηθούν σε σχέση με την αγοραστική δύναμη, τα τσιγάρα, όπως και άλλα προϊόντα, δεν είναι περισσότερο προσβάσιμα. Επιπλέον, είναι πιο συνηθισμένο σε χώρες με χαμηλό βιοτικό επίπεδο ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματος να δαπανάται σε αλκοολούχα ποτά και σε προϊόντα καπνού.

Επομένως, οι υψηλότερες τιμές θα έχουν μεγαλύτερες επιπτώσεις στους καταναλωτές από τις νέες χώρες της ΕΕ σε σύγκριση με τους καταναλωτές των κρατών μελών της ΕΕ με υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης.

6.2.3 Η ζήτηση τσιγάρων είναι σχετικά ανελαστική. Αυτό σημαίνει ότι μια αύξηση των τιμών των τσιγάρων δεν προκαλεί μεγάλη μείωση της κατανάλωσης. Για τον λόγο αυτό, αν αυξηθούν οι τιμές των τσιγάρων, οι καταναλωτές μπορούν να αντιδράσουν με δύο τρόπους. Ορισμένοι ενδεχομένως να αναγκαστούν να δαπανούν λιγότερα χρήματα σε άλλα αγαθά, με αποτέλεσμα να μειωθεί η αγοραστική τους δύναμη. Άλλοι μπορεί να αρχίσουν να αγοράζουν χαμηλότερης ποιότητας και επομένως πιο επιβλαβή τσιγάρα (κατάσταση που αποκαλείται «υποβάθμιση» [downgrading]) ή να αγοράζουν τα τσιγάρα τους από παράνομους διαύλους.

6.2.4 Σύμφωνα με τα πορίσματα ιατρικών ερευνών, παρότι η αύξηση των τιμών των τσιγάρων μπορεί να οδηγήσει σε γενική μείωση της κατανάλωσης καπνού, οι διαφορές που υπάρχουν σε ό,τι αφορά το κάπνισμα στις διάφορες εισοδηματικές κατηγορίες ενδέχεται να μην εξαφανιστούν. Τα πορίσματα μιας έρευνας που δημοσιεύθηκε στο έντυπο American Journal of Public Health αποδεικνύουν ότι το χάσμα που υφίσταται σε ό,τι αφορά το κάπνισμα μεταξύ των διάφορων εισοδηματικών κατηγοριών διευρύνθηκε

⁽¹⁾ 1 τεμάχιο σπριγού τσιγάρου = 0,75 γραμμάρια

με την αύξηση της τιμής του πακέτου, με αύξηση του ποσοστού των καπνιστών από τις χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η αύξηση των τιμών των τσιγάρων ενδέχεται να επιβαρύνει δυσανάλογα τους φτωχούς καπνιστές ⁽¹⁾.

6.2.5 Η πρόταση για την επιβολή ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης 90 EUR για όλες τις τιμές λιανικής ισοδυναμεί με αύξηση κατά 41 % εντός περιόδου 4 ετών και είναι τουλάχιστον κατά 300 % υψηλότερη της αναμενόμενης αύξησης των τιμών καταναλωτή στην ΕΕ. Μια τέτοια αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης θα οδηγούσε σε αύξηση του πληθωρισμού. Μια σημαντική αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα τσιγάρα ενδεχομένως να επιφέρει αύξηση των τιμών των τσιγάρων, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή. Η εξαίρεση των τιμών των τσιγάρων από τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή (όπως προτείνεται στη μελέτη "Tobacco or Health in the European Union") θα εξάλειφε αυτή την επίπτωση *de iure*: ωστόσο, θα εξακολουθούσε *de facto* να έχει κοινωνικό αντίκτυπο, εφόσον θα υποδηλώνει έναν εσφαλμένο υπολογισμό του πληθωρισμού, ο οποίος θα μπορούσε να έχει δυσμενείς συνέπειες για τις προσαρμογές των μισθών.

6.3 Στόχοι της φορολογικής πολιτικής

6.3.1 Λαμβανομένων υπόψη των εσόδων από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης καπνού και των τρόπων που δαπανώνται αυτά τα έσοδα, είναι σαφές ότι, στην πραγματικότητα, ο βασικός στόχος του ειδικού φόρου κατανάλωσης είναι η αύξηση της χρηματοδότησης των γενικών δαπανών των εθνικών κυβερνήσεων.

6.3.2 Η σχέση μεταξύ φορολογικής πολιτικής και πολιτικής υγείας εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τη σύνδεση των εσόδων από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης καπνού με δραστηριότητες που αποσκοπούν στην εξάλειψη των αρνητικών συνεπειών της κατανάλωσης καπνού. Ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της συνολικής χρηματοδότησης τέτοιου είδους δραστηριοτήτων σήμερα, είναι αρκετά σαφές ότι το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης που επιβάλλονται στον καπνό δαπνάζεται σε δραστηριότητες και πολιτικές που δεν έχουν καμία σχέση με τους προαναφερόμενους στόχους της πολιτικής για την υγεία.

6.3.3 Συνεπώς, είναι σαφές ότι οι φορολογικοί στόχοι εξακολουθούν να αποτελούν τους πρωταρχικούς στόχους των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα προϊόντα καπνού. Παρόλα αυτά, η επίτευξη των φορολογικών στόχων στη συγκεκριμένη περίπτωση περιπλέκεται λόγω της ύπαρξης της δημόσιας ασφάλισης υγείας. Αν τα συστήματα ασφάλισης υγείας και ιδίως τα ασφαλιστικά υγείας αντανάκλασαν τους κινδύνους που συνδέονται με το κάπνισμα, οι καπνιστές θα αναγκάζονταν να επωμιστούν τον κόστος της συντήσής τους. Έτσι θα εκπληρώνονταν οι στόχοι των περισσότερων αντικαπνιστικών στρατηγικών των διεθνών οργάνων και των εθνικών κυβερνήσεων.

6.3.4 Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, όταν συνυπολογίζονται οι φορολογικές πτυχές της φορολογίας του καπνού, η αύξηση του

φόρου κατανάλωσης ενδέχεται, όχι όμως απαραίτητως, να αυξήσει τα έσοδα του προϋπολογισμού. Εξαιτίας μιας πιθανής αύξησης του λαθρεμπορίου και, επίσης, επειδή ενδέχεται να καταστούν πιο δημοφιλή τα φθηνότερα τσιγάρα, είναι δυνατόν η αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης, αντί να αυξήσει τα δημοσιονομικά έσοδα, να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα. Εάν αυξηθούν οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης και στη συνέχεια ενισχυθεί η παράνομη αγορά, η μείωση των εσόδων του προϋπολογισμού λόγω της αυξανόμενης παράνομης αγοράς μπορεί στην πραγματικότητα να είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι η αύξηση από τους υψηλότερους φόρους κατανάλωσης.

6.4 Στόχοι της πολιτικής ασφάλειας (λαθρεμπόριο)

6.4.1 Οι υπηρεσίες εισπραξης φόρων είναι πάντοτε αντιμέτωπες με τη φοροδιαφυγή. Οι δύο κύριες παράνομες δραστηριότητες που συνδέονται με τα προϊόντα καπνού είναι η παραποίηση και το λαθρεμπόριο.

6.4.2 Από οικονομολογική σκοπιά, η αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης αυξάνει τα κίνητρα για το λαθρεμπόριο τσιγάρων και για την παράνομη αγορά. Το λαθρεμπόριο αποτελεί οικονομική δραστηριότητα στην οποία εφαρμόζονται οι νόμοι της προσφοράς και της ζήτησης. Με την αύξηση του φόρου κατανάλωσης αυξάνεται η διαφορά στην τιμή μεταξύ των νόμιμων και των λαθραίων τσιγάρων και, ως αποτέλεσμα, ενισχύεται η ζήτηση για τα λαθραία. Όταν αυξάνεται η ζήτησή τους, οι τιμές των λαθραίων τσιγάρων αυξάνονται, με αποτέλεσμα το λαθρεμπόριο να καθίσταται πιο επικερδής δραστηριότητα, γεγονός που με τη σειρά του αυξάνει το λαθρεμπόριο. Αυτό δεν ισχύει μόνο για το λαθρεμπόριο από τρίτες χώρες, αλλά και για το παράνομο εμπόριο τσιγάρων εντός της ΕΕ. Ιδίως στα νέα κράτη μέλη, η τιμή και άλλοι παράγοντες ευνοούν την επέκταση του λαθρεμπορίου από χώρες εκτός της κοινής αγοράς: οι τιμές στις γειτονικές χώρες στην Ανατολή καθίστανται σχετικά χαμηλές, τα νέα κράτη μέλη διαθέτουν λιγότερους πόρους για τις περιπόλους των συνόρων και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το σύνολο των παράνομων οικονομικών δραστηριοτήτων είναι αξιόλογο. Παραδείγματος χάρη, σύμφωνα με δημοσκόπηση που διενεργήθηκε στη Λιθουανία το 2008 ⁽²⁾, ποσοστό 38,9 % των ερωτηθέντων δικαιολογούν ή τείνουν να δικαιολογήσουν το λαθρεμπόριο. Επίσης, κατά τη διερεύνηση των συνθηκών ανάπτυξης μιας παράνομης αγοράς είναι σημαντικό να συνυπολογιστεί το σύνολο της παραοικονομίας όχι μόνο στην ΕΕ, αλλά και στις δυνητικές πηγές του λαθρεμπορίου –τα γειτονικά κράτη.

6.4.3 Η προαναφερθείσα κατάσταση μπορεί να περιγραφεί με το παράδειγμα της Λιθουανίας. Στην προσπάθεια να εναρμονιστεί το φορολογικό σύστημα με εκείνο της ΕΕ, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης του καπνού αυξήθηκαν σημαντικά στη Λιθουανία μεταξύ 2002 και 2004 (από το 2001 έως το 2004 η επιβάρυνση του φόρου κατανάλωσης αυξήθηκε κατά 121 %). Αυτό οδήγησε σε κάθετη αύξηση των τιμών των τσιγάρων. Η αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης αναδιאμόρφωσε την αγορά καπνού. Οι πωλήσεις των νόμιμων τσιγάρων μειώθηκαν, ενώ αυξήθηκε ο όγκος του λαθρεμπορίου και της παράνομης αγοράς. Το ποσό των λαθραίων προϊόντων που κατασχέθηκαν αυξήθηκε σχεδόν κατά 13 φορές την περίοδο 2001-2004. Το 2004 τα μερίδια αγοράς της νόμιμης και της παράνομης αγοράς (με υπολογισμό των μονάδων που πωλήθηκαν) ήταν σχεδόν ίσα.

⁽¹⁾ Franks et al.: Cigarette Prices, Smoking, and the Poor: Implications of Recent Trends, δημοσιεύθηκε στην American Journal of Public Health, Οκτώβριος 2007, Vol. 97, No. 10.

⁽²⁾ http://www.freema.org/index.php/research/opinion_poll_public_perceptions_of_smuggling/4656

6.4.4 Κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ειδικού φόρου κατανάλωσης είναι ζωτικό να ληφθούν υπόψη οι μεταβολές στη συνολική κατανάλωση τσιγάρων (δηλαδή στο άθροισμα της νόμιμης και της παράνομης κατανάλωσης). Η διεθνής πείρα δείχνει ότι οι απότομες αυξήσεις των φόρων και, κατ' επέκταση, των τιμών τείνουν να μειώνουν τις νόμιμες πωλήσεις, παρά να μεταβάλουν τη συνολική κατανάλωση, και αυτό οφείλεται στην επέκταση της παράνομης αγοράς. Αυτό συνέβη και στην περίπτωση της Λιθουανίας: όταν αυξήθηκε ο ειδικός φόρος κατανάλωσης το διάστημα 2002-2004, η συνολική κατανάλωση μειώθηκε· ωστόσο, αυτή η μεταβολή δεν ήταν τόσο έντονη όσο η μείωση των πωλήσεων νόμιμων τσιγάρων.

6.4.5 Ο Επίτροπος κ. Laszlo Kovacs παραδέχτηκε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Σεπτέμβριο του 2008 ότι ένα από τα βασικά αίτια του λαθρεμπορίου μεγάλων ποσοτήτων –τσιγάρων, κατά κύριο λόγο– από ορισμένες γειτονικές χώρες στην ΕΕ είναι όντως οι υψηλές τιμές και οι διαφορές των φορολογικών δεικτών. Κατά συνέπεια, θα ήταν σφάλμα να ληφθούν αποφάσεις και να εγκριθούν αυξήσεις σε σχέση με τους ελάχιστους ειδικούς φόρους κατανάλωσης στην ΕΕ οι οποίες θα επιτείνουν το εν λόγω πρόβλημα.

6.5 Στόχοι της εσωτερικής αγοράς (εναρμόνιση)

6.5.1 Παρά τις τριακονταετίες προσπάθειες για την εναρμόνιση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στον καπνό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι διαφορές στην φορολογία των προϊόντων καπνού στην ΕΕ – τόσο όσον αφορά τη δομή των φόρων όσο και τη συνολική φορολογική επιβάρυνση – εξακολουθούν να είναι μεγάλες.

6.5.2 Ενώ ορισμένες χώρες επέλεξαν την πολιτική υγείας ως πρώτη προτεραιότητα, οι παραδόσεις και η κοινωνική κατάσταση εξακολουθούν να δημιουργούν βαθιές αποκλίσεις στη συνολική φορολογία του καπνού. Η διαφορά στις εισπράξεις από τον φόρο κατανάλωσης στην ΕΕ εκτείνεται από 242 ευρώ ανά 1 000 τσιγάρα στο Ηνωμένο Βασίλειο σε 19 ευρώ ανά 1 000 τσιγάρα στη Λετονία (στοιχεία της 1ης Ιανουαρίου 2007). Αυτός είναι ίσως στην πραγματικότητα ο κυριότερος λόγος για τον οποίο το παράνομο εμπόριο εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (σε όγκο τσιγάρων) εκτιμάται ότι είναι διπλάσιο του λαθρεμπορίου από τρίτες χώρες.

6.5.3 Πρέπει να σημειωθεί ότι λίγες από τις προτεινόμενες δράσεις θα οδηγήσουν σε πληρέστερη εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν ληφθούν υπόψη οι προτεινόμενες δράσεις, είναι πολύ πιθανό οι απόλυτες και οι σχετικές διαφορές στη φορολογία μεταξύ των κρατών μελών να μην εξαφανιστούν.

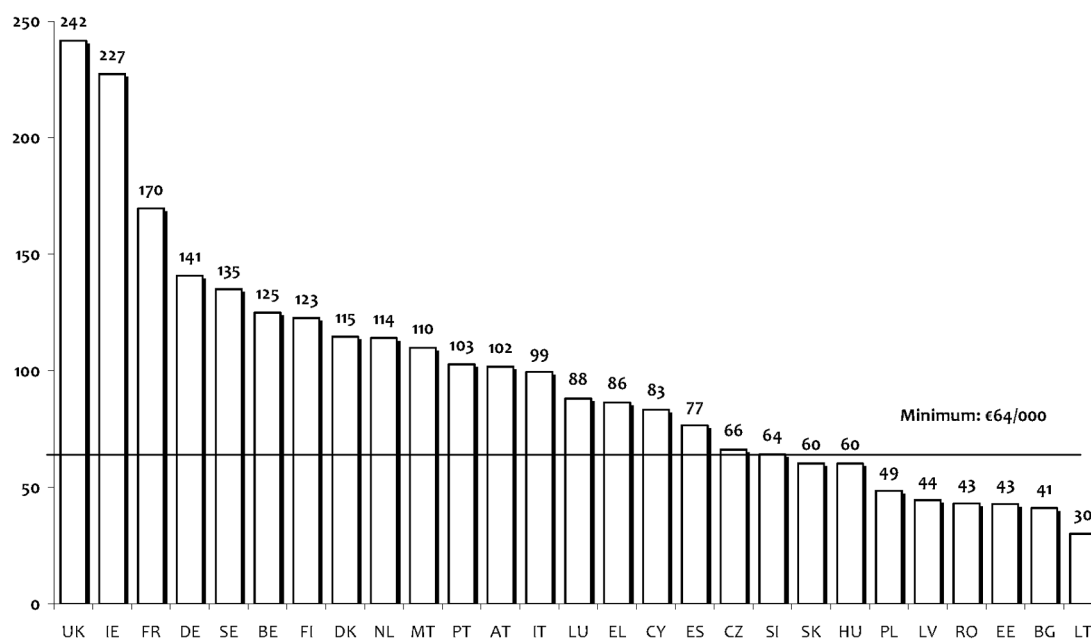
6.5.4 Λόγου χάρι, ο ιστορικός λόγος ύπαρξης της αναλογικής απαίτησης είναι η εναρμόνιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης στην ΕΕ. Εντούτοις, η απαίτηση αυτή δεν συνέβαλε καθόλου στην εναρμόνιση στο παρελθόν και ενδέχεται μάλιστα να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, η Σλοβενία και η Ιταλία επιβάλλουν παρεμφερείς ειδικούς φόρους κατανάλωσης επί της ΔΚΤ που ανέρχονται περίπου στο 58 %. Όμως, τα έσοδα από ειδικούς φόρους κατανάλωσης επί της ΔΚΤ στην Ιταλία είναι κατά 80 % υψηλότερα από ό,τι στη Σλοβενία, δηλαδή 102,38 EUR έναντι 57,6 EUR ανά 1 000 τσιγάρα. Η προτεινόμενη αύξηση του συντελεστή για τον ειδικό φόρο κατανάλωσης από 57 % σε 63 % θα οδηγούσε σε περαιτέρω απόκλιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης σε απόλυτες τιμές και θα ασκούσε σοβαρές πληθωριστικές πιέσεις, όπως προκύπτει από την έκθεση της Επιτροπής για την εκτίμηση των επιπτώσεων. Με δεδομένες αυτές τις αμφιλεγόμενες επιδράσεις της αναλογικής φορολογικής επιβάρυνσης, πρέπει να αναλυθεί και να επανεξεταστεί με σοβαρότητα, όχι μόνο η προτεινόμενη αύξηση, αλλά και οι ίδιοι οι λόγοι ύπαρξής της.

6.5.5 Ακόμα και η προτεινόμενη αύξηση του ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης στα τσιγάρα από 64 σε 90 EUR ανά 1 000 τεμάχια θα οδηγούσε σε εναρμόνιση των συντελεστών μόνο εφόσον οι χώρες στις οποίες η φορολογία είναι υψηλότερη δεν αυξήσουν περαιτέρω τους φόρους. Από αυτή την άποψη, ίσως να ήταν ενδιαφέρον να εξεταστεί το ενδεχόμενο καθιέρωσης ενός ανώτατου ορίου φορολογίας που θα συμπληρώσει τον υφιστάμενο ελάχιστο φορολογικό συντελεστή.

6.5.6 Με δεδομένο ότι υπάρχουν διάφορα κράτη μέλη τα οποία δεν κατόρθωσαν μέχρι σήμερα να προσαρμόσουν τον ελάχιστο συντελεστή των 64 EUR ανά 1 000 τσιγάρα ακόμη και για την ΔΚΤ, η προτεινόμενη αύξηση σε 90 EUR θα πρέπει να επανεξεταστεί, ενώ υπάρχουν πολλοί λόγοι είτε για να μειωθεί ο συντελεστής αυτός, είτε η περίοδος συμμόρφωσης με την εν λόγω αύξηση να παραταθεί μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2018.

Chart 2:

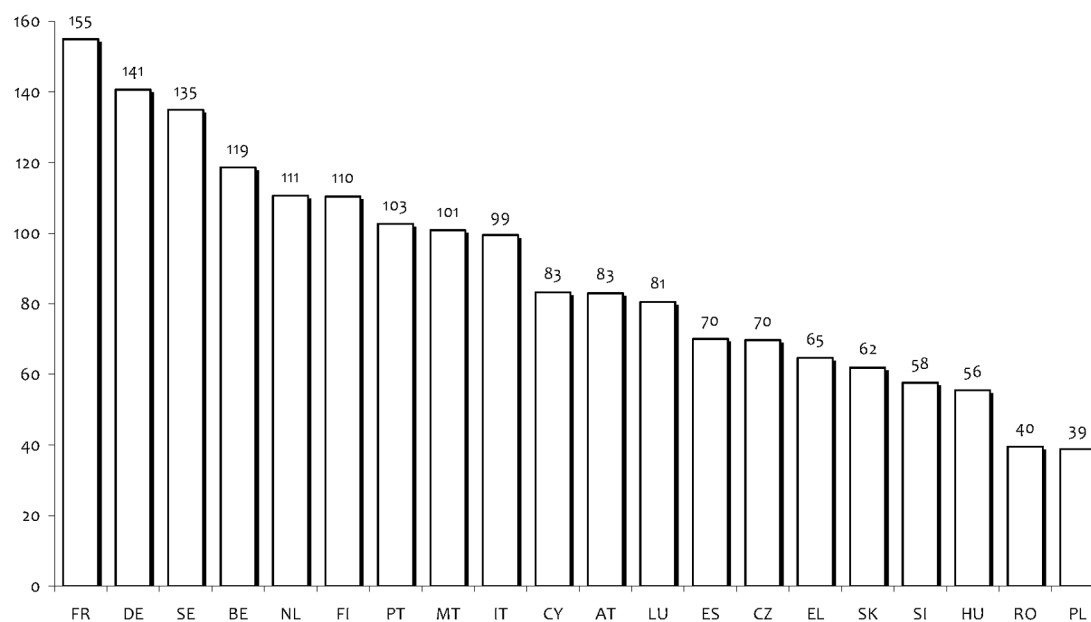
Excise tax yield in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

Πηγή: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 3:

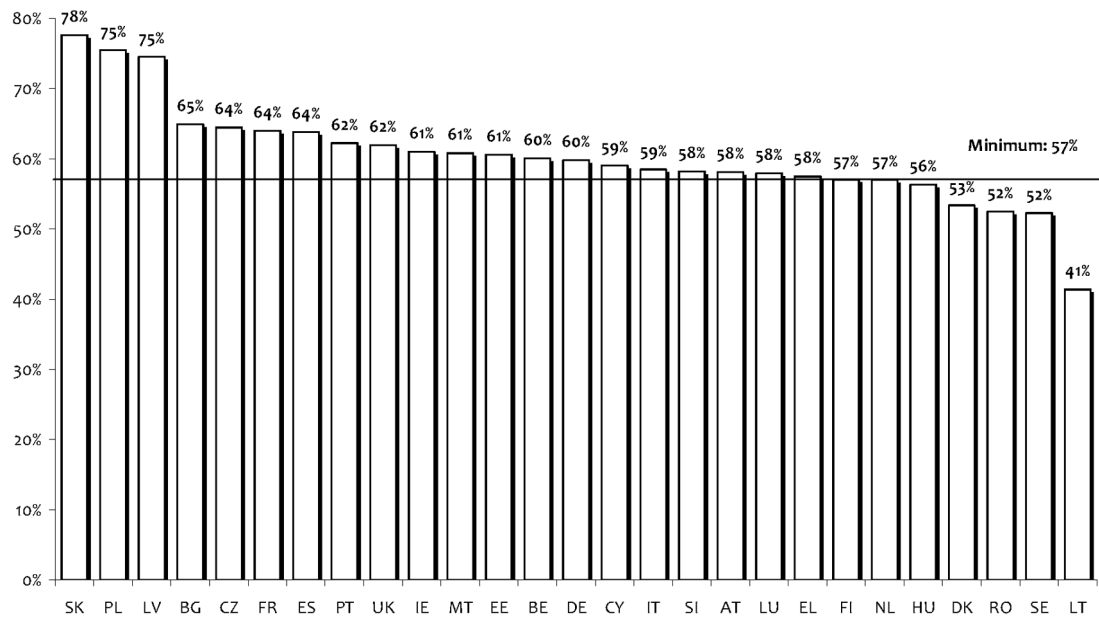
Minimum Excise Tax in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 4:

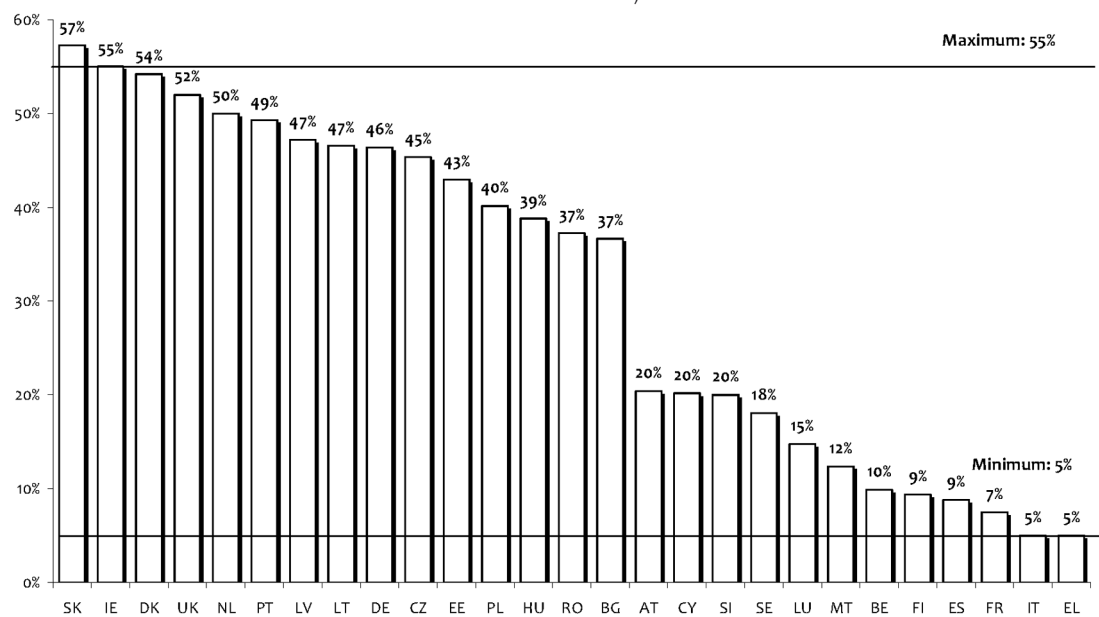
Total excise tax in EU countries as of January 1, 2008 (percentage of the MPPC, minimum set to 57 %)

Πηγή: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 5:

Specific ratio in EU countries as of January 1, 2008 (percentage specific to total tax on MPPC; set to 5 – 55 %)

Πηγή: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων σχετικά με τις στρατηγικές και τα προγράμματα της πολιτικής της συνοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013»

COM(2008) 301 τελικό

(2009/C 228/26)

Στις 14 Μαΐου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 93 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων σχετικά με τις στρατηγικές και τα προγράμματα της πολιτικής της συνοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013»

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. CEDRONE.

Κατά την 452η σύνοδο ολομέλειάς της, της 25ης Μαρτίου 2009, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 40 ψήφους υπέρ, και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 **Στρατηγική της Λισσαβώνας:** η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή τάσσεται υπέρ της σύνδεσης των διαρθρωτικών ταμείων με τη στρατηγική της Λισσαβώνας, και ειδικότερα υπέρ της χρηματοδότησης ορισμένων πολιτικών που προβλέπονται από τη στρατηγική, αλλά υπό τους όρους που αναφέρονται στο σημείο 5.1.2. Θα πρέπει, ωστόσο, να αποφευχθεί η τελική αποστέρηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας από κάθε αυτόνομη χρηματοδότηση.

1.2 **Προθεσμίες:** πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την τήρηση των προθεσμιών υλοποίησης των προγραμμάτων αποφεύγοντας τις αλληλεπικαλύψεις και τις καθυστερήσεις που εμποδίζουν τελικά την επίτευξη των τεθέντων στόχων. Πρέπει, επίσης, να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές διάρκειες των κοινοτικών προγραμμάτων.

1.3 **Διάρκειες και εργαλεία:** πρέπει να αξιολογηθεί η σκοπιμότητα της εναρμόνισης των διαρκειών σε 10 χρόνια. Ως προς αυτό, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει και πάλι ότι, εν όψει της κοινής και συντονισμένης χρήσης των εργαλείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα διάφορα επίπεδα από κάθε παράγοντα, θα πρέπει να προσδιορισθούν καλύτερα οι δυσκολίες και τα προαναφερθέντα εμπόδια (νομική βάση, θεματική ειδικευση, γεωγραφικές περιοχές, τρόποι υλοποίησης), και ειδικότερα: ο διεθνικός ή μη χαρακτήρας των σχεδίων, η συμφωνία των προθεσμιών δρομολόγησης, εφαρμογής και διάδοσης της χρηματοδοτικής βοήθειας, και η δυνατότητα διάσπασης ενός συνολικού σχεδίου σε μια σειρά από υποσχέδια.

1.4 **Παράμετροι:** θα πρέπει να προβλεφθούν και άλλες, μαζί με το ΑΕγχΠ, ώστε να υπάρχει ένα πιο αντικειμενικό πλαίσιο αξιολόγησης όσον αφορά τις ανάγκες των περιφερειών (σημείο 5.9).

1.5 **Ολοκληρωμένη προσέγγιση:** η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αξιολογηθούν οι δημοσιονομικές προοπτικές της ΕΕ – με σκοπό την αύξηση των κεφαλαίων – και να αποδοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη συγχρηματοδότηση από τα κράτη μέλη, καθώς και στη συγχρηματοδότηση από άλλα ευρωπαϊκά ιδρύματα. Τα κονδύλια που χορηγήθηκαν φαντάζουν σήμερα ασημαντά μπροστά στα δισεκατομμύρια ευρώ που προορίζονται για την διάσωση των τραπεζών. Η ΕΟΚΕ

θεωρεί απαραίτητη την ενίσχυση της ολοκληρωμένης προσέγγισης, η οποία θα έπρεπε να είναι υποχρεωτική, και την επάνοδο στη στρατηγική προσέγγιση της πολιτικής συνοχής.

1.6 **Συντονισμός:** η ΕΟΚΕ συνιστά τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ των στρατηγικών και των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και των κοινοτικών προγραμμάτων-πλαίσια για την έρευνα και ανάπτυξη (ΠΠ7), καθώς και για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΠΑΚ), επιπλέον της ενίσχυσης των διεθνικών και διεθνών δικτυακών τους μηχανισμών, με σκοπό την ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της απασχόλησης. Είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν μόνιμες διεπαφές μεταξύ των στόχων και των διαδικασιών της πολιτικής συνοχής και εκείνων της πολιτικής έρευνας και καινοτομίας.

1.7 **Αποτελέσματα:** η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αποδοθεί αυξημένη προσοχή όχι μόνον στον δημοσιονομικό έλεγχο, αλλά και στην ποιότητα των αποτελεσμάτων που προκύπτουν, ιδίως όσον αφορά την ανάπτυξη και την απασχόληση που απορρέουν από την υλοποίηση των προγραμμάτων, από την περίοδο 2000-2006.

1.8 **Αξιολόγηση:** για να βελτιωθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα και η λειτουργία της πολιτικής συνοχής, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμη την καλύτερη επιλογή των παρεμβάσεων, προκειμένου να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα στην πράξη υπέρ της ανάπτυξης, και την ενίσχυση της διαδικασίας παρακολούθησης και αξιολόγησης, ιδίως μέσω της δημιουργίας ανεξάρτητων και υπερεθνικών επιτροπών ad hoc, εκεί όπου δεν υπάρχουν ήδη. Οι μηχανισμοί ελέγχου και αξιολόγησης των διαφόρων φάσεων που χαρακτηρίζουν την πολιτική συνοχής πρέπει να είναι πιο διάφανοι και προσίτοι για τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες.

1.9 **Διαφάνεια και επικοινωνία:** η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδους σημασίας τα θέματα της διαφάνειας των ταμείων, της πληροφορίας και της γνωστοποίησης των επιλογών και των αποτελεσμάτων στην τοπική κοινή γνώμη. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος διασφάλισης της προβολής και επίτευξης της προσέγγισης των πολιτών με την ΕΕ. Η διαφάνεια πρέπει να αποτελεί στόχο προτεραιότητας της ΕΕ και να εφαρμόζεται σε όλες τις φάσεις της πολιτικής συνοχής.

1.10 *Ενότητα*: είναι απαραίτητο να διατηρηθεί ένα ενιαίο όραμα, ένας σύνδεσμος μεταξύ των διαφόρων φάσεων που χαρακτηρίζουν τα ταμεία: προετοιμασία, υλοποίηση, χρησιμοποίηση, εποπτεία, παρακολούθηση και αξιολόγηση.

1.11 *Απλοποίηση*: πρέπει να εξετασθεί σοβαρά το ενδεχόμενο απλοποίησης των διαδικασιών, οι οποίες αποτελούν συχνά την αιτία των καθυστερήσεων ή της μη υλοποίησης των προγραμμάτων, μετατοπίζοντας την προσοχή στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μέσω σαφών και αποτελεσματικών συστημάτων, αξιολογώντας το ενδεχόμενο θέσπισης **κυρώσεων** για εκείνους που δεν τηρούν τη μέθοδο, το περιεχόμενο και τις προθεσμίες, ξεκινώντας, για παράδειγμα, από τη μη απόδοση στα κράτη μέλη των μη χρησιμοποιηθεισών πιστώσεων, δεδομένων των περιορισμών του κοινοτικού προϋπολογισμού.

1.12 *Πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα*: η πολιτική συνοχής, μαζί με την οικονομική πολιτική της Ένωσης και των κρατών μελών, δεν πρέπει να περιορίζεται στην αναδιανομή των πόρων, αλλά πρέπει να επιζητεί την παραγωγή πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος στην επικράτεια, την προσέλκυση άλλων επενδύσεων με στόχο την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, προωθώντας την έρευνα και την καινοτομία και στοχεύοντας κατά πρώτο λόγο στη βελτίωση των «δημόσιων αγαθών» (νερό, διαχείριση των αποβλήτων, υπηρεσίες προς ηλικιωμένους, κατάρτιση, βρεφονηπιακοί σταθμοί κλπ.), ως πολιτική της αριστείας, προκειμένου να καταστούν πιο ελκυστικές οι οικείες περιοχές.

1.13 *Δεδομένης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και των επιπτώσεών της, και υπό το φως του σχεδίου που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 11ης και 12ης Δεκεμβρίου 2008 για την αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης, και των προτάσεων για την τροποποίηση των διαφόρων κανονισμών των κοινοτικών ταμείων, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ήρθε η κατάλληλη στιγμή για να πραγματοποιηθεί επιτέλους μια εκ βάθρων αναθεώρηση των μηχανισμών που ρυθμίζουν τη χρήση των πόρων που προορίζονται για την πολιτική της συνοχής, κατά τρόπον ώστε να είναι καλύτερα προσαρμοσμένοι στην ανάπτυξη και στην ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής.*

1.14 *Χρηματοοικονομική τεχνική*: πρέπει να αποφευχθεί η διασκόρπιση των επιδοτήσεων. Πρέπει να τροποποιηθεί σε βάθος η χρηματοοικονομική τεχνική των ταμείων, παρέχοντας ιδιαίτερα εγγυήσεις για την διατήρηση των πιστώσεων κυρίως προς τις ΜΜΕ ⁽¹⁾ και τις τοπικές αρχές, μέσω της επιλογής καταλληλότερων πολιτικών, με την προσθήκη των εισφορών του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ΕΤΕ) της ΕΤΕπ.

1.15 *Πελατειακές σχέσεις*: η Επιτροπή πρέπει να θεσπίσει εργαλεία με σκοπό την εξάλειψη των μορφών πελατειακών σχέσεων που σκιάζουν την πολιτική συνοχής. Ειδικότερα, πρέπει να καταργηθούν, ή τουλάχιστον να περιορισθούν, οι διάφορες μορφές υπεργολαβίας και να αποφευχθούν οι σπατάλες ή οι καταχρήσεις.

1.16 *Κοινωνική πολιτική και πολιτική συνοχής*: είναι επίσης απαραίτητο να τοποθετηθεί εκ νέου η κοινωνική πολιτική στο επίκεντρο της πολιτικής συνοχής, ως ένας από τους βασικούς στόχους της, πόσω μάλλον που η οικονομική και κοινωνική κρίση που διαδέχθηκε τη χρηματοπιστωτική κρίση έχει επί του παρόντος σοβαρές συνέπειες για τις πλέον αδύναμες ομάδες του πληθυσμού.

1.17 *Αγορά εργασίας*: η πολιτική συνοχής πρέπει να ευνοήσει τη μεγαλύτερη ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, με

ιδιαίτερη αναφορά στις γυναίκες, μέσω επίσης του πειραματισμού με νέες μορφές σχέσης εργασίας που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και την απασχόληση.

1.18 *Ορθές πρακτικές*: η Επιτροπή πρέπει να διευκολύνει τη διάδοση των προγραμμάτων που κατάφεραν να επιτύχουν τα καλύτερα αποτελέσματα στις διάφορες ευρωπαϊκές περιφέρειες. Θα ήταν επίσης σκόπιμο να γνωστοποιηθούν τα προγράμματα που δεν επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, προκειμένου να αποφευχθεί η ανανέωσή τους.

1.19 *Μικρομεσαίες επιχειρήσεις*: οι ΜΜΕ πρέπει να παραμείνουν στο επίκεντρο της πολιτικής συνοχής, ως βασικοί δικαιούχοι, με στόχο την εξέλιξη και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένων και των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας. Πράγματι, οι ΜΜΕ αποτελούν τον πυρήνα για την μεγέθυνση και την απασχόληση· συνεπώς έχει ζωτική σημασία να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στις πιστώσεις στην παρούσα φάση της υφέσεως.

1.20 *Σύμπραξη*: η Επιτροπή πρέπει να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στο ζήτημα της κοινωνικής σύμπραξης, η οποία δεν πρέπει να περιοριστεί στην τυπική ερμηνεία του άρθρου 11 του κανονισμού, αλλά πρέπει να συμπεριλάβει την ουσία της έννοιας της σύμπραξης, την πεμπτούσια της ευρωπαϊκής κοινωνικής φιλοσοφίας. Επομένως, η σύμπραξη δεν πρέπει να ασκεείται ως παραχώρηση, ως απλή διατύπωση, αλλά πρέπει μάλλον να εξελίσσεται ως πραγματική διαβούλευση όσον αφορά τις διαδικασίες, τα περιεχόμενα, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, καθώς και σχετικά με τη διαφάνεια αυτών.

1.21 *Η πολιτική Ευρώπη*: απομένει μία ακόμη σύσταση, επιπλέον αυτών που προηγήθηκαν, αλλά είναι η σημαντικότερη: η Επιτροπή, τα κράτη μέλη, οι περιφέρειες, οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν και πρέπει να κάνουν ακόμη πολλά για να βελτιώσουν την πολιτική συνοχής· δεν πρέπει να φεισθούν προσπαθειών για να επιτύχουν τον στόχο αυτό.

1.22 Η ΕΟΚΕ πρέπει να βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να λάβει αποφάσεις για το μέλλον της, να καθορίσει νομικά και πολιτικά εργαλεία, ώστε να αποκτήσει αποφασιστικές εξουσίες όσον αφορά ορισμένες πολιτικές, προκειμένου η δράση της να είναι πιο αποτελεσματική, θέτοντας τέλος στην ψευδαίσθηση ότι μπορεί να μείνει προφυλαγμένη από τα πάντα εξακολουθώντας να διαδραματίζει τον ρόλο του απλού θεατή.

2. Προτάσεις

2.1 Θέσπιση κανόνων για τη βελτίωση της θεσμικής διακυβέρνησης αναπτύσσοντας διαδικασίες που θα διευκολύνουν την εγκαθίδρυση αποτελεσματικών συμπράξεων για τις διαβουλευτικές με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών, καθορίζοντας τα κριτήρια που θα εφαρμόζονται στις διαδικασίες διαβούλευσης, ιδίως βάσει της υπάρχουσας πείρας με σκοπό την συζήτηση και διαπραγμάτευση προγραμμάτων, περιεχομένων, διαδικασιών, κλπ.

2.2 Θέσπιση νέων κριτηρίων αξιολόγησης για την παροχή συνδρομής στους παράγοντες του τομέα, ώστε να καταστεί εφικτή μια αντικειμενικότερη αξιολόγηση, μέσω επιτροπών *ad hoc*, των αποτελεσμάτων και της ποιότητας των παρεμβάσεων, η οποία θα ισχύει για όλες τις χώρες, καθιστώντας την **αποτελεσματικότητα** εργαλείο για τη μέτρηση του αντικτύπου της πολιτικής συνοχής.

⁽¹⁾ Πρβλ. το πρόγραμμα της Επιτροπής JEREMIE.

2.3 Προώθηση συνεπώς κοινής, ευρωπαϊκής, κατάρτισης για τη δημιουργία παραγόντων συνοχής, οι οποίοι θα μπορούν να παρέμβουν με την ίδια μέθοδο, σε όλα τα στάδια των ενεργειών που προβλέπονται για τη χρήση των ταμείων. Πρέπει, επίσης, να γενικευθούν οι μηχανισμοί τεχνικής βοήθειας, όπως το JASPERS, σε όλες τις περιφέρειες της σύγκλισης και για όλους τους ενδιαφερομένους.

2.4 Απλοποίηση και χαλάρωση των διαδικασιών σε όλα τα στάδια που περιλαμβάνουν τα ταμεία, όπως ζήτησε κατ' επανάληψη η ΕΟΚΕ, σχεδόν πάντοτε ματαιώς.

2.5 Πρόβλεψη κυρώσεων σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων ή/και ανεπαρκών αποτελεσμάτων, για την αποφυγή σπατάλης, επανάληψης σφαλμάτων και διαφόρων πρακτικών πελατειακών σχέσεων.

2.6 Ενεργοποίηση μια ρήτρας διασφάλισης για τις φτωχότερες και λιγότερο δομημένες περιφέρειες, ώστε να χρησιμοποιηθούν με τον καλύτερο τρόπο οι πόροι που προορίζονται για αυτές.

2.7 Ενθάρρυνση μιας πιο περιεκτικής ιθαγένειας και μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής για όλους, μέσω της πολιτικής συνοχής με τη συμβολή των εθνικών πολιτικών.

2.8 Η ΕΟΚΕ ζητεί να γίνει διάκριση της θεσμικής σύμπραξης μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κρατών μελών και περιφερειών και της σύμπραξης με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών, η οποία πρέπει να εφαρμόζεται ενεργά σε όλα τα επίπεδα: ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό με πραγματική και όχι τυπική συμμετοχή των μερών.

2.9 Θέσπιση μιας επιτροπής (ομάδας εργασίας) αποτελούμενης από εκπροσώπους των διαφόρων θεσμικών οργάνων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ΕΟΚΕ, ΕΤΠ) για να μελετήσει και να προτείνει την ριζική αναθεώρηση των σημερινών μηχανισμών που ρυθμίζουν την πολιτική της συνοχής.

3. Εισαγωγή

3.1 Η αρχή της κοινωνικής συνοχής είναι ένας από τους πυλώνες των πολιτικών της ΕΕ – άρθρο 158 της Συνθήκης – και επεκτάθηκε στις περιφερειακές πολιτικές στη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Πρόκειται για ένα είδος σύνδεσης μεταξύ της οικονομικής συνοχής και της κοινωνικής συνοχής, και αποτελεί την ουσία των θεμελίων της ΕΕ. Μια αρχή, η οποία συχνά λησμονείται, μολονότι θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις και σε όλες τις πολιτικές. Η συνοχή και η πολιτική αλληλεγγύη πρέπει να χαρακτηρίζουν όλες τις δράσεις της ΕΕ, πράγμα που δεν συμβαίνει συχνά, όπως το απέδειξαν τα πρόσφατα γεγονότα που συνδέονται με τη χρηματοπιστωτική κρίση.

3.2 Η πολιτική συνοχής, όπως παρουσιάζεται, φαίνεται ακόμη ως μια απλή αναδιανεμητική πολιτική, και όχι ως προστιθέμενη αξία στην οικονομική πολιτική, στη νομισματική πολιτική και στην ενιαία αγορά, με σκοπό την κάλυψη της διαφοράς μεταξύ περιφερειών και χωρών και την αποτροπή καταστροφικών ανταγωνισμών.

3.3 Τα όρια της πολιτικής συνοχής, τα οποία καθίστανται σαφή στην ανακοίνωση, δεν οφείλονται μόνον στον περιορισμένο προϋπολογισμό, αλλά και στην απουσία ολοκλήρωσης μεταξύ των πολιτικών συνοχής και των άλλων οικονομικών πολιτικών που εξακολουθούν να υπάγονται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Για το λόγο αυτό, η δράση της ΕΕ δεν υπερβαίνει συνήθως τον συντονισμό μεταξύ ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών. Η ανακοίνωση εμφανίζει τέτοιου είδους αδυναμίες, οι οποίες είναι δυστυχώς εγγενείς στο σύστημα λήψης αποφάσεων και, επομένως, στην ικανότητα λήψης αποφάσεων της ίδιας της Επιτροπής.

3.4 Τώρα πλέον η Επιτροπή περιορίζεται να ασκεί τον ρόλο του «θεματοφύλακα» και να θέτει σε λειτουργία τις διαδικασίες, να εκπροσωπεί τις τυπικές πτυχές (μια απλή «συμμόρφωση»), ενώ θα έπρεπε αντίθετα να αναλάβει καθοδηγητικό ρόλο πιο στοχοθετημένο και πιο επικεντρωμένο στην εξασφάλιση απτών και ουσιαστικών αποτελεσμάτων. Ένα ρόλο που να μπορεί να ερμηνεύσει εκ νέου το αρχικό πνεύμα της πολιτικής της συνοχής, αντί να περιορίζεται στη βελτίωση των επαγγελματικών ικανοτήτων των ατόμων που πρέπει να χρησιμοποιήσουν τους πόρους.

3.5 Η ανακοίνωση, με την πέμπτη έκθεση για τη συνοχή, είναι χαρακτηριστική ως προς αυτό. Επομένως, η ΕΟΚΕ πρέπει να καταβάλει προσπάθειες να δώσει και πάλι μια στρατηγική προσέγγιση στη συνοχή, διατυπώνοντας συγκεκριμένες εισηγήσεις και προτάσεις, αλλά πρέπει κυρίως να μεριμνήσει με κάθε τρόπο ώστε αυτές να εισακουσθούν.

3.6 Η παρούσα γνωμοδότηση δεν προτίθεται να εξετάσει όλες τις πτυχές της συνοχής, όπως έχει ήδη γίνει σε πολλές περιπτώσεις στο παρελθόν. Θα περιοριστεί σε ορισμένες παρατηρήσεις ουσίας και στη διατύπωση μερικών επιχειρησιακών προτάσεων.

4. Ανακοίνωση της Επιτροπής: σύνοψη

4.1 Μετά τη διαδικασία διαβούλευσης και διαπραγμάτευσης σε διάφορα επίπεδα, σχετικά με την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, η Επιτροπή παρουσίασε μια έκθεση στην οποία υπογραμμίζονται οι «επιτυχίες» που επιτεύχθηκαν από τις διαπραγματεύσεις, χωρίς να αναφέρεται κανένα αρνητικό σημείο.

4.2 Η έκθεση αναδεικνύει τις ποσοτικές (επενδύσεις ύψους 347 δισεκατομμυρίων ευρώ) και τις «ποιοτικές» πτυχές των επιλογών που πραγματοποιήθηκαν, πάντοτε με πολύ τυπικό τρόπο με «τέλεια» σχήματα και διαγράμματα. Για την επίτευξη των τεθέντων στόχων, η πολιτική συνοχής 2007-2013 βασίζεται σε τέσσερις άξονες:

— πολιτική συνοχής και ατζέντα της Λισσαβώνας·

— παγκοσμιοποίηση και διαρθρωτικές αλλαγές·

— δημογραφικές αλλαγές, αγορές εργασίας, κοινωνίες και οικονομίες χωρίς αποκλεισμούς·

— βιώσιμη ανάπτυξη, αλλαγή του κλίματος και ενέργεια.

Στην έκθεση εξετάζονται επίσης το θέμα της «διακυβέρνησης» και η διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων (η μέθοδος).

4.3 Η έκθεση αναφέρει τους ειδικούς στόχους των προγραμμάτων, τα αριθμητικά δεδομένα, την κατανομή των κεφαλαίων ⁽¹⁾ κλπ. Εν ολίγοις:

- δίνεται προτεραιότητα στην έρευνα και στην καινοτομία (86 δισεκατομμύρια ευρώ), στις οποίες διατίθεται 25 % των πόρων·
- 15 δισεκατομμύρια ευρώ για τις υπηρεσίες και τις υποδομές·
- 27 δισεκατομμύρια ευρώ (8 %) για την ενίσχυση των ΜΜΕ·
- 26 δισεκατομμύρια ευρώ για την εκπαίδευση και την κατάρτιση·
- πολιτικές στήριξης της απασχόλησης, ιδίως των νέων, των γυναικών, των διακινούμενων εργαζόμενων κλπ·
- ενίσχυση των ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και δεν καταφέρνουν να ενταχθούν στο κύκλωμα της εργασίας·
- 102 δισεκατομμύρια ευρώ για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

5. Παρατηρήσεις

5.1 Οι πολιτικές

5.1.1 Το πρώτο μέρος της ανακοίνωσης της Επιτροπής παραπέμπει στη στρατηγική της Λισσαβώνας, η οποία θεωρείται κεντρικό στοιχείο της πολιτικής της συνοχής. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα ήταν δύσκολο να βρεθεί σήμερα ένα εθνικό ή διεθνές όργανο που να μην εγκρίνει πλήρως μια στρατηγική οικονομικής πολιτικής επικεντρωμένη στην επίτευξη ικανοποιητικού επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με υψηλό ποσοστό απασχόλησης. Ωστόσο, το εν λόγω έγγραφο δεν εξετάζει ποτέ τον τρόπο με τον οποίο θα διασφαλισθεί η επιδίωξη της εν λόγω στρατηγικής, ακόμη και αν κάτι τέτοιο δεν είχε προβλεφθεί, σε μια ευρωπαϊκή πραγματικότητα που περιλαμβάνει 27 χώρες που διαφέρουν πολύ όσον αφορά τους διαθέσιμους οικονομικούς, χρηματοοικονομικούς και κοινωνικούς πόρους και κυρίως με πολύ διαφορετική περιφερειακή ανάπτυξη.

5.1.2 Προκειμένου να γίνει δεκτή, η στρατηγική της Λισσαβώνας πρέπει οπωσδήποτε να προσαρμοσθεί στις διάφορες περιφερειακές πραγματικότητες που αποτελούν σημείο αναφοράς της πολιτικής συνοχής· για καθεμία από αυτές πρέπει να προσδιορισθούν δράσεις οικονομικής πολιτικής, οι οποίες, βάσει των διαθέσιμων πόρων (ανθρώπινοι πόροι, υποδομές κλπ.) στην περιφέρεια, θα είναι σε θέση να ευνοήσουν την αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται όχι μόνον ένα όραμα για τη βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη των εν λόγω περιφερειών (για τη διαφοροποίηση και τον αναπροσανατολισμό της παραγωγής, την ενίσχυση των τοπικών θεσμών, την αναζήτηση και την κατάρτιση του αναγκαίου ανθρώπινου κεφαλαίου για τη διαχείριση της αλλαγής, την προσέλκυση νέων επενδύσεων κλπ.), αλλά και την ικανότητα προσφυγής σε κανονιστικά και επιχειρησιακά εργαλεία της οικονομικής πολιτικής, τα οποία μπορούν να παραγάγουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα στα περιφερειακά οικονομικά συστήματα.

(¹) Βλέπε παράρτημα.

5.1.3 Επίσης, η ανακοίνωση εξετάζει τις επιτυχίες με πολύ γενικό τρόπο, περιορίζοντας να καταρτίσει τον κατάλογο των χρηματοδοτικών πόρων που διατέθηκαν από την πολιτική συνοχής σε καθέναν από τους τομείς δραστηριότητας (ευκολία πρόσβασης στην ευρωπαϊκή αγορά, δαπάνες για την Ε&Α και την καινοτομία, επιχειρηματικότητα, αγορά εργασίας, περιβάλλον κλπ.). Θα ήταν σκόπιμο να γίνει αναφορά, σε όσα συνέβησαν στο παρελθόν ή τα τελευταία χρόνια στα 12 νέα κράτη μέλη, στην πραγματική ικανότητα δαπάνης που επιδεικνύουν οι διάφορες περιφέρειες και στον αντίκτυπο της δέσμευσης κοινοτικών πόρων στις κύριες μακροοικονομικές μεταβλητές (αύξηση του εισοδήματος και των επενδύσεων, αύξηση της απασχόλησης, μείωση του πληθωρισμού).

5.1.3.1 Η διαθεσιμότητα πόρων που προορίζονται για συγκεκριμένο στόχο αποτελεί προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ για την αλλαγή, αλλά δεν αρκεί για να διασφαλίσει την υλοποίησή της. Εξάλλου, θα έπρεπε να αναφερθούν επίσης τα αρνητικά σημεία που εμφανίσθηκαν στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, λόγω της πολυπλοκότητας των διαδικασιών διαχείρισης των κοινοτικών προγραμμάτων, και να γίνει αναφορά στην υποβάθμιση του διεθνούς μακροοικονομικού πλαισίου, γεγονός το οποίο δεν διευκόλυνε οπωσδήποτε την ανάπτυξη των πιο αδύναμων ευρωπαϊκών περιφερειών.

5.1.4 Άλλωστε, ένα απλό δεδομένο επιτρέπει τον μετριασμό της έμφασης που δίδεται στις επιτυχίες της πολιτικής συνοχής. Τα τελευταία χρόνια, παρά τους σημαντικούς πόρους που επένδυσαν τα διαρθρωτικά ταμεία κατά την περίοδο 2000-2006 (260 δισεκατομμύρια ευρώ), το ποσοστό ανάπτυξης των ευρωπαϊκών χωρών έμεινε μακράν χαμηλότερο από εκείνο των βασικών ανταγωνιστριών χωρών (Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδάς και εν μέρει Ιαπωνία), και το φαινόμενο αυτό υπήρξε ιδιαίτερα έντονο στις περιφέρειες που αποκλίνουν περισσότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο. Τα δύο πρώτα έτη του νέου κύκλου προγραμματισμού (2007-2013) επιβεβαιώνουν, λόγω της μεταγενέστερης επιδείνωσης της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, την εμμονή των καταστάσεων έντονης επιβράδυνσης της ανάπτυξης, ακόμη και στασιμότητας, σε αρκετές περιφερειακές ευρωπαϊκές οικονομίες.

5.1.5 Βάσει των παρατηρήσεων αυτών, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πολιτική συνοχής για την περίοδο 2007-2013 έπρεπε να προτείνει όχι μια ενιαία στρατηγική, η οποία αναπτύσσεται, αδιακρίτως για όλα τα κράτη μέλη, γύρω από τους τρεις στόχους του κοινοτικού προγραμματισμού (σύγκλιση, περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και ευρωπαϊκή περιφερειακή συνεργασία), αλλά μια διττή στρατηγική, με την πρώτη να στοχεύει κυρίως τις ευρωπαϊκές περιφέρειες που απέχουν περισσότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο (για να είμαστε σαφείς, τις περιφέρειες των 12 χωρών της τελευταίας διεύρυνσης), και τη δεύτερη να προορίζεται για τις περιφέρειες οι οποίες, παρότι βρίσκονται ακόμη μακριά από τον μέσο όρο, κατέγραψαν τα τελευταία χρόνια σημαντικές προόδους προς την κατεύθυνση μεγαλύτερης σύγκλισης με τις πιο εξελιγμένες περιφέρειες της ΕΕ.

5.1.5.1 Η πρόταση μιας διαφοροποιημένης στρατηγικής ανάλογα με τις συνθήκες ανάπτυξης των περιφερειών των 27 κρατών μελών δικαιολογείται από την αναγκαιότητα γραμμών παρέμβασης και δράσεων πολύ διαφορετικών για τις περιφέρειες που βρίσκονται πολύ κάτω από το κατώτατο όριο του 75 % και για εκείνες που βρίσκονται πιο κοντά στο μέσο κοινοτικό επίπεδο· το γεγονός ότι θεωρούνται όλες «περιφέρειες του στόχου «σύγκλιση»» δεν διευκολύνει την κατανόηση των διαφορών όσον αφορά **την ένταση, τον προσανατολισμό και την ευελιξία** που πρέπει να χαρακτηρίζουν τις προτεινόμενες πολιτικές παρέμβασης.

5.1.5.2 Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν για τις περιφέρειες που εμπύπτουν στον στόχο «ανταγωνιστικότητα» και στον στόχο «εδαφική συνεργασία». Μια ανάλυση διαφοροποιημένη κατά περιφέρεια, υποστηριζόμενη από δείκτες ανάπτυξης πιο αντιπροσωπευτικούς από εκείνους που λαμβάνονται υπόψη από την πολιτική συνοχής (όπως ανέφερε ήδη η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της σχετικά με την τέταρτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή) θα μπορούσε να οδηγήσει σε ουσιαστική αναθεώρηση της κατανομής των πόρων για κάθε στόχο, και επομένως σε διαφορετικά χαρακτηριστικά για τις πολιτικές ανάπτυξης που καθορίζονται για κάθε περιφέρεια. Η σκέψη αυτή θα πρέπει να ληφθεί περισσότερο υπόψη στον ανοικτό διάλογο της Επιτροπής σχετικά με τις προτεραιότητες, την οργάνωση και τη διακυβέρνηση της πολιτικής συνοχής.

5.1.6 Προκειμένου να διασφαλισθεί η λειτουργικότερη και αποτελεσματικότερη χρήση των κοινοτικών πόρων, θα έπρεπε να προβλεφθεί, ιδίως για τις περιφέρειες που δεν μπόρεσαν να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο τους πόρους που τέθηκαν στη διάθεση της πολιτικής συνοχής ή για εκείνες που βρίσκονται ακόμη σε μεταβατικό στάδιο, κάποια μορφή παρέμβασης υποκατάστασης ή/και ενσωμάτωσης εκ μέρους της Επιτροπής, με πλήρη σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας.

5.1.6.1 Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε στους ενδεχόμενους κινδύνους, στις φτωχότερες και λιγότερο δομημένες περιφέρειες (θεσμικά, πολιτικά, πολιτιστικά), οι οποίοι συνδέονται με τη «διαχείριση» των κοινοτικών πόρων, είτε πρόκειται για αναποτελεσματικές χρήσεις των πόρων είτε για απόδοση των πόρων που δεσμεύθηκαν αλλά δεν δαπανήθηκαν, με σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές ζημιές για τους πληθυσμούς που αφορούν τα εν λόγω κεφάλαια.

5.1.6.2 Για τις περιφέρειες που βρίσκονται στην κατάσταση αυτή, μια «ρήτρα διασφάλισης», η οποία θα ενεργοποιείται με τη συνδρομή της Επιτροπής προκειμένου να διασφαλίζεται αποτελεσματικότερη διαχείριση των κοινοτικών πόρων, θα είναι κοινωνικά και οικονομικά πολύ πιο χρήσιμη αντί να διατρέχεται ο κίνδυνος να καταληθθούν οι εν λόγω πόροι λόγω κακής διαχείρισης ή ακόμη και να επιστραφούν.

5.1.7 Μια άλλη παρατήρηση αφορά τις επενδύσεις που προβλέπονται από το ΕΚΤ για τη βελτίωση της ποιότητας και της προσφοράς εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι επιβάλλεται η αύξηση των προσόντων, η καλύτερη ενοποίηση των διαφόρων κοινοτικών μέσων και η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας για τη διασφάλιση της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των τοπικών οικονομικών και εδαφικών συστημάτων.

5.1.7.1 Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν στον συγκεκριμένο τομέα ήταν υποδεέστερα των αναμενόμενων, όπως αναφέρεται κατ'επανάληψη στα κοινοτικά έγγραφα. Και στην περίπτωση αυτή, πρέπει να επανεξετασθούν τα προγράμματα κατάρτισης και αύξησης των προσόντων που υλοποιούνται σε αρκετές ευρωπαϊκές περιφέρειες.

5.1.7.2 Οι πόροι που προορίζονται για τον συγκεκριμένο τομέα στη νέα περίοδο προγραμματισμού είναι σημαντικοί, και οι κίνδυνοι που συνδέονται με τη μη βέλτιστη χρήση τους υπαγορεύουν την πρόβλεψη διορθωτικών μέτρων με σκοπό τη διατήρηση της αυτονομίας των τοπικών διοικήσεων όταν υπάρχουν επαρκή επίπεδα επαγγελματισμού και διοικητικής οργάνωσης. Είναι επίσης αναγκαίο

να αξιοποιηθούν οι διαθέσιμοι πόροι, αλλά και να παρουσιασθούν προτάσεις αντικατάστασης (πρόβλεψη λιγότερης κατάρτισης σε τοπικό επίπεδο και περισσότερης κατάρτισης σε «κεντρικό» επίπεδο, στα κοινοτικά θεσμικά όργανα, ανάπτυξη καλύτερων επαφών, πιο εκτεταμένων, με τις εθνικές και αλλοδαπές ακαδημίες, δρομολόγηση κοινών πρωτοβουλιών με κατάλληλους εταίρους για τη διάδοση των «βέλτιστων πρακτικών» κλπ.) σε περίπτωση απουσίας των απαραίτητων βασικών προϋποθέσεων για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των προγραμμάτων κατάρτισης.

5.2 Επιπλέον, το πρόγραμμα υιοθετεί μια αλλαγή προσανατολισμού σε σχέση με τις αρχικές αρχές της συνοχής που καθορίζονται στη Συνθήκη, οι οποίες αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές που θα έπρεπε μάλλον να διατηρηθούν. Με την παρότρυνση των εθνικών κυβερνήσεων, παρατηρούμε ένα είδος απονομιμοποίησης των εν λόγω αρχών, με το πρόσχημα της επιδίωξης του «καινούριου», των ενδεχόμενων «προκλήσεων».

5.3 Έτσι, υπάρχει κίνδυνος να υποβιβασθεί η συνοχή σε κουμπαρά για άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα ή πολιτικές που δεν διαθέτουν κεφάλαια, όπως ένα μενού που διαφέρει ανάλογα με τις απαιτήσεις της στιγμής. Με τον τρόπο αυτό, η συνοχή γίνεται μια πολιτική αναδιανομής των κεφαλαίων, αποδυναμώνοντας κάθε στρατηγική προσέγγιση.

5.4 Έτσι, η νοοτροπία της διασκόρπισης των επιδοτήσεων ανήκει πλέον στο παρελθόν, ενώ θα ήταν περισσότερο αναγκαίο να τροποποιηθεί σε βάθος η χρηματοοικονομική τεχνική των ταμείων, ώστε να διευκολυνθεί το πολλαπλασιαστικό τους αποτέλεσμα με την επιλογή καταλληλότερων πολιτικών, με την προσθήκη των εισφορών του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ΕΤΕ) της ΕΤΕπ, για την εγγύηση των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις.

5.5 Η πολιτική συνοχής πρέπει να μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας των ενδιαφερόμενων περιφερειών, παρεμβαίνοντας με τον τρόπο αυτό στην έρευνα και στην καινοτομία, αλλά στοχεύοντας κατά πρώτο λόγο στη βελτίωση των «δημόσιων αγαθών» (νερό, διαχείριση των αποβλήτων, υπηρεσίες προς ηλικιωμένους, κατάρτιση, βρεφονηπιακοί σταθμοί κλπ.), ως πολιτική της αριστείας, προκειμένου να καταστούν πιο ελκυστικές οι οικείες περιοχές.

5.6 Οι επιλογές που αναδεικνύονται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο δεν μπορούν να προέρχονται άνωθεν από μηχανισμούς «από πάνω προς τα κάτω», οι οποίοι δεν λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τις πραγματικότητες στο επίπεδο των περιφερειών, καταφεύγουν συχνά σε απλοποιήσεις οι οποίες κινδυνεύουν να έχουν ανασταλτικά αποτελέσματα για πολλές περιφέρειες, διευρύνοντας την απόκλιση της ανάπτυξης και καταργώντας την κοινοτική χρηματοδοτική προσπάθεια. Αντιθέτως, χαρακτηριστικό της πολιτικής συνοχής είναι ακριβώς η προσαρμογή της στις πραγματικές ανάγκες των περιφερειών, χωρίς να λησμονούνται οι καινοτόμες δράσεις και ο συντονισμός με άλλα κοινοτικά προγράμματα.

5.7 Η Επιτροπή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην αρχική φάση της πολιτικής συνοχής. Βοήθησε τα κράτη και τις περιφέρειες να βελτιώσουν την προσέγγισή τους και τις παρεμβάσεις όσον αφορά τις επιλογές και τους στόχους. Σήμερα, η προσέγγιση αυτή φαίνεται να έχει αντιστραφεί: ο τύπος επικρατεί της ουσίας, με δυσανάλογη δαπάνη ενέργειας και κεφαλαίων, η οποία μειώνει εξίσου τις επενδύσεις.

5.8 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο έλεγχος είναι σημαντικός, αλλά δεν πρέπει να αποβαίνει εις βάρος του περιεχομένου· πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ παρατυπιών και κρουσμάτων απάτης (πράγμα το οποίο θα πρέπει να πράξει επίσης το Ελεγκτικό Συνέδριο), και ο έλεγχος αυτός δεν πρέπει να φαίνεται ότι αποτελεί το μοναδικό μέλημα της Επιτροπής, η οποία χαρακτηρίζεται συχνά, όπως και άλλα θεσμικά όργανα, «ιερά εξέταση». Από την άλλη πλευρά, δεν είναι δυνατόν να υιοθετηθούν δύο μέτρα και δύο σταθμά, ανάλογα με την πολιτική με την οποία ασχολείται η ΕΕ.

5.9 Το ΑΕΧΠ δεν πρέπει να είναι το μοναδικό κριτήριο για τον καθορισμό του κατά πόσον μια περιφέρεια εμφανίζει ή όχι υστέρηση ανάπτυξης· αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο μετά τη διεύρυνση προς ανατολάς. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη άλλες παράμετροι, όπως η ροπή προς την ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα, το ποσοστό απασχόλησης, η κατάσταση των δημόσιων υπηρεσιών, του πανεπιστημιακού και του εκπαιδευτικού συστήματος, το ποσοστό γήρανσης, η κατάσταση των νέων και του γυναικείου πληθυσμού, τα ποσοστά απασχολούμενων και αέργων, η γενική κατάσταση των κρατών μελών κλπ.

6. Η μέθοδος: διακυβέρνηση και σύμπραξη

6.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά σκόπιμο να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ της θεσμικής σύμπραξης ή της «διακυβέρνησης» που παραμένει αδύναμη και της καθεαυτού διαπραγμάτευσης με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών. Ο τρόπος με τον οποίο περιγράφονται οι έννοιες αυτές στην ανακοίνωση δίνει την εντύπωση ότι πρόκειται για το ίδιο πράγμα!

6.2 Εξίσου συγκεχυμένο είναι και το θέμα της συμμετοχής των εταίρων, των ενδιαφερόμενων φορέων στην πολιτική της συνοχής, ωσάν η συμμετοχική «δημοκρατία» να εξαρτάται από τον αριθμό των αρκτικόλεξων που είναι παρόντα στις συσκέψεις, οι οποίες ανάγονται συχνά σε ένα είδος γενικής «συγκέντρωσης». Εν ολίγοις, η τρέχουσα διαδικασία διακυβέρνησης και σύμπραξης είναι εντελώς ανεπαρκής και πρέπει να επανεξετασθεί σε βάθος. Είναι σημαντικό να υλοποιηθεί με ουσιαστικό τρόπο η απαίτηση για συμμετοχή μιας ευρείας εταιρικής σχέσεως στον σχεδιασμό την εφαρμογή και την αξιολόγηση των προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων που αναφέρονται στον σχετικό κανονισμό (1083/2006, άρθρ. 11). Συνεπώς η διαδικασία διακυβέρνησης και σύμπραξης πρέπει να αξιολογηθεί ως βάση μιας εποπτείας με σκοπό τη μεγαλύτερη και πραγματική συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

6.3 Η κοινωνικοοικονομική σύμπραξη είναι «μια αξία», μια ευκαιρία, μια αναγκαιότητα και όχι μια παραχώρηση ή μια χάρη προς τους εταίρους. Εάν η σύμπραξη, συμπεριλαμβανόμενης της διαπραγμάτευσης, γίνει σεβαστή και εφαρμοσθεί με ενεργό τρόπο σε όλα τα επίπεδα, στα διάφορα στάδια, επιτυγχάνεται σχεδόν πάντοτε βελτίωση των επιλογών, των προγραμμάτων, των σχεδίων και των αποτελεσμάτων. Αυτό συμβάλλει εξάλλου στην καλύτερη ενημέρωση των πολιτών και στη μεγαλύτερη στήριξη των πολιτικών συνοχής εκ μέρους των τοπικών και εθνικών κοινοτήτων.

6.4 Δυστυχώς, πέρα από τις διαδικασίες, τα πράγματα δεν εκτυλίχθηκαν έτσι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από την ανακοίνωση. Συχνά επρόκειτο απλώς για μια ακρόαση, για ενημερωτικές συναντήσεις και όχι για πραγματική διαβούλευση με σκοπό την έναρξη διαπραγματεύσεων· σε αρκετές περιπτώσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών δεν έλαβαν επίσης μέρος, καθώς προτιμήθηκε η «παραπομπή» στις εθνι-

κές πρακτικές, συχνά ανύπαρκτες ή ανεφάρμοστες. Για τη διασφάλιση και την ενίσχυση της διαδικασίας διαπραγμάτευσης, θα μπορούσαμε επίσης να εντάξουμε σε αυτήν, όπως συνέβη π.χ. στη Γαλλία και στην Πορτογαλία, τις εθνικές οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές. Καλά πρότυπα συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών υπάρχουν και σε άλλες χώρες, π.χ. στη Σουηδία.

6.5 Αξίζει επίσης να σημειωθούν οι μεγάλες υπάρχουσες ή αναδειχθείσες διαφορές μεταξύ των διαφόρων χωρών, και ιδίως εκείνων της τελευταίας διεύρυνσης, όπου οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι επιχειρηματίες ουσιαστικά δεν έλαβαν μέρος στη διαδικασία. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο μηχανισμός διαπραγμάτευσης πρέπει να προσαρμοσθεί στις διάφορες εθνικές καταστάσεις, να γίνει πιο χαλαρός, υπό τον όρο ωστόσο ότι θα είναι πραγματικός, συγκεκριμένος και θα περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικές οργανώσεις. Επομένως, δεν μπορούμε να περιορισθούμε μόνον στον «διάλογο», στην απλή διαβούλευση, ακόμη και αν υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες, ή στα λεγόμενα «φόρουμ» των εταίρων. Η ΕΕ «οφείλει» να προωθήσει τη σύμπραξη, να διεξαγάγει πραγματικές διαπραγματεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών σε όλα τα επίπεδα, αρχής γενομένης από το ευρωπαϊκό επίπεδο, για τους γνωστούς λόγους.

6.6 Η προετοιμασία των επιχειρησιακών προγραμμάτων θα μπορούσε να αποτελέσει ευκαιρία για την αξιολόγηση του κύρους μιας διαβούλευσης με τους εταίρους, όμως σε αυτήν ακριβώς την περίπτωση εμφανίσθηκαν τα προβλήματα σε όλη τους την ένταση:

- απουσία συνεκτικότητας μεταξύ των σύντομων περιόδων διαβούλευσης των εταίρων και των μεγάλων προθεσμιών υλοποίησης των προγραμμάτων·
- απουσία ελέγχων της διαδικασίας διαβούλευσης χωρίς αναφορά των λόγων των επιγενόμενων αλλαγών·
- απουσία επίσημων συμφωνιών σύμπραξης, ιδίως σε περιφερειακό επίπεδο·
- υποβαθμισμένο σύστημα διαβούλευσης (διαπραγμάτευσης;) και διαδεδομένη εντύπωση ότι τα επιχειρήματα που προβάλλονται σπανίως λαμβάνονται υπόψη· ανεπαρκής ανάμειξη στην υλοποίηση των προγραμμάτων, ιδίως σε περιφερειακό επίπεδο·
- αναγκαιότητα ενίσχυσης των ικανοτήτων, βελτίωσης της εμπειρογνομosύνης των κοινωνικών εταίρων (σε διάφορες χώρες), η οποία πρέπει να προσαρμοσθεί στην αντιμετώπιση των θεσμικών οργάνων.

6.7 Στο σημείο αυτό τίθεται εκ νέου το ζήτημα της συμμετοχής στις διαπραγματεύσεις των εταίρων και των ενδιαφερόμενων φορέων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικοί εταίροι (ενώσεις εργοδοτών και συνδικαλιστικές ενώσεις) και η κοινωνία των πολιτών που πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία ανάλογα με τα ιδιαίτερα συμφέροντα και την αντιπροσωπευτικότητά τους, όπως αναφέρεται στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα κράτη μέλη, από την πλευρά τους, πρέπει να υποχρεούνται να εφαρμόζουν μια ορθή και πραγματική σύμπραξη μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων.

6.8 Η σύμπραξη πρέπει, εξάλλου, να εφαρμόζεται στα διάφορα επίπεδα, τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο εθνικό και στο περιφερειακό, καθώς και σε οριζόντιο και σε κάθετο επίπεδο, και σε όλα τα στάδια του σχεδίου (προετοιμασία, υλοποίηση, έλεγχος των προγραμμάτων, των σχεδίων και των αποτελεσμάτων). Η μέθοδος που υιοθετήθηκε για το ΕΚΤ θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα, με τις κατάλληλες προσαρμογές, και για τις περιφερειακές πολιτικές και τα άλλα ταμεία.

6.9 Η Επιτροπή πρέπει να προωθήσει, όπως και κατά το παρελθόν, ένα πρόγραμμα κατάρτισης, ιδίως για τους κοινωνικούς εταίρους και τις ενδιαφερόμενες ΜΚΟ, ώστε η παρέμβασή τους να είναι παραγωγική, ιδίως στις περιφέρειες και στα νέα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 95/93 σχετικά με τους κοινούς κανόνες κατανομής του διαθέσιμου χρόνου χρήσης (slots) στους κοινοτικούς αερολιμένες»

COM(2009) 121 τελικό — 2009/0042 (COD)

(2009/C 228/27)

Στις 19 Μαρτίου 2009, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 156, παράγραφος 175, της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 95/93 σχετικά με τους κοινούς κανόνες κατανομής του διαθέσιμου χρόνου χρήσης (slots) στους κοινοτικούς αερολιμένες»

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 452^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 2009), απεφάσισε, με 140 ψήφους υπέρ, 8 ψήφους κατά και 14 αποχές να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ένα ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας» (Συμπληρωματική γνωμοδότηση)

(2009/C 228/28)

Στις 15 Ιανουαρίου 2009, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29Α) των διατάξεων εφαρμογής του Εσωτερικού της Κανονισμού, να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση με θέμα:

«Ένα ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας»

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατάρτισε τη γνωμοδότησή του στις 5 Μαρτίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. DELAPINA.

Κατά την 452^η σύνοδο ολομέλειας της 24^{ης} και 25^{ης} Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24^{ης} Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 8 κατά και 13 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Περίληψη

1.1 Οι εκπρόσωποι των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ιδιαίτερα οι κοινωνικοί εταίροι, διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση της σημερινής κρίσης. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί ο κοινωνικός διάλογος προκειμένου αφενός να προσδιοριστεί και να υλοποιηθεί η πολιτική που θα οδηγήσει σύντομα σε υπερκέραση της κρίσης και αφετέρου να αμβλυθούν όσο το δυνατό περισσότερο οι ενδεχόμενες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις για τους πολίτες. Χάρη στο ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει μια καλύτερη βάση σε σχέση με άλλες περιοχές του κόσμου προκειμένου να μετριάσει τις επιπτώσεις της κρίσης. Ακόμη και εντός της Ένωσης καταδεικνύεται ότι χώρες που διαθέτουν συστήματα τα οποία στηρίζονται στην αρχή της συναίνεσης, αναλαμβάνουν πιο επιτυχημένες δράσεις.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει αποδείξει με διάφορους τρόπους ότι και ενώπιον της σημερινής χρηματοπιστωτικής, οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, ανταποκρίνεται στο θεσμικό ρόλο της, που είναι η υποστήριξη των άλλων ευρωπαϊκών οργάνων. Αυτό έδειξε και η διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 22 και 23 Ιανουαρίου 2009 με την οποία η ΕΟΚΕ δημιούργησε το θεσμικό πλαίσιο για τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που πλήττει η κρίση: τράπεζες, επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές ενώσεις, θεσμικά όργανα και άλλοι παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών. Εξετάστηκαν επίσης τα μέσα αντιμετώπισης της κρίσης από θεσμική, νομική, πολιτική και οικονομική, κοινωνική και επιστημονική άποψη.

1.3 Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 15^{ης} Ιανουαρίου 2009, ΕΟΚΕ υιοθέτησε επίσης τη γνωμοδότησή της για το «Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ανάκαμψη της οικονομίας»⁽¹⁾. Τα κυριότερα σημεία αυτής της γνωμοδότησης περιλαμβάνονται στο δεύτερο κεφάλαιο ενώ το πλήρες κείμενο επισυνάπτεται ως παράρτημα.

1.4 Ωστόσο, δεν ήταν δυνατό να διατυπωθεί μια τελική αξιολόγηση διότι δεν διατίθενται ακόμη πληροφορίες σχετικά με το κυριότερο θέμα δηλαδή την πρακτική υλοποίηση του προγράμματος στα κράτη μέλη, τα οποία θα πρέπει να λειτουργήσουν ως κινητήρια δύναμη. Η υλοποίηση θα πρέπει επίσης να εξετασθεί επακριβώς και ως προς το ερώτημα ποιο μέρος των μέτρων και πιστώσεων του Ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας αποτελεί κάτι καινούργιο και πρόσθετο καθώς επίσης αν κάποιο μέρος είχε ήδη προβλεφθεί ή αποφασιστεί πριν από το Ευρωπαϊκό σχέδιο.

1.5 Η ΕΟΚΕ καλεί όλους τους ενδιαφερόμενους και ιδιαίτερα τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να δρομολογήσουν χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση την υλοποίηση των προγραμμάτων για την οικονομική ανάκαμψη. Η Επιτροπή καλείται, επίσης, α) να παρουσιάσει σύντομα την εικόνα της κατάστασης όσον αφορά την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων οικονομικής ανάκαμψης, β) να διευκρινίσει ποιά μέσα διατίθενται προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος των μέτρων αυτών και γ) να διαπιστώσει σε ποιο βαθμό επιτυγχάνεται η απαραίτητη εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών ή αν προκύπτουν ανεπιθύμητες εξελίξεις.

1.6 Στις 17 Μαρτίου 2009, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε διάσκεψη στην οποία συζητήθηκαν οι τρόποι εξόδου από την κρίση με τους εκπρόσωπους των εθνικών οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών καθώς και με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, τους κοινωνικούς εταίρους και εκπρόσωπους άλλων αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή εμπειριών σχετικά με την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού σχεδίου ανάκαμψης της οικονομίας σε εθνικό επίπεδο καθώς και σχετικά με τη συμβολή που μπορεί να προσφέρει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών στην ανάκαμψη.

1.7 Σκοπός της παρούσας πρόσθετης γνωμοδότησης για το Ευρωπαϊκό Σχέδιο ανάκαμψης της οικονομίας είναι να εμβαθύνει σημαντικά σημεία της προηγούμενης γνωμοδότησης για το θέμα αυτό, να συμπληρώσει και ενδεχομένως να καταστήσει πιο επίκαιρες ορισμένες πτυχές και να θίξει τα ζητήματα που θα συζητηθούν με τις εθνικές ΟΚΕ.

1.8 Η συζήτηση θα συνεχιστεί στους κόλπους της ΕΟΚΕ μέσω της κατάρτισης του «προγράμματος για την Ευρώπη», με στόχο να υποβληθεί στα ευρωπαϊκά όργανα μια συνεκτική και αποτελεσματική δέσμη προτάσεων.

2. Σύντομη περίληψη της προηγούμενης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ για το Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας

2.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα το Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας που υπέβαλαν η Επιτροπή και το Συμβούλιο. Θεωρεί ότι πρόκειται για μια καταρχήν σωστή προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των επικείμενων προκλήσεων. Η αντίδραση πρέπει να είναι σύντομη, αποφασιστική, φιλόδοξη, εύστοχη και συντονισμένη προκειμένου να σταθεροποιηθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επενδυτών και να ενισχυθεί η ζήτηση.

⁽¹⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15 Ιανουαρίου 2009 με θέμα «Ένα ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας», εισηγητής: ο κ. DELAPINA - ECO/244 - CESE 50/2009

2.2 Ως ιδιαίτερα θετικές χαρακτηρίζει η ΕΟΚΕ τις ακόλουθες πτυχές:

2.2.1 Η οικονομική πολιτική φαίνεται ότι εξήγαγε από τις εμπειρίες της τα απαραίτητα διδάγματα. Ενώ τήρησε παινητική στάση σε προηγούμενες περιόδους ύφεσης, φαίνεται ότι κατανόησε ότι πρέπει να συμπληρωθεί ο σημερινός προσανατολισμός της οικονομίας προς την προσφορά με μια ενεργό αντικυκλική μακροοικονομική πολιτική, προκειμένου να ενισχυθεί η εσωτερική ζήτηση.

2.2.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να αξιοποιηθεί πλήρως η ευελιξία της αναθεωρημένης δέσμης μέτρων για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη. Σε μια έκτακτη κατάσταση όπως η σημερινή, αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είναι ανεκτή μια προσωρινή υπέρβαση του ορίου του 3 % όσον αφορά το νέο δημόσιο χρέος. Εξίσου σημαντική είναι, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η υπογράμμιση της ευθύνης της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ για την εξέλιξη της πραγματικής οικονομίας καθώς και η αναφορά των περιθωρίων για περαιτέρω μείωση των επιτοκίων.

2.2.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης την αναγνώριση της ανάγκης μιας συντονισμένης προσέγγισης. Μια κρίση διεθνούς επιπέδου απαιτεί απαντήσεις συντονισμένες σε διεθνές επίπεδο. Επίσης, πρέπει να αποφευχθούν φαινόμενα όπως η καιροσκοπική συμπεριφορά ή η πολιτική «παρασιτισμού».

2.2.4 Θετικά αξιολογείται επίσης και το γεγονός ότι οι στόχοι της στρατηγικής της Λισσαβώνας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα πλαίσια των σημερινών βραχυπρόθεσμων μέτρων αντιμετώπισης της κρίσης.

— Για λόγους κοινωνικής συνοχής, πρέπει να ελαττωθούν οι επιπτώσεις της κρίσης για τους πολίτες. Πρέπει να υποστηριχθεί η αγορά εργασίας και να προστατεύονται καλύτερα τα πιο αδύναμα μέλη της κοινωνίας.

— Πρέπει να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων ώστε να είναι σε θέση να συμβάλουν στην ανάκαμψη μέσω των επενδύσεων, της παραγωγής και των εξαγωγών και να εξέλθουν δυναμωμένες από την κρίση. Οι δημόσιες επενδύσεις του μέλλοντος στην καινοτομία, την παιδεία και την έρευνα πρέπει να χρησιμεύουν όχι μόνο για την ενίσχυση της ζήτησης αλλά και για τη βελτίωση των διαρθρώσεων.

— Οι ΜΜΕ μπορούν να λειτουργήσουν ως σημαντική κινητήρια δύναμη για την έξοδο από την κρίση. Είναι συνεπώς απαραίτητο να ληφθούν μέτρα στήριξης ώστε οι ΜΜΕ να έχουν εκ νέου απρόσκοπτη πρόσβαση σε μέσα χρηματοδότησης αλλά και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους και η ικανότητά τους να καινοτομούν.

— Επίσης, θεωρείται σημαντικό, τα δημόσια και ιδιωτικά μέτρα για την προώθηση της ανάκαμψης να στηρίζουν και τους στόχους της ΕΕ όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, την εξοικονόμηση ενέργειας και την αλλαγή του κλίματος, επιταχύνοντας τη μετάβαση προς μια οικονομία με ελαττωμένο διοξείδιο του άνθρακα.

2.3 Στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ασκείται όμως και κριτική σε ορισμένα σημεία:

2.3.1 Ο όγκος των πιστώσεων του προγράμματος ανάκαμψης, που ανέρχεται στο 1,5 % του ΑΕΠ για δύο έτη (δηλαδή, κατά μέσο όρο 0,75 % το έτος), θεωρείται σχετικά μικρός, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με τη δέση μέτρων που εφαρμόζονται σε άλλες περιοχές της γης. Πρέπει επίσης, να ληφθεί υπόψη ότι οι το ποσοστό σε «νέο χρήμα» είναι πολύ μικρότερο από τα 200 δισεκατομμύρια ευρώ που αναφέρονται. Στην πραγματικότητα, τόσο όσον αφορά τα ευρωπαϊκά όσο και τα εθνικά μέτρα, συχνά πρόκειται απλώς για την απαρίθμηση ή την προκαταβολική εφαρμογή μέτρων που είχαν αποφασιστεί και πριν από το ευρωπαϊκό σχέδιο ανάκαμψης.

2.3.2 Σε ό,τι αφορά τα μέτρα για τη βελτίωση των διαρθρώσεων, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να μην αντιβαίνουν στο στόχο για την αύξηση της ζήτησης και της απασχόλησης. Θα πρέπει να διαμορφώνονται με κοινωνικά ανεκτό τρόπο και να προωθούν την ανάπτυξη και την απασχόληση.

2.3.3 Η επιτυχία του ευρύτατου φάσματος μέτρων για τα κράτη μέλη θα μπορεί να αξιολογηθεί μόνο εφόσον είναι αποδεδειγμένο ότι τα κράτη μέλη εφάρμοσαν το πιο κατάλληλο για αυτά μείγμα μέτρων. Επίσης, έχει, έστω για ψυχολογικούς λόγους, σημασία να προβούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι το συντομότερο δυνατό σε συγκεκριμένες δράσεις, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος παράτασης των απαισιόδοξων προβλέψεων.

2.3.4 Μετά από τα πρώτα βήματα της πολιτικής για την αποκατάσταση της λειτουργικότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα μέσω διάφορων μέτρων διάσωσης, χρειάζεται πλέον μια παγκοσμίως συντονισμένη ανακατάταξη των χρηματοπιστωτικών αγορών η οποία να εμπνέει εμπιστοσύνη. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να αξιοποιηθεί η «κριτική μάζα» της ευρωζώνης που δημιουργήθηκε με τις διευρύνσεις, ώστε να λαμβάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη οι θέσεις και εμπειρίες αλλά και τα πλεονεκτήματα της Ευρώπης. Το Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας δεν περιέχει συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με αυτή την πτυχή.

3. Γενικότερες παρατηρήσεις

3.1 Η μεγαλύτερη άμεση πρόκληση που αντιμετωπίζει η οικονομική πολιτική συνίσταται στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και των επενδυτών μέσω μίας ουσιαστικής προώθησης της ζήτησης. Η ζήτηση πρέπει να αποκατασταθεί προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη και να τηρηθεί η ανεργία σε χαμηλά επίπεδα, ώστε να μην επαναληφθεί η καθοδική σπείρα της δεκαετίας του 1930. Θα πρέπει, συγχρόνως, να αποφευχθούν τα λάθη του παρελθόντος που συνέβαλαν στη σημερινή κρίση.

3.2 Προφανώς, τα μέσα της οικονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδιαίτερα της Νομισματικής Ένωσης, δημιουργήθηκαν για μια ομαλή οικονομική ανάπτυξη και για την αποφυγή κρίσεων. Αντιθέτως, δεν φαίνεται να επαρκούν για επιχειρήσεις «διάσωσης», όταν μια κρίση έχει ήδη εμφανισθεί. Απαιτείται, επομένως, ένας νέος προσανατολισμός της οικονομικής πολιτικής, η χάραξη νέων δρόμων, δηλαδή μια διακυβέρνηση ευρωπαϊκού επιπέδου η οποία να επιτρέπει την κατάλληλη αντίδραση σε περίπτωση κρίσεων όπως αυτή που διανύουμε.

3.3 Αποδείχθηκε με οδυνηρό τρόπο ότι η αγορά δεν μπορεί να επιλύσει όλα τα προβλήματα.⁽¹⁾ Η υπερβολική εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της αγοράς ως πανάκεια, ο βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός της σκέψης και του προγραμματισμού καθώς και ο ανταγωνισμός για ολοένα υψηλότερα κέρδη, πρέπει να αντικατασταθούν από μια ρεαλιστική πολιτική, λιγότερο καθοδηγούμενη από ιδεολογίες.

3.4 Το ότι δεν λειτούργησε η χρηματοπιστωτική αγορά δεν πρέπει να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η αγορά απέτυχε ως σύστημα, αλλά καταδεικνύει την ανάγκη αποφυγής ή επανόρθωσης σφαλμάτων της αγοράς μέσω στοχοθετημένης νομοθεσίας και επιτήρησης. Η νέα πολιτική πρέπει, επομένως, να θεμελιωθεί σε μια οικονομία της αγοράς η οποία να ενθαρρύνει και να ανταμείβει την ανάληψη ίδιας πρωτοβουλίας και κινδύνων. Η «παντοδυναμία» της αγοράς πρέπει όμως να υπόκειται και πάλι σε αυστηρούς κανόνες ώστε να διασφαλιστεί η όσο το δυνατό ομαλή λειτουργία της. Μία ελεύθερη αγορά πρέπει να εξελίσσεται εντός ενός σταθερού πλαισίου, διότι στην οικονομική πραγματικότητα δεν υπάρχουν προϋποθέσεις για μια τέλεια αγορά. Επιπλέον, οι αρχές στις οποίες στηρίζεται το Ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό πρότυπο απαιτούν τη διόρθωση των αποτελεσμάτων της αγοράς. Το ευρωπαϊκό πρότυπο συνεπάγεται, επίσης, την επαναφορά ενός προσανατολισμού προς πιο μακροπρόθεσμους στόχους και μακροπρόθεσμες αξίες.

3.5 Οι οικονομική πολιτική, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, ήδη προέβλεπε, έστω και καθυστερημένα, σε ορισμένα βασικά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Τα επιτόκια μειώθηκαν, αν και υπάρχουν ακόμη περιθώρια για περαιτέρω μείωση. Αναγνωρίζεται και πάλι η ορθότητα και η σκοπιμότητα μέτρων κρατικής παρέμβασης όπως η χορήγηση ενισχύσεων και εγγυήσεων και η ανάληψη κινδύνων. Για το λόγο αυτό, σε ειδικές περιπτώσεις μπορεί επίσης, ως εξαιρετικό μέτρο διάσωσης, να πραγματοποιηθούν κρατικοποιήσεις. Οι κρατικοί προϋπολογισμοί φροντίζουν για την ενίσχυση της ζήτησης μέσω της μείωσης των φορολογικών συντελεστών και της αύξησης των δημόσιων δαπανών. Με αυτόν τον τρόπο, το μείγμα μακροοικονομικών πολιτικών εξισορροπήθηκε καλύτερα.

3.6 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τους φόβους της ότι τα κονδύλια που χορηγούνται στο Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας, μάλλον δεν επαρκούν (πρβλ. σημείο 2.3.1). Αυτό μπορεί να εξηγείται ενδεχομένως από το γεγονός ότι κατά τη θέσπιση της δέσμης μέτρων, οι επίσημες προγνώσεις ανάπτυξης υποτιμούσαν σε μεγάλο βαθμό το βάθος της κρίσης. Στις φθινοπωρινές προγνώσεις που δημοσίευσε η Επιτροπή στις 3 Νοεμβρίου 2008 προβλεπόταν ακόμη ελάχιστος ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας στην ευρωζώνη της τάξης του 0,1 % το 2009, ενώ στις ενδιάμεσες προγνώσεις της 19ης Ιανουαρίου 2009 το ποσοστό αυτό κυμαινόταν μόλις στο -1,9 %, ήταν δηλαδή ήδη κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο. Οι σημερινές προγνώσεις για τα τέλη του πρώτου τριμήνου προβλέπουν εν τω μεταξύ μία οικονομική συρρίκνωση της τάξης περίπου του 4 %. Συνεπώς, ο αρνητικός αντίκτυπος για την οικονομία και την απασχόληση είναι πολύ σοβαρότερος απ' ό,τι είχε υποτεθεί ακόμη πριν λίγο καιρό. Είναι βέβαια προφανές ότι πρέπει καταρχάς να εφαρμοσθούν το ταχύτερο δυνατόν τα μέτρα που έχουν ήδη αποφασισθεί. Εντούτοις, η οικονομική κατάσταση και οι προγνώσεις έχουν μεταβληθεί τόσο ανησυχητικά τις τελευταίες εβδομάδες, ώστε η λήψη αντιταξιακών μέτρων, σε διάφορα επίπεδα, όπως αυτά που περιγράφονται στο κεφάλαιο 4, να καθίσταται ακόμη πιο επιβεβλημένη.

3.7 Τα μέτρα για την ανάκαμψη της οικονομίας θα κοστίσουν πολύ ακριβά. Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ θα υπερβούν το όριο του 3 % όσον αφορά το δημόσιο έλλειμμα. Λόγω της αυξημένης ευελιξίας που προέκυψε μετά τη μεταρρύθμιση του Συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, η υπέρβαση αυτή είναι, κάτω από τις σημερινές εξαιρετικές συνθήκες, σκόπιμη και αναγκαία και επομένως πρέπει να γίνει δεκτή χωρίς επιβολή κυρώσεων. Φυσικά, η ευελιξία που ισχύει για τα κράτη μέλη της Νομισματικής Ένωσης θα πρέπει να ισχύει και για τα κράτη μέλη που είναι υποψήφια για ένταξη στην ευρωζώνη. Οι όροι του Συμφώνου δεν πρέπει να αποτελούν εμπόδιο για την πραγματοποίηση δημόσιων επενδύσεων στον τομέα της έρευνας, της ανάπτυξης και της εκπαίδευσης για την προετοιμασία του μέλλοντος. Διότι η ανάπτυξη αυτή αποτελεί προϋπόθεση για την ταχεία επιστροφή σε ένα αειφόρο δημοσιονομικό επίπεδο, μετά την υπερκέρση της κρίσης.

3.8 Θα πρέπει, όμως να εξετασθεί από τώρα το ερώτημα με ποιό τρόπο θα επιτευχθεί μετά την έξοδο από την κρίση αυτή η μακροπρόθεσμα αειφόρος πορεία. Είναι σαφές ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να χαράξουν αξιόπιστες στρατηγικές για την επιστροφή σε τέτοια πορεία. Το επείγον αυτού του καθήκοντος φαίνεται σήμερα ήδη με την απειλητική διεύρυνση της απόκλισης των επιτοκίων των ομολόγων του δημοσίου (*spreads*) στην ευρωζώνη, που αποτελεί ένδειξη της αυξανόμενης έλλειψης εμπιστοσύνης των επενδυτών όσον αφορά την φερεγγυότητα ορισμένων κυβερνήσεων των κρατών μελών. Προκειμένου να σταθεροποιηθούν οι δημόσιοι προϋπολογισμοί πρέπει να αναζητηθούν ευφυείς λύσεις με τις οποίες η ριζική εξυγίανση της οικονομίας δεν θα επιτυγχάνεται σε βάρος των εργαζομένων και των κοινωνικά πιο ευάλωτων πολιτών, όπως συνέβηκε στη δεκαετία του 1930. Η εφαρμογή μισθολογικού και κοινωνικού ντάμπινγκ σε συνδυασμό με μέτρα προστατευτισμού οδήγησαν εκείνη την εποχή στον όλεθρο του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου.

3.9 Η αναζήτηση νέων πηγών εσόδων είναι, επομένως, απολύτως αναγκαία για κάθε κράτος. Η ενίσχυση της βάσης φορολογικών εσόδων των κρατών μελών συνεπάγεται συγχρόνως την κατάργηση φορολογικών «παραδείσων», την παύση του φορολογικού ανταγωνισμού καθώς και τη λήψη μέτρων κατά της φοροδιαφυγής και της φορολογικής απάτης. Χρειάζεται μια γενική αναθεώρηση ολόκληρου του φορολογικού συστήματος εξετάζοντας σε αυτό το πλαίσιο και το ζήτημα της δίκαιης κατανομής μεταξύ των διαφόρων ειδών εισοδημάτων και κεφαλαίου. Από αυτή την άποψη απαιτείται κυρίως η συμβολή εκείνων που επωφελήθηκαν σε ιδιαίτερο βαθμό από τις λανθασμένες εξελίξεις των χρηματοπιστωτικών αγορών η οποίες επανορθώνονται σήμερα με δημόσιους πόρους σε βάρος των φορολογουμένων.

3.10 Είναι σαφές ότι η ανάκαμψη της οικονομίας με φορολογικά μέτρα δεν μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμα δημοσιονομικά ουδέτερη αλλά ότι θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί μέσω δημοσίου δανεισμού, ώστε να μην αναχαιτίζει την ενίσχυση της ζήτησης. Θα πρέπει, όμως, συγχρόνως, να λαμβάνονται υπόψη διάφορες θετικές και αρνητικές, βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες που ενδέχεται να έχει ένα πολλαπλό δημόσιο χρέος. Μία από τις αρνητικές επιπτώσεις σε περίπτωση εντατικότερης χρησιμοποίησης της παραγωγικής ικανότητας μέσω αποκλεισμού (*crowding-out*) ιδιωτικών επενδύσεων, θα ήταν η αύξηση του κόστους του κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις. Επειδή τα κεφάλαια χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη συγκέντρωση απ' ό,τι τα εισοδήματα, η χρηματοδότηση μέσω δημόσιου δανεισμού θα προκαλέσει ακόμη μεγαλύτερη εισοδηματική ανισότητα.

⁽¹⁾ Ακόμη και ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της Deutsche Bank κ. Ackermann δήλωσε στη γερμανική εφημερίδα FAZ: «Δεν πιστεύω στην ικανότητα "αυτοίασης" της αγοράς» (www.faz.net – 17.3.2008).

3.11 Από την άλλη πλευρά, η χρηματοδότηση μέσω δανεισμού δεν οδηγεί αναγκαστικά σε αντίστοιχη αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, διότι, η ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας συμβάλλει και στην αύξηση των κρατικών εσόδων. Η ανάληψη νέου κρατικού δανεισμού δεν πρέπει, επίσης, να θεωρηθεί μόνο ως επιβάρυνση των επόμενων γενεών που θα πρέπει να πληρώσουν τους τόκους. Αντίθετα, οι επόμενες γενεές αποκομίζουν όφελος από τις «έξυπνες» επενδύσεις π.χ. στην παιδεία και στις υποδομές και επιπλέον κληρονομούν τα σημερινά οφέλη του δημοσίου. Εκτός αυτού, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι η διοχέτευση λιγότερων χρημάτων για την καταπολέμηση της κρίσης συνεπάγεται εξίσου υψηλό κόστος, δεδομένου ότι αυτό οδηγεί σε ακόμη μεγαλύτερη πτώση των οικονομικών επιδόσεων και της απασχόλησης. Και, σε αυτή την περίπτωση, στο οικονομικό κόστος προστίθεται και το πολύ υψηλότερο κοινωνικό κόστος και ο ανθρώπινος πόνος λόγω της ανεργίας, της υποβάθμισης των επαγγελματικών προσόντων και εξαιτίας της αύξησης των κοινωνικών εντάσεων.

4. Λεπτομερέστερες παρατηρήσεις σχετικά με την εθνική «πανοπλία» αντισταθμιστικών μέτρων

4.1 Ένα από τα πρώτα βήματα ήταν η θέσπιση εντυπωσιακών σχεδίων «διάσωσης» στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αν και όχι πάντα με την ίδια αποτελεσματικότητα. Η διαδικασία της ανακεφαλοποίησης δεν έχει ολοκληρωθεί και δεν έχει αποκατασταθεί ακόμη η εμπιστοσύνη, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται ακόμη σοβαρά προβλήματα ρευστότητας. Επομένως, απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες προκειμένου να διαδίδουν οι επιχειρήσεις και οι δημόσιοι προϋπολογισμοί επαρκή μέσα χρηματοδότησης. Οι ενισχύσεις με δημόσιους πόρους θα πρέπει όμως να υπόκεινται, - όχι μόνο για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, - σε ορισμένα κριτήρια και σε υποχρεώσεις που διασφαλίζουν όφελος για την εθνική οικονομία αλλά και μια κατάλληλη μορφή εταιρικής διακυβέρνησης (*corporate governance*).

4.2 Αυτό προϋποθέτει την ταχεία παροχή ουσιαστικής βοήθειας στους περισσότερο πληττόμενους, δηλαδή στους κοινωνικά πιο ευάλωτους πολίτες αλλά και στην αγορά εργασίας. Κατά κανόνα, η κρίση πλήττει πρώτα τους αδυνέστερους, δηλαδή τους εργαζόμενους με επισφαλείς θέσεις εργασίας, όπως η εργασία μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης ή με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου. Παράλληλα, το μόνιμο προσωπικό απασχολείται, τουλάχιστον προσωρινά, με μειωμένο ωράριο ή απολύεται, σε περίπτωση που παραταθεί η κρίση. Ενόψει της αναμενόμενης δημογραφικής εξέλιξης, θα πρέπει, στα πλαίσια μιας ευφυούς αναδιάρθρωσης της οικονομίας, να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να μην απολύονται οι εργαζόμενοι αλλά να παραμένουν στην επιχείρηση και να ειδικεύονται περαιτέρω, ώστε μετά την ανάκαμψη της οικονομίας να διατίθεται επαρκής αριθμός ειδικευμένων εργαζομένων. Η παροχή επιδομάτων ανεργίας θα πρέπει να συνδέεται με προγράμματα μετεκπαίδευσης και βελτίωσης των επαγγελματικών δεξιοτήτων. Συγχρόνως, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι οι επίσημες στατιστικές ανεργίας δεν αντικατοπτρίζουν την πλήρη έκταση και τη σοβαρότητα του προβλήματος. Σε περιόδους κρίσης, πολλά άτομα αποκλείονται από τις στατιστικές ανεργίας, είτε επειδή δεν δικαιούνται ασφαλιστικές παροχές είτε επειδή αποδιωχνούνται λόγω της έλλειψης ευκαιριών και παύουν να αναζητούν εργασία. Υψηλή προτεραιότητα σε περιόδους κρίσης έχει η ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας.

4.3 Τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των ΜΜΕ, πρέπει να στοχεύουν στη διασφάλιση απρόσκοπτου εφοδιασμού με μέσα χρηματοδότησης και στην ομαλή λειτουργία των αγορών προϊόντων. Τα μέτρα ενίσχυσης της οικονομίας πρέπει να προετοι-

μάζουν από τώρα την προοπτική εξόδου από την κρίση με νέες δυνάμεις. Ο επιδιωκόμενος στόχος πρέπει να είναι η απόκτηση «διττού μερίσματος» με την πραγματοποίηση ευφυνών και βελτιωτικών επενδύσεων που συμβάλλουν αφενός σε βραχυπρόθεσμη ανάκαμψη της οικονομίας και αφετέρου στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του μελλοντικού δυναμικού μεγέθυνσης, με την έννοια της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Αυτό προϋποθέτει την πραγματοποίηση επενδύσεων στον τομέα της καινοτομίας και στον εκσυγχρονισμό των υποδομών (π.χ. διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα και ευρυζωνική υποδομή) καθώς και στην έρευνα και την εκπαίδευση. Η ανταγωνιστικότητα και οι ικανότητες καινοτομίας των ΜΜΕ πρέπει να ενισχυθούν με φορολογικά μέτρα ή μέσω της παροχής κρατικών εγγυήσεων οφειλών ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό τους όσον αφορά τη στήριξη της οικονομικής ανάκαμψης.

4.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι, πέρα από την τόνωση της ζήτησης, μια σειρά άλλων μέτρων μπορούν εξίσου να συμβάλουν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των οικονομικών παραγόντων. Επιπλέον, η απλούστευση της νομοθεσίας, η επιτάχυνση των διαδικασιών και η μείωση του διοικητικού φόρτου μπορούν να συμβάλουν στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας.

4.5 Επειδή «ανάκαμψη της οικονομίας» δεν πρέπει να σημαίνει ότι μετά την κρίση τα πράγματα επανέρχονται στην προηγούμενη κατάσταση, πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες σε σχέδια που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας και στην προστασία του περιβάλλοντος, ώστε να επιστευτεί η μετάβαση προς μια «οικολογική» και φτωχή σε διοξείδιο του άνθρακα οικονομία.

4.6 Τα μέτρα για τη βελτίωση των διαρθρώσεων πρέπει να είναι κοινωνικά βιώσιμα και να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης ώστε να μην συνιστούν τροχοπέδη για τις προσπάθειες αύξησης της ζήτησης. Σε αυτό το πλαίσιο, η μισθολογική πολιτική, η οποία πρέπει να ανταποκρίνεται στο διττό ρόλο που διαδραματίζουν οι μισθοί στην οικονομία, διαδραματίζει έναν ιδιαίτερο ρόλο. Ενώ οι μισθοί αποτελούν για τις επιχειρήσεις, από μικροοικονομική άποψη, παράγοντα κόστους και συνεπώς επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητά τους όσον αφορά τις τιμές, από μακροοικονομική άποψη συνιστούν καθοριστικό παράγοντα της εσωτερικής ζήτησης. Επειδή οι επιχειρήσεις επενδύουν και δημιουργούν θέσεις απασχόλησης μόνο όταν υπάρχουν ανάλογες προγνώσεις όσον αφορά τη ζήτηση, η μεσοπρόθεσμη προσαρμογή των μισθών στην αύξηση της εκάστοτε εθνικής γενικής παραγωγικότητας διασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ μιας ικανοποιητικής εξέλιξης της ζήτησης και της ανταγωνιστικότητας των τιμών. Συνεπώς, οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να αποφεύγουν τέτοια συγκράτηση των μισθών που οδηγεί σε πολιτική «παρασιτισμού»

4.7 Οι επιδράσεις των επιμέρους δημοσιονομικών μέτρων στην ανάκαμψη θα εξαρτηθεί από το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα που θα έχουν οι καταναλωτικές τάσεις και το ποσοστό εισαγωγών. Για παράδειγμα, σε περίπτωση γενικής μείωσης των φορολογικών συντελεστών, υπάρχει κίνδυνος να αυξηθεί, λόγω ανασφάλειας, το ποσοστό των αποταμιεύσεων. Αντιθέτως, η ζήτηση θα αυξηθεί αν τα μέτρα εστιάζουν περισσότερο στα άτομα με χαμηλό εισόδημα, δεδομένου ότι θα ενισχυθεί η καταναλωτική τους τάση. Σε αυτή την περίπτωση αποκλείονται όμως τα άτομα με πολύ χαμηλό εισόδημα, δεδομένου ότι δεν πληρώνουν φόρο εισοδήματος. Πρέπει, συνεπώς, να βρεθούν ειδικές λύσεις για τα άτομα αυτά. Η μείωση ορισμένων φόρων για ορισμένο χρονικό διάστημα θα μπορούσε επίσης να

αποτελέσει κίνητρο για την επίτευξη της αγοράς ορισμένων αγαθών. Αλλά και με εύστοχους τρόπους άμεσης χρηματοδότησης, όπως για παράδειγμα η προσωρινή αύξηση του επιδόματος ανεργίας που προτείνει η Επιτροπή, μπορεί να επιτευχθούν σημαντικά αποτελέσματα. Η ενίσχυση της ζήτησης μπορεί να επιτευχθεί και με τη χορήγηση χρηματοδότησης για συγκεκριμένο σκοπό, όπως για παράδειγμα η έκδοση εκπαιδευτικών επιταγών ή «επιταγών κλίματος». Οι «επιταγές κλίματος» θα μπορούσαν να εξαργυρωθούν για την αγορά αγαθών με χαμηλή κατανάλωση ενέργειας ή κάρτας μακράς διάρκειας για τις δημόσιες μεταφορές.

4.8 Σε περίπτωση που χορηγούνται πόροι από διάφορα ταμεία (Διαρθρωτικά Ταμεία, Ταμείο Συνοχής, Ταμείο για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου, Κοινωνικό Ταμείο, Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση) χρειάζεται αποτελεσματική χρήση των πόρων αλλά και διασφάλιση ευελιξίας καθώς και μια πραγματιστική προσέγγιση ώστε να επιταχυνθεί η επίτευξη αποτελεσμάτων.

5. Ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης

5.1 Η σημερινή κρίση έχει διαφορετικές επιπτώσεις για τα κράτη μέλη λόγω των διαφορετικών οικονομικών τους διαρθρώσεων. Αυτές οι διαφορές καθιστούν αναγκαία τη λήψη διαφορετικών μέτρων σε εθνικό επίπεδο. Ο κίνδυνος να αυξηθούν οι ανισότητες στην Ευρώπη και στην Ευρωζώνη είναι απτός. Και αυτό δείχνει τα όρια των εθνικών πολιτικών. Χρειάζεται, συνεπώς, η χάραξη ευρωπαϊκής πολιτικής, καθώς και ένας καλύτερος συντονισμός των οικονομικών και μια διακυβέρνηση ευρωπαϊκού επιπέδου, η οποία πρέπει επίσης να διαδίδει κατάλληλα μέσα για την αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής της..

5.2 Οι δέσμες μέτρων πρέπει να εφαρμοστούν επείγοντως με συντονισμένο, εναρμονισμένο και συμφωνημένο τρόπο, διότι χωρίς μια συντονισμένη προσέγγιση υπάρχει κίνδυνος να εφαρμόσουν μεμονωμένα κράτη μέλη μέτρα προς όφελος εθνικών επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να παραβιάζουν την αρχή των ισότιμων όρων ανταγωνισμού και να προκαλούν ανταγωνισμό επιδοτήσεων. Μια γενική εναρμόνιση χρειάζεται, επίσης, στον φορολογικό τομέα, η οποία να υπερβαίνει τα μέτρα για την ανάκαμψη της οικονομίας και να αφορά το σύνολο του φορολογικού συστήματος. Ακόμη και οι προσπάθειες βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας μιας χώρας μέσω μέτρων μείωσης του κόστους αποτελούν ένδειξη τάσεων προστατευτισμού, όταν π.χ. μια χώρα προσπαθεί να ξεπεράσει την ύφεση μέσω της τόνωσης των εξαγωγών. Αυτό συμβαίνει τόσο εντός ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ όσο και μεταξύ μεγάλων παγκόσμιων αγορών (όπως αποδεικνύει το απειλητικό σύνθημα «buy american», στα πλαίσια του εθνικού προγράμματος ανάκαμψης των ΗΠΑ).

5.3 Η ΕΟΚΕ καλεί σε αυτό το πλαίσιο την Επιτροπή να παρουσιάσει σύντομα την κατάσταση σχετικά με την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων ανάκαμψης καθώς και τα μέσα που διατίθενται, προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος των μέτρων αυτών. Αυτό είναι απαραίτητο προκειμένου, αφενός να αξιολογηθεί ο αριθμός των μέτρων που εφαρμόζονται πράγματι και αφετέρου να εξαχθούν αμοιβαία διδάγματα και να διαπιστωθούν ενδεχόμενες ανεπιθύμητες εξελίξεις κατά την εφαρμογή τους. Παρόμοιες ανεπιθύμητες εξελίξεις και τάσεις προστατευτισμού θα ήταν π.χ. οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, το ντάμπινγκ (και στη φορολογία), η καιροσκοπική συμπεριφορά και – εκτός της ευρωζώνης – η νομισματική υποτί-

μηση. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να εμποδίσουν με κάθε τρόπο ή να αναιρέσουν παρόμοια μέτρα, τα οποία οδηγούν σε μια πολιτική «παρασιτισμού».

5.4 Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης σημαίνει, όμως, επίσης, ότι θα πρέπει να αναπτύσσονται σε μεγαλύτερο βαθμό σχέδια ευρωπαϊκής εμβέλειας, όπως π.χ. σχέδια στον τομέα του ενεργειακού εφοδιασμού. Η χρηματοδότηση παρόμοιων σχεδίων θα μπορούσε να επιτευχθεί και με τη συμβολή της ΕΕ μέσω της χρησιμοποίησης κονδυλίων που δεν έχουν εξαντληθεί, χάρη σε μια μεγαλύτερη ευελιξία μεταξύ των επιμέρους θέσεων του προϋπολογισμού της ΕΕ Αξίζει, επίσης, να εξετασθεί και η ιδέα της έκδοσης ευρωπαϊκού ομολόγου ενός ευρωπαϊκού επενδυτικού ταμείου.

5.5 Η αλληλεγγύη της Ένωσης είναι απαραίτητη για τα κράτη μέλη που δεν ανήκουν στην ευρωζώνη και αντιμετωπίζουν προβλήματα ισολογισμού (Ουγγαρία, Λετονία) καθώς και για τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εκτός της ευρωζώνης, εφόσον ληφθεί υπόψη η ιδιαίτερη κατάσταση των χωρών αυτών όσον αφορά τη διαδικασία ανάκαμψης.

6. Η μεταρρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών

6.1 Όπως και στην περίπτωση άλλων θεμάτων που έχουν παγκόσμια εμβέλεια, η ΕΕ θα πρέπει να συμμετάσχει στην εκ νέου ρύθμιση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, με ενιαίο τρόπο, ενωμένη και να μιλήσει με μία φωνή. Η Ευρώπη οφείλει να προσδιορίσει, προς όφελος όλων και ως συμβολή στη σταθερότητα, βασικά σημεία αναφοράς και να βάλει την σφραγίδα της στην ανακατάταξη του συστήματος. Πρέπει να επιτευχθεί μια υποδειγματική αλλαγή προς έναν μακροπρόθεσμο και αειφόρο προσανατολισμό ο οποίος να στηρίζεται σε κατάλληλα κίνητρα και σε ένα σύστημα πριμοδοτήσεων. Το μεταρρυθμισμένο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει να επιτρέπει καινοτομίες στον τομέα αυτό οι οποίες να μην ανταγωνίζονται τις επενδύσεις στην πραγματική οικονομία και να στηρίζουν την πραγματική οικονομία.

6.2 Το νέο σύστημα πρέπει να διέπεται από αρχές όπως η διαφάνεια, ο περιορισμός της ανάληψης κινδύνων, ο ρεαλιστικός αντικατοπτρισμός των κινδύνων στους ισολογισμούς και η συμπερίληψη αμοιβαίων κεφαλαίων κινδύνου και ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων στις κανονιστικές ρυθμίσεις. Η μεταρρύθμιση θα πρέπει επίσης να συμβάλει στην αποφυγή των επιπτώσεων των κυκλικών διακυμάνσεων ή υπερβολικών πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων. Οι προτάσεις μεταρρύθμισης δεν πρέπει να αποτελούν ασυνάρτητα τμήματα αλλά ένα γενικό και συνεκτικό σύνολο μέτρων που να καλύπτει όλους τους σχετικούς τομείς. Δεν πρέπει, επίσης, να προκληθεί ανταγωνισμός ρύθμισης ή απορύθμισης μεταξύ χωρών ή εμπορικών συνασπισμών. Εκείνο που χρειάζεται πάντως οπωσδήποτε είναι ένα συντονισμένο σύστημα διασυννοιακής εποπτείας και ελέγχου καθώς και ανεξάρτητοι ευρωπαϊκοί οργανισμοί πιστοληπτικής αξιολόγησης.

6.3 Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται όσον αφορά τον τρόπο χρηματοδότησης των συστημάτων συνταξιοδότησης⁽¹⁾. Κατά τα τελευταία χρόνια, οι συντάξεις χρηματοδοτούνταν, -χάρη στην πίστη στο αλάνθαστο της αγοράς-, μέσω των κεφαλαιαγορών, με αποτέλεσμα να υποστούν οι σημερινοί και μελλοντικοί συνταξιούχοι, αντίθετα από ό,τι είχε δηλωθεί αρχικά, σημαντικές οικονομικές απώλειες.

⁽¹⁾ Υπενθυμίζεται σχετικά η γνωμοδότηση για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης SOLVENCY II (ΕΕ C 224 της 3ης Αυγούστου 2008, σ. 11)

7. Ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών

7.1 Οι πολίτες θα επωμιστούν ουσιαστικά το μεγαλύτερο μέρος της κρίσης. Για το λόγο αυτό οι οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό της μελλοντικής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει αποδείξει με διάφορους τρόπους ότι και ενώπιον της σημερινής χρηματοπιστωτικής, οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, ανταποκρίνεται στο θεσμικό ρόλο της, που είναι η υποστήριξη των άλλων ευρωπαϊκών οργάνων. Με τη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο 2009, η ΕΟΚΕ δημιούργησε το θεσμικό πλαίσιο για τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που πλήττει η κρίση: τράπεζες, επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές ενώσεις, θεσμικά όργανα και άλλοι παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών.

7.2 Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο κατά την αντιμετώπιση της κρίσης, μιας κρίσης που δεν προκάλεσαν και για την οποία δεν φέρουν καμία ευθύνη. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί ο κοινωνικός διάλογος προκειμένου αφενός να προσδιοριστεί και να υλοποιηθεί η πολιτική που θα οδηγήσει σύντομα σε υπερκέρωση της κρίσης και αφετέρου να αμβλυνθούν όσο το δυνατό περισσότερο οι ενδεχόμενες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις για τους πολίτες.

7.3 Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν, από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους, κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθεί μια υπερβολικά χαμηλή εξέλιξη των μισθών, γεγονός που δεν θα προωθήσει επαρκώς τη ζήτηση και την οικονομική μεγέθυνση. Η ανάπτυξη του μακροοικονομικού διαλόγου συμβάλει επίσης στη βελτίωση του συντονισμού, διότι επιτρέπει την καλύτερη προσαρμογή της εξέλιξης των μισθών στην μακροοικονομική πολιτική.

7.4 Κατά την περίοδο της κρίσης δεν πρέπει να επιδεινωθούν οι αδικίες και οι ανισότητες. Ιδιαίτερα ενόψει των επικείμενων εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, πρέπει να αποδειχθεί στους πολίτες και ιδιαίτερα στα ασθενέστερα μέλη της κοινωνίας σαφώς, μέσω ενός νέου «κοινωνικού συμφώνου», ότι οι πολιτικοί ιθύνοντες δεν τους έχουν εγκαταλείψει. Χρειάζεται να ληφθούν νομικά και οικονομικά μέτρα ώστε η σημερινή κρίση να μην μετατραπεί σε κρίση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

7.5 Ο κοινωνικός διάλογος έχει θεμελιώδη σημασία για την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών της κρίσης⁽¹⁾. Η ιστορία έχει δείξει ότι οι οικονομικές κρίσεις είτε ευνοούν είτε εμποδίζουν τον κοινωνικό διάλογο. Ο διάλογος εντατικοποιείται όταν αναγνωρίζεται η ανάγκη για στενότερη συνεργασία. Ωστόσο, οι συμβιβασμοί επιτυγχάνονται ευκολότερα σε μια αναπτυσσόμενη οικονομία ενώ σε περίοδο κρίσης ενισχύεται η απρο-

θυμία συνεργασίας και η εγωιστική συμπεριφορά ορισμένων ομάδων. Η τελευταία περίπτωση θα καθιστούσε τη διέξοδο από την κρίση ακόμη πιο οδυνηρή απ' ό,τι προβλέπεται.

7.6 Στόχος της τόνωσης της ζήτησης είναι να χρησιμοποιηθούν οι πρόσθετοι πόροι με τόσο ευφυή τρόπο, ώστε μετά την κρίση να έχει αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Αναλόγως θα πρέπει η περίοδος αντιμετώπισης της κρίσης να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση των δομών του κοινωνικού διαλόγου σε όλα τα επίπεδα. Η πρόσφατη κοινή έκθεση των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων με θέμα τις προκλήσεις που αντιμετωπίζονται στην αγορά εργασίας, συνιστά κατάλληλη βάση για τη βολιδοσκόπηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν διάφορα σχέδια ευελιξίας με ασφάλεια στην αγορά εργασίας. Στα πλαίσια της εφαρμογής της εσωτερικής ευελιξίας με ασφάλεια θα πρέπει, αντί των διαδρωτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο τη χαλάρωση των κανόνων προστασίας από απολύσεις και την παράταση του χρόνου εργασίας, να αναπτυχθούν μέτρα για την προώθηση μόνιμων θέσεων απασχόλησης. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να επιτρέπουν στους εργαζόμενους να παραμένουν σε περιόδους ύφεσης με μειωμένο ωράριο στην επιχείρηση και να βελτιώνουν κατά τον υπόλοιπο χρόνο τα επαγγελματικά τους προσόντα ώστε μετά την κρίση να διατίθενται και πάλι καλύτερα καταρτισμένοι εργαζόμενοι. Το σχέδιο που καταρτίστηκε πρόσφατα στις Κάτω Χώρες θα μπορούσε να θεωρηθεί, από αυτή την άποψη, παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής. Η ασφάλεια πρέπει να ενισχυθεί ακόμη και για τους πιο ευέλικτους εργαζόμενους, ώστε να τους προσφέρεται κατά αυτόν τον τρόπο η δυνατότητα να παραμείνουν στην αγορά εργασίας βελτιώνοντας τα επαγγελματικά τους προσόντα.

7.7 Αυτό που χαρακτηρίζει την κοινωνική οικονομία, η οποία αποτελεί αυθεντική έκφραση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών μέσω των διαφόρων κοινωνικών και οργανωτικών σχημάτων που εμπερικλείει, είναι ο νεωτεριστικός τρόπος με τον οποίο ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες, συνδυάζοντας το όφελος με την αλληλεγγύη, δημιουργώντας υψηλής ποιότητας θέσεις απασχόλησης, ενισχύοντας την κοινωνική και την εδαφική συνοχή, διασυνδέοντας την παραγωγή με την αειφόρο ανάπτυξη και, τέλος, ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και την εταιρική κοινωνική ευθύνη Όλα αυτά τα στοιχεία, τα οποία έχουν καθοριστική σημασία για την υπέρβαση της σοβούσας συστημικής κρίσης, υποδηλώνουν από την άλλη πλευρά ότι οι παράγοντες της κοινωνικής οικονομίας πρέπει να αναλάβουν να διαδραματίσουν ρόλο κλειδί στην προσπάθεια για τη διαχείριση της κρίσης και αναγκάζουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενσωματώσει στις πολιτικές και τα προγράμμά της δράσεις που να δίνουν πραγματική ώθηση σε αυτό το πρότυπο κοινωνικής επιχείρησης⁽²⁾.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Ο βασικός ρόλος των κοινωνικών εταίρων υπογραμμίζεται και στην έκθεση «Industrial Relations in Europe» την οποία δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Φεβρουάριο 2009.

⁽²⁾ Για το ίδιο θέμα η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση CESE 50/2009 στις 15 Ιανουαρίου 2009, η οποία δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στην ΕΕ.

2009/C 228/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη σήμανση των ελαστικών επισώτρων αναφορικά με την οικονομία καυσίμου και άλλες ουσιώδεις παραμέτρους	81
2009/C 228/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής — Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη»	84
2009/C 228/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας και λοιπών πόρων από τα συνδεόμενα με την ενέργεια προϊόντα μέσω επισήμανσης και της παροχής ομοιόμορφων πληροφοριών σχετικά με τα προϊόντα (Αναδιατύπωση)»	90
2009/C 228/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση για Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. .../2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1692/2006 σχετικά με τη θέσπιση του δεύτερου προγράμματος Marco Polo για τη χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής συνδρομής με σκοπό τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών ("Marco Polo II")»	95
2009/C 228/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος MEDIA Mundus για την οπτικοακουστική συνεργασία με επαγγελματίες από τρίτες χώρες»	100
2009/C 228/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1927/2006 σχετικά με τη σύσταση του ευρωπαϊκού ταμείου προσαρμογής στην παγκοσμιοποίηση»	103
2009/C 228/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα και την κατάργηση της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ»	107
2009/C 228/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την ασφάλεια των ασθενών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης και του ελέγχου των λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη»	113
2009/C 228/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα — EMU@10: επιτυχίες και προκλήσεις μετά από δέκα έτη λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης	116
2009/C 228/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Πράσινη Βίβλος για την εδαφική συνοχή: Μετατροπή της εδαφικής ποικιλομορφίας σε προτέρημα»	123
2009/C 228/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 92/79/ΕΟΚ, 92/80/ΕΟΚ και 95/59/ΕΚ όσον αφορά τη δομή και τους συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης που επιβάλλεται στα βιομηχανοποιημένα καπνά»	130

2009/C 228/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων σχετικά με τις στρατηγικές και τα προγράμματα της πολιτικής της συνοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013» 141
2009/C 228/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 95/93 σχετικά με τους κοινούς κανόνες κατανομής του διαθέσιμου χρόνου χρήσης (slots) στους κοινοτικούς αερολιμένες» 148
2009/C 228/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ένα ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας» (Συμπληρωματική γνωμοδότηση) 149

Τιμή συνδρομής 2009 (χωρίς ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων ταχυδρομείου για κανονική αποστολή)

Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 000 EUR ετησίως (*)
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	100 EUR μηνιαίως (*)
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, έντυπη έκδοση + ετήσιο CD-ROM	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 200 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά L, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	700 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά L, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	70 EUR μηνιαίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	400 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	40 EUR μηνιαίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μηνιαίο συγκεντρωτικό CD-ROM	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	500 EUR ετησίως
Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας, σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί, CD-ROM, δύο εκδόσεις την εβδομάδα	πολύγλωσσο: 23 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	360 EUR ετησίως (= 30 EUR μηνιαίως)
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C — Διαγωνισμοί	γλώσσα(-ες) ανάλογα με το διαγωνισμό	50 EUR ετησίως

(*) Πώληση ανά τεύχος: — έως 32 σελίδες: 6 EUR
— από 33 έως 64 σελίδες: 12 EUR
— περισσότερες από 64 σελίδες: η τιμή ορίζεται κατά περίπτωση.

Η συνδρομή στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, που εκδίδεται στις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι δυνατή σε 22 γλωσσικές εκδόσεις. Περιλαμβάνει τις σειρές L (Νομοθεσία) και C (Ανακοινώσεις και Πληροφορίες).

Για κάθε γλωσσική έκδοση απαιτείται ξεχωριστή συνδρομή.

Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 920/2005 του Συμβουλίου, που δημοσιεύτηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα* L 156 της 18ης Ιουνίου 2005, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υποχρεούνται, προσωρινά, να συντάσσουν και να δημοσιεύουν στα ιρλανδικά όλες τις πράξεις. Γι' αυτό, η *Επίσημη Εφημερίδα* στα ιρλανδικά πωλείται ξεχωριστά.

Η συνδρομή για το Συμπλήρωμα της *Επίσημης Εφημερίδας* (σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί) περιλαμβάνει 23 επίσημες γλωσσικές εκδόσεις σε ένα ενιαίο πολύγλωσσο CD-ROM.

Με απλή αίτηση, οι συνδρομητές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης* έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν διάφορα παραρτήματα της *Επίσημης Εφημερίδας*. Ενημερώνονται για την έκδοση των παραρτημάτων με «Σημείωμα προς τον αναγνώστη» που δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Πωλήσεις και συνδρομές

Οι προς πώληση εκδόσεις της Υπηρεσίας Εκδόσεων διατίθενται στους εμπορικούς μας αντιπροσώπους. Κατάλογο των εμπορικών μας αντιπροσώπων θα βρείτε στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm

Το EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) παρέχει άμεση και δωρεάν πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ιστοχώρος αυτός επιτρέπει την πρόσβαση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* καθώς και στις συνθήκες, στη νομοθεσία, στη νομολογία και στις προπαρασκευαστικές πράξεις.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση: <http://europa.eu>

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL